

สรุปผลการถอดบทเรียนแปลงใหญ่

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓

กรมส่งเสริมการเกษตร

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

คำนำ

ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะคณะทำงานขับเคลื่อนระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินการจัดขึ้นคุณภาพของแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลเบื้องต้นในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่แต่ละแปลงกำหนด แนวทางการพัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานของแปลงใหญ่ ทั้งนี้ ได้มีการมอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทุก จังหวัดพิจารณาคัดเลือกแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๐ จำนวน ๑ แปลง ในการดำเนินการถอดบทเรียน เพื่อเรียนรู้การดำเนินงานและบริหารจัดการแปลงใหญ่ ได้องค์ความรู้ในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานแปลงใหญ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดการพัฒนาย่างต่อเนื่อง และสามารถขยายผลองค์ความรู้นั้นต่อไป

ในการจัดทำสรุปผลการถอดบทเรียนแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ฉบับนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับความร่วมมือจากสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ ๑ - ๖ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเกษตรกร ในการร่วมกัน ดำเนินการถอดบทเรียนแปลงใหญ่ กรมส่งเสริมการเกษตรจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสรุปผลการถอดบทเรียนแปลงใหญ่ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจต่อไป

กรมส่งเสริมการเกษตร

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

สารบัญ

	หน้า
แปลงใหญ่ข้าว	๑
แปลงใหญ่พืชไร่	๕๗
แปลงใหญ่ไม้ยืนต้น	๗๘
แปลงใหญ่ผัก สมุนไพร	๑๑๘
แปลงใหญ่ไม้ผล	๑๔๘
แปลงใหญ่ไม้ดอก ไม้ประดับ	๒๑๔
แปลงใหญ่ปศุสัตว์ ปะมง แมลงเศรษฐกิจ หม่อนไหม และอื่นๆ	๒๒๔
ภาคผนวก	๒๔๔

The logo for the Department of Agricultural Extension (DOAE) features the letters "DOAE" in a bold, dark green, sans-serif font. The letter "O" is replaced by a circular emblem containing a traditional Thai figure, likely a deity or royal figure, surrounded by a decorative border. A light blue and green brushstroke effect is visible behind the letters "O" and "A". Below the logo is a large, horizontal, textured yellow brushstroke.

รหัส แปลง รหัส แปลง	จังหวัด	ชื่อแปลงใหญ่	เกรด
๑๗๐๙	ขอนแก่น	แปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว) หมู่ที่ ๑ ตำบลลอมคอม อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น	AB
๗๙๔	ฉะเชิงเทรา	แปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว) หมู่ ๔ ตำบลคลองอุดมชลจร อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา	BB
๑๔๙๓	เชียงราย	แปลงใหญ่ข้าว กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านทุ่งจิวเหนือ หมู่ ๑๑ บ้านทุ่งจิว เหนือ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	AA
๑๘๘๖	นครนายก	แปลงใหญ่นาข้าวบ้านวังปลาไหล หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก	AA
๒๗๘๑	นครสวรรค์	แปลงใหญ่ข้าวบ้านห้วยน้ำหอม หมู่ ๕ ตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์	BB
๑๘๔๖	บุรีรัมย์	แปลงใหญ่ข้าววิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านตะครอง หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	AB
๓๕๒๑	พะเยา	แปลงใหญ่ข้าว ๑ ทุกตำบล อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	AA
๒๓๖๕	พิษณุโลก	แปลงใหญ่ข้าว ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านเจริญผล หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก	BA
๔๙๓๙	มหาสารคาม	แปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองหิน ตำบลโคกก่อ อำเภอมือเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม	BA
๒๖๕๘	ยโสธร	แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ หมู่ ๑ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร	BA
๑๗๗๓	ร้อยเอ็ด	แปลงใหญ่ข้าวบ้านเมืองบัว หมู่ ๑ ตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	AA
๖๔๗	ลำปาง	แปลงใหญ่ข้าว ตำบลล้อมแรด ตำบลเถินบุรี อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง	AA
๑๓๑๖	ศรีสะเกษ	แปลงใหญ่นาแปลงใหญ่บ้านอีต้อม ตำบลคำเนียม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ	BA
๒๘๕๓	สกลนคร	แปลงใหญ่ข้าว ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร	BB
๕๐๕๖	สมุทรปราการ	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองนิมยาตรา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ	AB
๒๖๖๘	สุรินทร์	แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ หมู่ ๒ ตำบลบุฤาษี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	AA
๑๔๘๒	หนองบัวลำภู	แปลงใหญ่ต้นแบบ (ข้าว) ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู	BA
๑๕๖๔	อำนาจเจริญ	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๕ ตำบลโพนเมืองน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ	AA
๔๙๗๗	อุบลราชธานี	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๗ ตำบลหนองเมือง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี	AA

แปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว) หมู่ที่ ๑ ตำบลลอมคอม อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในอดีตที่ผ่านมาเกิดปัญหาในเรื่องต้นทุนในการผลิตข้าวมีราคาสูง และราคาผลผลิตตกต่ำ กลุ่มเกษตรกร จึงได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในปี ๒๕๕๗ มีสมาชิกจำนวน ๑๒ ราย รวมกันเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้กันเองเพื่อลดต้นทุนในการผลิต ต่อมาได้มีการจัดกลุ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวพันธุ์ดีบ้านศรีกระดานพลขึ้น ซึ่งมีนายเจริญศักดิ์ พงษ์คำพันธ์ เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ และยังเป็นเกษตรกรต้นแบบในด้านการลดต้นทุน การทำนา การเพิ่มผลผลิตข้าว ต่อมาได้มีขยายผลโดยการรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีอาชีพทำนาเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในปี ๒๕๖๐ มีสมาชิกอยู่จำนวน ๕๘ ราย พื้นที่ปลูกข้าวจำนวน ๕๗๗ ไร่ และมีนายไพฑูรย์ ย่องเหล่ายุ่ง เกษตรอำเภอพล เป็นผู้ให้คำแนะนำในการเข้าร่วมโครงการฯ

๒. สถานการณ์

ในปัจจุบันกลุ่มแปลงใหญ่ทั่วไป(ข้าว) หมู่ที่ ๑ ตำบลลอมคอม อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีสมาชิกจำนวน ๓๖ คน พื้นที่ปลูกข้าวจำนวน ๕๗๗ ไร่ จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสมาชิกเป็น Smart farmer จำนวน ๑ ราย ผ่านการอบรมการผลิตตามระบบมาตรฐาน GAP และอยู่ในระหว่างการตรวจประเมินแปลงจำนวน ๑๑ ราย พื้นที่ปลูกข้าว ๕๗๗ ไร่ แบ่งพื้นที่ออกตามความเหมาะสมในการเพาะปลูกข้าวเป็น พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกปานกลาง (S๒) คิดเป็นร้อยละ ๙๘ ของพื้นที่ทั้งหมด ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ ๓,๔๖๐ บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ข้าวที่ปลูกในพื้นที่มี ๒ สายพันธุ์ ดังนี้ ข้าวพันธุ์ กข ๖ และข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต มีเป้าหมายในการลดต้นทุนในการทำนาจาก ๓,๔๖๐ บาทต่อไร่ เหลือ ๒,๙๐๐ บาทต่อไร่ โดยการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการผลิตปุ๋ยใช้เองเพื่อเป็นการลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตร เช่น รถเกี่ยวนวดข้าว ลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ โดยการใช้เครื่องหยอดข้าวแห่งแทนการหว่าน และมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ผลผลิตข้าวเฉลี่ยอยู่ที่ ๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ มีเป้าหมายเพิ่มผลผลิตเป็น ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยการใช้เมล็ดพันธุ์ดี การปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด เช่น การปลูกปอเทือง ถั่วพรี การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การกำจัดวัชพืช ตัดหญ้าค่านา เพื่อเป็นการลดแมลงศัตรูข้าว การใช้สารชีวภัณฑ์ การผลิตและใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา

๓.๓ การเพิ่มมูลค่าการผลิต โดยสมาชิกทุกรายต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้คุณภาพ มีร้อยละของการออกร้อยละ ๙๕ การผลิตเมล็ดพันธุ์ นอกจากจะเป็นการลดต้นทุนในการผลิตแล้ว ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าข้าวจากข้าว กิโลกรัมละ ๑๐ - ๑๒ บาท เมื่อจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์จะได้ราคาไม่ต่ำกว่ากิโลกรัมละ ๒๐ บาท และการแปรรูปมีการนำข้าวมาแปรรูปเป็นข้าวสาร และข้าวกล้อง

๓.๔ การตลาด มีการเชื่อมโยงการตลาดกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวขอนแก่น และกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อรวบรวมผลผลิตจำหน่าย และแปรรูป

๓.๕ การบริหารจัดการ มีการวางแผนบริหารจัดการการผลิต การรวบรวมผลผลิต และปัจจัยในการผลิต

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

แปลงใหญ่ทั่วไป(ข้าว) หมู่ที่ ๑ ตำบลลอมคอม อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มีแหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้คือ ศูนย์เครือข่าย ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.) ตำบลลอมคอม ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองไผ่ และสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง

ศพก. เครือข่าย มีประธานศูนย์ คือ นายบุญเพ็ง จัปเดตะเข้ เป็นวิทยากรประจำ ศพก.เครือข่ายตำบลลอมคอมให้ความรู้แก่สมาชิก โดย ศพก.เครือข่ายตำบลลอมคอม เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น ให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายใน ศพก.เครือข่าย และแปลงใหญ่ โดย ศพก.เครือข่ายแห่งนี้ ประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ ดังนี้ ฐานเรียนรู้การลดต้นทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่เข้ามาร่วมประชุมหารือ พร้อมทั้งเรียนรู้การผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพทำให้สมาชิก

ได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้นำความรู้ และปัจจัยการผลิตมาให้แก่สมาชิก

สมาชิกในกลุ่มยังใช้ ศพก. เครือข่ายตำบลลอมลอมคอม เป็นสถานที่รวบรวมผลผลิตข้าวจากสมาชิกในกลุ่ม อีกทั้งเป็นศูนย์รวมในการให้สมาชิกวางแผนการผลิต การตลาดร่วมกัน ตลอดจนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และเรียนรู้การทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสม เพื่อที่จะได้มีรายได้เพิ่มนอกเหนือจากการทำนาอีกด้วย

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนเครื่องทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว และบรรจุภัณฑ์ต่างๆ และดำเนินการถ่ายทอดความรู้ ในด้านการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตและการเพิ่มคุณภาพการผลิต

๕.๒ ศูนย์วิจัยข้าวขอนแก่น ดำเนินการถ่ายทอดความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพตามมาตรฐาน GAP และอินทรีย์

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๓,๔๖๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๙๐๐ บาทต่อไร่ โดยลดการใช้สารเคมี ลดการอัตรการใช้เมล็ดพันธุ์ ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ลดค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยว และมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้เอง

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยการเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน มีการไถกลบตอซัง และปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ใช้สารชีวภัณฑ์ในนาข้าว เช่น จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ไตรโคเดอร์มา บีเวอร์เรีย เพื่อช่วยเร่งการเจริญเติบโต กำจัดโรคแมลงศัตรูในนาข้าว และมีการสุขภาพแปลงนาอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นแหล่ง ที่อยู่อาศัยของแมลงและเชื้อโรค

๖.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ผลิตตามระบบมาตรฐาน GAP ทำการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากข้าว มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นที่น่าสนใจมีแบรนด์เป็นของตนเอง เช่น ข้าวสาร ข้าวกล้อง เป็นต้น

๖.๔ การตลาด มีการเชื่อมโยงตลาดของกลุ่มสมาชิกนาแปลงใหญ่กับลูกค้า มีการคัดเกรดข้าวและ ขายในราคาที่แตกต่างกันออกไป มีการหาช่องทางทางการตลาดเพิ่ม

๖.๕ การบริหารจัดการ บริหารจัดการการผลิตให้ได้คุณภาพและปริมาณผลผลิตที่ได้มีปริมาณที่เหมาะสม มีคุณภาพและให้เป็นที่ต้องการของตลาด มีการรวบรวมผลผลิตเพื่อรวมกันขาย เชื่อมโยงตลาด สร้างรายได้เสริมให้เกษตรกร จากการทำการเกษตรอื่นๆ ได้แก่ ฝักสวนครัว การขายมูลสัตว์ เป็นต้น

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ การร่วมกิจกรรมนาแปลงใหญ่ทำให้ผู้ร่วมโครงการมีความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการปลูกข้าวที่มีความปลอดภัย ไม่ต้องใช้สารเคมีมาก รู้จักใช้สารชีวภัณฑ์ ใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และต้องอาศัยการหมักสำรวจแปลง จึงทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่ลดลง ผลผลิตที่มีคุณภาพดี และปลอดภัย ทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากปัจจุบันบริโภคได้ให้ความสนใจในเรื่องสุขภาพมากขึ้น มีการใช้แรงงานในครัวเรือน การเข้าร่วมโครงการทำให้รู้จักการวางแผนการทำงาน ทำให้รู้จัก การใช้แรงงานที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ การวางแผนการทำงานช่วยลดปัญหาการจ้างแรงงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดต้นทุนการผลิต การใช้สารชีวภัณฑ์ ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ทำให้ร่างกายไม่ต้องสัมผัสกับการใช้สารเคมีซึ่งส่งผลให้ร่างกายเกิดความปลอดภัยมากขึ้น

๗.๒ ด้านสังคม ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดโอกาสในการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน ทำให้สมาชิกเกิดความผูกพัน เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี ทำให้ลดการตกค้างในดิน น้ำ อากาศ ส่งผลให้เกิดมลพิษน้อยลง นอกจากนี้ยังเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้ทรัพยากรเกิดการฟื้นฟูตัวเอง โดยเฉพาะทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นปัจจัยหลัก และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิต

๗.๔ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ สมาชิกบางคนในกลุ่มเป็นวัยกลางคน ทำให้กลุ่มสามารถถ่ายทอดความรู้ จากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างต่อเนื่อง และมีความรู้ ภูมิปัญญา ไม่สูญหาย และการมีโอกาสพบปะพูดคุย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และมีการเลือก ประธาน รองประธาน กรรมการ ทำให้มีผู้ขับเคลื่อนหลักภายในกลุ่ม ตัวแทนกลุ่ม มีการเข้าร่วมเวทีเสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ซึ่งจะทำให้มีโอกาสพบปะ กับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จแล้ว นำมาเล่าให้สมาชิกกลุ่มฟังเพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้น แรงจูงใจในการพัฒนากลุ่ม

๘. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

๘.๑ เกษตรกรสมาชิก มีความเชื่อมั่นและมีศรัทธาต่อตนเอง มีความสามัคคี มีความขยัน อดทน รู้จักการเรียนรู้ อยู่เสมอ มีการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อจะได้ทราบต้นทุนในการผลิตที่แท้จริง และเพื่อหาวิธีลดต้นทุนการผลิต

๘.๒ ผู้นำกลุ่ม เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้นแบบได้และมีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ มีความคิด ก้าวหน้า และรู้จักถ่ายทอดความรู้ให้สมาชิกในกลุ่ม มีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทำให้เกิด ความเข้าใจร่วมกัน และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

๘.๓ กลุ่มได้รับการสนับสนุนทั้งเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม มีวัสดุ อุปกรณ์ที่ ทันสมัย ซึ่งจะทำให้ช่วยลดต้นทุนการผลิต เช่น เครื่องหยอดข้าว เครื่องเป่าข้าว เครื่องสีข้าว เป็นต้น และมีการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ และประชาสัมพันธ์กลุ่ม

๘.๔ สินค้ามีคุณภาพ มีความปลอดภัย ได้รับมาตรฐานการรับรองซึ่งจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ การมีผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย บรรจุกัญท์ที่สะอาด คุณมีมาตรฐานก็จะทำให้เกิดการยอมรับ ทำให้ มีช่องทางการจำหน่ายมากขึ้น

๘.๕ สภาพพื้นที่ สิ่งแวดล้อม ต้องมีความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะทรัพยากรดิน ซึ่งเป็น ปัจจัยหลักที่สำคัญ และปริมาณน้ำที่เพียงพอเหมาะสมกับความต้องการ

๘.๖ การได้รับการสนับสนุน การช่วยเหลือทั้งทางด้านความรู้ แหล่งเงินทุน เทคโนโลยีที่สำคัญจากภาครัฐ และเอกชน เช่น สหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรกรรมและสหกรณ์ บริษัทคูโบต้า เป็นต้น

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ สภาพพื้นที่เพาะปลูกในบางพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง ผลผลิตต่ำไม่เกิดแรงจูงใจในการเพาะปลูก

๙.๒ เกษตรกรยังยึดติดกับกระบวนการผลิตแบบเดิมๆ อีกทั้งยังประสบกับปัญหาแรงงานไม่เพียงพอ บางกิจกรรม ต้องใช้การจ้างแรงงานจากภายนอก

๙.๓ มีทุนในการดำเนินกิจกรรมไม่เพียงพอ

๙.๔ มีการทำการเกษตรหลายกิจกรรม ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอในการทำการผลิต และทำให้ไม่มีเวลาในการสำรวจ ดูแลแปลงได้อย่างเต็มที่

๙.๕ การดำเนินงานกิจกรรมแปลงใหญ่มีหลายหน่วยงาน บางครั้งยังขาดการบูรณาการในเรื่องของการลงพื้นที่ ดำเนินการ ส่งผลกระทบต่อเวลาในการดำเนินกิจกรรมของเกษตรกร

แปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว) หมู่ ๔ ตำบลคลองอุดมชลจร อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ตำบลคลองอุดมชลจรตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ระยะทางห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๒๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๑๙,๑๗๘ ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร ๑๑,๙๖๐ ไร่ ลักษณะของพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ท้องกระทะ มีน้ำท่วมขังในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคมของทุกๆ ปี โดยเฉพาะพื้นที่ฝั่งคลองด้านตะวันตก พื้นที่ตั้งแต่ หมู่ที่ ๔ - ๙ บริเวณบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและพืชผลการเกษตรมักได้รับความเสียหาย แหล่งน้ำที่ขุดลอกขึ้นเป็นคลองระบายน้ำและใช้เพื่อการเกษตร คือ คลองเดโชหรือคลองอุดมชลจร คลองบึงคัดซอน คลองบึงคู้ คลองพระองค์ไชยานุชิต คลองหนึ่ง คลองสอง และคลองประเวศบุรีรมย์ สภาพภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตร ดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวและดินร่วนปนทราย อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการเพาะปลูกข้าว เกษตรในพื้นที่มีการรวมอยู่หลายกลุ่ม อาทิ เช่น สมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านวัดคู้เกษมสโมสร สมาชิก ๒๐ ราย ผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี สมาชิก ๒๔ ราย แต่สถานการณ์ในพื้นที่ก็แยกกันทำแบบต่างคนต่างปลูกต่างคนต่างขาย ไม่ได้ใช้กระบวนการรวมกลุ่มที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์กับตัวเกษตรกรเอง

๒. สถานการณ์

ปี ๒๕๕๙ กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการตามระบบส่งเสริมการเกษตร (MRCF) ซึ่งมีการวางระบบส่งเสริมการเกษตรใหม่ที่เน้นการใช้ข้อมูลที่ต้องการ วิเคราะห์ข้อมูลทั้งพื้นที่ คน และสินค้า พบว่าพื้นที่ปลูกข้าว มีความเหมาะสมแบบ S๓ แต่มีข้อควรระวังคือ พื้นที่ตำบลคลองอุดมชลจรอยู่ในเขตที่ความเสี่ยงในการเกิดน้ำท่วม เนื่องจากเป็นพื้นที่แอ่งกระทะ ส่วนด้านสินค้าการปลูกข้าวเพื่อผลิตเป็นเมล็ดข้าวพันธุ์ดีเป็นที่ต้องการในพื้นที่ และเกษตรกรมีความสนใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์เช่นกัน

ปี ๒๕๖๐ กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรตามรูปแบบแปลงใหญ่ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา และสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา เป็นผู้ให้คำแนะนำการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวจากระบบส่งเสริมการเกษตร (MRCF) ได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งพื้นที่ คน และสินค้า รวมถึงการส่งเสริมการเกษตรตามรูปแบบแปลงใหญ่

สถานการณ์ตั้งแต่ปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ แปลงใหญ่ข้าว ตำบลคลองอุดมชลจร อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา มีสมาชิก ๙๑ คน พื้นที่ผลิตข้าวที่มีเอกสารสิทธิ์ รวม ๒,๔๐๔ ไร่ มีสมาชิกกลุ่มผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน GAP ทั้งหมด ๖๒ ราย แบ่งเป็นแบบรายกลุ่ม ๓๘ ราย และรายเดี่ยว ๒๔ ราย ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ทั้งหมด ๒,๐๐๐ ไร่ โดยมีตลาดในท้องถิ่นรับซื้อผลผลิตทั้งหมด ในอนาคตจะมีการวางแผนการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ในแบรนด์ของตนเอง เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้ได้มาตรฐาน

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๔,๘๘๐ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๙๕๐ บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๘๘๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิตต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า มีการรวมกันจัดทำแปลงเมล็ดพันธุ์เพื่อขายเป็นการเพิ่มมูลค่าโดยให้ราคาบวก ๑,๐๐๐ บาทต่อตัน โดยมีการทำแปลงพันธุ์จำนวน ๒๐๐ ไร่ผลผลิต ๑๖๐ ตัน และมีการรวมกลุ่มตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเป็นข้าวสาร มีข้าวพันธุ์ปทุมธานี ๑ กข ๕๗ กข ๔๓ กข ๗๗ กข ๗๙ โดย ๑๕ กิโลกรัม ขายในราคา ๒๒๐ บาท ส่วน กข ๕๗ ขายเป็นอาหารไก่ราคา กิโลกรัมละ ๑๑ บาท

๓.๔ การการตลาด มีการประชุมวางแผนการตลาด ก่อนการปลูกเพื่อกำหนดเป้าหมายผลผลิตและช่องทางการตลาด และกำหนดเป้าหมายสำคัญคือ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี โดย สสำรวจความต้องการของตลาด โดยการติดต่อกับโรงสีในพื้นที่ (โรงสีบัวงาม) เพื่อสำรวจความต้องการข้าวของโรงสี เพื่อวางแผนการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวคุณภาพดีจำหน่ายให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่และโรงสีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวที่มีคุณภาพรวมถึงมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อทำพันธะสัญญากับบริษัทเอกชนในระยะยาว เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด

๓.๕ การบริหารจัดการ มีการประชุมวางแผนการผลิตก่อนฤดูปลูกข้าว ทั้งในแบบรายบุคคลและในแบบกลุ่มย่อย กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เลือกรุ่นพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เป็นที่ต้องการของตลาด มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรที่นำไปใช้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ สืบสวนความต้องการของตลาด โดยการติดต่อกับโรงสีเพื่อสำรวจความต้องการข้าวของโรงสีเพื่อวางแผนการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวคุณภาพดีจำหน่ายให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด รวมถึงมีการบริหารจัดการกองทุนกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อใช้ในการจัดซื้อปัจจัยการผลิตและเก็บเงินเข้ากองทุนตามข้อกำหนดของกลุ่ม โดยมีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท

๔. การขับเคลื่อนดำเนินงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ในส่วนภาครัฐ ประกอบด้วย หลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา และสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จัดประชุมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จาก ศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านวิศวกรรมเกษตร จังหวัดชัยนาท สถานีพัฒนาที่ดินฉะเชิงเทรา สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อวางแผนแนวทางการดำเนินกิจกรรมของแต่ละหน่วยงานในแปลงใหญ่ รวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ ๔ เรื่อง คือ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพขับเคลื่อนการดำเนินงาน ถ่ายทอดความรู้ในการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และการตลาด และสรุปบทเรียน ประเมินผล และร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนา

๕. การสนับสนุน

๕.๑ ศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา ให้ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี การตรวจติดตามแปลง การควบคุมคุณภาพตลอดจนการรับซื้อเมล็ดพันธุ์

๕.๒ ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านวิศวกรรมเกษตร จังหวัดชัยนาท ให้ความรู้เรื่องเครื่องจักรกลเกษตรเพื่อช่วยทุ่นแรงงานการผลิต

๕.๓ สถานีพัฒนาที่ดิน ให้ความรู้ในการเฝ้าสังเกตต่อช่วงข้าว การปรับปรุงดินกรด การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปอเทือง โดโลไมท์

๕.๔ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา ให้ความรู้เรื่องการรวมกลุ่ม และจัดทำบัญชีกองทุนประจำกลุ่ม

๕.๕ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ให้ความรู้แก่สมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อสร้างอาชีพที่เป็นทางเลือกแก่เกษตรกร ประกอบด้วย ประมง ปศุสัตว์ กศน. กระทรวงกลาโหม

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวมีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรข้าวเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยมี นายวินัย ไชยมโน เป็นวิทยากรประจำ ศพก. ให้ความรู้แก่สมาชิก เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานภาครัฐ ๑๔ หน่วยงาน องค์กรท้องถิ่น ๑ หน่วยงาน ให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายใน ศพก. และแปลงใหญ่

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๔,๘๘๐ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๙๕๐ บาทต่อไร่

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต จากเดิม ๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖.๓ การเพิ่มมูลค่า กลุ่มเลือกใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดี ปทุมธานี ๑ และ กข ๕๗ คุณสมบัติ ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์ข้าว โดยทั่วไปเพื่อขายเป็นการเพิ่มมูลค่าโดยให้ราคาบวก ๑,๐๐๐ บาทต่อตันจากราคาโรงสีที่ให้ตามปกติ

๖.๔ การตลาด การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี โดยสำรวจความต้องการของตลาด โดยการติดต่อกับโรงสีในพื้นที่ (โรงสีบัวงาม) รวมถึงมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อทำพันธะสัญญากับบริษัทเอกชนในระยะยาว เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด

๖.๕ การบริหารจัดการ มีการบริหารจัดการกองทุนกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อใช้ในการจัดซื้อปัจจัยการผลิตและเก็บเงินเข้ากองทุนตามข้อกำหนดของกลุ่ม โดยมีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท

๗. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแปลงใหญ่ข้าวตำบลคลองอุดมชลจรจะเป็นการลดการเผาตอซัง เพื่อเป็นการไม่ทำลายหน้าดินและอินทรีย์วัตถุ และไม่เพิ่มมลภาวะทางอากาศ

๗.๒ ด้านสุขภาพ ด้วยกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ระบบนิเวศที่สมดุล ส่งผลต่อสุขภาพที่ดี ทำให้เกษตรกรมีสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมที่ดี

๗.๓ ด้านสังคม การผลิตข้าวเป็นสินค้าของกลุ่ม มีการบริหารจัดการแบบแปลงใหญ่ ส่งผลให้ลดความขัดแย้งต่างๆ

๗.๔ ด้านเศรษฐกิจ รวมกันผลผลิต เกษตรกรขายผลผลิตได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเมล็ดข้าวพันธุ์ดี มีคุณภาพ

๘. ปัจจัยที่ต่างๆส่งผลกระทบ

๘.๑ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ “การวิเคราะห์ข้อมูลรวมกัน การมีส่วนร่วม การสื่อสาร การกำหนดเป้าหมาย” ทีมผู้จัดการแปลง บริหารจัดการสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยเข้าใจ เข้าถึงเกษตรกร รู้จักพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร สามารถกระตุ้นให้เกษตรกรเรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นผู้จัดการแปลง และเป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้เกิดการบูรณาการในพื้นที่อย่างแท้จริง กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวมีแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรข้าว (ศพก.) และสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง โดยมีประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) คือ นายวินัย ไชยมโน เป็นวิทยากรประจำ ศพก. ให้ความรู้แก่สมาชิก โดย ศพก. เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานภาครัฐ ๑๔ หน่วยงาน องค์กรท้องถิ่น ๑ หน่วยงาน ให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายใน ศพก. และแปลงใหญ่ โดย ศพก. แห่งนี้ ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ ๔ ฐาน ได้แก่ ฐานการลดต้นทุน ฐานการเพิ่มผลผลิตข้าว ฐานการเพิ่มคุณภาพข้าว และฐานการทำปุ๋ยหมักชีวภาพเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่เข้าร่วมประชุมหารือ พร้อมทั้งเรียนรู้การผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สมาชิกได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้นำความรู้ และปัจจัยการผลิตมาให้แก่สมาชิก สมาชิกแปลงใหญ่เองเป็นแหล่งความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนกัน เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การผลิต น้ำหมักชีวภาพ การลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

๘.๒ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ยังต่างคนต่างขายเองไม่ได้มารวมกลุ่มกันอย่างจริงจังเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองกับพ่อค้าคนกลางอย่างที่ควรจะเป็น

๙. ปัญหา อุปสรรค

หน่วยงานที่ลงมาที่แปลงใหญ่หลายหน่วยงาน บางครั้งทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพตามปกติของตนเอง

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มวางไว้ในอนาคต

๑๐.๑ วางแผนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี มีคุณภาพสูง และจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อทำพันธะสัญญากับบริษัทเอกชนในระยะยาว เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด

๑๐.๒ ใช้โดรนเกษตร เพื่อลดต้นทุนการผลิตจากการจ้างแรงงานในระยะยาว เกษตรกรปลอดภัยเนื่องจากลดการสัมผัสโดยตรงกับสารเคมี

๑๐.๓ จัดซื้อตู้อบเมล็ดพันธุ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ลดความชื้นของเมล็ดพันธุ์ และเพิ่มอัตราการงอกของเมล็ด ลดระยะเวลา การตากข้าวตามธรรมชาติ สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ตามต้องการ

๑๑. ข้อเสนอแนะ

อยากให้สมาชิกภายในกลุ่มเห็นความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่อย่าง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดศักยภาพภายในกลุ่ม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

แปลงใหญ่ข้าวกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านทุ่งจิวเหนือ หมู่ ๑๑ บ้านทุ่งจิวเหนือ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ปี ๒๕๔๕ รวบรวมเกษตรกรที่ทำอาชีพเดียวกันมีแนวคิดที่จะมีการทำการเกษตรแบบปลอดภัย เข้ามารวมกลุ่มเพื่อรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เข้ารับการฝึกอบรมวิธีการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา

ปี ๒๕๔๖ จัดตั้งศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนทุ่งจิวเหนือ โดยเข้ารับการฝึกอบรมกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงราย และส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง และจำหน่าย

ปี ๒๕๔๘ จัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนตำบลสถาน เป็นศูนย์ข้าวต้นแบบของตำบลสถาน เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ และเริ่มทำการเกษตรระบบมาตรฐาน GAP ลดการใช้สารเคมี โดยหันมาใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว ลดการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อลดต้นทุน โดยการใช้ปุ๋ยคอกคาวีเคราะห์ดิน ปัจจุบัน เกษตรกรได้รับรองมาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการเกษตร และกรมการข้าว จำนวน ๒๕ ราย

ปี ๒๕๕๒ กลุ่มศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนทุ่งจิวเหนือ ได้ขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน โดยมีสมาชิก ๓๐ ราย

ปี ๒๕๕๓ ประกวดข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ได้รับรางวัลชมเชย ระดับจังหวัด ประเภทข้าวหอม

ปี ๒๕๕๔ เข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้ระดับอำเภอ สมาชิกทุกคนได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานราชการของกระทรวงเกษตรให้สามารถเป็นเกษตรกรผู้นำ และพัฒนาองค์ความรู้ให้ตลอดทั้งปีและทุกปี สมาชิกกลุ่มสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรที่สนใจในเรื่องต่างๆ ได้ ทำให้ ศพก. แห่งนี้ เป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีชีวิต มีการพัฒนาฐานเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตร พัฒนาบุคลากร ของศูนย์ฯ ตลอดเวลา

ปี ๒๕๖๐ เข้าร่วมกลุ่ม โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่หลักเกณฑ์ใหม่)

ปี ๒๕๖๐ เกษตรกรมีการยกระดับการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการเกษตร และกรมการข้าวมากขึ้นและต่อเนื่องทุกปี เพราะเกษตรกรผู้นำ ทราบว่าพื้นที่ของตนอยู่ในพื้นที่ S๑ ซึ่งเหมาะต่อการปลูกข้าวที่มีคุณภาพ สามารถลดต้นทุนการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง คือ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ จากพืชสด ไถกลบตอซัง และใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งใส่ให้ถูกสูตร และถูกเวลา

ปี ๒๕๖๑ ผ่านการคัดเมล็ดพันธุ์ทั้ง ๖ ตัวอย่าง สามารถจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์ขยายได้ เน้นการใช้สารชีวภัณฑ์ในการดูแลรักษาป้องกันโรคและแมลงศัตรูข้าว และเข้าร่วมประกวดศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ ๒ ระดับจังหวัด

ปี ๒๕๖๒ ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ระดับจังหวัด ประเภทข้าวหอม ได้รับรางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๑ การประกวด ศจช. ระดับจังหวัด และได้รับรางวัลศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ดีเด่น ระดับประเทศ

๒. สถานการณ์

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านทุ่งจิวเหนือ มีสมาชิก จำนวน ๓๐ คน ด้วยความมุ่งมั่นสมาชิกทุกคนสามารถลดต้นทุนในการผลิตข้าวในปีได้ สมาชิกทุกคนสามารถรู้ถึงกระบวนการปรับปรุงบำรุงดิน โดยวิธีการไถกลบตอซังข้าวและหว่านปอเทือง เพื่อไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน และยังได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินร่วมกับปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และยังได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการผลิตสารชีวภัณฑ์เพื่อควบคุมโรคและแมลงในแปลงนาเพื่อลดต้นทุนด้านยาฆ่าแมลงลงได้ กลุ่มนาแปลงใหญ่ยังส่งเสริมให้สมาชิกในด้านการบริหารจัดการที่ดิน ปุ๋ย โรคแมลงศัตรูพืช แรงงาน และเงินทุน ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน ภายใต้ โครงการ ศพก. กิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานของ ศจช. และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูพืชของชุมชน โดยการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประยุกต์วิธีการจัดการศัตรูพืชตามภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อสามารถบริหารจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจรและยั่งยืน รวมทั้งสามารถขยายผลสู่เกษตรกรข้างเคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๕,๒๕๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๘๘๐ บาทต่อไร่
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๖๒๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ พัฒนาพื้นที่เพาะปลูกข้าว พัฒนาการปลูกข้าวให้เข้าสู่ระบบการผลิตข้าว GAP พัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์เพื่อ ผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี
- ๓.๔ การตลาด พ้อค้าทั่วไปในท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตร โรงสีข้าวเอกชนในพื้นที่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว
- ๓.๕ ด้านการบริหารจัดการ วางแผนการผลิตตามกระบวนการผลิตข้าว GAP อย่างต่อเนื่อง วางแผนการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดต่อผู้บริโภค วางแผนการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็งเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในอนาคต และวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมเสริมเพื่อเพิ่มรายได้

๔. การสนับสนุน

๑. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ เชิงปฏิบัติการ หลักสูตร การผลิตตามวิถีเกษตรธรรมชาติ จำนวนเงิน ๒๔,๐๐๐ บาท (งบประมาณ จาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.))
๒. กิจกรรม พัฒนาองค์ความรู้และจุดเรียนรู้ พืชอาหารปลอดภัย จำนวน ๑๖,๐๐๐ บาท (งบประมาณ จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย)
๓. กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท (งบประมาณ จาก แปลงใหญ่ ข้าวตำบลบ้านตู่ จังหวัดพะเยา)

แปลงใหญ่ข้าวบ้านวังปลาไหล หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรบ้านวังปลาไหลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ได้มีการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีการระดมหุ้นกันกับสมาชิก จำนวน ๒๐ ราย เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท การจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน มีพื้นที่เหมาะสม และต้องการเรียนรู้เทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตข้าว ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากสำนักงานเกษตรจังหวัด และศูนย์วิจัยข้าวปราจีนบุรี ศูนย์ข้าวบ้านวังปลาไหลได้ดำเนินการเป็นระบบมากขึ้นและชัดเจนด้านการบริหารกลุ่ม และได้รับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านนา จึงได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗ โดยใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวบ้านวังปลาไหล”

แปลงใหญ่หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านพร้าว เป็นศูนย์เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเครือข่ายของอำเภอบ้านนา (ศพก. เครือข่าย) ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตร เป็นกลไกในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตสินค้าเกษตร โดยเฉพาะศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว และทำให้การขยายผลเพื่อลดต้นทุนการผลิตประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนเกษตรกรได้รับความรู้ที่บริหารจัดการโดยเกษตรกร และสามารถจัดการการผลิตสินค้าเกษตรอย่างถูกต้องเพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิตได้ด้วยตนเอง อย่างยั่งยืน ดังนั้น กลุ่มแปลงใหญ่นาข้าวบ้านวังปลาไหล หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านพร้าว จึงมีความเหมาะสมทั้งในด้านพื้นที่ และสมาชิกในกลุ่ม ให้ความร่วมมือในการบริหาร รวมถึงชุมชนมีส่วนร่วม ส่งผลให้กลุ่มมีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี สมาชิกในกลุ่มมีความสนใจกระตือรือร้นในการที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ และที่สำคัญคือ ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็งสามารถดูแลบริหารจัดการกลุ่มได้ ส่งผลให้กลุ่มแปลงใหญ่นาข้าวบ้านวังปลาไหล มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการพัฒนาต่อยอด

๒. สถานการณ์

ที่ทำกรกลุ่ม หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านนา เกษตรกร จำนวน ๓๒ ราย พื้นที่ จำนวน ๑,๒๐๐ ไร่ พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ พันธุ์ กข ๔๓ พันธุ์พิษณุโลก ๘๐ และพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ปริมาณ ๔๐๐,๐๐๐ กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นมูลค่า ๓,๒๓๘,๐๐๐ บาท โดยมีนายประสาร เต็มเปี่ยม เป็นประธานแปลงใหญ่

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๓,๒๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๗๐๐ บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การเพิ่มคุณภาพผลผลิต ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าวหอมมะลิไทย (มกษ.๔๔๐๐ - ๒๕๕๒) จำนวน ๒๘ ราย พื้นที่ปลูก ๔๕๘ ไร่

๓.๔ การบริหารจัดการ มีการซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน มีการจำหน่ายผลผลิต ในแบรนด์ “ข้าวชุมชนบ้านวังปลาไหล” มีการผลิตและจำหน่าย สารชีวภัณฑ์ ไตรโคโรเดอร์มา บีเวอร์เรีย และเมตาไรเซียม ต่อยอดอินทรีย์ และมีเครื่องจักรกล เครื่องหยอดข้าว รถแทรกเตอร์พร้อมอุปกรณ์ รถเกี่ยวนวดข้าว รถโพล์คลิฟท์ และโรงสีข้าวของกลุ่มแปลงใหญ่ มีการสร้างความเข้าใจเกษตรกรสมาชิกและรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ กำหนดระเบียบต่อกฎเกณฑ์กลุ่ม มีการสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกในแปลงโดยได้รับการพัฒนาความรู้จาก ศพก. (การประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการแปลงใหญ่และคณะกรรมการ ศพก. มีแปลงเรียนรู้ต้นแบบของ ศพก. เครือข่าย และการศึกษาดูงาน) และมีการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ

๓.๕ การตลาด มีแผนการจำหน่ายข้าว ๓ รูปแบบ ได้แก่ ข้าวเปลือก ร้อยละ ๙๐ เมล็ดพันธุ์ ร้อยละ ๕ และข้าวสารแพ็คเกจจิ้งสุญญากาศ ร้อยละ ๕ อีกทั้ง มีช่องทางจำหน่ายออนไลน์ เช่น Facebook : ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน จ.นครนายก และขายสินค้า ในแบรนด์ “ข้าวปลอดภัยบ้านวังปลาไหล”

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ ทีมผู้จัดการแปลงมีการกำกับ ดูแล และแก้ไขปัญหาของแปลงใหญ่ มีแผนในการติดตามการดำเนินงานในแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินการติดตามแผน เพื่อรับทราบปัญหาในการดำเนินงาน และร่วมวางแผนพัฒนากลุ่มแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง

๔.๒ ประสานและสร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมประชุมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อรับงบประมาณ และวัสดุการเกษตรเพื่อสนับสนุนกลุ่มแปลงใหญ่ และร่วมเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนตำบล สาธารณสุข กศน. พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และรับคณะศึกษาดูงานจากที่ต่างๆ

๔.๓ ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดย คณะกรรมการบริหารกลุ่มการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ข้าวตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

๔.๔ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านนา และสำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก มีบทบาทและภารกิจ ในการดำเนินการจัดประชุมหน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและร่วมกันวางแผนจัดทำแผนบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติงานรายแปลง โดยแต่ละหน่วยงานจะแจ้งถึงงบประมาณในการดำเนินการในแต่ละแปลง และแนวทางปฏิบัติที่จะดำเนินการ มีการประสานให้หน่วยงานอื่นๆ ร่วมดำเนินการในแปลงใหญ่เขาพระด้วย เช่น สาธารณสุข ในการตรวจสอบสุขภาพเกษตรกรแปลงใหญ่ ตำบลเขาพระ และเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ อบรมถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนกิจกรรม การตรวจวิเคราะห์ดินต่อการใช้ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดินต่อ การใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาป้องกันโรค และใช้ชีวเวอร์เรียในการป้องกันกำจัดแมลง ต่อการใช้ปุ๋ย PGPR๒ ร่วมกับกับการใช้ปุ๋ยตามค่าการวิเคราะห์ดิน และการทำน้ำหมักชีวภาพ

๔.๕ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครนายก สนับสนุนรถดำนานา และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้กับกลุ่มแปลงใหญ่ และให้องค์ความรู้ในการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ ในรูปแบบสหกรณ์

๔.๖ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดนครนายก อบรมให้ความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือน และบัญชีต้นทุนอาชีพ การใช้ Application SMART ME

๔.๗ สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดนครนายก ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรสมาชิกเรื่องการใช้ปุ๋ย การดูแลรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน และสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการทำปุ๋ยน้ำหมัก ปุ๋ยหมักชีวภาพ และจุลินทรีย์ต่างๆ

๕. การสนับสนุน

๕.๑ โครงการสนับสนุนสินเชื่อให้กลุ่มชาวนาผู้ผลิตข้าวแบบแปลงใหญ่ ปีการผลิต ๒๕๕๙ ต่อ ๖๐ จำนวนเงิน ๑,๙๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อดำเนินการจัดซื้อรถโรยข้าววงอก และ เป็นกองทุนหมุนเวียนให้กับกลุ่มแปลงใหญ่บ้านวังปลาไหล ตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

๕.๒ องค์กรการบริหารส่วนตำบลบ้านพร้าว สนับสนุนงบประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) ภายใต้โครงการเศรษฐกิจชุมชนระดับตำบล เพื่อจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว

๕.๓ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สนับสนุนพันธุ์ข้าวให้กับกลุ่มแปลงใหญ่บ้านวังปลาไหล

๕.๔ หน่วยงานสาธารณสุข เข้าบริการตรวจสอบสุขภาพเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทุกปี

๕.๕ บริษัทคูโบต้าให้การสนับสนุนปัจจัยทางการเกษตร เพื่อการพัฒนาแปลงใหญ่

๕.๖ บริษัทเนเจอร์ เวเนเจอร์ จำกัด สนับสนุน “สารอัลตรา กรีน” ให้กับกลุ่มแปลงใหญ่

๕.๗ โครงการ ๙๑๐๑ สนับสนุนการทำสารชีวภัณฑ์ และสนับสนุนเครื่องสูญอากาศ เพื่อทำบรรจุภัณฑ์

๕.๘ โครงการ Net ประชาธิปไตย ได้ทำการติดตั้งเครื่องรับสัญญาณทีวีที่ทำการกลุ่มแปลงใหญ่

๕.๙ โครงการการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ จากงบโครงการเสริมสร้างรายได้ให้เกษตรกรรายย่อย

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ มีการบริหารจัดการเรื่องการจัดเก็บเงินกองทุนของกลุ่ม มีเงินกองทุนหมุนเวียนของกลุ่มเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ ซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน จำหน่ายผลผลิตร่วมกัน ใช้เครื่องจักรกลร่วมกัน การลดความเสี่ยงจากการผลิตสินค้าเชิงเดี่ยว โดยมีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ได้แก่ การปลูกผักสวนครัว ผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงปลาในบ่อดิน การเลี้ยงเป็ดไข่ ปลูกไม้กิมซุง สานตะกร้าพลาสติก และเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน) การปลูกไม้ผลไว้บริโภคและจำหน่าย

๗.๒ ด้านสังคม เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่ มีการกำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน บัญชีต้นทุนอาชีพ และบัญชีของกลุ่ม มีการซื้อปัจจัยการผลิต และรวมกันขายผลผลิต ร่วมกัน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม ลดการเผาตอซังและฟางข้าว โดยมีการอัดฟางข้าวไว้สำหรับจำหน่าย หวานปุ๋ยพืชสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี ผลิตปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพ ไว้ใช้และจำหน่าย

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ ประธานแปลงใหญ่มีความสามารถเป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ สามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการทำนา

๘.๒ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรมีความสามัคคี พร้อมใจกันพัฒนาอาชีพของตนเอง รวมถึงการพัฒนาชุมชนบ้านวังปลาไหลให้ดียิ่งขึ้น

๘.๓ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนทำการเกษตรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ ลดการใช้สารเคมี

๘.๕ Zero waste ไม่มีการเผาตอซังและฟางข้าว และจำหน่าย รำ แกลบดิบ ที่เหลือจากการสีข้าว เพื่อให้เกิดรายได้ และนำไปใช้ในการทำปุ๋ยหมักสำหรับจำหน่าย

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๙.๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยเข้าร่วมโครงการแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าววนครนายก กรมการข้าว และใช้รถหยอดข้าววงอกในการทำการเพาะปลูกข้าว เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต ลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว

๙.๒ ส่งเสริมให้เกษตรกรแปรรูปข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต

๙.๓ ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวปลอดภัย GAP และข้าวอินทรีย์

๙.๔ ส่งเสริมให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

ส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพ และการปลูกพืชอื่นๆ เพื่อเสริมรายได้ และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และศูนย์เรียนรู้ เนื่องจากพื้นที่แปลงใหญ่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และอยู่ในเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายก

แปลงใหญ่ข้าวบ้านห้วยน้ำหอม หมู่ ๕ ตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑.ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

จากเดิมเกษตรกรตำบลห้วยน้ำหอมส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาข้าวเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่ทำนาทั้งตำบล ๒๖,๕๗๔ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวได้ทั้งนาปีและนาปรัง เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ทำพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ข้าวของทางราชการ บางส่วนใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมือง การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ไม่มีการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่ เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เอง ต่อเนื่องเป็นเวลานานหลายฤดู ทำให้เมล็ดข้าวขาดคุณภาพและผลผลิตลดลง และใช้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นได้ เนื่องจากพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกเสื่อมคุณภาพเพราะไม่มีการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พันธุ์ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) ห้วยน้ำหอม ได้จัดทำเวทีชุมชนตามแผนพัฒนาการเกษตรของตำบล เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๖ ได้สรุปแผนว่าต้องพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าว จึงได้เปิดโรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริรวมเกษตรกรในหมู่ที่ ๕ และ ๖ ตำบลห้วยน้ำหอม มีเกษตรกรที่รับการอบรมเป็นเวลา ๔ เดือนตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ๓๗ ราย มีการรวมตัวเข้าร่วมโครงการเกษตรที่เหมาะสม (GAP) และมีการรวมตัวกันทำเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครสวรรค์ จนในปี ๒๕๔๙ ศบกต. ห้วยน้ำหอมได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอลาดยาว จัดตั้งเป็น “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านสะเดาซ้าย” ต่อมาศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านสะเดาซ้ายได้ประสบปัญหาราคามะล็ดพันธุ์ข้าวตกต่ำ จึงได้มีการประชุมวางแผนในการผลิตข้าวหอมมะลิ เพื่อนำมาแปรรูปจำหน่ายเพื่อเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรเป็นอย่างดี กลุ่มฯ สามารถจำหน่ายข้าวสารได้อย่างต่อเนื่องจนผลผลิตที่เตรียมไว้ไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย ทั้งนี้มีเกษตรกร หมู่ ๖ ๘ และ ๑๐ รวมทั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านสะเดาซ้ายที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครสวรรค์ ให้ความสนใจในการรวมกลุ่มสมาชิกเพื่อเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบนาแปลงใหญ่ ในปี ๒๕๖๐ โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านห้วยน้ำหอม” หมู่ ๕ ตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว เพื่อต้องการผลิต

เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีไว้ใช้ในพื้นที่ รวมไปถึงจนถึงการจำหน่ายให้กับเกษตรกรผู้ที่ต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีลดปัญหาพันธุ์ปน เพื่อพัฒนาด้านการผลิตของเกษตรกรให้สามารถลดต้นทุนในการผลิต เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตและมีอำนาจต่อรองในด้านการตลาดได้

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ข้าวบ้านห้วยน้ำหอม หมู่ ๕ ตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๕๒ ราย พื้นที่ปลูกทั้งหมด ๑,๐๐๗ ไร่ ซึ่งความเหมาะสมของพื้นที่ ๑๐๐% ทั้งหมด คุณภาพผลผลิตได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๕๒ ราย ผลผลิตรวม ๑,๘๐๐ ตันต่อรอบการผลิต ดำเนินการในรูปของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน โดยมีนางสาวสมจิตร โพธิ์วิจิตร เป็นผู้จัดการแปลงใหญ่และประธานแปลงใหญ่ มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม คณะกรรมการในการจัดการในด้านต่างๆ ของกลุ่ม และตั้งคณะกรรมการในแต่ละหมู่เพื่อความคล่องตัวในการประสานงานและการจัดการ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ ผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน GAP โดยเกษตรกรได้รับการอบรมและตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นจากกรมการข้าว ได้รับความรู้ด้านการผลิตพืชตามระบบมาตรฐาน GAP และสามารถผลิตพืชให้ได้มาตรฐานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันด้านการตลาด

๓.๔ การบริหารจัดการ เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) ตามแนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊องปี ๒๕๖๑ และเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ของกลุ่มต่อองค์กรต่อวิสาหกิจชุมชน มีการบริหารจัดการใช้เครื่องจักรกลเกษตรร่วมกัน รวมกันซื้อปัจจัยการผลิต ทำให้ได้ปัจจัยการผลิตในราคาต่ำกว่าท้องตลาด

๓.๕ การตลาด เสริมสร้างเครือข่ายต่อเชื่อมโยงตลาด พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์เชื่อมโยงการผลิตและการตลาด ทำสัญญาซื้อขายผลผลิตล่วงหน้า สร้างเครือข่ายเกษตรกร และเชื่อมโยงการตลาด โดยผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำหน่ายศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครสวรรค์ , บริษัท ซี พี และ ร้านค้าเมล็ดพันธุ์ จำนวน ๑,๘๐๘ ไร่ โดยกำหนดมาตรฐาน (กรมการข้าว) ชนิดพันธุ์ ปริมาณ และเงื่อนไขการผลิต ข้าวคุณภาพดีทำสัญญากับเกษตรกรล่วงหน้า

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการบูรณาการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิตข้าวคุณภาพ มีการรับคณะศึกษาดูงานและประชาชนทั่วไปในการศึกษาดูงาน

๕. การสนับสนุน

กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน ระหว่างปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเมื่อครบกำหนดดำเนินงานปีที่ ๔ ซึ่งไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณแล้ว จึงต้องพึ่งพาตนเอง รวมทั้งงบประมาณสนับสนุนจากงบประมาณจังหวัด และกลุ่มจังหวัด

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

ในเรื่องของการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ ทางกลุ่มได้ดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้ และกลุ่มได้ตั้งเป้าหมายไว้ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิต คุณภาพ และราคา โดยการให้ความรู้และวิธีการปฏิบัติและตัวอย่างจริง ในการลดต้นทุนการผลิต และบริหารพัฒนาคุณภาพผลผลิต จนสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้น

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

กลุ่มแปลงใหญ่ต้นแบบข้าวหอมที่ ๕ ตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ประสบความสำเร็จ ภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) และได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐเป็นอย่างดี

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ เกษตรกรในกลุ่มให้ความร่วมมือ เข้มแข็ง สามัคคี

๘.๒ ผู้นำกลุ่ม ผู้จัดการกลุ่มต้องมีความเข้มแข็ง และเสียสละ มีความคิดไกล และใฝ่หาความรู้ กล้านำความเปลี่ยนแปลง

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๙.๑ พัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์

๙.๒ พัฒนาคุณภาพผลผลิต

๑๐ ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่าง ๆ

๑๐.๑ พัฒนา Young Smart farmer ในพื้นที่ มาเป็นตัวขับเคลื่อนในการดำเนินงาน

๑๐.๒ สร้างเครือข่ายกับกลุ่มแปลงใหญ่ ในจังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและองค์ความรู้

๑๐.๓ สร้างเครือข่ายแปลงใหญ่กับ กลุ่ม องค์กร ในชุมชน

แปลงใหญ่ข้าววิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านตะครอง หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่บ้านตะครอง หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเต็ง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ ตามโครงการพัฒนาเกษตรและอาหารปลอดภัยนครชัยบุรีรัมย์ ปี ๒๕๖๐ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานเกษตรอำเภอกะสัง ซึ่งก่อนหน้านั้นในปี ๒๕๕๙ กลุ่มเกษตรกรบ้านตะครองจำนวน ๔๐ ราย ได้รวมกลุ่มกันผลิตข้าวอินทรีย์ ตามโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ปี ๒๕๕๙ ตรวจจับรองมาตรฐานโดยบริษัทไปโอเอกริเสิร์ช มีเกษตรกรผ่านการรับรองข้าวอินทรีย์มาตรฐานสากลระยะปรับเปลี่ยน ๓๗ ราย ผ่านมาตรฐานข้าวอินทรีย์ในปีแรก ๓ ราย ซึ่งเกษตรกรกลุ่มข้าวอินทรีย์ได้ดำเนินกิจกรรมการผลิตต่างๆ ร่วมกัน เรื่อยมาจนกระทั่งได้ทราบนโยบายส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่จากสำนักงานเกษตรอำเภอจึงได้มีเกษตรกรผู้สนใจได้สมัครเข้าร่วมโครงการ ได้มีการประชุมสมาชิกกลุ่มข้าวอินทรีย์ ผู้นำชุมชน และเกษตรกรหมู่บ้านข้างเคียงผู้สนใจ ณ หมู่ที่ ๑๕ บ้านตะครอง ตำบลหนองเต็ง เพื่อประชาสัมพันธ์รับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ตามเงื่อนไขคุณสมบัติของโครงการ

๒. สถานการณ์

กลุ่มสมาชิกและกรรมการมีการปรับโครงสร้างแปลงใหญ่ไปเป็นวิสาหกิจชุมชนภายใต้ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านตะครอง” ซึ่งมีเกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการ ๑๐๓ ราย พื้นที่แปลงใหญ่ ๑,๐๙๑ ไร่ ขึ้นความเหมาะสมของชุดดิน S๒ และ S๓ ชนิดพันธุ์ข้าว คือ ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ผลผลิตก่อนร่วมโครงการ ๓๔๔ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นเป็น ๓๕๕ กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อสิ้นสุดโครงการพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งติดต่อกัน ๒ ปี หลังร่วมโครงการ ๒๒๙ กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิต ก่อนร่วมโครงการ ๓,๕๐๖ บาทต่อไร่ (๑๐.๑๙ บาทต่อกิโลกรัม) หลังร่วมโครงการ ๒,๑๑๐ บาทต่อไร่ (๙.๒๑ บาทต่อกิโลกรัม)

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ลดลงร้อยละ ๓๙.๘๒ จาก ๓,๕๐๖ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๑๐๐ บาทต่อไร่
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต โดยการใช้เมล็ดพันธุ์ดี ใช้ปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน การใช้ปูนปรับปรุงบำรุงดิน การบริหารจัดการตามแนวทางโรงเรียนเกษตรกรและ IPM การจัดหาแหล่งน้ำในไร่นา
- ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๑๐๓ ราย
- ๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ ในรูปวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านตะครอง แบ่งโครงสร้างการบริหารจัดการแปลงออกเป็น ๕ กลุ่มย่อย ตามจำนวนหมู่บ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ มีการบริหารจัดการแบบกองทุนโดยมีกองทุนพึ่งพาตนเอง มีการร่วมกันผลิต ร่วมกันแปรรูป ร่วมกันจำหน่าย (การจัดการผลผลิต) มีการจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม มีเกษตรกรปราดเปรื่องต้นแบบด้านข้าวอินทรีย์ ๓ ราย และเกษตรกรปราดเปรื่อง ๖๒ ราย มีกองทุนหมุนเวียนของกลุ่ม ๘๐,๐๐๐ บาท มีการทำตลาด MOU กับโรงพยาบาลกระสัง เดือนละ ๗๐๐ กิโลกรัม เป็นเงิน ๒๕,๔๐๐ บาทต่อเดือน มูลค่าปีละ ๓๐๔,๘๐๐ บาท
- ๓.๕ การตลาด มีแหล่งหรือช่องทางการจำหน่าย คือ การตลาด MOU กับโรงพยาบาลกระสัง มีการสร้างแบรนด์ “ข้าวอินทรีย์ชุมชนคนสามเเผ่า” มีการแปรรูป ต่อ การบรรจุภัณฑ์ ต่อ และพัฒนาผลิตภัณฑ์เช่น ข้าวเพื่อสุขภาพ มีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มนาแปลงใหญ่ และอื่นๆ

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

- ๔.๑ การบริหารจัดการคน ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ การบริหารจัดการเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ และการบูรณาการหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุน
- ๔.๒ การจัดการพื้นที่ ประกอบด้วย ความเหมาะสมของพื้นที่ S๒ S๓ จำนวน ๑,๐๙๑ ไร่
- ๔.๓ การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

๔.๔ การจัดหาแหล่งน้ำ ระบบชลประทานให้มีน้ำเพียงพอ

๔.๕ การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ การรวมกลุ่ม/กระบวนการกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมรวบรวมผลผลิตข้าว (การรับซื้อผลผลิต) การแปรรูป การจำหน่าย ตลาด MOU เครือข่ายและการสร้างเครือข่ายเพื่อลดความเสี่ยงด้านการตลาด การปันผลกำไรสู่สมาชิก การพึ่งพาอาศัยและการสร้างความไว้วางใจในกลุ่มโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สินค้ามีคุณภาพ ราคาดีคุณภาพ ทุกคนพึงพอใจ

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร การถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตจนถึงการตลาด แปรณต์สินค้า วัสดุอุปกรณ์ การผลิตสารชีวภัณฑ์ ตลาด MOU กับโรงพยาบาลกระสัง สนับสนุนการแปรรูปข้าวและครุภัณฑ์ เป็นหน่วยงานประสานการบูรณาการ

๕.๒ กรมการข้าว ปัจจัยการผลิต เครื่องเป่าทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ ฤกษ์บรรจุเมล็ดพันธุ์ จัดการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

๕.๓ กรมพัฒนาที่ดิน การทำธนาคารปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ วัสดุการทำปุ๋ยอินทรีย์ การตรวจวิเคราะห์ดิน สารปรับปรุงดิน เมล็ดพันธุ์ปอเทือง แผนที่ชุดดิน

๕.๔ กรมชลประทาน ปรับปรุงระบบชลประทาน และถ่ายทอดความรู้การบริหารจัดการน้ำ

๕.๕ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การจัดทำบัญชีฟาร์มและบัญชีครัวเรือน

๕.๖ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้ความรู้ด้านการรวมกลุ่ม/การตลาด

๕.๗ กรมวิชาการเกษตร การปลูกพืชใช้น้ำน้อย/พืชหลังนา

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

แปลงใหญ่ต้นแบบตำบลเชียงเพ็งเป็นการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนจึงทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในด้านการลดต้นทุนร้อยละ ๒๐ มาตรฐานการผลิต อินทรีย์ การทำตลาด MOU และการบริหารกลุ่มวิสาหกิจแปลงใหญ่

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรสามารถทำแผนการผลิตส่วนบุคคล มีการวางแผนปลูกพืชลดความเสี่ยง การลดต้นทุนโดยการผลเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ใช้อเอง การพัฒนาคุณภาพสินค้า แปรณต์สินค้า การพัฒนาเครือข่าย เน้นการผลิตโดยตลาดนำการผลิต ทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจในราคาได้ที่เพิ่มขึ้น เข้าถึงแหล่งเทคโนโลยี, แหล่งเงินทุน

๗.๒ ด้านสังคม เกิดการรวมกลุ่ม (นาแปลงใหญ่) รวมผลิต รวมซื้อ รวมขาย อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามัคคี ก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นกลุ่มตัวอย่างแก่เกษตรกรทั่วไปในการเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านการเกษตร แปลงใหญ่โดยเฉพาะด้านข้าวของชุมชน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการแบบแปลงใหญ่เน้นการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การเตรียมดิน เช่น การไถกลบตอซังข้าว การปลูกพืชหมุนเวียน การผลิตมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นการผลิตที่เน้นการรักษาสมดุลระบบนิเวศน์ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ การบริหารจัดการโดยคณะกรรมการกลุ่มอย่างเข้มแข็ง มีการพัฒนาแปลงใหญ่โดยเน้นการตลาดนำการผลิต กลุ่มและสมาชิกได้รับผลตอบแทนและมีความพึงพอใจทำให้เกิดความศรัทธาในระบบแปลงใหญ่ตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาแปลงใหญ่ต่อไป

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

แนวคิดการบริหารกลุ่มนาแปลงใหญ่ “แปลงใหญ่คือการแก้ปัญหาและสร้างความมั่นคงในอาชีพชาวนา” ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความสามัคคีในกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์) และกรรมการและสมาชิกมีศรัทธาร่วมกันมีความไว้วางใจ

๙. แผนพัฒนาที่กลุ่มวางไว้

๙.๑ การพัฒนาคุณภาพข้าว การจัดทำแปลงพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีและกระจายพันธุ์ในกลุ่ม ใช้กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในการผลิตข้าวคุณภาพให้ได้มาตรฐานข้าวอินทรีย์ สินค้าดีมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

๙.๒ การพัฒนาเกษตรกรชาวนา เกษตรกรต้องมีแรงจูงใจในการพัฒนาอาชีพตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และต่อกลุ่ม เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาด

๙.๓ การพัฒนาด้านการตลาด โดยเน้นหลักการตลาดนำการผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยการแปรรูป การสร้างแบรนด์ หาดตลาดเครือข่าย เพิ่มช่องทางการจำหน่าย

๑๐. ข้อเสนอแนะ

กลุ่มแปลงใหญ่จะต้องมีการใช้กระบวนการกลุ่มในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การระดมหุ้นของสมาชิกแปลงใหญ่และสมาชิกทั่วไป การบริหารกลุ่มอย่างเข้มแข็ง ความซื่อสัตย์ ต่อ สุจริตโปร่งใส และความจริงจังในการทำงานของคณะกรรมการและสมาชิก สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดศรัทธา การยอมรับ เกิดขึ้นการบริหารคนสำเร็จงานทุกอย่างก็สำเร็จ

แปลงใหญ่ข้าว ๑ ทุกตำบล อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ทำการเกษตรปลูกข้าวเป็นหลักเพื่อเก็บข้าวไว้บริโภคทั้งปี และนำส่วนที่เหลือจากการบริโภคขายให้พ่อค้าในพื้นที่ พอถึงฤดูการผลิตปีต่อไปก็ทำการปลูกใหม่วนไปอย่างนั้นตลอดมาจนปัจจุบันมีเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้แทนแรงงานคน และมีวัสดุทางการเกษตรมาช่วย ทำให้การผลิตในแต่ละฤดูใช้เวลาปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวสั้นลง ทำให้ในพื้นที่ที่มีผลผลิตเป็นข้าวเปลือกออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก จึงทำให้พื้นที่ในอำเภอแม่ใจเป็นเป้าหมายทางการตลาดหลายๆอย่างของพ่อค้า นักลงทุน ต่างๆ อีกทั้งต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่ต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมากขึ้น ผลผลิตลดลง ราคาข้าวเปลือกลดลง จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อการรวมตัวกันผลิต รวมกันซื้อ รวมกันขาย เพื่อลดต้นทุนการผลิต แรกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน และสามารถใช้ความเข้มแข็งของกลุ่มบวกกับคุณภาพของสินค้าที่มีมาตรฐานเป็นตัวต่อรองกับคู่ค้า หรือลูกค้าได้

๒. สถานการณ์

ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกจำนวน ๑๖๘ คน พื้นที่ทั้งหมด ๑,๒๓๒ ไร่ ผลผลิตที่ได้ ๖๑๖,๐๐๐ กิโลกรัม ต้นทุนการผลิต ๓,๐๐๐ บาท ต่อไร่ และกลุ่มได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น เครื่องหยอดข้าวจากศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดพะเยา วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การในทำปุ๋ยหมัก เพื่อให้กลุ่มได้ร่วมกันผลิตปุ๋ย และใช้ในกลุ่มเพื่อลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑. การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ โดยกลุ่มกำหนด ให้สมาชิก ทำการปลูกโดยใช้รถปลูก ซึ่งจะช่วยลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ ลดค่าแรงงานในขั้นตอนการเพราะต้นกล้า รวมกลุ่มจัดจ้างเหมารถปลูก เพื่อลดค่าจ้างเหมาปลูก ช่วยลดต้นทุนค่าจ้างต่อไร่ รวมกลุ่มกันจัดทำปุ๋ยหมัก เพื่อใช้ในนาข้าวเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพง รวมกลุ่มกันจัดจ้างเหมารถเกี่ยวข้าว เพื่อลดต้นทุนค่าจ้างเหมาต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ กลุ่มจะมีกระบวนการผลิตโดยใช้ เทคนิคการตัดใบข้าวไม่ใช้เพื่อการกำจัดวัชพืชเท่านั้น แต่มีศักยภาพที่จะเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ นาข้าวได้ด้วย เนื่องจากใบข้าวและวัชพืชที่ตัดออกจะถูกล่อยสลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ให้กับข้าวเป็นอย่างดี ช่วยลดการแข่งขันของวัชพืช ทำให้ต้นข้าวสูงสม่ำเสมอและแตกกอได้ดี ช่วยลดการระบาดของทำลายของโรคแมลงศัตรูข้าว รวงข้าวออกอย่างสม่ำเสมอและสุกแก่พร้อมกัน ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีปฏิบัติตามปกติ

๓.๓ เพิ่มคุณภาพผลผลิต/จัดทำมาตรฐาน เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต และสร้างมาตรฐานสินค้าของตนเองโดยการขึ้นทะเบียนขอจดรับรองมาตรฐานข้าว โดยกรมการข้าว ออกตรวจสอบบันทึกขั้นตอนการผลิตรวมถึงการใช้สารเคมี เพื่อให้แปลงผลิต ข้าวเปลือกที่ผลิตออกมาได้รับมาตรฐานสินค้า GAP ทั้งในรูปแบบ GAP กลุ่ม และ GAP รายบุคคล

๓.๔ บริหารจัดการ มีการแบ่งหน้าที่โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหารจัดการเมล็ดพันธุ์ ฝ่ายบริหารจัดการดินและปุ๋ย ฝ่ายบริหารจัดการเครื่องจักรกล ฝ่ายบริหารจัดการศัตรูข้าวและอารักขาพืช และฝ่ายบริหารจัดการด้านการตลาด แบ่งหน้าที่กันทำและกระจายความรู้ข่าวสารไปยังลูกสมาชิกในกลุ่มซึ่งตั้งขึ้นมาทั้งหมด ๔๘ กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีประธานกลุ่มเป็นผู้ประสานงานต่อจากกรรมการแต่ละคณะอีกทางหนึ่งให้ได้รับทราบและปฏิบัติร่วมกันตามวัตถุประสงค์หลักของกลุ่ม คือร่วมกันผลิต ร่วมกันซื้อร่วมกันขาย หายคณะกรรมการฝ่ายไหนพบปัญหาด้านต่างๆ ให้นำเสนอเรียกประชุมพูดคุยหาทางแก้ไข และเชิญหน่วยงานพี่เลี้ยงร่วมให้คำแนะนำนำส่งการแก้ไขตามลำดับต่อไป

๓.๕ การจัดการด้านการตลาด มีการติดต่อลูกค้าล่วงหน้าเพื่อเสนอข้อมูลประมาณการผลิตตามพื้นที่ จำนวนไร่ จำนวนผลผลิต ระยะเวลาที่ผลผลิตออกสู่ตลาด ให้ลูกค้าได้พิจารณาซื้อผลผลิต โดยมีการตีราคาซื้อตามคุณภาพที่สมาชิกผลิตได้ เกรด เอ บี หรือซี และ เพื่อเป็นการให้กำลังใจมอบรางวัลให้แก่สมาชิกที่ตั้งใจดูแลแปลง

ผลิตข้าวออกมาได้คุณภาพสูง ทางกลุ่มจะมีการตกลงกับลูกค้าผู้รับซื้อให้ส่วนเพิ่มราคาตามเกรดข้าวที่ได้ในภายหลัง
ฤดูกาลผลิตอีกครั้งหนึ่ง จะทำให้สมาชิกได้รับเงินค่าข้าวเปลือกในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ การสร้างความเข้าใจเกษตรกรสมาชิกและรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อชี้แจง
งบประมาณต่างๆ ที่ได้รับสนับสนุนจากภาครัฐ และเพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินงานต่างๆ และมีการกำหนดระเบียบ
ร่วมกัน

๔.๒ มีการดำเนินตามแผนและกิจกรรมที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งผลตามกิจกรรมในด้านต่างๆ

๔.๓ ทีมผู้จัดการแปลงมีการกำกับ ดูแล และแก้ไขปัญหาของแปลงใหญ่

แปลงใหญ่ข้าว ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านเจริญผล หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ประวัติและความเป็นมาศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านเจริญผล ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ที่ตั้งกลุ่ม หมู่ที่ ๔ ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีจำนวนสมาชิก ๔๗ ราย พื้นที่ ๗๐๖ ไร่ เริ่มดำเนินการมาจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวบ้านเจริญผล ซึ่งพื้นที่การเกษตรของกลุ่มอยู่นอกเขตชลประทาน ปลูกข้าวพันธุ์หอมดอกมะลิ ๑๐๕ สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย โดยกลุ่มได้ผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายให้เกษตรกรทั่วไป และผลิตเมล็ดพันธุ์ส่งให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลก กลุ่มจึงมีความชำนาญในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นอย่างมาก จึงคิดที่จะพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็งขึ้นอีก โดยการจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ข้าวผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านเจริญผลขึ้น เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก อาทิ พันธุ์ ปุ๋ย และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร (Motor Pool) เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ข้าวศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านเจริญผล หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีที่ทำการกลุ่มที่ ๔๙ หมู่ ๔ บ้านเจริญผล ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พื้นที่ปลูก จำนวน ๑,๓๖๐ ไร่ จำนวนสมาชิก จำนวน ๔๓ ราย ผลผลิตรวม จำนวน ๓๕๓ ตัน ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๔,๔๑๕ บาทต่อไร่ โดยมี นายเสรี มานาง เป็นประธานกลุ่มแปลงใหญ่ วิสัยทัศน์ของกลุ่ม คือ ร่วมกันพัฒนากลุ่มก้าวไกลร่วมใจเป็นหนึ่งสามัคคี ผลิตข้าวพันธุ์ดีมีคุณภาพให้กับกรมการข้าว สร้างรายได้ให้ชาวเจริญผลอย่างยั่งยืน

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๓๐ จาก ๔,๔๑๕ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๑๐๐ บาทต่อไร่
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๑๔ จาก ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ เพิ่มคุณภาพผลผลิต โดยการอบรมเกษตรกรให้มีความรู้ตามมาตรฐาน GAP เกษตรกรใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดี มีการคัดพันธุ์ปนเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองในฤดูกาลต่อไป ทำให้เกษตรกร ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพร้อยละ ๑๐๐ และได้มาตรฐาน GAP
- ๓.๔ การตลาด กลุ่มมีเป้าหมายในการบริหารการตลาด โดยสำรวจความต้องการของผู้บริโภคเพื่อขายกับโรงสีที่ให้ราคาสูงต่อตรงกับโรงสีในท้องที่เรื่องของราคาและปริมาณ ผลผลิต
- ๓.๕ การบริหารจัดการ วางแผนและบริหารจัดการ (คนต่อพื้นที่ต่อสินค้า) ร่วมกันบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสมและส่งเสริมอาชีพ เสริมหลังฤดูการทำนา ปลูกพืชผัก ปลูกถั่วต่างๆ เพื่อเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ในส่วนภาครัฐ ประกอบด้วย หลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอได้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเกษตรอำเภอ ในบทบาทผู้จัดการจัดประชุม คณะกรรมการประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธาน เกษตรอำเภอเป็นเลขานุการ เกษตรตำบลเป็น ผู้ช่วยเลขานุการ และมีคณะกรรมการจากหน่วยงานภาคี คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) ธนากรเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) พัฒนาชุมชน พัฒนาที่ดิน สาธารณสุข อำเภอ ประมงอำเภอ และปศุสัตว์อำเภอ เป็นต้น เข้าร่วมประชุม รวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ ๔ เรื่อง คือ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ถ่ายทอดความรู้ในการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และการตลาด และศึกษาดูงานตลาดส่งออก

๕. การสนับสนุน

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวมีแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง ศพก. มีประธานศูนย์ คือ นายสามารถ แนนครบุรี เป็นวิทยากรประจำ ศพก. ให้ความรู้แก่สมาชิก โดย ศพก. เป็น ศูนย์รวมของหน่วยงานภาครัฐ ๑๔ หน่วยงาน องค์กรท้องถิ่น หน่วยงาน ให้ความร่วมมือสนับสนุน กิจกรรมต่าง ๆ ภายใน ศพก. และแปลงใหญ่ โดย ศพก. แห่งนี้ ประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ ๔ ฐาน เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่เข้ามาร่วมประชุมหารือพร้อมทั้งเรียนรู้ การผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สมาชิกได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ โดยมีหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้นำความรู้ และปัจจัยการผลิตมาให้แก่สมาชิกสมาชิกแปลงใหญ่เองเป็นแหล่งความรู้ที่นำมา แลกเปลี่ยนกัน เช่น การผลิตข้าวอินทรีย์ การผลิตน้ำหมักจากผลไม้ การผลิตฮอร์โมนไข่ การทำน้ำส้มควันไม้ การเพิ่ม ผลผลิต และคุณภาพข้าว

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

- ๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๔,๔๑๕ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๑๐๐ บาทต่อไร่ ลดลงร้อยละ ๓๐
- ๖.๒ การเพิ่มผลผลิต จากเดิม ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐
- ๖.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP เมล็ดพันธุ์คุณภาพ มูลค่าข้าวเพิ่มขึ้น
- ๖.๔ การตลาด เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่มีตลาดรองรับผลผลิตข้าวแน่นอน เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
- ๖.๕ การบริหารจัดการ มีผลผลิตตามความต้องการของตลาด มีความมั่นคงในเรื่องราคาและตลาดเกษตรกร ส่งเสริมอาชีพ เสริมหลังฤดูการทำนา ปลูกพืชผัก ปลูกถั่วต่างๆ เพื่อเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ธรรมชาติที่เสียไปกลับคืนมา ซึ่งเป็นผลจากการทำการเกษตรที่ดีและปลอดภัย ใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด ไถกลบลงดินเพื่อปรับปรุงดิน สภาพของดินดีขึ้น ลดการใช้สารเคมีที่มีผลต่อสภาพ สิ่งแวดล้อมสร้างความสมดุลแก่ระบบนิเวศน์สังเกตจากการพบไส้เดือนในดินมีมากขึ้น

๗.๒ ด้านสุขภาพ ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค เมื่อหยุดมาใช้สารเคมีในการผลิตส่งผลดี ต่อสุขภาพทำให้ร่างกายแข็งแรง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ระบบนิเวศที่สมดุล ส่งผลต่อ สุขภาพที่ดี คนในชุมชนมีความปลอดภัยในเรื่องอาหาร อยู่กันอย่างมีความสุขเป็นเขตปลอดภัยจากสารพิษต่างๆ

๗.๓ ด้านสังคม เกษตรกรในสมาชิกแปลงใหญ่มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความสามัคคี เพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาได้รับความร่วมมือจากสังคมในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเจริญอย่างยั่งยืน

๗.๔ ด้านเศรษฐกิจ การที่สมาชิกร่วมกันขายผลผลิตทำให้พ่อค้าเข้ามาซื้อผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลผลิต มีความน่าเชื่อถือทั้งคุณภาพและปริมาณ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดรายจ่ายจากการใช้สารเคมีที่มีราคาแพง และจากการ รวมกลุ่มจัดทำแปลงใหญ่ที่มีการรวมกันซื้อรวมกันขาย ในรูปกลุ่ม

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ผู้จัดการแปลงใหญ่ บริหารจัดการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องทำด้วยใจ เข้าใจในสิ่งที่ทำ ปฏิบัติร่วมกันด้วยดี มีคุณธรรม ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตัว วิเคราะห์ คน พื้นที่ สินค้า ให้ถูกต้องอย่าตัดสินใจ หรือคิดแทน ต้องเข้าใจ เข้าถึง นักพัฒนา วิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นทั้งคุณอำนวยและประสานที่ดี

๘.๒ ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่สมาชิกแปลงใหญ่ เป็นสถานที่ให้สมาชิกได้ พบปะพูดคุยกัน มากขึ้น มีกิจกรรมร่วมกันทำ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ใน แปลง ของตนเองได้

๘.๓ เกษตรกร ประธานกลุ่มแปลงใหญ่เป็นคนขยัน เก่ง และซื่อสัตย์ เป็นผู้ที่รักในสิ่งที่ทำ ไม่เห็นแต่ ผลประโยชน์ที่จะได้รับ เข้าใจ เข้าถึง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีจิตสาธารณะ

๙. ปัจจัยที่ทำให้ทิศทางการพัฒนาลดลง

๙.๑ เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่อายุมาก ความสามารถในการผลิตมีอย่างจำกัด

๙.๒ หน่วยงานที่ลงพื้นที่แปลงใหญ่มีหลายหน่วยงาน ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาในการประกอบอาชีพ ครัวเรือน การทำงาน ทั้งคน เงินงบประมาณงาน เพื่อให้การทำงานไม่เกิดการซ้ำซ้อนกัน และเกษตรกรมีเวลาประกอบอาชีพ

๙.๓ แหล่งน้ำต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ควรเป็นแหล่งน้ำชลประทาน การจัดทำแปลงใหญ่จะไม่มี ปัญหา

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๐.๑ ควรมีศูนย์กลางที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อสร้างความเชื่อใจ ความสามัคคี เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

๑๐.๒ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ควรมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรยังต้องพึ่งพาหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้แนะนำและมีการกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง

แปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองหิน ตำบลโคกก่อ อำเภอมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

กลุ่มแปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองหิน ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔๑ หมู่ที่ ๔ บ้านหนองหิน ตำบลโคกก่อ อำเภอมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีการรวมกลุ่มครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๗ และได้รวมกลุ่มจัดวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ รหัสทะเบียน : ๔-๔๔-๐๑-๐๕ ต่อ ๑-๐๐๓๘ และในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้จัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน และได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) ของกรมการข้าว ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ โดยมีนางจิราภรณ์ อินทะสร้อย เป็นประธานกลุ่มนาแปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองหิน

๒. สถานการณ์

กลุ่มนาแปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองหินปัจจุบันมีสมาชิก ๔๗ ราย พื้นที่เพาะปลูก ๘๘๔ ไร่ โดยแบ่งเป็น ปลูกข้าวเพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำนวน ๘๐ ไร่ สมาชิก ๑๕ ราย(พื้นที่ไชแดง) ส่วนที่เหลือ ๘๐๔ ไร่ ปลูกข้าวคุณภาพดี กลุ่มนาแปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองหิน เริ่มรวมกลุ่มครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ แรกเริ่มเกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อที่จะ ปลูกข้าวอินทรีย์ ด้วยการช่วยเหลือตนเอง เริ่มจากสิ่งที่มีอยู่ ขยายวงกว้าง ร่วมแรงร่วมใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ขยัน อดทน รู้จักปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้น มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อ รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้งานสำเร็จ โดยสมาชิกกลุ่มมีการระดมทุนลงหุ้น หุ้นละ๑๐๐บาท รายละไม่เกิน ๕ หุ้น ปัจจุบันมีหุ้นทั้งหมด ๒๓๕ หุ้น จากจำนวนสมาชิก ๔๗ ราย เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนใช้ภายในกลุ่ม ต่อมาเกิดความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้รวมตัวเพิ่มสมาชิกและได้จัดวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ และในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้จัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน และได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแบบ แปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) ของกรมการข้าว ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ กลุ่มสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดมีการสร้างเครือข่าย มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ จนมีหน่วยงานอื่นเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือเครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้ง การอบรมให้ความรู้ทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๓,๓๓๕ บาทต่อไร่ เป็น ๑,๙๒๐ บาทต่อไร่ ร้อยละ ๔๓.๔๓ โดยใช้เทคโนโลยีทดแทนแรงงานคน ไม่ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี มีการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสม

๓.๒ เพิ่มผลผลิต ปรับพื้นที่นา ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ใส่ปุ๋ยคอกไถกลบตอฟาง ปลูกปอเทืองเพื่อปรับปรุง บำรุงดิน และใช้ชีวภัณฑ์ป้องกันรักษาโรคและแมลง การบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสม ตลอดจนคุณภาพผลผลิต มีความยั่งยืน จากปีแรกในปี ๒๕๖๐ ได้ผลผลิต ๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ และในปี ๒๕๖๒ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๔๔๕ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน สมาชิกกลุ่มได้รับรองมาตรฐาน GAP และอินทรีย์

๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม มีการประชุมเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการและดำเนินงานต่างๆ

๓.๕ การตลาด มีการเชื่อมโยงการตลาด กับเครือข่าย ทั้งในชุมชน นอกชุมชน และเชิงท่องเที่ยว มีการทำ MOU กับเอกชน มีการขยายช่องทางตลาดออนไลน์ มีการประชาสัมพันธ์ การทำแบรนด์ และวางแผนเรื่องการตลาดส่งออก

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการบูรณาการ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกครบวงจร มีการรับนักศึกษาและประชาชนทั่วไปเป็น กลุ่มคณะ ในการศึกษาดูงาน

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม สนับสนุน โรงสีข้าว ๑ โรง รถเกี่ยวข้าว ๑ คัน เครื่องแพ็คข้าวสุญญากาศ ๑ เครื่อง

๕.๒ ศูนย์วิจัยข้าวขอนแก่น กรมการข้าว สนับสนุน เครื่องคัดข้าว เครื่องแพ็คข้าวสุญญากาศ ขนาด ๔ ก้อน เครื่องหยอดข้าว ๔ แถว

๕.๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สนับสนุน อาคารมาตรฐานองค์การอาหารและยา

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ลดต้นทุนการผลิต ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๔.๖๘ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิต ใช้รถเกี่ยวหวดพร้อมเครื่องลากจูงเพื่อช่วยลดต้นทุนค่าจ้างแรงงานและลดระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว สามารถวางแผนเกี่ยวข้าวของสมาชิกกลุ่มให้ตรงกับระยะเวลาการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมได้

๖.๒ เพิ่มผลผลิต มีการปลูกข้าวด้วยวิธีปักดำด้วยมือ และการหยอดข้าวแห้งใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตรา ๕ - ๘ กิโลกรัมต่อไร่ เพื่อลดข้าววัชพืช ข้าวเรื้อ มีการใช้เครื่องกำจัดวัชพืชในร่องนา มีการรณรงค์ไถกลบตอซังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ร่วมกันทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน มีการควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์โดยจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมแปลงขยายพันธุ์ข้าว มีการสุ่มตัวอย่างตรวจสอบคุณภาพเมล็ด ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และอินทรีย์ และอยู่ระหว่างการขอตรวจรับรองผลิตภัณฑ์ ออ.

๖.๔ การบริหารจัดการ มีผู้จัดการแปลงใหญ่และคณะกรรมการกลุ่มในการบริหารจัดการแปลงใหญ่

๖.๕ การตลาด ได้ทำข้อตกลงการรับซื้อข้าว (MOU) กับโครงการเกษตรเข้มแข็ง สร้างมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ “อ้อม” มีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางโซเชียลมีเดีย เช่น เพจโครงการเกษตรเข้มแข็ง และเพจชุมชนบ้านหนองหินนวัตวิถี จังหวัดมหาสารคาม

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มผลผลิต การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า ช่วยให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาพื้นที่แปลงใหญ่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่งผลให้สมาชิกแปลงใหญ่และคนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

๗.๒ ด้านสังคม เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านการเกษตรแปลงใหญ่ และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรในชุมชนและเกษตรกรต่อนักท่องเที่ยวจากภายนอก การส่งเสริมสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ เข้าสู่กระบวนการเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เพื่อช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานแปลงใหญ่ และการพัฒนาการเกษตรในชุมชน โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ รวมถึงเพื่อเป็นการสืบทอดอาชีพการเกษตรไม่ให้หายไปจากชุมชน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้และได้รับการสนับสนุนให้มีการผลิตพืชปลอดภัยได้มาตรฐานตามระบบการจัดการคุณภาพ (GAP) และอินทรีย์พืช โดยเน้นให้สมาชิกคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งตัวผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม มากกว่าการผลิตเพื่อให้ได้ราคาที่ดีแต่เพียงอย่างเดียว

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ สภาพพื้นที่ที่ดี ได้แก่ ชุดดินที่เหมาะสมกับการปลูกพืช ที่เหมาะสมกับการปลูกข้าวให้มีรสชาติดี

๘.๒ การใช้พันธุ์พืชที่ดี โดยสมาชิกทุกคนรู้วิธีการคัดและจัดเก็บเมล็ดพันธุ์

๘.๓ มีการวางแผนการผลิตที่ดี

๘.๔ มีระบบการผลิตพืชที่ดี มีความปลอดภัย ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และอินทรีย์

๘.๕ การคัดเลือกผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการแปลง หรือคณะกรรมการกลุ่ม จะต้องคัดเลือกผู้ที่มีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม

๘.๖ การคัดเลือกสมาชิก คัดเลือกสมาชิกที่มีความสนใจ มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกับกลุ่ม สมาชิกจะต้องให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการ การอยู่ร่วมกันจะเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ได้แก่ ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันผลิต ร่วมกันขาย และร่วมกันรับผลประโยชน์

๘.๗ การให้ความร่วมมือกับของภาครัฐและหน่วยงานภาคีเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นการรับความรู้ หรือการนำไปปฏิบัติตาม เป็นต้น

๘.๘ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างแปลงใหญ่กับศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ เช่น ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เป็นต้น

๘.๙ การส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เข้ามาเป็นสมาชิก และร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่ม

๘.๑๐ มีการพัฒนา ต่อยอด ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ มีแบรนด์ มีการรับรองมาตรฐาน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น

๘.๑๑ ด้านการตลาดมีการทำ MOU และการขยายการตลาดอย่างต่อเนื่อง

๘.๑๒ มีเงินกองทุนหมุนเวียนและเงินบริหารของกลุ่ม มีการปันผล

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๙.๑ การจัดทำแปลงต่อจุดสาธิตและถ่ายทอดความรู้ทั้งด้านการผลิตและการแปรรูป

๙.๒ สนับสนุนการตรวจรับรองมาตรฐาน อย.

๙.๓ พัฒนาสินค้าเกษตรแปลงใหญ่ให้มีความหลากหลาย สร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

๙.๔ กำหนดอัตลักษณ์สินค้าแปลงใหญ่ให้เป็นที่รู้จักในนามข้าวแบรนด์ “อ้อม”

๙.๕ การทำการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้นักท่องเที่ยวรู้จักอย่างแพร่หลาย

๙.๖ เป้าหมายความต้องการขยายเครือข่ายข้าวอินทรีย์ทั้งตำบล

๙.๗ เป้าหมายขยายช่องทางการตลาดสำหรับจำหน่ายเพื่อการส่งออก

๙.๘ เข้าร่วมโครงการตลาดเฉพาะกลุ่ม เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายขึ้น

๙.๙ อยู่ระหว่างขอเข้าร่วมโครงการปรับปรุงดินปรับพื้นที่นา และพัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตร (โซล่าเซลล์)

๙.๑๐ เป้าหมายพัฒนามาตรฐานการผลิตให้ได้มาตรฐานสู่สากล

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นโครงการที่ดี ที่สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร ปัจจัยที่จะทำให้การดำเนินงานแปลงใหญ่ประสบความสำเร็จได้ คือ

ผู้นำ จะต้องมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

สมาชิก จะต้องให้ความร่วมมือกับผู้นำ คณะกรรมการ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่ม

การรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม ควรจะต้องเกิดจากความต้องการของตัวเกษตรกรเอง ไม่ใช่เกิดจากการบังคับจากหน่วยงานภาครัฐ

นโยบายภาครัฐ นโยบายที่ดีควรมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ หมู่ ๑ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ หมู่ ๑ ตำบลดงแคนใหญ่ จัดตั้งมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเกษตรกรสมาชิกที่มีความสนใจทำเกษตรอินทรีย์ภายในหมู่บ้านดงแคนใหญ่ จากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเคมี จำนวน ๒๘ คน ได้เริ่มปรับเปลี่ยน และเรียนรู้การผลิตพืชอินทรีย์ ได้แก่ ข้าวอินทรีย์ ผักอินทรีย์ เป็นต้น เกษตรกรผู้มีใจรักที่จะผลิตข้าวอินทรีย์ไว้บริโภคในครัวเรือนเอง เริ่มจากสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มจะต้องผลิตข้าวอินทรีย์อย่างน้อยรายละ ๑ ไร่

จากเกษตรกรที่รวมกลุ่มกัน ๒๘ คน ได้เริ่มมีเกษตรกรมีความสนใจมากขึ้น เป็น ๕๖ คน และได้ตัดสินใจตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ และต้นปี ๒๕๖๐ ได้จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ มีสมาชิกรวมกัน ๘๔ คน จนถึงปัจจุบันในปี ๒๕๖๓ มีสมาชิกรวมกัน ๑๒๐ คน และได้จัดตั้งเป็นศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีให้กับสมาชิกและชุมชนต่อไป เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีใจรักในวิถีเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรเก่าที่มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อเป็นต้นแบบในการสร้างความยั่งยืนของพื้นที่ทำการเกษตร ให้ลูกหลานรุ่นปัจจุบันไม่ละทิ้งผืนดิน เห็นคุณค่าของผืนนาและเกิดความรักความหวงแหนพื้นที่อันเป็นมรดกของต้นน้ำสืบไป มีแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพสินค้าสู่สากล ยกย่องสินค้าและพัฒนาให้เป็นศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว เพราะถ้ายังทำนาแบบเดิมคือการพึ่งการใช้สารเคมีจะมีผลกระทบต่อหลายด้านเช่น สิ่งแวดล้อม ต้นทุนสูง ตลาดรองรับน้อยและราคาตกต่ำ ซึ่งปัจจุบันเน้นการผลิตเมล็ดพันธุ์ขายซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง มีการแปรรูปในรูปแบบการบรรจุสุญญากาศ โดยมีแบรนด์ของกลุ่มชื่อ “ตราดอกแคน”

๒. สถานการณ์

กลุ่มมีการผลิตข้าวอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ และข้าวเหนียว กข ๖ มีสมาชิก จำนวน ๑๒๐ รายพื้นที่ จำนวน ๑,๒๘๘ ไร่ ต้นทุนการผลิตก่อนทำเกษตรอินทรีย์ ๓,๙๐๐ บาทต่อไร่ หลังทำเกษตรอินทรีย์ ๒,๙๒๕ บาทต่อไร่ และได้รับความช่วยเหลือเรื่องวิชาการจากหน่วยงานบูรณาการ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมการข้าว สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ยโสธร

๓.เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ลดลงร้อยละ ๒๕ จาก ๓,๙๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๙๒๕ บาทต่อไร่ เพิ่มนวัตกรรมสำหรับการผลิต (ใช้เครื่องจักรทางการเกษตร) มีการวางแผนการผลิตต่อปฏิทินการผลิตที่ชัดเจน การจัดทำบัญชีต้นทุน ทำแปลงเมล็ดพันธุ์เอง ผลิตพันธุ์เอง ผลิตปุ๋ยชีวภาพต่อน้ำหมัก ทดแทนปุ๋ยเคมี หวานปุ๋ยพืชสด/ไถกลบตอซึ่งใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นานหยุดแทนนาหวาน ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีในพื้นที่ การผลิตสารชีวภัณฑ์ใช้เอง และมีการนำภูมิปัญญามาปรับใช้

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต โดยมีการใช้เมล็ดพันธุ์ดี มีการบริหารจัดการแหล่งน้ำที่เหมาะสม การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และมีการปรับปรุงบำรุงดินอย่างสม่ำเสมอ

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิตต่อมาตรฐานการผลิต โดยมีการแปรรูปผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย พัฒนาสินค้าให้ได้การรับรองมาตรฐาน พัฒนาสินค้า สร้างแบรนด์ การตรวจสอบย้อนกลับ พัฒนาให้มีศูนย์ข้าวชุมชนภายในกลุ่ม สร้างเพจ/ช่องทางประชาสัมพันธ์สินค้า การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์บ้านแคนใหญ่

๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีการประชุมกันอย่างน้อย ส่งเสริมให้สมาชิกสามารถ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด มีการปันผลและบริหารจัดการสวัสดิการให้กับกลุ่ม

๓.๕ การตลาด รวบรวมผลผลิตและจำหน่าย มีการสร้างเครือข่ายเพื่อลดความเสี่ยงด้านการตลาด

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร ถ่ายทอดความรู้ด้านข้าวอินทรีย์มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค วัสดุอุปกรณ์ การผลิตสารชีวภัณฑ์ อบรมให้ความรู้กระบวนการเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS ส่งเสริมให้ความรู้ในระบบ เกษตรอินทรีย์ GAP สนับสนุนปัจจัยการผลิต ประสานการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

๕.๒ กรมวิชาการเกษตร สนับสนุนปัจจัยการผลิต จัดการมาตรฐานสินค้า GAP มกท และมาตรฐานอื่นๆ

๕.๓ กรมพัฒนาที่ดิน การทำธนาคารปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ วัสดุการทำปุ๋ยอินทรีย์ การตรวจวิเคราะห์ดิน สารปรับปรุงดิน แผนที่ชุดดิน

๕.๔ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การจัดทำบัญชีฟาร์มและบัญชีครัวเรือน

๕.๕ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้ความรู้ด้านการรวมกลุ่ม ต่อการตลาด

๕.๖ กรมวิชาการเกษตร การปลูกพืชใช้น้ำน้อย/พืชหลังนา

๕.๗ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร .การให้สินเชื่อ ทำแผนธุรกิจกลุ่ม การตลาด

๕.๘ กรมการข้าว เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวและสนับสนุนให้เป็นศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

๕.๙ พัฒนาชุมชน ทำ MOU ๔ ร คือ โรงเรียน โรงแรม ร้านอาหาร โรงพยาบาล

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

กลุ่มแปลงใหญ่แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์บ้านแคนใหญ่ จังหวัดยโสธร เป็นการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนจึงทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในด้านการลดต้นทุนร้อยละ ๒๕ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๕๐ มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์และการบริหารกลุ่มวิสาหกิจแปลงใหญ่

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรสามารถทำแผนการผลิตส่วนบุคคล มีการวางแผนปลูกพืชลดความเสี่ยง การลดต้นทุน โดยการตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เอง การพัฒนาคุณภาพสินค้า การพัฒนาเครือข่าย เน้นการผลิตโดยตลาด นำการผลิต ทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจในราคาได้ที่เพิ่มขึ้นเข้าถึงแหล่งเทคโนโลยี แหล่งเงินทุน

๗.๒ ด้านสังคม เกิดการรวมกลุ่ม รวมผลผลิต รวมซื้อ รวมขาย อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามัคคีก่อให้เกิด ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นกลุ่มตัวอย่างแก่เกษตรกรทั่วไปในการเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านกลุ่มแปลงใหญ่ ข้าวอินทรีย์บ้านแคนใหญ่ จังหวัดยโสธร ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการแบบแปลงใหญ่เน้นการผลิตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การเตรียมดินเช่น การไถ การใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด การผลิตมาตรฐาน จี เอ พี เป็นการผลิต ที่เน้นการรักษาสมดุลระบบนิเวศน์ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ การบริหารจัดการโดยคณะกรรมการกลุ่มอย่างเข้มแข็ง มีการพัฒนาแปลงใหญ่โดยเน้นการตลาดนำการผลิต กลุ่มและสมาชิกได้รับผลตอบแทนและมีความพึงพอใจทำให้เกิด ความศรัทธาในระบบแปลงใหญ่ตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาแปลงใหญ่ต่อไป

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ ความสามัคคีในกลุ่ม

๘.๒ การบริหารจัดการกลุ่ม

๘.๓ การมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์)

๘.๔ กรรมการและสมาชิกมีศรัทธาร่วมกันมีความไว้วางใจ

๘.๕ ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต และคำแนะนำต่างๆ จากหลายหน่วยงาน

๙. แผนพัฒนาที่กลุ่มวางไว้

๙.๑ พัฒนาสมาชิกรุ่นหลังให้มีการสืบทอดอาชีพการเกษตรนี้ต่อไป

๙.๒ พัฒนากลุ่มให้เป็นศูนย์เรียนรู้ระดับอำเภอต่อไป

๙.๓ เพิ่มผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ให้เป็นทางเลือกแก่ลูกค้าอีกทางหนึ่ง

๙.๔ วางแผนการขอมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ BOS PGS Organic Thailand และมาตรฐานอื่นๆ เพื่อยกระดับสินค้าเกษตรต่อไป

๙.๕ พัฒนาเป็นศูนย์ข้าวชุมชน รับซื้อพันธุ์ข้าวจากสมาชิก

๙.๖ แผนการผลิต ปี ๒๕๖๓ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี จำหน่าย จำนวน ๓๐ ตันต่อปี ข้าวอินทรีย์ จำนวน ๕ ตันต่อปี

๑๐. ข้อเสนอแนะ

๑๐.๑ การขับเคลื่อนกลุ่มต้องมีกรรมการและสมาชิกที่มีความเข้มแข็ง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ และมีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ

๑๐.๒ ยุทธศาสตร์จังหวัดกับยุทธศาสตร์ของประเทศควรมีความสอดคล้องกัน

๑๐.๓ ควรมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ดีและเป็นแบบอย่างของคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่

๑๐.๔ สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ เมื่อเกิดศรัทธาการยอมรับเกิดความสำเร็จงานทุกอย่างก็สำเร็จและได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ

แปลงใหญ่ข้าวบ้านเมืองบัว หมู่ ๑ ตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เดิมบ้านเมืองบัวเป็นหมู่บ้านที่ขึ้นกับตำบลหนองแวง ต่อมาตำบลหนองแวงเปลี่ยนชื่อเป็นตำบลเกษตรวิสัย หลังจากนั้นตำบลเกษตรวิสัยได้แยกจัดตั้งเป็นตำบลเมืองบัว ปัจจุบันตำบลเมืองบัว แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๓ หมู่บ้าน มีผู้ดำรงตำแหน่งกำนันต่อกันมาเริ่มตั้งแต่ตั้งตำบลถึงปัจจุบัน จำนวน ๕ คน กำนันคนปัจจุบันคือนายต่อพงษ์ เสนาพิง ตำบลเมืองบัวเป็นที่ราบลุ่มในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ สภาพโดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่โล่งมีลำน้ำไหลผ่านสองสาย คือลำน้ำเสียวใหญ่ และ ลำน้ำเตา ตำบลเมืองบัวตั้งอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอเกษตรวิสัยห่างจากอำเภอ ๖ กิโลเมตร พื้นที่ประมาณ ๖๗.๕๓ ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ ๔๒,๒๐๐ ไร่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มในเขตทุ่งกุลาร้องไห้

เขตพื้นที่ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศใต้ติดกับ ตำบลดงครั่งน้อย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันออกติดกับตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันตก ติดกับตำบลกำแพงอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตำบลเมืองบัวตั้งอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอเกษตรวิสัยห่างจากอำเภอ ๖ กิโลเมตร พื้นที่ประมาณ ๖๗.๕๓ ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ ๔๒,๒๐๐ไร่ ตำบลเมืองบัว มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ ลำน้ำเสียวใหญ่ และ ลำน้ำเตา

๒. สถานการณ์

ชุมชนตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกข้าวหอมมะลิ เลี้ยงสัตว์พื้นเมือง ปลูกไม้ยูคาลิปตัสตามคันนาและหัวไร่ปลายนา การทำนาอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ จึงทำให้ประสบภาวะฝนทิ้งช่วงทุกปี วิธีการทำนาของเกษตรกรบ้านเมืองบัวเริ่มจากการไถตะหรือไถกลบตอซังหลังเก็บเกี่ยวแล้วไถตะในช่วงปลายเดือนเมษายนหรือฝนตกครั้งแรกของปีที่มีความชื้นหวานข้าวช่วงกลางเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม โดยการหว่านข้าวแห้งแล้วไถกลบเมล็ดพันธุ์ หากปีใดฝนมาเร็วจะหว่านข้าวแห้งบนผิวดินแล้วคลาดกลบ เมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่เกษตรกรเก็บไว้ใช้เองและซื้อบางส่วน จำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ประมาณ ๓๐ - ๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ เหตุผลที่ใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ในปริมาณมาก เป็นการป้องกันความเสี่ยงจากการงอกของเมล็ดพันธุ์ในอัตราที่ต่ำ การควบคุมไม่ให้หญ้าขึ้น การถูกทำลายบางส่วนของศัตรูข้าว การเตรียมดินและการหว่านข้าวใช้รถไถแทรกเตอร์ฟาร์ม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์รองพื้นพร้อมหว่านข้าวและจะมีการใช้ปุ๋ยเคมีช่วงมีน้ำขังในแปลงนา และปุ๋ยอินทรีย์แต่งหน้าช่วงอุ้มท้อง การเก็บเกี่ยวใช้รถเกี่ยวนวดข้าว และการจำหน่ายส่วนมากจะจำหน่ายขณะที่ข้าวที่มีความชื้นสูงให้กับสหกรณ์

ปัญหาการทำนาคือต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตไม่แน่นอนและต่ำกว่าต้นทุน รายได้จากการทำนาถูกกำหนดจากบุคคลภายนอกหรือพ่อค้าขายปัจจัยการผลิต เจ้าของเครื่องจักรกล รถแทรกเตอร์ รถเกี่ยวนวดข้าวว่าต้องจ้างเท่าไร และเมื่อถึงเวลาขายผลผลิตราคาก็ถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลางว่าจะรับซื้อเท่าไร เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองหรือกำหนดราคา

การเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนวิธีการทำนา ที่ปัจจุบันนี้มุ่งหวังแต่ปริมาณการผลิตให้ได้จำนวนมาก ๆจนลืมนึกถึงต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว การใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณมากและเพิ่มปริมาณมากขึ้นเพื่อต้องการเพิ่มผลผลิต และ การใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช และการกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมีในปริมาณมากจนลืมนึกถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ รวมถึงผลกระทบต่อผลผลิตที่ได้มีปริมาณของสารเคมีตกค้างทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ดังนั้นการนำวิกฤตในขณะนี้ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ทำให้เกิดภาวะการขาดทุนเป็นหนี้ซ้ำซาก มาเป็นโอกาสในการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตมาเป็นการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอื่นๆ มาเป็นเกษตรอินทรีย์ ผลิตข้าวปลอดภัยปลอดสารเคมีหรือข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสากลสู่ผู้บริโภคทั่วโลกให้ยอมรับและสามารถแก้ไขปัญหาก็เกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

การเลี้ยงสัตว์เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่เกษตรกรในชุมชนประกอบอาชีพนี้ควบคู่ไปกับการทำนา เลี้ยงไว้ใช้แรงงานเลี้ยงแบบปล่อยทุ่งหากินตามธรรมชาติ จะมีอาหารสมบูรณ์เฉพาะหน้าฝน และมีพื้นที่การเลี้ยงจำกัดหลังจากเก็บเกี่ยว

ก็จะปล่อยโคหากินอาหารฟางแห้งที่มีธาตุอาหารต่ำเป็นเหตุให้โคร่างกายผอมโซ บางตัวถึงตายเพราะขาดอาหาร พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นจะถือโอกาสกว้านซื้อโคที่มีสภาพผอมโซนี้เพราะได้ราคาถูกและซื้อในช่วงที่เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้เงิน ไม่มีทางเลือกจำต้องขาย ต่อมารัฐบาลได้มีนโยบายการดำเนินงานโครงการการแบบแปลงใหญ่ซึ่งนโยบายนี้มุ่งเน้นถึงการแก้ปัญหาให้เกษตรกรอย่างชัดเจน

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๔๕ จาก ๓,๑๐๐ บาท เป็น ๑,๗๐๐ บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๓๘๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๒๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การเพิ่มมูลค่า กลุ่มได้รับการรับรอง GAP มีแผนในการขอรับรองการผลิตข้าวมาตรฐานอินทรีย์ในอนาคต แปรรูปข้าวโดยการสีข้าวขายให้กับ วัดธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี และได้ทำ พันธะสัญญากับ สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ร้อยเอ็ด ในการขายโดยได้ส่วนต่าง ๒๐๐ บาทต่อตัน

๓.๔ กลุ่มมีการบริหารจัดการร่วมกัน แปรรูปข้าวส่งผู้รับซื้อ กลุ่มร่วมผลิตข้าวพันธุ์จำหน่ายให้กับ สมาชิกกับบุคคลภายนอก

๓.๕ การเชื่อมโยงการตลาด ทำสัญญาซื้อขายกับสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ร้อยเอ็ด บริษัทกอร์เอนเตอร์ไพรส์

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ดำเนินการโดยมีทีมผู้จัดการข้าวแปลงใหญ่ ประกอบด้วย ผู้จัดการแปลงใหญ่ ผู้ช่วยผู้จัดการแปลงใหญ่ ประธานแปลงใหญ่ คณะกรรมการ และสมาชิก

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัด ให้การสนับสนุนในด้านความรู้การอบรม

๕.๒ ศูนย์จักรกลการเกษตร ให้การสนับสนุนโดยไกลบตอซังฟางข้าว

๕.๓ สถานีพัฒนาที่ดิน ให้การสนับสนุนเช่น ปุ๋ยหมัก พด. เมล็ดปอเทือง ไกลบตอซังฟางข้าว

๕.๔ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สนับสนุนเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ อัตราร้อยละ ๐.๐๑

๕.๕ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวร้อยเอ็ด สนับสนุน เมล็ดพันธุ์ข้าว เครื่องหยอด ๘ แถว เครื่องหยอด และการตรวจรับรอง GAP

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิตสามารถลดต้นทุนโดยเฉลี่ยลงได้ ๑,๔๐๐ บาทต่อไร่ โดยสามารถลดต้นทุนทั้งด้านค่าจ้างไถ ค่าเกี่ยว ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ยเคมี และสารเคมี เป็นต้น

๖.๒ การลดการใช้สารเคมี กลุ่มมีเป้าหมายในการลดใช้สารเคมี โดยการใช้สารชีวภัณฑ์ เพื่อทดแทนสารเคมี ซึ่งได้รับการสนับสนุนสารชีวภัณฑ์และองค์ความรู้จากสำนักงานเกษตรอำเภอเกษตรวิสัย และสำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด อีกทั้งยังมีเป้าหมายการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

๖.๓ คณะกรรมการของกลุ่มสามารถเรียนรู้และปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

๖.๔ ด้านคุณภาพ สมาชิกกลุ่ม จำนวน ๖๐ ราย ได้การรับรอง GAP สมาชิกทุกคนเข้าร่วมโครงการผลิตข้าวอินทรีย์ และกลุ่มมีการพัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก เพื่อจำหน่ายและใช้เองในชุมชน

๖.๕ ด้านราคา ทำพันธะสัญญากับสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ร้อยเอ็ด ในการขายโดยได้ส่วนต่าง ๒๐๐ บาทต่อตัน และแปรรูปข้าวเพื่อขายให้กับผู้บริโภค

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ รวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคา สามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลง เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ข้าว จากภายนอก ลดต้นทุนการผลิตโดยการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าว โดยใช้วิธีการหยอดข้าวแทนวิธีการหว่าน ซึ่งสามารถลดทั้งอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ลดลง ๑๕ - ๑๘ กิโลกรัมต่อไร่ ประหยัดแรงงานในการถอนกล้าและปักดำต้นกล้าข้าว ลดต้นทุนการผลิต โดยลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลง โดยใช้วิธีการไกลบตอซังฟางข้าว การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ทดแทนปุ๋ยเคมี ลดต้นทุนการผลิต โดยไม่ใช้สารเคมี แต่ใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อทดแทนสารเคมี

เช่น การใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อป้องกันเชื้อรา ใช้เชื้อราบิวเวอร์เรีย น้ำหมักอีโซเปียม เพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช เกิดการจ้างงานจากการรับจ้างอัดฟางข้าวเพื่อใช้จำหน่ายให้กับสมาชิกเกษตรกรในพื้นที่และนอกพื้นที่ เกิดการจ้างงานจากการรับจ้างขับรถไถ

๗.๒ ด้านสังคม เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและวิธีการผลิต เช่น การลดใช้สารเคมี และการลดใช้ปุ๋ยเคมี เกษตรกรในชุมชนที่ยังไม่เป็นสมาชิก ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก และเข้าใจในหลักการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่เพิ่มมากขึ้น

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม หลังจากกลุ่มลดการใช้สารเคมีทำให้ระบบนิเวศน์กลับมาสมบูรณ์อีกครั้งและยังทำให้ดินกลับมามีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีสารเคมีตกค้างในพื้นที่ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถนำหญ้ามาเพื่อใช้ในธนาคารโคกระบือ และเลี้ยงสัตว์ในชุมชน หยุดเผาตอซังฟางข้าว โดยวิธีการอัดฟางเพื่อจำหน่าย และ ไถกลบตอซังฟางข้าว ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์

๗.๔ ด้านความยั่งยืนของแปลงใหญ่ จากการรวมกลุ่มและดำเนินการในรูปแบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่บ้านเมืองบัวหมู่ ๑ ตำบลเมืองบัว ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ กลุ่มสามารถบริหารจัดการในการผลิตตั้งแต่การผลิตเมล็ดพันธุ์จนถึงการแปรรูปเป็นข้าวสารได้เป็นอย่างดีและมีคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ข้าวสารบางส่วนได้จำหน่ายในโครงการอาหารปลอดภัยให้กับลูกค้าและในชุมชน แต่กลุ่มยังขาดวิธีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เช่น องค์ความรู้ในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์เครื่องจักรในการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ การตลาดในการรับรองผลผลิต ซึ่งทางกลุ่มต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

- ๘.๑ คณะกรรมการกลุ่มและผู้นำกลุ่มต้องมีความเป็นผู้นำและจิตอาสา
- ๘.๒ สมาชิกกลุ่มต้องให้ความร่วมมือ
- ๘.๓ คณะกรรมการกลุ่มต้องเสียสละ มีจิตอาสา และมีความรู้ในเรื่องนั้น
- ๘.๔ คณะกรรมการกลุ่มมีความเป็นผู้นำ
- ๘.๕ มีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน
- ๘.๖ กฎกติกากลุ่มชัดเจน และสมาชิกปฏิบัติตามกฎ
- ๘.๗ มีการแลกเปลี่ยนความรู้และ ยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาปรับใช้กับกลุ่ม
- ๘.๘ มีความสามัคคี และยอมรับซึ่งกันและกัน
- ๘.๙ หน่วยงานภาครัฐต้องให้การสนับสนุน เช่น องค์ความรู้ในด้านต่างๆ ปัจจัยการผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต ท้องที่ท้องถื่นให้ความร่วมมือและร่วมดำเนินการ

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มวางไว้ต่อไป

- ๙.๑ พัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์จากเดิมผลิตข้าวพันธุ์จำหน่ายเพียงอย่างเดียว เพิ่มการผลิตเป็นพันธุ์ขยายอีกช่องทางหนึ่ง
- ๙.๒ รวบรวมผลผลิตจากสมาชิกเพื่อจำหน่ายให้กับโรงสีหรือหน่วยงานต่างๆ
- ๙.๓ พัฒนาและสร้างแบรนด์สินค้า พัฒนาเรื่องบรรจุหีบห่อให้สวยงามและทันสมัย
- ๙.๔ การขอรับการสนับสนุนอุปกรณ์และเครื่องจักรในการแปรรูป
- ๙.๕ พัฒนาศักยภาพบุคลากรในกลุ่มทั้งสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม
- ๙.๖ แผนการพัฒนา น้ำ โดยการพัฒนาโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำใช้ในยามฉุกเฉิน

๑๐. ข้อเสนอแนะและคำแนะนำต่างๆ

ภาครัฐจะเน้นในการผลิตและลดต้นทุน โดยการสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับการผลิต แต่ยังไม่ครอบคลุมในด้านการแปรรูป การบรรจุหีบห่อและการตลาด สนับสนุนให้การรับรองคุณภาพมาตรฐานระบบ GAP อินทรีย์ ทำ MOU ในรูปแบบเกษตรพันธสัญญา มีการประกันราคา ให้กับกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่และเกษตรกรรายย่อย ทำประกันภัยพืชผลให้กับสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่

แปลงใหญ่ข้าว ตำบลล้อมแรด ตำบลเลนบุรี อำเภอลำปาง

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เกษตรกรได้รวมตัวกัน เกิดเป็น “กลุ่มทำนาบ้านเหล่า” เพื่อช่วยเหลือสมาชิกโดยรวมตัวกัน เพื่อซื้อปัจจัยการผลิต และรวมกันขาย เพื่อแก้ไขปัญหาการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้มีพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน ทางกลุ่มเห็นว่าเป็นประโยชน์ จึงได้จดทะเบียนเป็น วิสาหกิจชุมชนทำนาบ้านเหล่า รหัสทะเบียน ๖-๕๒-๐๘๐๑/๑๐๑๐ เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ สมาชิกจำนวน ๒๘ คน

จากการที่เกษตรกรชาวนาบ้านเหล่า ตำบลล้อมแรด ต่างคนต่างปลูกข้าวที่สืบทอดมาจากหลายชั่วอายุคน ทำให้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มีผลผลิตต่ำลง ไม่ตรงสายพันธุ์ข้าวและมีการปะปนข้าวพันธุ์อื่นๆ ทำให้ได้เมล็ดข้าวที่ไม่ดี ประกอบกับในฤดูทำนาปี ๒๕๕๕/๕๖ เกษตรกรขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวและไปซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ไม่ตีมาทำพันธุ์ ผลผลิตออกมาไม่มีคุณภาพพันธุ์ปน ขายไม่ได้ราคา เกษตรกรมีต้องการเปลี่ยนพันธุ์ใหม่ๆที่ดี น่าเชื่อถือ และมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกตรงกับความต้องการของตลาด กลุ่มจึงขอจดทะเบียนเป็นศูนย์ข้าวชุมชนตำบลล้อมแรด กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง เมื่อเดือน ตุลาคม ๒๕๕๖ ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลล้อมแรด ได้เรียนรู้การกระบวนการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี และดำเนินการผู้ปลูกข้าวและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เพียงพอ พร้อมทั้งได้จัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีมาบริการให้สมาชิกใช้เพาะปลูกในฤดูต่อไป

ผลจากการดำเนินงานที่ได้รับผลตอบแทนที่ดีของศูนย์ข้าวชุมชนตำบลล้อมแรด ทำให้เกษตรกรเล็งเห็นประโยชน์จากการรวมกันซื้อปัจจัย และรวมกันขาย ขยายผลไปยังตำบลข้างเคียง เกิดเป็น นาแปลงใหญ่อำเภอลำปาง ซึ่งมีสมาชิก ๒๐๒ ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการ ๑,๐๑๐ ไร่ โดยมีแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนา ดังนี้ส่งเสริมและพัฒนาด้านผลิตการเกษตร ผลิตข้าวที่มีคุณภาพและปลอดภัย ใช้ข้าวสายพันธุ์ดี ไม่เผาในพื้นที่เกษตร จัดการวัสดุเหลือใช้ เช่น การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ รวมกันจัดหาปัจจัยการผลิต และรวบรวมผลผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิต กลุ่มจะดำเนินการและพัฒนาอยู่บนพื้นฐานความต้องการและความจำเป็นของสมาชิก ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดการเกษตรเป็นอาชีพหลัก นำภูมิปัญญาและเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต เช่น ทำนาดำ นาหยอด นาโยน และนาหว่าน เพื่อเรียนรู้ข้อดี ข้อเสีย และเพื่อให้ได้ข้าวปริมาณมาก คุณภาพดี ไม่ใช้สารเคมีเพื่อให้อาชีพเกษตรกรของสมาชิก ยั่งยืน พึ่งพาตนเองและดูแลครอบครัวได้

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ข้าว ตำบลล้อมแรด อำเภอลำปาง ก่อตั้งเมื่อปี ๒๕๖๐ โดยตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๕ ตำบลล้อมแรด อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง มีสมาชิก จำนวน ๒๑๙ ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑,๐๔๒.๗๕ ไร่ โดยมี นางสาวสิริพร จันทร์เกษร เป็นผู้จัดการแปลง การบริหารจัดการภายในกลุ่ม มีการจัดทำแผนธุรกิจในระดับกลุ่มและรายบุคคล มีการระดมหุ้น และมีเงินทุนรวม จำนวน ๔๐,๓๗๙ บาท มีแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน ๒๐๐ ไร่ แผนการผลิตข้าวอินทรีย์ ประสานงานกับกรมการข้าว ๕๐๐ ไร่ แผนการผลิต นำสมาชิกลงแปลงใหญ่ เป็นแปลง GAP ให้ครบทุกแปลงปี ๒๕๖๕ แผนการส่งเสริมพัฒนาการแปรรูปข้าว การบรรจุหีบห่อ เพื่อขอมาตรฐาน ออย. แผนการตลาดเพื่อการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวเปลือก การแปรรูปข้าว มีการหาปัจจัยการผลิตและการใช้เครื่องจักรกลร่วมกัน กลุ่มได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ ได้รับการสนับสนุน ปุ๋ยฟิสิกซ์อาร์จาก ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ โครงการวิสาหกิจชุมชน พัฒนาปรับปรุงสถานที่ผลิตและฉลาก จากสำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง ได้รับการสนับสนุน เครื่องเป่าทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว เครื่องหยอดเมล็ดข้าว หยอดข้าวแห้ง จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง และได้มีการระดมหุ้นจาก หมู่ที่ ๓ ๔ ๕ ๖ ๙๑๑ และหมู่ที่ ๑๔ ตำบลล้อมแรด จำนวน ๘๔,๐๐๐ บาท เพื่อซื้อเครื่องพริกพลาสติกแบบสุญญากาศ จำนวน ๑ เครื่อง เครื่องสีข้าวกล้อง ๑ เครื่อง การรวมกันขายผลผลิต คณะกรรมการกลุ่มและที่ปรึกษา ส่งเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์สมาชิกที่ตรวจผ่านกลุ่มดำเนินการ เข้าเครื่องเป่าทำความสะอาด และบรรจุกระสอบของศูนย์ข้าวชุมชนตำบลล้อมแรด เพื่อจำหน่ายใน รูปแบบเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้แก่เกษตรกร เทศบาล อบต.และประสานกับ สหกรณ์

การเกษตรสปรอบ กลุ่มศูนย์ข้าวเครือข่าย และเกษตรกรในตำบล เพื่อการจำหน่าย เมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวเปลือก การแปรรูปข้าวกล้อง

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ลดลงร้อยละ ๒๐ จากเดิม ๖,๒๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๕,๐๑๐ บาทต่อไร่
- ๓.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จากเดิม ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕๔๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ เพิ่มคุณภาพ ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP ๒๑๙ ราย เมล็ดพันธุ์คุณภาพและมีการเพิ่มมูลค่า
- ๓.๔ การตลาด มีตลาดแน่นอน มีช่องทางจำหน่ายเพิ่ม เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
- ๓.๕ การบริหารจัดการ มีผลผลิตตามความต้องการของตลาด มีความมั่นคงในเรื่องราคาและตลาด

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ ด้านแผนการดำเนินงาน สมาชิกทุกคนร่วมกำหนดแผนการดำเนินงาน

๔.๑.๑ พัฒนาระบบนาแปลงใหญ่ผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า (ศพก.) หลัก และ ศพก.เครือข่าย

๔.๑.๒ สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายในชุมชนตำบล หน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และเครือข่ายในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลนาโป่ง ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลแม่ะ

๔.๑.๓ พัฒนาระบบการระดมทุน มีกองทุนเมล็ดพันธุ์ข้าว

๔.๑.๔ แต่งตั้งคณะกรรมการ ให้เป็นผู้แทนกลุ่มเป็นกรรมการในระดับจังหวัด

๔.๑.๕ จัดอบรมสมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวและให้ได้มาตรฐานการผลิต

๔.๑.๖ ส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกเพิ่มมูลค่าผลผลิต เพื่อมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้รับความรู้พัฒนาด้านขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มแปลงใหญ่

๔.๒ กิจกรรมด้านการผลิต

๔.๒.๑ การทำนา มีการรณรงค์ฟื้นฟูนาไร่ให้เป็นนาข้าวจากพื้นที่นาที่เคຍรร้างมาเป็นเวลา ๑๐ ปี มีการผลิตข้าวเพื่อจำหน่ายให้กับชุมชนและตลาดทั่วไป

๔.๒.๒ แผนการผลิตข้าว ตามกระบวนการ

๔.๒.๓ ทำการเกษตร รูปแบบนาแปลงใหญ่

๔.๒.๔ การรับความรู้ มาตรฐานการผลิตต่อการแปรรูปข้าว บรรจุกัญฉน์ จำหน่าย

๔.๒.๕ ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ การปลูกพืชหมุนเวียนในนาข้าว

๔.๒.๖ ผลิตข้าวคุณภาพ ปลอดภัยจากสารพิษ ผลิตข้าวอินทรีย์

๔.๓ การมีส่วนร่วมของสมาชิก

๔.๓.๑ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา ดังนี้ มีการประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกมีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จัดให้มีการประชุมเดือนละ ๒ ครั้ง มีการจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว มีการประสานงานหน่วยงานและเชื่อมโยงธุรกิจเอกชน มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา มีการจัดตั้งกองทุนของกลุ่มสมาชิกมีการถือหุ้น

๔.๓.๒ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมาชิก สมาชิกทุกคนต้องร่วมกันวางแผน และตัดสินใจเรื่องการผลิต การตลาด สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และวันสำคัญต่างๆในชุมชน เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำนาโยน ทำนาหยอด สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารกลุ่ม การทำกิจกรรม การพัฒนา และตรวจสอบ

๔.๔ ความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจ กลุ่มมีการระดมทุน และมีเงินทุนรวม ๔๐,๓๙๗ บาท สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำกิจกรรม มีการถ่ายทอดให้กับสมาชิกรุ่นลูก รุ่นหลาน เพื่อสืบทอดการทำนาต่อไป กลุ่มได้รับการพิจารณาจากประชาชนในหมู่บ้าน จากงบประมาณรัฐสร้างที่ทำการกลุ่ม จำนวนเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท และจาก

งบประมาณส่งเสริมการเกษตรปรับเป็นห้องบรรจุภัณฑ์ และฉลาก เป็นเงิน ๔๕,๐๐๐ บาท เพื่อให้กิจกรรมการเกษตรของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การให้บริการสมาชิกมาอยู่ในสถานที่เดียวกัน กลุ่มได้รับ เครื่องเป่าทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สนับสนุนให้ศูนย์ข้าวชุมชน กลุ่มได้รับ เครื่องหยอดเมล็ดข้าว หยอดข้าวแห้ง จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง สนับสนุนให้นาแปลงใหญ่ กลุ่มได้รับการระดมทุนจาก หมู่ที่ ๓ ๔ ๕ ๖ ๙๑๑ และหมู่ที่ ๑๔ ตำบลล้อมแรด ซื้อเครื่องสีข้าวกล้อง ๑ เครื่อง และเครื่องพ่นพลาสติกแบบสูญญากาศ ๑ เครื่องรวม จำนวนเงิน ๘๔,๐๐๐ บาท สนับสนุนให้นาแปลงใหญ่ กลุ่มเข้าร่วมโครงการ XYZ ของ ธ.ก.ส. เป็นกองทุนหมุนเวียน ๑ ล้านบาท จุดเด่น นาแปลงใหญ่อำเภอเถิน มีกิจกรรมให้บริการทางด้านปัจจัยการผลิตที่เกื้อกูลต่อกัน

๔.๕ กิจกรรมด้านสวัสดิการชุมชน สาธารณประโยชน์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๕.๑ มีการทำกิจกรรมแก่ชุมชนสาธารณประโยชน์ ร่วมกิจกรรมการเดินขบวนรณรงค์ กิจกรรมด้านยาเสพติด ร่วมงานกีฬาในชุมชนที่จัดขึ้นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๕.๒ มีการยอมรับของชุมชน โดยเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานด้านการผลิตข้าวของเยาวชนคนในชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ และ เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบพัฒนาคุณภาพข้าวชุมชน

๔.๕.๓ มีการจัดสวัสดิการชุมชน บริจาคเงินให้กับสาธารณประโยชน์แก่ทางวัด เช่นงานบุญต่างๆ บริจาคเงินเพื่อสมทบการเสียชีวิตของสมาชิกและญาติสมาชิกผู้เสียชีวิต

๔.๕.๔ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการผลิตและบริการของกลุ่มไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และ การใช้ทรัพยากรชีวภาพของชุมชนเป็นวัตถุดิบไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยการอนุรักษ์ธรรมชาติ ที่ตั้งของอาชีพทำนาต้องไม่อยู่ในเขตป่าสงวนหรือเขตหวงห้ามของทางราชการ (เอกสารสิทธิ์) การปรับปรุงบำรุงดินเช่นการลดการใช้ปุ๋ยเคมี และเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด การป้องกันและรักษาดิน เช่น การปลูกพืชคลุมดิน การรักษาความชื้นของดิน โดยการใช้เศษวัสดุคลุมดิน หรือปลูกหญ้าแฝกเพื่อลดการพังทลายของดิน การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน(IPM) เช่น การใช้พันธุ์ต้านทาน สารชีวภาพ การเกษตรกรรม การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีกล และวิธีจล ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การจัดการที่อยู่อาศัย และกิจกรรมการปลูกพืชอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ถูกสุขลักษณะ มีการเฝ้าติดตามเพื่อลดการเผาในพื้นที่เกษตรมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิต ใช้นวัตกรรมใหม่ ในการทำนาโยนเพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมกลุ่มชาวนา ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ส่งจำหน่ายให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง

๕. การสนับสนุน

๕.๑ หน่วยงานสำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัดลำปาง ถ่ายทอดความรู้วิชาการ การรวมกลุ่มการบริหารจัดการ กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร และการผลิตสารชีวภัณฑ์ ป้องกันโรคและกำจัดแมลงศัตรูข้าว การจัดการกระบวนการเรียนรู้การผลิตข้าว

๕.๒ หน่วยงานศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง ถ่ายทอดความรู้ กระบวนการ GAP การจัดการระบบการควบคุมภายใน การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การสุ่มตรวจแปลงนา การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร

๕.๓ หน่วยงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง ถ่ายทอดความรู้ เรื่อง กระบวนการกลุ่มการบริหารจัดการการจัดการกลุ่มการตลาดแหล่งรับซื้อ

๕.๔ หน่วยงานตรวจบัญชีสหกรณ์การเกษตร ถ่ายทอดความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการจัดทำบัญชีฟาร์ม

๕.๕ หน่วยงานสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดลำปาง รณรงค์เฝ้าติดตาม และหว่านพืชสด ทำปุ๋ยหมัก

๕.๖ ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัดเชียงใหม่ ถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติการผลิตสารชีวภัณฑ์ และมอบหัวเชื้อให้แก่สมาชิกแปลงใหญ่

๕.๗ หน่วยงานชลประทานจังหวัดลำปาง ประชุมแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตร

๕.๘ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. อำเภอแม่ทะ ถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาดให้แก่สมาชิก
นาแปลงใหญ่ ที่ได้เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ จำหน่ายข้าวให้กับสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส.

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ตามเป้าหมาย (ร้อยละ ๒๐) จากเดิม ๖,๒๐๐ บาท
ต่อไร่ เป็น ๕,๐๑๐ บาทต่อไร่ โดยปรับเปลี่ยนมาทำนาโยน และนาหยอด สามารถลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวได้ร้อยละ
๔๐ และลดการจ้างแรงงาน มีการใช้สารชีวภัณฑ์ตามช่วงระยะการเจริญเติบโต

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวได้ร้อยละ ๒๐ จากเดิม ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕๔๐
กิโลกรัมต่อไร่ โดยลดการเผาในพื้นที่การเกษตร ปลูกพืชตระกูลถั่ว ทำปุ๋ยหมักจากเศษหญ้าฟางข้าว และไกลบตอซัง
ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพ ได้รับการอบรมความรู้วิชาการ ด้านการทำเกษตรแบบ GAP การรับรองแปลง
GAP และจะมีการรับรองแปลง GAP ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวลำปาง ในปี ๒๕๖๐ สมาชิกแปลงใหญ่ ได้เข้าร่วมโครงการ
เกษตรอินทรีย์ ได้รับการอบรมจากกรมวิชาการเกษตร กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร และการเพิ่มมูลค่า
ผลผลิต สมาชิกแปลงใหญ่ผลิตเมล็ดพันธุ์ ที่ผ่านการรับรอง มีการจำหน่ายผลผลิต ในรูปแบบเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้แก่
เกษตรกร ศูนย์ข้าวชุมชนเครือข่าย เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้จำหน่ายข้าวเปลือกคุณภาพดี ให้แก่
จุดรับซื้อข้าวของนาแปลงใหญ่ และจำหน่ายในรูปแบบ ข้าวสาร ข้าวกล้อง ในปี ๒๕๖๐ ได้เข้าร่วมโครงการเกษตร
อินทรีย์ จำหน่ายข้าวให้กับสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส.

๖.๔ การตลาด มีการเพิ่มช่องทางการตลาด การทำเกษตรพันธะสัญญา การทำ MOU

๗. ผลที่เกิดขึ้นอย่างไร

๗.๑ กลุ่มมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ และมีการชี้แจงบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนตาม
ความสามารถของคณะกรรมการ ง่ายต่อการปฏิบัติ

๗.๒ สมาชิกร่วมกำหนดกฎระเบียบ แนวทางให้สมาชิกทุกคนยึดถือและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้

๗.๓ มีการรวมกันขายผลผลิตให้แก่กลุ่มเกษตรกรต่อพ่อค้าที่รับซื้อทำพันธุ์ในรูปตราแบรนด์ของตนเอง

๗.๔ มีหลักฐานเอกสารของกลุ่มในการรวมกันขายผลผลิต

๗.๕ กลุ่มมีการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง มีกองทุนไว้บริหารจัดการในกลุ่มในด้านการผลิตและสวัสดิการ

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ความเข้มแข็งของกลุ่ม มีการประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกมีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนด
วิสัยทัศน์ของกลุ่มจัดให้มีการประชุมเดือนละ ๒ ครั้ง มีการจัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว มีการ
ประสานงานหน่วยงานและเชื่อมโยงธุรกิจเอกชน มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
มีการจัดตั้งกองทุนของกลุ่มสมาชิกมีการถือหุ้น

๘.๒ ความสามารถของผู้จัดการแปลงต่อประธานแปลง ประชาสัมพันธ์ ทำการเกษตร รูปแบบนาแปลงใหญ่
จัดทำแผนการผลิตข้าว ตามกระบวนการผลิต เป็นตัวแทนการรับความรู้ มาตรฐานการผลิต กระบวนการ การตลาด
ถ่ายทอดให้แก่สมาชิก ส่งเสริมการลดต้นทุน ได้แก่ การปลูกพืชหมุนเวียนในนาข้าว นำกลุ่มผลิตข้าวคุณภาพ
ปลอดภัยจากสารพิษผลิตข้าวอินทรีย์

๘.๓ ความพร้อมของประธานแปลงที่จะเป็นผู้จัดการแปลงในอนาคต เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้าง มีความรักใน
อาชีพเกษตร มีความรู้และสามารถสื่อสารกับสมาชิกทาง IT ได้มีการติดต่อประสานกับหน่วยงานภาคี และแรงงาน
และหัวข้อเรื่อง อย่างสม่ำเสมอ มีความเสมอภาคในสิทธิของสมาชิกทุกคน

๘.๔ การบริหารจัดการทุนของกลุ่มและรายแปลง ทั้งในด้านเงินทุน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการผลิตและบริการของกลุ่มไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และ

การใช้ทรัพยากรชีวภาพของชุมชนเป็นวัตถุดิบไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยการอนุรักษ์ธรรมชาติ มีการระดมหุ้นเพื่อใช้ในการบริหารจัดการและกิจกรรมของกลุ่ม

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

กลุ่มมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนทำน้าบ้านเหล่า และเป็นศูนย์ข้าวชุมชนตำบลล้อมแรด และเป็นศูนย์จัดการดินปุ๋ยล้อมแรด และมีการวางแผนกู้ยืมเงิน โครงการXYZ จาก ธกส.สาขาเถิน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำรองการซื้อเมล็ดพันธุ์และข้าวเปลือกของเกษตรกร มีการระดมทุนของสมาชิก การบริหารจัดการของกรรมการผ่านการประชุมกลุ่ม สามารถนำเงินทุนไปบริหารจัดการในเรื่องที่เร่งด่วนที่จะพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม ในด้านปรับปรุงสถานที่แปรรูป และสถานที่เก็บ เครื่องจักรกล เมล็ดพันธุ์ มือเครื่องใช้ และศูนย์จัดการดินและปุ๋ย ของกลุ่มใช้ประโยชน์ได้ทันทันที

แปลงใหญ่นาแปลงใหญ่บ้านอีด้อม ตำบลคำเนียม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

บ้านอีด้อม หมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๙ ตำบลคำเนียม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ตั้งอยู่ที่ทิศเหนือของอำเภอกันทรารมย์ ตามเส้นทาง ๒๑๒๕ ระยะทาง ๓.๘ กิโลเมตร ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีเกษตรกรทั้งสิ้น ๒๗๐ ราย พื้นที่ทำนาปี ๓,๒๖๑ ไร่ สภาพพื้นที่โดยรวมเป็นดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และเป็นเขตพื้นที่อาศัยน้ำฝน มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยธรรมชาติ เกษตรกรประสบปัญหาหาราคาผลผลิตตกต่ำ และต้นทุนการผลิตสูง สำนักงานเกษตรอำเภอกันทรารมย์ ได้มอบหมายให้เข้ามาแก้ไขปัญหาโดย จัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ ในปี ๒๕๖๐ ตามนโยบายระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นการดำเนินงาน ซึ่งเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตามนโยบายการตลาดนำการผลิต นำไปสู่การจัดการสินค้าเกษตรสู่สมดุระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรได้อย่างมั่นคงในอนาคต ตามแผนปฏิรูปการเกษตร โดยเกษตรกรยังคงเป็นเจ้าของพื้นที่และร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการการผลิต โดยรวบรวมสมาชิกจากบ้านอีด้อม ทั้ง ๒ หมู่ได้จำนวน ๑๖๘ ราย พื้นที่ ๒,๔๒๒ ไร่

๒. สถานการณ์ปัจจุบัน

กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านอีด้อม มีสมาชิก จำนวน ๑๖๘ ราย มีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer จำนวน ๑ ราย จำนวนแปลงย่อย จำนวน ๒๓๐ แปลง พื้นที่รวม จำนวน ๒,๔๒๒ ไร่ ความเหมาะสมของพื้นที่ ประกอบด้วย Sn จำนวน ๒,๔๒๒ ไร่ เกษตรกรในกลุ่มได้รับรองมาตรฐาน PGS จำนวน ๖๐ ราย ผลผลิตรวม จำนวน ๙๖๘.๘๐ ตัน และผลผลิตเฉลี่ย ๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยทีมผู้จัดการแปลง ประกอบด้วย กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีหน้าที่จัดการด้านเมล็ดพันธุ์ของกลุ่ม กำหนดหลักเกณฑ์ กระบวนการผลิต พื้นที่เป้าหมาย การจัดการและควบคุมคุณภาพ กลุ่มจัดการดินปุ๋ยมีหน้าที่บริหารจัดการเรื่องการปรับปรุงสภาพดิน และการใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดข้อปฏิบัติด้านการจัดการดิน และปุ๋ยของกลุ่ม กลุ่มบริหารจัดการศัตรูพืช มีหน้าที่บริหารจัดการศัตรูพืชของกลุ่ม กำหนดหลักเกณฑ์ ข้อปฏิบัติของกลุ่มในการบริหารจัดการศัตรูพืช และการผลิตสารชีวภัณฑ์ใช้ภายในกลุ่ม กลุ่มเครื่องจักรกลการเกษตร มีหน้าที่บริหารจัดการเครื่องจักรกลการเกษตรภายในกลุ่ม กำหนดหลักเกณฑ์ ข้อปฏิบัติของกลุ่มในการบริหารจัดการด้านเครื่องจักรกลการเกษตรของกลุ่ม กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีหน้าที่บริหารจัดการกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทาง การเกษตรของกลุ่ม กำหนดหลักเกณฑ์ ข้อปฏิบัติของกลุ่มในการบริหารจัดการด้านการแปรรูปผลผลิตของกลุ่ม กลุ่มการตลาดและจัดจำหน่าย มีหน้าที่บริหารจัดการด้านการตลาด และจัดจำหน่าย กำหนดหลักเกณฑ์ ข้อปฏิบัติของกลุ่มในการบริหารจัดการด้านการจำหน่ายผลผลิต และหาแหล่งจำหน่ายผลผลิตให้สมาชิกกลุ่ม

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ลดต้นทุนการผลิตจากการทำนาหว่านเป็นนาหยอด (ร้อยละ ๒๐) จาก ๒,๙๑๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๑๒๐ บาทต่อไร่ และลดต้นทุนการผลิตจากนาหว่านเป็นนาอินทรีย์ (ร้อยละ ๑๘) จาก ๒,๙๑๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๓๙๕ บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๘๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน ๒๐ ราย พื้นที่จำนวน ๒๐๐ ไร่ ราคาสินค้าเมล็ดพันธุ์ข้าว ๒๕ บาทต่อกิโลกรัม ราคาสินค้าทั่วไปของกลุ่ม ๑๔ บาทต่อกิโลกรัม เพิ่มขึ้น ๙ บาทต่อกิโลกรัม

๓.๔ การพัฒนาคุณภาพ การผลิตสินค้าตามมาตรฐานอินทรีย์ จำนวน ๖๐ ราย พื้นที่ จำนวน ๓๐๐ ไร่

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ การประสานและสร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสุรินทร์ ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีสะเกษ สถานีพัฒนาที่ดินศรีสะเกษ สหกรณ์การเกษตร สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ชลประทานจังหวัดศรีสะเกษ คุโบต้า เล้าเจริญสาขากันทรารมย์ โรงสีโชคชัยไพบุลย์

๔.๒ การสื่อสารกับเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ มีการสื่อสารพบปะกับสมาชิกแปลงใหญ่ผ่านหลายช่องทาง เช่น การเยี่ยมเยียนเกษตรกร การฝึกอบรมตามโครงการต่างๆ การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมกลุ่มใหญ่ และการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วน เป็นต้น

๔.๓ การจัดทำบัญชีต้นทุน มีการสอนให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ฝึกทำบัญชี รับ - จ่ายในครัวเรือนและการทำบัญชีต้นทุนอาชีพ โดยครูบัญชีอาสา

๔.๔ การจัดหาทุนสนับสนุน (เงินและต่อหรือปัจจัยการพัฒนาแปลงใหญ่) การจัดหาทุนสนับสนุน และปัจจัยการพัฒนาแปลงใหญ่ ได้รับการสนับสนุนเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสุรินทร์ จำนวน ๒ เครื่อง เป็นเครื่องหยอดสำหรับติดตั้งรถไถใหญ่ และรถไถเดินตามอย่างละ ๑ เครื่อง

๕. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๕.๑ การลดต้นทุนการผลิต (ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐) โดยมีการผสมปุ๋ยเคมีใช้ตามการวิเคราะห์ดิน จำนวน ๗๐ ราย การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก จำนวน ๑๖๘ ราย การใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช จำนวน ๘๐ ราย รวมกลุ่มการซื้อปัจจัยการผลิต จำนวน ๗๐ ราย

๕.๒ การเพิ่มผลผลิต (ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐) ใช้พันธุ์ดี จำนวน ๑๖๘ ราย ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน จำนวน ๗๐ ราย ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ จำนวน ๑๖๘ ราย

๕.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต อบรมเกษตรกรตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จำนวน ๑๓๐ ราย การตรวจรับรองมาตรฐาน Organic PGS จำนวน ๖๐ ราย

๕.๔ การบริหารจัดการ วางแผนบริหารจัดการด้านการตลาด จำนวน ๕๐๐ ต้น วางแผนบริหารจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน ๘๐ ต้น วางแผนบริการจัดการรวมกลุ่มจัดซื้อวัตถุดิบร่วมกัน จำนวน ๓ กิจกรรม

๕.๕ การตลาด สัญญาตกลงซื้อขายล่วงหน้ากับบริษัทเอกชน จำนวน ๒ แห่ง การจัดทำตลาดออนไลน์ จำนวน ๑ ช่องทาง การจำหน่ายภายในประเทศต่อต่างประเทศ

๖. ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จ (Key Success Factors)

เกิดการเรียนรู้การจัดทำปฏิทินการผลิต เพื่อประกอบการวิเคราะห์ความเสี่ยงจากการระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช เรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะการสำรวจแปลงพยากรณ์ และการวิเคราะห์สถานการณ์ระบาดของศัตรูพืช เกิดการเรียนรู้วิธีการหาต้นทุนการผลิต การจัดทำแผนการผลิต และนำปัญหาวิเคราะห์เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาโดยการจัดทำแปลงทดสอบ และพิสูจน์ทราบร่วมกัน การแบ่งกลุ่มย่อยให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่อยู่ร่วมกัน ในลักษณะเรียนรู้ไปพร้อมกันส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนสอดประสานระหว่างประสบการณ์ตรงของเกษตรกร และข้อมูลทางวิชาการของเจ้าหน้าที่เกิดรูปแบบการแก้ไขปัญหา โดยการร่วมกันหาข้อมูล นำมาวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เกษตรกรมีความกล้าแสดงออกในเชิงการแสดงความคิดเห็น และการนำเสนอผลงาน นักเรียนได้เรียนรู้ลักษณะ และรูปแบบการเข้าทำลายของ โรค แมลงศัตรูพืช หนอนหัวดำ หนอนกระทู้หอม และสารชีวภัณฑ์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อโรคพืช

๗. ปัญหา อุปสรรค

๗.๑ ปัจจัยการผลิต ไม่สามารถควบคุมปัจจัยการผลิต เช่น น้ำ อากาศน้ำฝน วิธีแก้ไข สร้างระบบชลประทานของบจากภาครัฐ

๗.๒ การตลาด ราคาสินค้าไม่สามารถกำหนดราคาเช่าได้ ไม่สามารถต่อราคาสินค้าได้ วิธีแก้ไข เพิ่มมูลค่า เช่น (ทัวร์อินทรีย์มาตรฐาน QAC) เพิ่มช่องทางการตลาด การปรับปรุงต่อการบรรจุภัณฑ์ การซื้อขายตลาดล่วงหน้า (MOU)

๘. ข้อเสนอแนะ

๘.๑ ระดมทุน (ระดมทุน) บริหารจัดการ

๘.๒ หาหน่วยงานภาคีภาคเอกชน

๘.๓ สืบค้นเรียนรู้พัฒนากลุ่มโดยใช้ความรู้จากสื่อสังคมออนไลน์ต่อหรือมหาวิทยาลัย

แปลงใหญ่ข้าว ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

๑. ความเป็นมาก่อนมาเป็นแปลงใหญ่

อำเภอโคกศรีสุพรรณ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูกข้าวนาปีในพื้นที่ลุ่ม พื้นที่ดอนปลูก ยางพารา มันสำปะหลัง และไม้ผลชนิดต่างๆ โดยพืชเศรษฐกิจหลักเป็นข้าว กลุ่มแปลงใหญ่ข้าวตำบลด่านม่วงคำ ก่อตั้งในปี ๒๕๖๐ สมาชิก ๑๑๖ ราย พื้นที่ ๑,๓๙๗ ไร่ ที่ตั้งบ้านหนองนางคอม ตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ มีนายศุภวิทย์ ไชยจักร เป็นประธานกลุ่ม

๒. สถานการณ์

ในปี ๒๕๖๓ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลด่านม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ รวมตัวกันเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ มีสมาชิก ๑๑๖ ราย พื้นที่ ๑,๓๙๗ ไร่ ผลิตข้าวจำหน่ายในรูปแบบเมล็ดพันธุ์ โดยศูนย์วิจัยข้าวสกลนคร เป็นทีมพี่เลี้ยง ทีมผู้จัดการแปลง และสำนักงานเกษตรอำเภอโคกศรีสุพรรณและเกษตรจังหวัดสกลนคร เป็นผู้สนับสนุน ทีมผู้จัดการแปลงใหญ่ ได้มีแผนการติดตามการดำเนินงานให้ไปตามระยะเวลา และเป้าหมาย จัดทำแผนเพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหาต่างๆให้งานมีความก้าวหน้าจนสามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๖,๘๗๒ บาทต่อไร่ เป็น ๔,๔๐๐ บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๓๗๙ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๐๒ กิโลกรัมต่อไร่

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ในส่วนของภาครัฐทั้งในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ โดยมีคณะกรรมการเพื่อร่วมขับเคลื่อนการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ ดังนี้ คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์จังหวัดสกลนคร คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตร จังหวัดสกลนคร (Chief of Operation : CoO) คณะทำงานบริหารจัดการการขับเคลื่อนระบบส่งเสริมการเกษตร แปลงใหญ่ จังหวัดสกลนคร จำนวน ๔ ทีม ประกอบด้วย ทีมการตลาด ทีมการลดต้นทุน ทีมการบริหารจัดการ ทีมผู้จัดการแปลง

ศูนย์วิจัยข้าวสกลนครได้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเป็นผู้จัดการแปลง ในบทบาทสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การผลิตข้าวแบบ GAP จัดประชุมหน่วยงานภาคี คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ธนากรเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) พัฒนาชุมชน พัฒนาที่ดิน ตรวจจับพืชศรณ ชลประทาน เป็นต้น เข้าร่วมประชุม รวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ ๕ เรื่อง คือ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพขับเคลื่อนการดำเนินงาน ถ่ายทอดความรู้ในการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และการตลาด การจัดทำแปลงเรียนรู้ ในประเด็นที่เกษตรกรสนใจ

สำนักงานเกษตรอำเภอได้สนับสนุน ขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเกษตรอำเภอโคกศรีสุพรรณ ในบทบาทที่ปรึกษาการผลิต การช่วยเหลือตามมาตรการรัฐ

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สถานีพัฒนาที่ดิน ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และสนับสนุนปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงดิน

๕.๒ สำนักงานตรวจจับพืชศรณ อบรมให้ความรู้การทำต้นทุนบัญชีครัวเรือน

๕.๓ สำนักงานเกษตรอำเภอ พัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) พัฒนาและสร้างเครือข่าย Smart Farmer ต้นแบบ

๕.๔ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ติดตามประเมินผลการดำเนินงานแปลงใหญ่

๕.๕ กรมชลประทาน ให้ความรู้เรื่องการใช้น้ำ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

- ๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ได้มีการรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี
- ๖.๒ การเพิ่มผลผลิต สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว มีการปรับปรุงดินด้วยโดโลไมท์ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปรับปรุงบำรุงดินให้มีความสมบูรณ์ ใช้เทคโนโลยีเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวในการเพิ่มผลผลิต
- ๖.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์แทนการขายข้าวเปลือกทั่วไป
- ๖.๔ การตลาด รวมตัวกันต่อรองกับโรงสี
- ๖.๕ การบริหารจัดการ ใช้การบริหารจัดการกลุ่มโดยมีคณะกรรมการกลุ่ม และมีการทำเงินกองกลางเป็นเงินทุนหมุนเวียนกลุ่ม

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

- ๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยแบบ GAP กลุ่มผู้ผลิตข้าวมีการควบคุมการใช้สารเคมี ทำให้ปลอดภัยทั้งเกษตรกรและผู้บริโภคส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทำให้ระบบนิเวศน์ดีขึ้น สร้างความสมดุลให้กับสิ่งแวดล้อม
- ๗.๒ ด้านสุขภาพ ด้วยกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ระบบนิเวศน์ที่สมดุล ส่งผลกระทบต่อสุขภาพที่ดีปลอดภัยทั้งเกษตรกรและผู้บริโภค
- ๗.๓ ด้านสังคม เพิ่มการรวมกลุ่มเกษตรกร มีการบริหารจัดการแบบแปลงใหญ่ มีการระดมเงินเป็นกองทุนกลุ่มเกิดความสามัคคีทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
- ๗.๔ ด้านเศรษฐกิจ มีการรวมกลุ่มเกษตรกร มีการวางแผนการผลิต และการตลาด เพิ่มการแข่งขันเพื่อเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

- ๘.๑ มีการผลิตข้าวโดยผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขายกรมการข้าวและประชาชนทั่วไปแทนการขายข้าวเปลือกให้โรงสี ทำให้ได้ราคาดีขึ้น มีรายได้ที่มั่นคง
- ๘.๒ มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีแปลงพยายกรณ์การระบาดศัตรูพืช ทำให้สามารถป้องกันกำจัดโรคข้าวได้ทันท่วงที ผลผลิตสูงขึ้น ความเสียหายน้อยลง
- ๘.๓ ประธานกลุ่มแปลงใหญ่ มีความรู้ความสามารถ เป็น Smart Farmer มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ และการทำเกษตรแบบสมัยใหม่ นำกลุ่มเปลี่ยนแปลงการผลิตข้าว
- ๘.๔ การผลิตสินค้าแบบGAP ทำให้กลุ่มได้สินค้าที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาดชุมชนและสิ่งแวดล้อมปลอดภัยแบบยั่งยืน

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มวางไว้

- ๙.๑ แปรรูปสินค้าเป็นข้าวสาร ข้าวกล้อง ขาย
- ๙.๒ ใช้เทคโนโลยีในการผลิต เช่น รถดำ รถเกี่ยว ไตรอน

๑๐. ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำกลุ่มไปศึกษาดูงานในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ

แปลงใหญ่ข้าว หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองนิมยมาตรา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอบางบ่อ เป็นอำเภอที่มีพื้นที่การปลูกข้าวมากที่สุดของจังหวัดสมุทรปราการ การจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนในพื้นที่เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางให้เกษตรกรรวมกลุ่มช่วยเหลือกันและหน่วยงานภาครัฐเข้าไปสนับสนุนได้ง่าย ต่อมากรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ที่มีการผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน โดยวางรูปแบบการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เน้นการผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด ตามนโยบายตลาดนำการผลิต และให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนงาน จากการวิเคราะห์พื้นที่ คน สินค้า พบว่าศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนคลองนิมยมาตรา ตำบลคลองนิมยมาตรา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีความเหมาะสมทั้งด้านการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าว และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ยังมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตข้าวไม่มีคุณภาพ

สำนักงานเกษตรอำเภอบางบ่อจึงได้จัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ข้าว หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองนิมยมาตรา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ในปี ๒๕๖๐ โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๕๐ ราย พื้นที่ ๑,๒๔๙ ไร่ เพื่อวางรูปแบบการบริหารจัดการโดยเน้นให้เกษตรกรร่วมกันบริหารจัดการภายในกลุ่มกันเอง และมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ

๒. สถานการณ์

ปัจจุบันแปลงใหญ่ข้าว หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองนิมยมาตรา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มและแบ่งโครงการการบริหารจัดการ ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว คณะกรรมการฝ่ายผลิต คณะกรรมการฝ่ายบัญชี และคณะกรรมการฝ่ายการจำหน่าย การตลาด

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิตข้าว ได้แก่ การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากเดิม ๓๕ - ๔๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองและจำหน่ายในพื้นที่ ลดการใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน จากเดิม ๔๐ - ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๓๐ - ๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ มีการผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ลดการจ้างแรงงานโดยใช้แรงงานในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น

๓.๒ เพิ่มคุณภาพผลผลิต ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวตามหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) จากกรมการข้าว

๓.๓ เพิ่มผลผลิต ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้พันธุ์ดี ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการล่อข้าวก่อนปลูกอย่างน้อย ๑ รอบ เพื่อลดปัญหาข้าวปน ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงบำรุงดิน เช่น การปลูกปอเทือง

๓.๔ การบริหารจัดการ ร่วมกันบริหารจัดการการผลิต บริหารจัดการน้ำ และส่งเสริมอาชีพเสริมรายได้

๓.๕ การตลาด จัดทำ MOU ซื่อขาย ข้าวสาร เพิ่มมูลค่าข้าวสารพันธุ์ปทุมธานี ๑ และพันธุ์ กข ๔๓ บรรจุถุงขาย

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ รวมกันซื้อปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยเคมี เมล็ดพันธุ์ข้าว

๔.๒ เกษตรกรมีส่วนร่วมดำเนินการ ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การผลิตเมล็ดพันธุ์ดี การแปรรูปเพิ่มมูลค่าข้าว การเพิ่มคุณภาพผลผลิตและการเพิ่มผลผลิตข้าว

๔.๓ จัดทำแปลงต้นแบบในการแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรฐาน การผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๔.๔ การผลิตข้าวตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

๕. การสนับสนุน

ปี ๒๕๖๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ สนับสนุนบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ถุงพลาสติกพร้อมสกรีน ขนาดบรรจุ ๑ กิโลกรัม กระสอบบรรจุข้าวสาร ขนาดบรรจุ ๑๕ กิโลกรัม

ปี ๒๕๖๑ โครงการ ๙๑๐๑ ได้ร่วมพระบารมีเพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน สนับสนุนงบประมาณให้กลุ่มจัดซื้อเครื่องสีข้าว และเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว

ปี ๒๕๕๙ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนกลางสนับสนุนเครื่องมือทางการเกษตร ได้แก่ โรงสี เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ เครื่องผสมปุ๋ย เครื่องซัง เครื่องซีล ถังบรรจุข้าวเปลือก ถังบรรจุข้าวสาร

๖.ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ลดต้นทุนการผลิตข้าว จาก ๕,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๔,๒๐๐ บาทต่อไร่ โดยลดเมล็ดพันธุ์ข้าว ลดอัตราการใช้ปุ๋ยเคมี ลดอัตราการใช้สารเคมีด้วยการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทน และลดการจ้างแรงงานเน้นใช้แรงงานในครัวเรือน

๖.๒ เพิ่มคุณภาพผลผลิต ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวตามหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)

๖.๓ เพิ่มผลผลิต จาก ๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๘๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ดี โดยซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่น่าเชื่อถือ ปลูกพอเพียงปรับปรุงบำรุงดิน จัดการน้ำให้เหมาะสมกับระบบการผลิต

๖.๔ การบริหารจัดการ มีการวางแผนและบริหารจัดการการผลิต

๖.๕ การตลาด แปรรูปข้าวเปลือกพันธุ์ปทุมธานี ๑ เป็นข้าวสารบรรจุถุงจำหน่าย ภายใต้แบรนด์ “ข้าวหอมสมุทรปราการ พันธุ์ปทุมธานี ๑” และแปรรูปข้าวพันธุ์ กข๔๓ บรรจุจำหน่ายในพื้นที่

๗.ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ กลุ่มมีการประชุมเพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๗.๒ เกษตรกรปรับเปลี่ยนทัศนคติรวมกลุ่มการปลูกข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน ผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองและจำหน่ายในพื้นที่ และแปรรูปข้าวสารบรรจุถุง

๘.ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีและแปรรูปข้าวจำหน่าย ตามความต้องการของผู้บริโภคในจังหวัด

๘.๒ ส่งเสริมให้ชาวนา ทำเกษตรทฤษฎีใหม่หรือเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว

๙.แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๙.๑ สร้างความเชื่อมั่นให้กลุ่มและสมาชิกในพื้นที่แปลงใหญ่ตามแนวทางขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพผลผลิต และแปรรูปเพิ่มมูลค่าข้าวทำให้เกษตรกรลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดผลเป็นรูปธรรม

๙.๒ ให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการตลาด

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๐.๑ การพัฒนากลุ่มต้องเกิดจากความต้องการของเกษตรกร จะทำให้สามารถพัฒนาได้บรรลุวัตถุประสงค์ เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างทั่วถึง

๑๐.๒ อยากให้มีการบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยงาน เช่น เก็บข้อมูล ประชุม อบรม จะทำให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการเวลาในการทำงานได้

แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ หมู่ ๒ ตำบลบุฤาษี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เริ่มก่อตั้งครั้งแรกในปี ๒๕๔๗ จากการรวมกันพี่น้อง ๘ คน ที่ได้ไปเรียนรู้ศึกษา มาจาก ศีระชะโศก จึงได้ตั้งกลุ่มขึ้นมาภายใต้ชื่อ กลุ่มกสิกรรมธรรมชาติ ปลุกข้าวอินทรีย์ ผักอินทรีย์ ใช้บริโภคในครอบครัวเหลือก็จำหน่าย ให้กลุ่มชาวโศก ดำเนินการมาตลอดจนมีสมาชิกเพิ่มเป็น ๒๔ คน และในปี ๒๕๕๖ กลุ่มโตขึ้นมีสมาชิก ๔๗ คน และได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบุฤาษี ทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเลขที่ ๔-๓๒-๐๑-๑๓๐๑-๐๐๑๔ ในการทำวิสาหกิจชุมชนในครั้งนั้น มีเงินลงทุนครั้งแรกจากการบริจาคมาของพี่น้องสมาชิกรวมกันได้ ๔๗,๐๐๐ บาท กลุ่มได้นำเงินส่วนนี้ไปต่อยอดซื้อข้าวเปลือกของสมาชิกไปจ้างสีนำมาบรรจุถุงขาย นำส่งให้กลุ่มชาวโศกตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และในปี ๒๕๖๐ ได้สมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งในการสมัครเข้าร่วมโครงการนั้น มีสมาชิก จำนวน ๕๗ ราย พื้นที่ในการผลิต ๔๙๐ ไร่ สินค้าอินทรีย์ที่กลุ่มผลิตได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าวมะลิแดง ข้าวหอมนิลสุรินทร์ ข้าวไรซ์เบอร์รี่

๒. สถานการณ์

ปี ๒๕๖๓ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบุฤาษี มีสมาชิก จำนวน ๔๖ ราย พื้นที่ในการผลิต ๖๐๐ ไร่ มีเครือข่ายทั้งในจังหวัดสุรินทร์และต่างจังหวัด จำนวน ๓๖ กลุ่ม ผลผลิตของกลุ่มสามารถผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ IFOAM USDA Organic Thailand และมีการนำสินค้าทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ลูกค้าต่างประเทศได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกงและอเมริกา กลุ่มมีทรัพย์สินรวมทั้งหมดประมาณ ๘ ล้านบาท แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ หมู่ ๒ ตำบลบุฤาษี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลบุฤาษี) เป็นกิจกรรมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ กระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์ และการตลาดโดยสมาชิกจำหน่ายข้าวต่อผลผลิตให้กลุ่มเพื่อแปรรูปต่อสีข้าวและบรรจุจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้กลุ่มยังสนับสนุนให้สมาชิกปลูกพืชหลังนาเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปอเทือง ถั่วพุ่มและถั่วเหลือง รวมทั้งปลูกพืชหลังนาเพื่อจำหน่าย ได้แก่ แตงโม ทั้งยังสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ สินค้าที่กลุ่มผลิตและจำหน่าย ได้แก่ ข้าวเปลือก ข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ตามความต้องการของตลาด โดยวางแผนการผลิตร่วมกันกับสมาชิก (ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวหอมมะลิแดงอินทรีย์ ข้าวหอมนิลอินทรีย์ ข้าวไรซ์เบอร์รี่อินทรีย์ ข้าวหอมมะลินิลสุรินทร์ ข้าวผกาอำปิล ข้าวเหนียวดำ ข้าวอินทรีย์อื่นๆ พันธุ์พื้นเมือง) และผลิตภัณฑ์ต่อแปรรูปข้าว ภายใต้ตราสินค้า “เจ็ดแก้ว” (ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวกล้องหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวกล้องหอมนิลอินทรีย์ ข้าวกล้องมะลิแดงอินทรีย์ ข้าวกล้องมะลิ ๓ สี งาดำ จมูกข้าว และแป้งข้าวเจ้า)

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๓,๒๗๕ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๔๖๐ บาทต่อไร่ โดยสนับสนุนให้สมาชิกผลิตปุ๋ยชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้เอง ปริมาณ ๑,๒๐๐ ลิตร ในพื้นที่ ๔๙๐ ไร่ กลุ่มได้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ดไว้จำหน่ายในราคาที่ยุติธรรมให้แก่สมาชิก ปีละประมาณ ๑๐ ตัน การใช้นวัตกรรมและเครื่องจักรกลการเกษตรรถไกล่เกลี่ยต่อป้อนย่อยต่อซัง จำนวน ๔๒ คน พื้นที่ ๔๙๐ ไร่ เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน ๒๐ คน พื้นที่ ๒๒๐ ไร่ การใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดีมีคุณภาพ ลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์

๓.๒ การเพิ่มผลผลิตข้าวอินทรีย์ สมาชิกใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดีมีคุณภาพ ปลุกข้าว ๑ เมล็ด ๑ ก่อ มีการตกแต่งต้นข้าวจำนวนมาก ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ กลุ่มได้รับตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสถาบันรับรองเกษตรอินทรีย์ของกรมการข้าว ออแกนิกไทยแลนด์ I และกลุ่มมีผลิตภัณฑ์หลัก ๓ อย่าง คือ ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ และข้าวอินทรีย์ โดยพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ภายใต้ชื่อ ตรา เจ็ดแก้ว ซึ่งการผลิตตามมาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าได้สูงขึ้น โดยเกษตรกรได้รับมาตรฐาน IFOAM จำนวน เกษตรกร ๔๐๐ ราย พื้นที่ ๖๐๐ ไร่ มาตรฐาน USDA จำนวน เกษตรกร ๙๖ ราย พื้นที่ ๕๕๕ ไร่ มาตรฐาน Organic Thailand เกษตรกร ๔๖ ราย พื้นที่ ๖๐๐ ไร่

๓.๔ การตลาด การบริหารด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม ซึ่งมีผลิตภัณฑ์หลักที่จำหน่าย ๓ อย่าง ได้แก่ ข้าวอินทรีย์แปรรูป จำหน่ายภายใต้ชื่อตรา เจ็ดแก้ว โดยระบุแหล่งที่มาผู้ผลิต คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบุญญาชี ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ตรา เจ็ดแก้ว กระสอบละ ๓๐ กิโลกรัม (บริการสมาชิก) และเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ บรรจุกระสอบละ ๒๕ กิโลกรัม ตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายของกลุ่มได้แก่ เป้าหมายตลาดภายในประเทศ ปัจจุบัน ร้อยละ ๔๐ มีเป้าหมายเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๖๐ - ๖๕ เพื่อให้คนในประเทศได้ทานข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น มูลค่าประมาณ ๑๘,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี เป้าหมายตลาดต่างประเทศ มีเป้าหมายการส่งออกด้วยตัวเอง ร้อยละ ๕ ส่วน ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศโดยมีบริษัทที่รับซื้อข้าวอินทรีย์ ร้อยละ ๗๕ มูลค่าการส่งออกประมาณ ๑๖,๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี รายได้ที่เกิดขึ้นจะมีการนำมาปันผลให้แก่สมาชิก มูลค่าประมาณ ๑๒,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ กิจกรรมการปลูกข้าวอินทรีย์ สมาชิกผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ที่ได้รับการรับรองจากมาตรฐาน CERES USDA Fairtrade ต้นทุนการผลิตต่ำ ได้ผลผลิตข้าวอินทรีย์ประมาณ ๕๐๐ - ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ จำหน่ายข้าวอินทรีย์ให้กับกลุ่ม ซึ่งมีตลาดทั้งในและต่างประเทศ สมาชิกมีการปรับปรุงบำรุงดินหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตตามกระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์ เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการปรับตัวทำให้เกิดนวัตกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ของเกษตรกร

๔.๒ กิจกรรมโรงสีข้าว กลุ่มมีโรงสีข้าวแบบครบวงจร สามารถแปรรูปข้าวคุณภาพดีเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ ใช้แรงงานจากสมาชิกก่อให้เกิดรายได้ทั้งปี

๔.๓ กิจกรรมการแปรรูปข้าวอินทรีย์ ข้าวอินทรีย์และข้าวอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนที่กลุ่มรับซื้อจากสมาชิก ในราคาที่เป็นธรรม กลุ่มจะนำมาแปรรูปเพื่อจำหน่ายในชื่อตราสินค้า เจ็ดแก้ว มีผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวอินทรีย์ที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ โดยเน้นการผลิตด้วยกลุ่มเองทุกขั้นตอนและบริโภคเองในชุมชนเป็นอันดับแรก จนได้รับการรับรองมาตรฐานในประเทศและมาตรฐานสินค้าส่งออกต่างประเทศ สามารถเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มและสมาชิกอย่างมาก

๔.๔ กิจกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยสมาชิกผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์คัดเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวในการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่ม โดยคณะกรรมการตรวจสอบภายในแต่ละหมู่บ้านจะทำการตรวจสอบคุณภาพต่างๆ เช่น ตรวจวัดเปอร์เซ็นต์ความงอกและตรวจวัดความชื้น เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีมีคุณภาพตรงตามสายพันธุ์

๔.๕ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มตระหนักถึงความสำคัญในการลดต้นทุนการผลิต จึงได้ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพของกลุ่ม เพื่อลดการพึ่งพาจากปัจจัยภายนอก ทั้งยังสามารถลดต้นทุนการผลิต และปรับปรุงบำรุงดินได้ โดยกลุ่มได้ก่อสร้างโรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด เมื่อปี ๒๕๔๖ สามารถผลิตปุ๋ยให้สมาชิกกลุ่มและเกษตรกรทั่วไป ปัจจุบันสมาชิกใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มทำให้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น มีต้นทุนการผลิตลดลง เกษตรกรปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างและเกิดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์

๔.๖ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ร่วมกับการใช้จุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายเศษพืช เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ได้แก่ การใช้ปุ๋ยคอกและน้ำหมักชีวภาพ การหว่านปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นต้น

๔.๗ การปลูกพืชหลังนา กลุ่มได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชสุดได้แก่ ถั่วเขียว ปอเทือง ถั่วพริ้ว เพื่อปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ และสร้างรายได้เสริมให้สมาชิกได้

๔.๘ การปลูกป่าชุมชน กลุ่มได้เล็งเห็นความสำคัญของต้นไม้และประโยชน์ที่ได้จากป่าชุมชนจึงได้สนับสนุนการปลูกป่าชุมชนเป็นประจำทุกปี

๔.๙ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง มีแปลงเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกลุ่มมีกิจกรรมการปลูกผัก ปลูกไม่ การเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงปลาตก ซึ่งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้สนใจ และเป็นอาหารให้กับสมาชิกบริโภคและขยายผลสู่ชุมชน โดยสนับสนุนให้สมาชิกปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงปลาตก เลี้ยงเป็ดไข่ เลี้ยงปลาหมอ เลี้ยงไส้เดือน

เลี้ยงไก่พื้นเมือง เพาะเห็ดนางฟ้า กลุ่มได้สนับสนุนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ให้ในระยะเริ่มต้น ซึ่งมีสมาชิกทุกหมู่บ้าน เข้าร่วมโครงการ

๔.๑๐ โครงการรับจ้างทำนา โดยกลุ่มลงทุน สนับสนุนปัจจัยการผลิตทั้งหมดให้สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ พันธุ์ข้าวอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ ค่าไถต่อปีต่อหัวไร่ ค่าหยอดเมล็ดพันธุ์ และค่ารถเกี่ยว คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโครงการต้องเป็นสมาชิกที่มีแปลงปลูกข้าว มีประวัติการเงินดีและมีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการโดยให้สมาชิกขึ้นทะเบียนเข้าร่วมโครงการ จัดทำคู่สัญญา จำนวน ๓ คนต่อสัญญา จากนั้นรับขึ้นทะเบียนรถไถนาและเก็บข้อมูลสมาชิกที่มีความต้องการปัจจัยการผลิตและค่าใช้จ่ายอื่นๆ สิทธิพิเศษ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจะได้ขายข้าวก่อนบุคคลอื่นในราคาที่สูงกว่าราคาข้าวอินทรีย์ กิโลกรัมละ ๑ บาท

๕. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จ

๕.๑ ผู้นำ เครือข่ายหมู่บ้าน และกรรมการกลุ่มมีความเสียสละ จิตอาสา มีวิสัยทัศน์ และดำเนินการเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีกิจกรรมหลากหลายอย่างต่อเนื่อง

๕.๒ สมาชิกตระหนักถึงเรื่องการลดต้นทุนการผลิต อาหารปลอดภัยต่อสุขภาพ และรักษาระบบนิเวศน์ จึงเกิดการระเบิดจากภายใน ส่งผลต่อการเรียนรู้และมีการพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง

๕.๓ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจช่วยเหลือกันการดำเนินงานอย่างเต็มที่ เช่น สนับสนุนเงิน เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อทำงานส่วนรวม ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง

๕.๔ การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง พัฒนาการผลิตจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจ ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิต ชุมชนได้รับประโยชน์และสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น

๕.๕ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้กับสมาชิก โดยสมาชิกเป็นผู้ถือหุ้น มีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในด้านต่างๆ รวมทั้งมีการประชุมวางแผน ร่วมกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ

๕.๖ มีการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืนในอนาคต คือ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่คำนึงถึงลูกหลาน เพื่ออนุรักษ์ข้าวพันธุ์ดี รักษาระบบนิเวศน์ในชุมชน และส่งเสริมคนรุ่นใหม่กลับคืนถิ่นเพื่อสืบทอดและพัฒนาอาชีพของบรรพบุรุษ

๕.๗ ได้รับการสนับสนุนความรู้และงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน อย่างต่อเนื่อง

แปลงใหญ่ต้นแบบ (ข้าว) ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรอำเภอโนนสัง ส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการปลูกข้าวนาปี จะปลูกกันทุกครัวเรือน เพื่อไว้บริโภคในครัวเรือนที่เหลือจึงขาย การปลูกข้าวเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้สารเคมี อาศัยน้ำฝนและแหล่งน้ำตามธรรมชาติจึงทำให้การผลิตข้าวมีปัญหาในเรื่องของทุนต้นทุนการผลิตที่สูง เรื่องของพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกติดต่อกันมาหลายปี การใช้ปุ๋ยเคมีที่ไม่ตรงกับความต้องการของดิน คุณภาพข้าวต่ำ และเกิดโรคแมลงระบาดได้ง่าย ทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิต นอกจากนี้เกษตรกรไม่มีการรวมกลุ่มกันผลิต ต่างคนต่างขายทำให้ต้องซื้อปัจจัยในการผลิตค่อนข้างสูง

ในปี ๒๕๖๐ เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรตำบลโนนสัง ตำบลนิคมพัฒนา และตำบลบ้านค้อ โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต และเพื่อผลิตข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน จึงได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีนายชิตชัย ลาโยธี เป็นผู้จัดการแปลง และนางรัตติยาพร ประชาญวงค์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอโนนสัง เป็นผู้ที่ให้คำแนะนำการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว และทีมงานทั้งจังหวัด อำเภอ ให้การสนับสนุน บูรณาการทำงานลงพื้นที่ในการวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ดำเนินการติดตามให้คำแนะนำการเข้าร่วมโครงการต่างๆ

๒. สถานการณ์ปัจจุบัน

ปี ๒๕๖๐ แปลงใหญ่ข้าวตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีสมาชิก ๑๖๐ ราย พื้นที่รวม ๘๐๐ ไร่ การปลูกข้าวของเกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีเพื่อบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายให้แก่โรงสีในพื้นที่ และมีการพัฒนาของสมาชิกแปลงใหญ่ข้าวตำบลโนนสัง โดยทุกคนดำเนินการตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาดเกษตรกรปลอดภัย ผู้บริโภคปลอดภัย เกิดความเชื่อมั่นในสินค้า และเกิดการเกษตรแบบยั่งยืน ปัจจุบันสมาชิกแปลงใหญ่ที่ได้รับมาตรฐาน GAP ๔๐ ราย ส่วนที่เหลือได้รับการประเมินเบื้องต้นทั้งหมดแล้ว

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุน โดยใช้ข้าวพันธุ์ดีจากแหล่งที่มีคุณภาพ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง และใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ตามคำแนะนำของกรมการข้าว ผลิตปุ๋ยใช้เองจากเศษวัสดุในไร่นา ครัวเรือน ผลิตเป็นปุ๋ยน้ำหมัก ปุ๋ยหมักชีวภาพ ไกลบตอซึ่งแทนการเผา และปลูกปอเทืองบำรุงดินเพื่อทำปุ๋ยพืชสด ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับความต้องการของพืช ถูกสูตร ถูกปริมาณ ถูกเวลา ผลิตสารชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการป้องกันกำจัดทดแทนการใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ และฮอร์โมน ที่ผลิตขึ้นเองเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์แข็งแรงให้กับต้นข้าว

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต มีเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิต โดยใช้เมล็ดพันธุ์ดี และมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ การปรับปรุงดินโดยการหว่านปอเทืองแล้วไถกลบก่อนปลูกข้าว การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ การใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันและกำจัดโรคแมลง การถ่ายทอดความรู้ในการผลิตโดยสร้างกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ใกล้เคียงผลผลิตในระยะเวลาที่เหมาะสม

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การอบรมและตรวจรับรองการผลิตตามมาตรฐาน GAP เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานและปลอดภัย ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้น โดยการให้ความรู้และตรวจแปลงเบื้องต้น จำนวน ๔๐ ราย และมีเป้าหมายที่จะดำเนินการให้ครบ ๑๖๐ ราย การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามหลักการวิชาการ การแปรรูปและบรรจุภัณฑ์โดยมีโรงสีข้าวของกลุ่มที่ให้การสนับสนุน

๓.๔ การตลาด ทำบันทึกข้อตกลงซื้อ - ขาย ข้าวเปลือกในราคาสูงกว่าตลาด กับโรงสีข้าวในพื้นที่และสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่

๓.๕ การบริหารจัดการ สร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม โดยแบ่งหน้าที่ในกลุ่มให้ชัดเจนและมีคณะกรรมการแปลงใหญ่ควบคุม วางแผนและบริหารจัดการการผลิต บริหารจัดการการตลาด บริหารจัดการใช้เครื่องจักรกล

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวตำบลโนนสัง ดูแลหมุ่นเวียน บริหารจัดการปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่ได้รับจากส่วนราชการให้เกษตรกรยึดแล้วเก็บกลับคืนเป็นกองทุนหมุ่นเวียน

๔.๒ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวตำบลโนนสัง มีแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศตปช.) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) และแปลงข้าวของเกษตรกรข้างเคียงในกลุ่มแปลงใหญ่ด้วยตัวเอง

ศพก. นับว่าเป็นกลไกหลักที่ใช้เป็นต้นแบบในการศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรทำนาในพื้นที่ใกล้เคียง มีประธานศูนย์คือ นายสมัย สร้อยแก้ว สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เป็นวิทยากรประจำ ศพก. ให้ความรู้สมาชิก และเกษตรกรทั่วไป โดยศพก. เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานภาครัฐภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๑๒ หน่วย และหน่วยงานภาคี ๕ หน่วย ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ภายในฐานการเรียนรู้ ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิตข้าว ดินและปุ๋ย การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงหมูป่า ความรู้ด้านประมง การผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ควบคุมศัตรูพืช ใช้ ศพก. เป็นที่เรียนรู้ของสมาชิกและเกษตรกร ทำให้ได้มีโอกาส พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ได้สนับสนุนความรู้ เทคโนโลยี ปัจจัยการผลิตเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ และสมาชิก

ศตปช. และศจช. เป็นอีกกลไกที่ใช้สนับสนุนในการแหล่งเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ และนำความรู้ที่ได้ในเรื่องของดินและปุ๋ย การผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงมาปรับใช้นำไร่นาของสมาชิก

คณะกรรมการแปลงใหญ่ เกษตรกรต้นแบบ และเกษตรกรผู้นำ เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยในการสร้างความเข้าใจกับสมาชิกทั้งหมด

สมาชิกแปลงใหญ่ข้าว เป็นปัจจัยสำคัญสุดที่จะต้องร่วมแรงร่วมใจกับช่วยเหลือกันในการถ่ายทอดความรู้น่าสิ่งดีๆ มาแลกเปลี่ยนกัน และมีทัศนคติที่ดีในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จ

หน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องทุ่มเทหน้าหลักพระราชดำรัส เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา มาใช้ในการพัฒนางานและความเป็นอยู่ของพี่น้องเกษตรกรอย่างจริงจัง เข้มแข็ง และจริงจังในการทำงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ในส่วนภาครัฐ ประกอบด้วยหลายหน่วยงาน สำนักงานเกษตรอำเภอโนนสัง ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยเกษตรอำเภอในบทบาทผู้จัดการแปลงจัดประชุมภาคีเครือข่ายบูรณาการทุกภาคส่วนราชการในกระทรวงเกษตรฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ การบูรณาการและการบริหารจัดการร่วมกันของหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆ การวิเคราะห์และประเมินศักยภาพ การจัดการข้อมูลสมาชิกรายแปลง การขับเคลื่อนการดำเนินงานแปลงใหญ่ การวางแผนการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ ระบุบทเรียน ประเมินผลและร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนา

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดต่อสำนักงานเกษตรอำเภอ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบพัฒนากลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จัดตั้ง ศพก. ศจช. ศตปช. ในพื้นที่ รวมทั้งจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานรายแปลงของเกษตรกร และประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐในระดับอำเภอ

๕.๒ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทำหน้าที่ประสานบูรณาการการทำงานในภาพรวมของทุกหน่วยงานติดตามความก้าวหน้า การดำเนินงานในภาพรวม

๕.๓ กรมการข้าว โดยศูนย์วิจัยข้าวอุดรธานี สนับสนุนพันธุ์ข้าวให้ความรู้เรื่อง GAP ให้สมาชิกกลุ่มและตรวจประเมินแปลง พร้อมออกใบรับรองให้สมาชิก ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการปลูกข้าวและให้ยืมเครื่องจักรกลการเกษตร

๕.๔ สถานีพัฒนาที่ดิน ให้ความรู้ในการทำปุ๋ย การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพและการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปอเทือง เก็บดินตรวจพร้อมแนบคำแนะนำการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๕.๕ สหกรณ์จังหวัด ประสานงานด้านการตลาดข้าวกับกลุ่มสหกรณ์ต่างๆ

๕.๖ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ให้ความรู้แก่สมาชิกแปลงใหญ่ในเรื่องต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม การทำบัญชี คือ สหกรณ์จังหวัด ตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเงินทุน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) หน่วยงานติดตามประเมินผลการดำเนินงานแปลงใหญ่ คือ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน สนับสนุนการทำงาน และให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๔,๖๒๕ บาทต่อไร่ เป็น ๔,๐๐๐ บาทต่อไร่ โดยลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ ลดค่าปุ๋ยเคมีโดยการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและผลิตปุ๋ยจากเศษวัสดุในไร่นา ลดการใช้สารเคมีโดยผลิตสารชีวภัณฑ์จากการเรียนรู้ผ่าน ศจช.

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๓๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยเกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ดี มีคุณภาพ ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ไถกลบตอซัง ปลูกปอเทืองเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสด ปลูกข้าวตามคำแนะนำ ตามหลักวิชาการ และใส่ใจดูแลป้องกันไม่ให้เกิดโรคแมลง

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรเข้าสู่ระบบ GAP และปฏิบัติตามระบบอย่างเคร่งครัด เพื่อปลอดภัย ต่อตัวเอง สิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP เมล็ดพันธุ์คุณภาพ มูลค่าข้าวเพิ่มขึ้น

๖.๔ การตลาด สมาชิกส่วนใหญ่ยังเป็นการปลูกข้าวเพื่อบริโภค ยังไม่พร้อมที่จะปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ และผลผลิต ที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เป็นผลผลิตบางส่วนตามพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ การตกลงซื้อขายข้าวคุณภาพดีในราคาสูงกว่า ท้องตลาดจึงไม่ค่อยสะดวกกับเกษตรกร

๖.๕ การบริหารจัดการ สร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม โดยแบ่งหน้าที่ในกลุ่มให้ชัดเจน โดยมีการบริหารจัดการ การวางแผนการผลิต การตลาดร่วมกันให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ มีอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้ามากขึ้นเรียนรู้ เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ใช้ต้นทุนต่ำ แต่ให้ผลผลิตสูง เกิดการพัฒนาคุณภาพ มีการปลูกข้าวตามคำแนะนำ ตามหลักวิชาการ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ ต้นทุนลดลง

๗.๒ ด้านสังคม มีการบริหารจัดการแบบแปลงใหญ่ ส่งผลให้สมาชิกมีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้สมาชิกมีมุมมองต่อสมาชิกด้วยกันดีขึ้น เกิดความสามัคคีเพิ่มมากขึ้น รู้จักร่วมคิด ร่วมกันทำ ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาได้รับความร่วมมือจากสังคมในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเจริญอย่างยั่งยืน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการการผลิตตามหลักการปฏิบัติที่ดี GAP ของเกษตรกรแปลงใหญ่ ส่งผล ต่อสิ่งแวดล้อมทำให้ระบบนิเวศในพื้นที่ดีขึ้น ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นมาก

๘. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

๘.๑ ผู้จัดการแปลง บริหารจัดการสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ต้องทำด้วยใจเข้าใจในสิ่งที่ทำ ปฏิบัติ ร่วมกันด้วยดี มีคุณธรรม ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตัว รู้จักพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร สามารถ กระตุ้นให้เกษตรกรเรียนรู้ เข้าใจ เข้าถึง นักพัฒนา วิสัยทัศน์กว้างไกล ประสานงานที่ดี

๘.๒ เกษตรกร ประธานกลุ่มแปลงใหญ่เป็นคนขยัน เก่ง และซื่อสัตย์ เป็นผู้ที่รักในสิ่งที่ทำ ไม่เห็นแต่ ผลประโยชน์ที่ได้รับ เข้าใจ เข้าถึง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีจิตสาธารณะ

๘.๓ หน่วยงานราชการ มุ่งพัฒนาและวางเป้าหมายในการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีผู้จัดการแปลงที่มีความสามารถในการประสานหน่วยงาน ประสานเกษตรกร เป็นคนที่ทุ่มเท เป็นที่เชื่อถือและศรัทธาของเกษตรกร

๘.๔ ชุมชน ต้องร่วมแรงร่วมใจกันช่วยกันแก้ไขปัญหา หาทางในการเดินต่อด้วยตนเอง ต้องพัฒนาศักยภาพ ให้เป็นผู้จัดการตนเองได้ และส่วนสำคัญอีกอย่างคือการตลาดที่ต้องมีตลาดที่ชัดเจน มีแผนการแก้ไขปัญหาในด้านการตลาด เพื่อความเชื่อมั่น ความมั่นใจ และผลตอบแทนที่คุ้มค่า

๙. ปัญหา อุปสรรค

- ๙.๑ เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่อายุมาก ความสามารถในการผลิตมีอย่างจำกัด
- ๙.๒ หน่วยงานที่ลงพื้นที่แปลงใหญ่หลายหน่วยงาน ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาในการประกอบอาชีพการบูรณาการการทำงาน ทั้งคน เงินงบประมาณ เพื่อให้การทำงานไม่เกิดการซ้ำซ้อนกัน และเกษตรกรมีเวลาประกอบอาชีพ
- ๙.๓ แหล่งน้ำต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ควรเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำชลประทาน
- ๙.๔ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนควรมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรยังต้องพึ่งพาหน่วยงานของรัฐเป็นผู้แนะนำและมีการกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง
- ๙.๕ เทคโนโลยีบางตัวที่ส่วนราชการจัดหามาให้ ไม่ได้เกิดจากความต้องการของเกษตรกรและเกษตรกรยังไม่ยอมรับเทคโนโลยีนั้น
- ๙.๖ การทำงานแปลงใหญ่ในพื้นที่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีพื้นที่ทำการเกษตรคนละไม่กี่ไร่เพื่อให้ครบตามหลักเกณฑ์ จึงต้องทำงานร่วมกับเกษตรกรกว่า ๑๐๐ ราย ซึ่งการจะทำความเข้าใจและให้เกษตรกรได้เดินไปในทิศทางเดียวกันค่อนข้างลำบาก
- ๙.๗ เกษตรกรยังขาดกระบวนการกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่มส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งคณะกรรมการ และแกนนำในการพัฒนาสิ่งเหล่านี้จะต้องสร้างให้สมาชิกแปลงใหญ่เข้าใจบทบาทและมีส่วนร่วมในการคิด การดำเนินงานร่วมกันให้มากขึ้น

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

คณะกรรมการแปลงใหญ่ ต้องทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน เชื่อมโยงตลาด คณะกรรมการต้องมีความเสียสละอย่างยิ่งที่จะนำพากลุ่มและสมาชิกไปสู่จุดหมาย และเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ชุมชนอื่นสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ ดูงาน นำไปปฏิบัติได้

สร้างเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อสืบทอดการทำนา ส่วนใหญ่สมาชิกแปลงใหญ่อายุล้วนเลยวัย ๕๐ ปีแล้วการที่จะรักษาอาชีพการทำนาให้อยู่ต่อไปนั้น จึงต้องฝึกสอนโดยมีการจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร เพื่อให้รู้คุณค่าของอาชีพทำนา ให้รู้ว่าการเป็นชาวนามีอาชีพไม่ได้ทำให้จน แต่สามารถสร้างฐานะและรายได้ที่ยั่งยืนสำหรับครอบครัวได้

หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะทีมผู้จัดการจะพยายามให้กลุ่มเกษตรกรรู้จักคิดวางแผน บริหารจัดการด้วยตัวเอง ให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วม เมื่อทุกคนอยู่ในทุกกระบวนการขับเคลื่อนโครงการ ทุกคนจะช่วยกัน ประชาสัมพันธ์ รักษาผลประโยชน์ มองถึงผลสัมฤทธิ์เพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

- ๑๑.๑ ควรมีการสนับสนุนปัจจัยจากภาครัฐในเบื้องต้นเพื่อตั้งต้นกลุ่ม
- ๑๑.๒ ควรมีการรวมกลุ่มสร้างกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง และมีความสามัคคีภายในกลุ่ม
- ๑๑.๓ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่เข้มแข็ง โดยมาจากการเลือกของสมาชิกในกลุ่ม
- ๑๑.๔ ควรมีการบริหารจัดการกลุ่ม โดยคณะกรรมการของกลุ่มควบคุม บริหารจัดการกลุ่ม มีกฎระเบียบที่ชัดเจน
- ๑๑.๕ ควรมีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกลุ่มในการซื้อปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกล ที่ใช้ในกลุ่ม โดยสมาชิกเป็นผู้ลงมติในการระดมทุนต่อหุ้น

แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๕ ตำบลโพนเมืองน้อย อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

กลุ่มวิสาหกิจร่วมใจโนนค้อทุ่งได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๖ ดำเนินกิจกรรมมาแล้วประมาณ ๑๕ ปี และได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๐ ด้วยเหตุผลที่จะลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี และอยากปรับปรุงคุณภาพดินและระบบนิเวศ จึงร่วมกันทำปุ๋ยหมักพืชสดขึ้น แต่แล้วก็ยังถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบในการขายสินค้าทางกลุ่มจึงเริ่มเดินหน้าในการทำนาอินทรีย์ ที่มีระบบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ควบคุม คือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย หรือ มกท. โดยที่เกษตรกรสมาชิกในกลุ่มเป็นทั้งผู้ผลิต ผู้แปรรูป ผู้ขาย และยังเป็นเจ้าของกิจการร่วมกันอีกด้วย โดยที่คณะกรรมการกลุ่มจะจัดแบ่งหน้าที่ออกเป็นสัดส่วนในการดูแลกิจการร่วมกันมีทั้งผู้หาลาด ผู้ทำข้อมูล ผู้แปรรูป ผู้ส่งให้ผู้บริโภค ทางกลุ่มจะเน้นในการหาลาดก่อนว่าปีนี้ กลุ่มลูกค้าต้องการข้าวชนิดไหนมากที่สุด คณะกรรมการจะมาประเมินร่วมกันแล้วเรียกสมาชิกกลุ่มเข้ามาร่วมนำเสนอเพื่อส่งเสริมและลงมือปลูกข้าวตามที่ต้องการ โดยกลุ่มจะซื้อเฉพาะข้าวของสมาชิกที่ผ่านการรับรองเท่านั้น ซึ่งทางกลุ่มได้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย จำหน่ายข้าวเปลือกให้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น โดยทางกลุ่มจะรับซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดทั่วไป แล้วนำมาแปรรูปโดยเน้นความสดใหม่ และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภค กลุ่มผู้บริโภคหลักจะเน้นเครือข่ายคนกินข้าวเกลือกุลชวานาของบริษัท ทีวีบูรพา จำกัด, เครือข่ายโรงแรมต่างๆ เช่น โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ โรงแรมโนโวเทล อิมแพคเมืองทองธานี ไบเทคบางนา, โรงแรมแอทธิณี, โรงแรมสุโกศล, โรงแรมเลอเมอริเดียน และโรงแรมรามารการ์เด็น ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ นอกจากนี้ยังจำหน่ายที่ร้านอาหารซิลเลอร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน, ร้านฟาร์มเมอร์ซ็อบ และบู๊ทแสดงสินค้าในงานสินค้าโอท็อปต่างๆ ซึ่งยอดการสั่งซื้อโดยรวมในแต่ละเดือนขั้นต่ำประมาณ ๑๐ ตัน เนื่องจากปัจจุบันตลาดหลักของกลุ่มมีการเติบโตขึ้นมากกลุ่มลูกค้าที่ซื้อ มีการเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ทางกลุ่มได้ขยายพื้นที่เกษตรกรผู้ทำนาอินทรีย์เพิ่มขึ้นไปให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์และรับซื้อผลผลิตทุกเมล็ดจากเกษตรกรที่ผ่านการรับรองในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด เพื่อที่ผลผลิตจะได้รองรับตลาดที่กำลังโตขึ้นของกลุ่ม

๒. สถานการณ์

กลุ่มวิสาหกิจร่วมใจโนนค้อทุ่ง จัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ เมื่อปี ๒๕๖๐ โดยมีสมาชิก จำนวน ๓๔ ราย พื้นที่ ๗๑๔ ไร่ โดยมีสมาชิกสมัครเพิ่มอีกจำนวน ๔ ราย รวมเป็น ๓๘ ราย พื้นที่ ๗๒๒ ไร่ โดยมีนายประมวล ชันธ์เพชร เป็นประธานกรรมการ นายประศาสตร์ รักษาพันธ์ และนายเพียร ล้อมทอง เป็นรองประธานกรรมการ นางบัวลี ขุมทอง เป็นเหรัญญิก และนางสาวปราณี แยมโกสุม เป็นเลขานุการ

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง เพื่อจัดหาปัจจัยการผลิต และร่วมกันจำหน่ายผลผลิต เรียนรู้ร่วมกัน แบ่งปันองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิต พัฒนากลุ่มเพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสวัสดิการชุมชน

แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๕ ตำบลโพนเมืองน้อย อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (เครือข่าย ศพก.) เป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้ แหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีนายประมวล ชันธ์เพชร เป็นเกษตรกรต้นแบบที่มีองค์ความรู้และประสบการณ์การผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์

กิจกรรมที่เชื่อมโยงกันระหว่าง ศพก.และแปลงใหญ่ เกษตรกรต้นแบบ คือนายประมวล ชันธ์เพชร เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และกลุ่มแปลงใหญ่ เป็นจุดศึกษาดูงานด้านการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๓,๒๓๒ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๙๓๒ บาทต่อไร่ (ร้อยละ ๙)

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จากเดิม ๔๕๐ กก.ต่อไร่ เป็น ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ ๑๑)

๓.๓ การเพิ่มมูลค่าการผลิต แปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานสากลรองรับ เพิ่มสินค้าให้หลากหลาย

๓.๔ การบริหารจัดการ สนับสนุนการผลิตสินค้ารองรับเพื่อเสริมรายได้

๓.๕ การตลาด พัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพิ่มช่องทางการจำหน่ายออนไลน์

๔. การสนับสนุน

๔.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดต่อสำนักงานเกษตรอำเภอ ถ่ายทอดความรู้ สนับสนุนปัจจัยการผลิต

๔.๒ สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด

๔.๓ ศูนย์วิจัยข้าว

๔.๔ สำนักงานพลังงานจังหวัดอำนาจเจริญ

๔.๕ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สนับสนุนสินเชื่อตามโครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน ๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท แบ่งเป็น เงินทุนหมุนเวียน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท และเงินลงทุน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อจัดสร้างโกดังในการเก็บรวบรวมข้าว

๕. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๕.๑ สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มการผลิต การควบคุม มีการบริหารจัดการที่ดีและโปร่งใส

๕.๒ มีพื้นที่การผลิตสินค้าขนาดใหญ่ทำให้มีการลงทุนต่ำแต่ให้ผลผลิตสูง

๕.๓ มีสถานที่รับซื้อหรือรวบรวมผลผลิตอยู่ในหมู่บ้าน สะดวกต่อการซื้อขายและแปรรูป

๕.๔ ผลผลิตมีคุณภาพ เกรดดี บรรจุภัณฑ์ได้มาตรฐาน

๕.๕ มีประสบการณ์ในการทำกิจการรับซื้อข้าวเปลือกเป็นระยะเวลานาน มีเกษตรกรไว้วางใจและขายผลผลิตกับกลุ่มฯ เป็นประจำ

๕.๖ กลุ่มฯ มีโกดังเก็บสินค้าส่งผลให้สามารถเก็บข้าวเปลือกไว้แปรรูปเพื่อจำหน่ายได้ทั้งปี เป็นการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ

๕.๗ การผลิตและแปรรูปข้าวอินทรีย์ที่กลุ่มได้รับมาตรฐานรับรองทั้ง มกท. i-foam, eu และ อย. ในทุกระบวนการ

๕.๘ ตลาดในการรับซื้อข้าวแปรรูปมีหลากหลายกลุ่ม เช่น โรงแรม ร้านอาหาร มีการทำ MOU กับคู่ค้าทุกราย

๖. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๖.๑ ด้านการตลาด สมาชิกจะขายผลผลิตข้าวเปลือกให้กับกลุ่มเท่านั้น และรับซื้อเพิ่มเติมจากเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์แต่ไม่ใช่สมาชิก สามารถสร้างความเติบโตสำหรับธุรกิจด้านนี้ได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นจุดรับซื้อโดยตรงในพื้นที่การผลิต สร้างความเข้าใจในเรื่องเรื่องราวของกลุ่มให้แก่ลูกค้า ทางกลุ่มสามารถกำหนดราคาจำหน่ายผลผลิตเองได้ มีการลงนามทำสัญญา MOU มีการกำหนดราคาจำหน่ายที่เป็นธรรม เป็นการช่วยเหลือสมาชิก และเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าว การบริการขนส่งสินค้าถึงที่กรณีสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก เพิ่มช่องทางการตลาดโดยการหาลูกค้าประจำเพิ่มในจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี หรือจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนกรุงเทพมหานคร เพื่อขยายกิจการและสร้างความเติบโตทางการค้า

๖.๒ การบริหารจัดการทางด้านเงินทุน โดยเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ ให้เพียงพอต่อกิจการ บรรจุภัณฑ์ มี ๒ รูปแบบคือ บรรจุกระสอบ และบรรจุถุง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า

แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๗ ตำบลหนองเมือง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ชาวบ้านสร้างมิ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และบางส่วนได้เข้าร่วมกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลหนองเมืองและในกลุ่มเครือข่ายสหกรณ์ไร้สารจังหวัดอุบลราชธานี ได้ร่วมกันนำข้าวที่ผลิตแบบปลอดสารมาเพิ่มมูลค่าโดยผลิตเป็นข้าวกล้องปลอดสารจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

เมื่อปี ๒๕๕๓ กลุ่มแม่บ้านผลิตข้าวกล้องปลอดสารบ้านสร้างมิ่ง ได้เข้าร่วมโครงการแปรรูปข้าวหอมมะลิคุณภาพ ปี ๒๕๕๓ กับหน่วยงานราชการ สำนักงานเกษตรอำเภอม่วงสามสิบ ได้รับการถ่ายทอดความรู้ และการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์เบื้องต้นในการผลิตข้าวกล้องงอก โดยมีสมาชิกกลุ่มเริ่มต้นจำนวน ๓๐ ราย กลุ่มได้มีการผลิตข้าวกล้อง ข้าวกล้องงอก และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมาอย่างต่อเนื่อง

ปี ๒๕๕๕ กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปข้าวหอมมะลิคุณภาพ ของสำนักงานเกษตรอำเภอม่วงสามสิบ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตและแปรรูปข้าวจากทีมหาวิทยาลัยเจ้าหน้าทีของสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด และคณาจารย์จากคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รวมทั้งเทคโนโลยีการผลิตให้มีคุณภาพในการแปรรูปผลผลิตข้าวกล้องงอกต่างๆ เพิ่มขึ้น และได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเพิ่มปริมาณการผลิต ได้แก่ โรงสีขนาดเล็ก เครื่องซีลสุญญากาศ พร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นใช้สำหรับแปรรูป โดยกลุ่มได้นำข้าวกล้องงอกปลอดสารมาทำเป็นข้าวกล้องงอกพร้อมซอสชาติต่างๆ ออกจำหน่ายเป็นที่นิยมของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น

ปี ๒๕๕๖ ได้ยื่นขอจดทะเบียนกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวกล้องปลอดสารบ้านสร้างมิ่ง เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๖ ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมจากทุกส่วนราชการด้วยดีตลอดมา

จนกระทั่งเมื่อปี ๒๕๖๐ - ปัจจุบัน ทางกลุ่มได้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่หลักเกณฑ์ใหม่ ๒๕๖๐)

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๗ ตำบลหนองเมือง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี มีสมาชิกทั้งหมด ๑๑๗ ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการ ๑,๗๙๔ ไร่ วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งกลุ่ม ๔ ประการ คือ ๑) การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ๒) พัฒนาระบบวิสาหกิจชุมชน ๓) ผลิตข้าวอินทรีย์ และ ๔) สวัสดิการชุมชนที่ยั่งยืน โดยมีวิสัยทัศน์กลุ่ม คือ ผู้นำพาสมาชิกพัฒนาข้าวปลอดสาร เป็นตำนานเกษตรกรทำข้าวอินทรีย์ รวมกลุ่มสร้างพลังพึ่งพาตนเองในชุมชน อุทิศตนเพื่อส่วนรวมสู่อานาคตชุมชนที่ยั่งยืน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันสมาชิกมีต้นทุนการผลิตข้าวอินทรีย์ จากเดิม ๓,๙๘๐ บาทต่อไร่ ในปี ๒๕๕๙ จากการดำเนินกิจกรรมตามแผนสามารถลดต้นทุนได้ ๗๙๖ บาทต่อไร่ คงเหลือต้นทุนการผลิต ๓,๑๘๔ บาทต่อไร่ ในปี ๒๕๖๑ และผลผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่ม จากเดิม ๓๘๕ กิโลกรัมต่อไร่ ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๔๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ ในปี ๒๕๖๑ เพิ่มขึ้น ๔๕ กิโลกรัมต่อไร่

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๓,๙๘๐ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๑๘๔ บาทต่อไร่ ลดลง ๗๙๖ บาทต่อไร่

๓.๒ เพิ่มผลผลิต จากเดิม ๓๘๕ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น ๔๕ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ พัฒนาคุณภาพข้าว เป็นข้าวอินทรีย์ ทั้งหมด พื้นที่ ๑,๗๙๔ ไร่ต่อ ๑๗๕ แปลงเกษตรกร ๑๑๗ ราย โดยแบ่งเป็น ผลิตข้าวอินทรีย์ ๑,๖๘๔ ไร่ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ ๑๑๐ ไร่

๓.๔ การตลาด จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว และข้าวคุณภาพ ให้กับสหกรณ์การเกษตรม่วงสามสิบรับซื้อราคาสูงกว่าท้องตลาดตันละ ๒๕๐ บาท ทำ MOU บริษัทข้าวพันธุ์ดีสูงกว่าท้องตลาด ตันละ ๕๐๐ บาท จำหน่ายผลผลิตให้โรงพยาบาลม่วงสามสิบ โรงพยาบาลมะเร็งอุบลราชธานี โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ และโรงพยาบาล ๕๐ พรรษา มหาราชินีลางกรณ จำหน่ายข้าวอินทรีย์ให้โรงสีข้าวแม่่งใต้ เพิ่มมูลค่าข้าว(การแปรรูปข้าวเป็น ข้าวสาร ข้าวกล้อง แป้งข้าว) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ต่อสร้างมาตรฐานสินค้า

๕. การบริหารจัดการ วางแผนการผลิตตามเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง วางแผนการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด บริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง สนับสนุนกิจกรรมเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ อบรมถ่ายทอด

ความรู้ต่อจัดเวทีชุมชนต่อโรงเรียนเกษตรกร ส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ในช่วงฤดูแล้ง เช่น ปลุกถั่วเขียว ข้าวโพด พืชผัก ประสานภาคีให้ความรู้เรื่องสินเชื่อและการตลาด ต่อรองราคาารถไถโดยวิธีการประมูล จากเดิม ๖๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๕๐๐ บาทต่อไร่ ต่อรองราคาารถเกี่ยวข้าวโดยวิธีการประมูล จากเดิม ๗๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๖๐๐ บาทต่อไร่ ขอสินเชื่อเพื่อขยายกิจการ XYZ

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๗ ตำบลหนองเมือง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ร่วมบูรณาการ ได้แก่

สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี สนับสนุนโรงเรียน โรงสีและอุปกรณ์การแปรรูปผลผลิตข้าว พร้อมด้วยบรรจุกภัณฑ์ ให้ความรู้ในการผลิตและการแปรรูปข้าวทั้งที่ปรึกษาอื่น ๆ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเมือง สนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ย สนับสนุนการจัดทำระบบไฟฟ้าภายนอกอาคาร จัดสร้างอาคารผลิตปุ๋ยอินทรีย์และลานตากปุ๋ยเขียนแบบและควบคุมการก่อสร้างตามแบบพร้อมทั้งเป็นที่ปรึกษาอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถ่ายทอดให้ความรู้การผลิตแปรรูปข้าวให้ได้คุณภาพ และตรวจสอบคุณภาพการผลิตข้าวกล้องงอกพร้อมรับรองผลการตรวจ จาก ดร.เกศินี จันทโรสภณ อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำเทคนิคกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนสร้างมิ่ง ได้ให้ความรู้ให้คำแนะนำกระบวนการผลิตการจัดการจัดการสถานประกอบการให้ถูกสุขลักษณะ สามารถพัฒนาเข้าสู่ระดับ GMP ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้มาตรฐานจนได้รับเครื่องหมายรับรอง อย. ผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องงอกพร้อมขง รสจันทน์ ร่วมคิดสรรผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ของกระทรวงสาธารณสุข (งานแพทย์แผนไทย) ได้รับคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดปี ๒๕๕๘ จนกระทั่งสามารถได้เข้าร่วมคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของชุมชนในระดับเขต และในปี ๒๕๕๙ คณะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้มาส่งเสริมให้ความรู้ ได้ส่งสถานประกอบการในการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของวิสาหกิจชุมชน เข้าร่วมการประกวด คัดเลือก อย.คลอลิตี้ ออวอร์ด และได้รับคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพชุมชน อย.คลอลิตี้ ออวอร์ด ในระดับเขต ๑๐ ประจำปี ๒๕๖๐ และได้รับคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวกล้องปลอดสารบ้านสร้างมิ่งเป็น สถานประกอบการของจังหวัดอุบลราชธานี

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอม่วงสามสิบ ได้ให้คำแนะนำคำปรึกษาด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งได้รับการคัดสรรสินค้า OTOP ระดับ ๕ ดาว และส่งเสริมกิจกรรมทางด้านการตลาด ออกโรงงานจำหน่ายสินค้าและแสดงสินค้าในงานต่างๆ

สำนักงานปศุสัตว์อำเภอม่วงสามสิบ ให้ความรู้การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เพื่อการบริโภคลดค่าใช้จ่ายครัวเรือน

สำนักงานเกษตรอำเภอม่วงสามสิบ จัดตั้งกลุ่ม จัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน จัดตั้งกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ และให้ความรู้ในการผลิตข้าวต่อแปรรูปข้าวให้มีประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอย่างมีคุณภาพ ทั้งเป็นที่ปรึกษาอื่น ๆ

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี ให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาด ออกงานร้านค้าทำให้ได้มีโอกาส นำสินค้าออกแสดงและได้พบกับผู้ซื้อทั้งรายเล็กและรายใหญ่

ศูนย์การศึกษาครอบครัวตามอัธยาศัย (กศน.) ได้เป็นที่ปรึกษาชี้แนะกระบวนการนำเสนอเพื่อการตลาด และฝึกทักษะในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (การจัดทำกระเช้าตะกร้าจักสาน)

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้มาให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มมีความรู้ในการจัดทำบัญชี อย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้ง่าย

ศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานี ได้ให้ความรู้ในการผลิตและแปรรูปข้าวและได้ให้กลุ่มไปใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเครื่องมือในการผลิตข้าวกล้องงอกที่ทันสมัย นำสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวพร้อมขงอย่างดียิ่ง

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาม่วงสามสิบ สนับสนุนเงินกู้ยืมให้กลุ่มเพื่อการพัฒนา กิจการจำนวนเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท และสินเชื่อปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อพัฒนาอาชีพของผู้มีรายได้น้อย (XYZ) จำนวน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุบลราชธานี สนับสนุนเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ข้าว
 สถานีพัฒนาที่ดินอุบลราชธานี ให้ความรู้ด้านการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ และให้ความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน
 ภาคเอกชน เช่น สหกรณ์การเกษตรม่วงสามสิบ โรงสีเมืองใต้ รับซื้อผลผลิตในราคาที่สูงกว่าตลาด ๒,๐๐๐
 บาทต่อตัน (ปีที่ ๓)

๕. การสนับสนุน

๕.๑ ด้านการตลาด สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี มี
 การสนับสนุนช่องทางการตลาดให้กับกลุ่ม โดยส่งเสริมให้กลุ่มมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า การผลักดันให้กลุ่ม
 ดำเนินการจดทะเบียนรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI ข้าวหอมมะลิจังหวัดอุบลราชธานี

๕.๒ การเสนอของบประมาณ สำนักงานเกษตรอำเภอม่วงสามสิบ ร่วมจัดทำแผนเสนอความต้องการตาม
 โครงการยกระดับเกษตรแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่ และเชื่อมโยงตลาด จำนวนเงิน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อจัดซื้อ
 อากาศยานไร้คนขับ (โดรน ๒ เครื่อง) เครื่องชั่งน้ำหนักรถบรรทุก ขนาด ๔๐ ตัน การก่อสร้างโรงอบพลังงาน
 แสงอาทิตย์ (พาราโบลาโดม) การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์ในการผลิตทางการเกษตร

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๓,๙๘๐ บาทต่อ เป็น ๓,๑๘๔ บาทต่อไร่

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๓๘๕ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๓๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ผลิตข้าวอินทรีย์ จำนวน ๑๑๗ ราย พื้นที่ ๑,๗๙๔ ไร่ ๑๗๕ แปลง เกษตรกร
 ๑๑๗ ราย โดยมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ๑๑๐ ไร่ต่อ๒๐ ราย

๖.๔ การตลาด วางแผนการผลิตตามเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง วางแผนการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตรงกับ
 ความต้องการของตลาด บริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง สนับสนุนกิจกรรมเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ อบรมถ่ายทอด
 ความรู้ต่อจัดเวทีชุมชนต่อโรงเรียนเกษตรกร ส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ในช่วงฤดูแล้ง เช่น ปลูกถั่วเขียว ข้าวโพด พืชผัก

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี

๗.๑ มีการปรับใช้นวัตกรรม การนำเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวมาใช้ในการผลิต ลดการใช้เมล็ดพันธุ์
 จากเดิมนาหว่าน ๒๐ กิโลกรัมต่อไร่ เหลือ ๕ กิโลกรัมต่อไร่ การใช้แอปพลิเคชัน Farmbook ในการแจ้งปลูกต่อ
 ปรับปรุงข้อมูลทะเบียนเกษตรกร มีการตัดใบข้าวเพื่อช่วยในการกำจัดวัชพืช ลดการระบาดของโรคและแมลง
 ลดการใช้สารเคมี ทำให้ต้นข้าวแข็งแรงไม่ล้มง่าย

๗.๒ นำงานวิจัยไปต่อยอดในการพัฒนาการผลิต มีการนำงานวิจัยด้านการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า
 จากข้าวอินทรีย์ แปรรูปเป็นข้าวกล้องงอก ข้าวกล้องงอกบดพร้อมซัง โจ๊กสามสหาย โดยได้รับการสนับสนุน
 องค์ความรู้จากสถาบันการศึกษา และภาครัฐ

๗.๓ เกษตรกรรมแม่นยำสูง เกษตรกรนำข้อมูลจากการพยากรณ์อากาศ มาวิเคราะห์เพื่อช่วยในการ
 ตัดสินใจ เช่น การหยอดเมล็ด การตัดใบข้าว เป็นต้น เพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๗.๔ การเพิ่มช่องทางและโอกาสทางการค้าผ่านระบบ E-commerce สมาชิกมีการขายสินค้า
 ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, Line, ศพก. และ ศพก.เครือข่าย, โรงสีข้าวและสหกรณ์การเกษตรที่ทำ
 MOU กับแปลงใหญ่

๗.๕ สร้างแบรนด์ตนเอง มีแบรนด์สินค้าของกลุ่ม ชื่อ “สร้างมิ่ง” เป็นแบรนด์สินค้าของผลิตภัณฑ์ข้าว
 รูปแบบต่างๆ เช่น ข้าวกล้อง ข้าวกล้องงอก โจ๊กสามสหาย เป็นต้น

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

มีการสื่อสารกันภายในกลุ่มและเครือข่าย โดยกลุ่มและสมาชิกมีการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การนัดหมาย
 ประสาน การประชุม อบรม ประชาสัมพันธ์ชาวอื่น ๆ จะใช้วิธีการส่งหนังสือเชิญ บอกต่อ โทรศัพท์ และประกาศ
 ผ่านหอกระจายข่าว ส่วนการสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชนจะมีการประสานงาน การประชุม อบรม พุดคุย
 แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากเครือข่ายภายนอก โดยใช้วิธีส่งหนังสือ โทรศัพท์

มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี มีการประชุมทุกปี เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนา กลุ่ม ซึ่งในแต่ละปีจะมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานและวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมในปีต่อไป สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในปีต่อไป และในงานประชุมใหญ่สามัญประจำปี จะมีการปันผลหุ้นและเงินเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิก

มีการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ กลุ่มได้รับการถ่ายทอดความรู้ คำแนะนำ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ในครัวเรือน และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ เพื่อให้เกษตรกรสามารถจัดทำบัญชีและนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ในการวางแผนประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าสินค้า ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๙. ปัญหาอุปสรรค

๙.๑ ภัยธรรมชาติ (ภัยแล้ง) แก้ปัญหาโดยการสร้างแหล่งน้ำเพิ่มเติม เช่น สระขนาดเล็ก เจาะบ่อบาดาล

๙.๒ ราคาผลผลิตตกต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก กลุ่มแก้ไข ปัญหาโดยรวมรวมข้าวจากสมาชิกเข้าร่วมโครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปี ได้ค่าเก็บรักษาและสามารถนำผลผลิตไปจำหน่ายในช่วงเวลาที่เหมาะสม

๑๐. แผนพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

จัดทำแปลงเรียนรู้และสาธิต โดยเน้นพื้นที่ที่ติดถนนสายหลักของชุมชนเพื่อให้สามารถเดินทางมาศึกษาดูงาน ได้สะดวก และเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน เพื่อสาธิตและถ่ายทอดความรู้ด้านการลดต้นทุนและการผลิตข้าวแบบ ประณีต และทดสอบชุดเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตข้าวที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ กระบวนการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี การปฏิบัติดูแลรักษาที่ถูกต้อง และเหมาะสมได้แก่ วิธีปลูก การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การป้องกันการกำจัดศัตรูข้าวแบบผสมผสาน การจัดการน้ำแบบประหยัด และการเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อลดต้นทุนและให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพดี โดยมีการบันทึกต้นทุนการผลิต ผลผลิตและรายได้สุทธิ การขยายตลาดใหม่ๆ เพื่อกระจายความเสี่ยง เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกในช่วง ฤดูแล้ง เช่น การปลูกถั่วเขียวหลังนา การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชผัก เป็นต้น การแปรรูปผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่น แป้งข้าวหอมมะลิ

๑๑. ข้อเสนอแนะ

ภาครัฐควรให้ความสำคัญและสนับสนุนกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

แปลงใหญ่พืชไร่

รหัส แปลง	จังหวัด	ชื่อแปลงใหญ่	เกรด
๒๒๗๙	ชัยนาท	แปลงใหญ่มันสำปะหลังบ้านเขาราวเทียน ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท	BB
๒๑๘๘	เพชรบูรณ์	แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์	AA
๑๐๙๘	ระยอง	แปลงใหญ่สับปะรด ตำบลตาสีหรี อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง	AA
๑๐๒๐	สระแก้ว	แปลงใหญ่มันสำปะหลัง หมู่ ๘ ตำบลหนองสังข์ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	BA
๑๐๓๙	สระบุรี	แปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	AA
๑๑๕๘	อุทัยธานี	แปลงใหญ่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมันสำปะหลังบ้านหนองผักแพว ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี	AA

แปลงใหญ่มันสำปะหลังบ้านเขาราวเทียน

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

แปลงใหญ่มันสำปะหลังบ้านเขาราวเทียน เกิดการจัดตั้งกลุ่มจากการแนะนำของสำนักงานเกษตรอำเภอเนินขาม โดยมี นายศักดิ์ชัย เหลืองรุ่งทรัพย์ เกษตรกรต้นแบบด้านการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอเนินขาม เป็นผู้นำชักชวนเกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลังให้รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่มันสำปะหลังบ้านเขาราวเทียน เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในการผลิต ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการผลิตและการตลาด เช่น เมื่อใส่ปุ๋ยเคมีแล้วพืชไม่ตอบสนองเท่าที่ควร ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปลูกพืชซ้ำในพื้นที่เดิม ทำให้พืชไม่ค่อยเจริญเติบโต ขาดแคลนน้ำเนื่องจากพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทาน และต้นทุนการผลิตสูง

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มันสำปะหลังบ้านเขาราวเทียน ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีสมาชิก ๕๑ ราย ปัจจุบันมีสมาชิก ๖๑ ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น จำนวน ๑,๗๒๑ ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์การจัดกลุ่มเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำการผลิตมันสำปะหลัง การบริหารจัดการร่วมกันและรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพได้มาตรฐาน เกษตรกรสามารถเป็นผู้บริหารจัดการด้านการผลิต ผลผลิตและการตลาดได้ ส่วนในด้านของการจัดหาทุนดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยมีการระดมหุ้น และการคิดค่าบริการเครื่องสับมันสำปะหลัง เครื่องละ ๓๐๐ บาทต่อเดือนต่อเครื่อง (เครื่องสับมัน ๑ เครื่อง ผ้าใบ ๑ ผืน มุ้งเขียว ๙ ผืน) คณะกรรมการมอบหมายให้ผู้ดูแลประจำหมู่บ้าน เป็นผู้รับผิดชอบค่าบริการ และตรวจสอบอุปกรณ์ให้ครบ พร้อมส่งเงินให้กลุ่ม กรณีเครื่องสับมันสำปะหลัง ผ้าใบ มุ้งเขียว ชำรุดเสียหาย ให้ผู้ยืมที่กระทำให้เกิดความเสียหายรับผิดชอบ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๑๒.๕ โดยก่อนเข้าร่วมโครงการมีต้นทุนการผลิต ๔,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป้าหมายการพัฒนา ปี ๒๕๖๐ ลดต้นทุนการผลิต เหลือ ๓,๘๕๐ บาทต่อไร่ ปี ๒๕๖๑ ลดต้นทุนการผลิต เหลือ ๓,๗๑๐ บาทต่อไร่ ปี ๒๕๖๓ ลดต้นทุนการผลิต เหลือ ๓,๕๐๐ บาทต่อไร่

๓.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๓๓.๓๓ โดยก่อนเข้าร่วมโครงการผลผลิตเฉลี่ย ๓,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป้าหมายการพัฒนา ปี ๒๕๖๐ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๓,๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ปี ๒๕๖๑ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๓,๖๐๐ บาทต่อไร่ ปี ๒๕๖๓ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๔,๐๐๐ บาทต่อไร่

๓.๓ พัฒนาคุณภาพผลผลิต โดยก่อนเข้าร่วมโครงการขายหัวมันสด เป้าหมายการพัฒนา คือ ขายหัวมันสด มันเส้นมาตรฐาน GAP

๓.๔ การบริหารจัดการ เป้าหมายการพัฒนา คือ จัดตั้งกรรมการบริหารจำนวน ๔ ชุด จัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๓.๕ การตลาด เป้าหมายการพัฒนา คือ ผลิตมันสำปะหลังคุณภาพดี

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

กลไกการบริหารงานของกลุ่มคือ มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มและมีการกำหนดระเบียบ/กฎเกณฑ์กลุ่ม เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มฯ ซึ่งมีกิจกรรมและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่แยกย่อย ดังนั้นคณะกรรมการ จึงได้คัดเลือกคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานในแต่ละด้านตามความรู้ความสามารถ กลุ่มมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง โดยสมาชิกกลุ่มต้องเข้าประชุมตามที่คณะกรรมการฯ นัดประชุม และต้องปฏิบัติตามมติที่ประชุมกลุ่ม โดยมีการประชุมคณะกรรมการกลุ่มทุกเดือน เดือนละ ๑ ครั้ง นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้าร่วมประชุมด้วย หากมีปัญหาด้านการผลิตมันสำปะหลัง สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ ซึ่งในปีงบประมาณที่ผ่านมา สมาชิกกลุ่มได้รับการถ่ายทอดความรู้

อย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเกษตรอำเภอเนินขาม สำนักวิจัยและพัฒนา การเกษตรเขตที่ ๕ และศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านวิศวกรรมเกษตร จังหวัดชัยนาท

๕. การสนับสนุน

๕.๑ ด้านเครื่องจักรกล ได้แก่ เครื่องสูบน้ำสำหรับปลูก เครื่องผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เครื่องหว่านปุ๋ย เครื่องพ่นสารเคมี
๕.๒ ด้านงบประมาณ ปี ๒๕๖๐ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ ๙๑๐๑ ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน จำนวน ๑,๑๒๖, ๕๘๕ บาท เพื่อดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ป้อนเม็ดปี ๒๕๖๑ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการสร้างทักษะและส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร กิจกรรมสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร รายย่อย จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อดำเนินโครงการแปรรูปมันสำปะหลัง ปี ๒๕๖๒ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเนินขาม ได้มาศึกษาดูงานด้านการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ได้มอบงบประมาณสนับสนุนจำนวน ๒,๕๐๐ บาท ปี ๒๕๖๓ ขอรับการสนับสนุนงบประมาณโครงการยกระดับเกษตรกรแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด จำนวน ๒,๙๘๗,๘๑๐ บาท

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๔,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๑๐๕ บาทต่อไร่ สมาชิกกลุ่มสามารถลดต้นทุน การผลิตได้ โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ร้อยละ ๗๕ ของสมาชิกทั้งหมด

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต ปี ๒๕๖๐ ผลผลิตเฉลี่ยจาก ๓,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๓,๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ปี ๒๕๖๑ ผลผลิตเฉลี่ยจาก ๓,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๓,๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ปี ๒๕๖๒ ผลผลิตเฉลี่ยจาก ๓,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๒,๑๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพ สมาชิกเข้าร่วมอบรมโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ส่งเสริมและพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายมันสำปะหลัง

๖.๔ การตลาด ปัจจุบันกลุ่มยังไม่ได้ดำเนินการด้านการตลาด แต่มีการวางแผนการผลิต เพื่อรวบรวมผลผลิต มันสำปะหลังจำหน่ายให้แก่ลานมันและโรงแปงในพื้นที่ใกล้เคียง ในปี ๒๕๖๓ ขอรับการสนับสนุนงบประมาณโครงการ ยกระดับเกษตรกรแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด จำนวน ๒,๙๘๗,๘๑๐ บาท เพื่อแก้ไขปัญหา ด้านการตลาดโดยมีกิจกรรมดังนี้ การก่อสร้างลานตากผลผลิต การก่อสร้างโรงเรือนเก็บผลผลิต การขอรับการสนับสนุน เครื่องชั่งและอาคารสำนักงานขนาดเล็ก

๖.๕ การบริหารจัดการ กลุ่มอยู่ระหว่างการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การบริหารจัดการกลุ่มมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารครอบคลุมทุกกิจกรรม

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

ในปี ๒๕๖๐ กลุ่มได้จัดทำโครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ป้อนเม็ด ภายใต้โครงการ ๙๑๐๑ ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้วัตถุดิบที่มีภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง มาใช้ ให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมให้คนภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดด้านการเกษตร และเป็น การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงที่สำคัญที่สุด คือส่งเสริมให้สมาชิกและเกษตรกร ภายในชุมชนได้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ดี มีคุณภาพ ราคาเหมาะสม โดยจำหน่ายกิโลกรัมละ ๕ บาท ช่วยปรับปรุงบำรุงดิน ที่เสื่อมโทรมเนื่องจากการปลูกพืชซ้ำในพื้นที่เดิม และช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ สมาชิกมีองค์ความรู้ เพิ่มมากขึ้น และเป็นฐานเรียนรู้ด้านการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ป้อนเม็ด ของศูนย์เครือข่าย ศพก. อำเภอเนินขาม

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ ความเสียสละของผู้นำเกษตรกร ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

๘.๒ ความสามัคคีของสมาชิกกลุ่ม เช่น การประชุมกลุ่ม การอบรมให้ความรู้

๘.๓ การยอมรับความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆที่ทางหน่วยงานต่างๆเข้ามาถ่ายทอดความรู้

๘.๔ ทำให้กลุ่มเกษตรกรเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น

๙. ปัญหา อุปสรรค

ปัญหาโรคและแมลง ถ้าหากพบการระบาด สมาชิกจะแจ้งประธานให้ทราบเพื่อแก้ไขปัญหาเบื้องต้นก่อน หากไม่สามารถแก้ไขได้ประธานจะประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด ศูนย์วิจัยพืชไร่ ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดชัยนาท

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

- ๙.๑ รวบรวมผลผลิตจำหน่ายให้แก่ลานมันและโรงแปง
- ๙.๒ ก่อสร้างลานตาก สร้างโกดังเก็บผลผลิต และเครื่องซัง
- ๙.๓ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
- ๙.๔ จัดทำแปลงสาธิตพันธุ์
- ๙.๕ จำหน่ายไบโอมันสำปะหลังเป็นอาหารสัตว์

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

ควรมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เดิมเกษตรกรในพื้นที่ตำบลห้วยสะแกมีการทำการเกษตรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาเป็นเวลานาน และขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ ปัจจัยการผลิตต่างๆ ซึ่งมีต้นทุนสูง ขาดการรวมกลุ่ม ต่อมาสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ได้ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งและดำเนินการในรูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ พัฒนาให้มีรูปแบบการบริหารจัดการและดำเนินการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แปลงใหญ่ตำบลห้วยสะแก เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ มีสมาชิกประกอบไปด้วย เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ หมู่ ๔ และ หมู่ ๑๔ ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ สมาชิกเริ่มรวมกลุ่มจำนวน ๖๖ ราย พื้นที่การเกษตรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน ๑,๐๐๐ ไร่

๒. สถานการณ์ปัจจุบัน

แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ เกิดจากการรวมกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ ผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการผลิต การรวมกลุ่มการผลิตและจำหน่าย เพื่อให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การต่อราคาสินค้า โดยมีการเชื่อมโยงกับภาคเอกชน ได้แก่ บริษัท เบทาโกร จำกัด เพื่อให้เกิดพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด โดยกลุ่มฯ ได้รับความคัดเลือกให้เป็นแปลงใหญ่ดีเด่น อันดับ ๒ จังหวัดเพชรบูรณ์ ปี ๒๕๖๒ และได้รับการประเมินคุณภาพแปลงใหญ่ในระดับ A ๒ ปีต่อเนื่อง

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๔,๕๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๗๐๐ บาทต่อไร่
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จากเดิม ๑,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต ได้รับการรับรอง GAP ๓๐ ราย
- ๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม ก่อนเข้าร่วมโครงการ ไม่มีการรวมกลุ่ม ต่างคนต่างซื้อปัจจัยการผลิต หลังเข้าร่วมโครงการมีการรวมกลุ่ม การซื้อปัจจัยการผลิต
- ๓.๕ การตลาด ก่อนเข้าร่วมโครงการ ต่างคนต่างขาย หลังเข้าร่วมโครงการ มีการขายในนามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แปลงใหญ่ตำบลห้วยสะแก

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนการดำเนินงานของแปลงใหญ่ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาแปลงใหญ่ ๕ ด้าน โดยสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ในฐานะหน่วยงานผู้จัดการแปลง ร่วมกับแปลงใหญ่จัดเวทีวิเคราะห์จัดทำแผน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน และประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการด้วย

๔.๒ เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งด้านพืช และ ด้านปศุสัตว์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของกลุ่ม ผ่านเวทีการประชุมต่างๆ และ การสนับสนุนของหน่วยงานใน CoO และ คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด (อ.พ.ก.) จังหวัดเพชรบูรณ์

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สถานีพัฒนาที่ดินเพชรบูรณ์ ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการทำปุ๋ย น้ำหมักชีวภาพและการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปอเทือง และโดโลไมท์

๕.๒ กรมวิชาการเกษตร โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพชรบูรณ์ให้ความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน

๕.๓ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ความรู้เรื่อง GAP และตรวจประเมินแปลง เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับรองแปลงตามระบบ

๕.๔ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และทำหน้าที่ เก็บข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต รายได้ของเกษตรกร

๕.๕ โครงการชลประทานเพชรบูรณ์ ให้ความรู้เรื่องการใช้น้ำ การสำรวจพื้นที่เพื่อจัดทำระบบส่งน้ำด้วยไฟฟ้า

๕.๖ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์เพชรบูรณ์ ให้ความรู้แก่สมาชิกแปลงใหญ่ในการผลิตข้าวโพดต้นพร้อมฝักสับ เพื่อสร้างอาชีพที่เป็นทางเลือกแก่เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ในการผลิตอาหารสัตว์เพื่อเพิ่มมูลค่า

๕.๗ หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์, สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๑๒ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่ตามบทบาทภารกิจ

๕.๘ สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำหน้าที่ประสานงานติดต่อหน่วยงานระดับจังหวัดในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ สนับสนุนสำนักงานเกษตรอำเภอ และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานแปลงใหญ่ในภาพรวม

๕.๙ ภาคเอกชน ได้แก่ บริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน)

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ลดจำนวนเมล็ดพันธุ์ ลดปริมาณสารเคมี ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ก่อนเข้าร่วมโครงการ: ๔,๕๐๐ บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการ: ๓,๗๐๐ บาทต่อไร่

๖.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ได้ปริมาณผลผลิตต่อไร่มากขึ้น ก่อนเข้าร่วมโครงการ: ๑,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการ ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรได้รับการรับรอง GAP จำนวน ๓๐ ราย

๖.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แปลงใหญ่ตำบลห้วยสะแก จัดตั้งกองทุนปัจจัยการผลิตแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลห้วยสะแก โดยมีการประชุมคณะกรรมการแปลงใหญ่เป็นประจำ เพื่อปรึกษาหารือแนวทางการพัฒนางานของแปลงใหญ่ มีการแบ่งกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ เพื่อให้มีการสื่อสารระหว่างกันระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้เป็นวิธีในการควบคุมและแก้ไขปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช เช่น หนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด

๖.๕ การตลาด กลุ่มได้มีการวางแผนการตลาดร่วมกับบริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน) ในการเชื่อมโยงการตลาดกับผู้ประกอบการรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ โดยจำหน่ายในนามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แปลงใหญ่ตำบลห้วยสะแก สำหรับธุรกิจแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ และได้ดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตที่ตรงต่อความต้องการของตลาดปลายทาง โดยจำหน่ายให้บริษัทตามช่องทางทางการตลาดที่บริษัทได้วางแผนร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขายในนามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แปลงใหญ่ตำบลห้วยสะแก

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มได้มีการเรียนรู้และทดลองปฏิบัติในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียน เพื่อร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิต ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลง เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มมีโอกาสทางการตลาดเพิ่มขึ้น โดยมีการรวบรวมผลผลิตจำหน่ายในรูปของวิสาหกิจชุมชนโดยมีการพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ต้องการของตลาดร่วมกับภาคเอกชน

๗.๒ ด้านสังคม กลุ่มเกษตรกรมีการรวมตัวกัน จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนโดยมีการบริหารจัดการร่วมกัน ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ ทบทวน และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ร่วมกัน โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเพชรบูรณ์เป็นที่เลี้ยงใกล้ชิด สมาชิกมีการพบปะพูดคุยกันมากขึ้น ทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม และเป็นช่องทางสื่อสารในการแก้ปัญหาเรื่องต่างๆ เช่น การป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น ทำให้มีการใช้สารเคมีลดลง สมาชิกมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน และปลูกพืชหมุนเวียน ลดการเผาในไร่นา มีกระบวนการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ การบริหารกลุ่มในรูปแบบของคณะกรรมการ และการแบ่งกลุ่มย่อยตามคุ้มบ้านเพื่อการติดต่อสื่อสารให้สมาชิกกลุ่มได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึง

๘.๒ สมาชิกให้ความร่วมมือดี และมีผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนันตำบลห้วยสะแก เป็นที่ปรึกษากลุ่ม

๘.๓ เกษตรกรมีความสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เช่น การผลิตข้าวโพดต้นพร้อมฝักสับ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้พัฒนาเป็นสินค้าของกลุ่มได้ต่อไป

๘.๔ หน่วยงานผู้จัดการแปลง สนับสนุนการดำเนินงานในรูปแบบแปลงใหญ่ และพัฒนาเกษตรกรผู้นำให้สามารถเป็นผู้จัดการแปลงได้ต่อไป

๘.๕ การเชื่อมโยงโอกาสกับภาคเอกชน ทั้งด้านปัจจัยการผลิต และ ด้านการตลาด ทำให้กลุ่มมีความเข้าใจถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดด้วย ทำให้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีคุณภาพดี มีมาตรฐานรับรอง

๘.๖ คุณภาพแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ผลที่ได้ คือ ระดับเกรด A ผลการประเมินทำให้ทราบว่ากลุ่มมีความเข้มแข็ง มีรูปแบบการบริหารจัดการที่น่าสนใจ และมีความเหมาะสมหากต้องมีการสนับสนุนและต่อยอด เช่น เรื่องการจัดหาแหล่งน้ำ เช่น ระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น

๙. ปัญหาอุปสรรค

๙.๑ ด้านการผลิต ภัยธรรมชาติ ได้แก่ ภาวะฝนทิ้งช่วง และ ภัยแล้ง ตลอดจนศัตรูพืชที่เกิดขึ้นใหม่ ได้แก่ หนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด เป็นต้น มีผลทำให้ผลผลิตลดลง ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

๙.๒ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการสนับสนุนจากภาครัฐลดลง เนื่องจากเกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลงเองแล้ว แต่ยังคงมีการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ อยู่เช่นเดิม

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ พัฒนาสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สู่อาหารสัตว์พร้อมจำหน่าย

๑๐.๒ เชื่อมโยงด้านการตลาดกับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ และ พื้นที่ใกล้เคียง

๑๐.๓ ดำเนินกิจกรรมกองทุนปัจจัยการผลิตต่อไปเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพ

๑๑. ข้อเสนอแนะ

๑๑.๑ ควรมีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสินค้าของแปลงใหญ่ให้เกิดเป็นรูปธรรม และมีความต่อเนื่องต่อไป

๑๑.๒ ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายแปลงใหญ่ทั้งชนิดเดียวกันและต่างชนิดสินค้ากัน เพื่อช่วยเหลือกันในเรื่องการผลิต และการตลาด

แปลงใหญ่สับปะรดตำบลตาสีทึ อำเภอลวกแดง จังหวัดระยอง

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอลวกแดงเป็นแหล่งปลูกสับปะรด ของจังหวัดระยองซึ่งพื้นที่ปลูกสับปะรดอยู่ในเขตพื้นที่ที่เหมาะสม (Zoning) แต่มีปัญหาเรื่องผลผลิตไม่มีคุณภาพ ไม่ตรงความต้องการของตลาด ต้นทุนการผลิตสูง และโรคเหี่ยวที่ระบาดสร้างความเสียหายให้กับเกษตรกรผู้ปลูก ตลอดจนผลผลิตกระจุกตัว ล้นตลาด เกษตรกรมีการปลูกสับปะรดเป็นรายเดี่ยว เป็นสับปะรดโรงงานร้อยละ ๑๐๐ ไม่มีการปลูกสับปะรดผลสด การปลูกส่วนใหญ่ส่งให้โรงงานอุตสาหกรรม ราคาขึ้นอยู่กับโรงงานเป็นผู้กำหนด บางช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากจนล้นตลาดถูกกดราคา หรือขายไม่ได้ ผลผลิตเกิดความเสียหาย ทำให้ประสบปัญหาขาดทุน เกษตรกรนำโดย นายเสถียร เสือขวัญ จึงได้เริ่มรวมกลุ่มกันเป็นแปลงใหญ่ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๖๐

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่สับปะรดตำบลตาสีทึ มีพื้นที่ทั้งหมด ๘๕๐ ไร่ สมาชิก ๓๒ ราย เป็น Smart Farmer ๓๐ ราย เป็น YSF ๒ ราย มีการผลิตสับปะรดโรงงาน ร้อยละ ๘๐ คิดเป็นปริมาณผลผลิต ๖ – ๗ ตัน/ไร่ และเริ่มมีการปลูกสับปะรดผลสด (พันธุ์ทองระยอง) ร้อยละ ๒๐ หรือประมาณ ๑๕๐ ไร่ จากการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคีต่างๆเข้ามาให้ความรู้และสนับสนุนทางด้านวิชาการ เช่น ระบบน้ำ การผลิตสับปะรดคุณภาพ เป็นต้น

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

แปลงใหญ่สับปะรดตำบลตาสีทึ เริ่มจัดตั้งเมื่อปี ๒๕๖๐ โดยมีเป้าหมาย ๕ ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การบริหารจัดการ และการเพิ่มช่องทางการตลาด โดยจากปีแรกจนถึงปัจจุบันสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ร้อยละ ๕ ผลผลิตเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๑๐ สมาชิกได้รับการรับรองตามระบบ GAP จำนวน ๒๔ ราย มีการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการกลุ่ม และมีตลาดเพิ่มขึ้นจากการผลิตสับปะรดผลสดจำหน่าย ทั้งทางช่องทาง Modern Trade และตลาดออนไลน์

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

แปลงใหญ่สับปะรดตำบลตาสีทึ มีการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ มีนายเสถียร เสือขวัญ เป็นประธาน กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานพี่เลี้ยง มีการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในการศึกษาหาความรู้และเทคโนโลยีการผลิตสับปะรดที่เหมาะสม การแก้ปัญหาทั้งในด้านการผลิต เช่นโรคเหี่ยว และด้านการตลาด อาทิเช่น พาณิชย์จังหวัดระยอง สถานีพัฒนาที่ดิน ธนากรเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) บริษัทอาหารสยาม นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์น ฯลฯ

๕. การสนับสนุน

แปลงใหญ่สับปะรดตำบลตาสีทึ แรกเริ่ม ได้รับการสนับสนุนงบประมาณหลักจากกรมส่งเสริมการเกษตรในการจัดเวทีวิเคราะห์และจัดทำแผน การอบรมถ่ายทอดความรู้ทั้งในด้านการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ การศึกษาดูงาน รวมถึงได้รับงบประมาณสนับสนุนในด้านการจัดทำแปลงต้นแบบ จำนวน ๕ แปลง ในการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ได้รับการสนับสนุนหน่อสับปะรดพันธุ์ทองระยองจากงบจังหวัดระยองจำนวน ๗ รายๆละ ๕,๐๐๐ หน่อ และได้รับการสนับสนุนแม่ปุ๋ยและเคมีภัณฑ์ มูลค่า ๒๐,๐๐๐ บาท (แปลงต้นแบบ ๑ แปลง) มีการสมทบเงินทุนจากการซื้อแม่ปุ๋ยเข้ากลุ่ม ร้อยละ ๓๐ เป็นต้น ส่วนในด้านการตลาด ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆให้นำสับปะรดผลสดไปจำหน่าย ไม่ว่าจะเป็นกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สภาเกษตรกร การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๔.๙๗ บาทต่อหัว เป็น ๔.๗๕ บาทต่อหัว คิดเป็นร้อยละ ๕

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต จากการนำเทคโนโลยีในเรื่องการชูปหน่อพันธุ์สับปะรดมาใช้ ทำให้โรคเหี่ยวสับปะรดลดลงจาก ร้อยละ ๒๐ – ๓๐ ลดลงเหลือร้อยละ ๑๐ การปรับปรุงดินโดยวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การศึกษาวิธีการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นโดยวิธีการต่าง ๆ

เช่น การติดตั้งระบบน้ำในแปลงสับปะรด เพื่อให้รอบระยะเวลาการผลิตสั้นลง ผลผลิตไม่กระจุกตัว ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ ๒๐

๖.๓ พัฒนาคุณภาพผลผลิต จากการปลูกสับปะรดตามระบบ GAP ทำให้ได้สับปะรดที่มีคุณภาพ ได้รับความเชื่อมั่นจากผู้บริโภคจนเป็นที่ต้องการของตลาด

๖.๔ การบริหารจัดการ ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่สับปะรดตำบลตาสีหิ มีการจัดตั้งคณะกรรมการ กฎระเบียบของกลุ่ม มีเงินทุนหมุนเวียน ๖๙,๐๐๐ บาท

๖.๕ การเพิ่มช่องทางการตลาด ได้แก่ ส่งโรงงานแปรรูป Modern Trade และOnline

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ จากการนำเทคโนโลยีและงานวิจัยมาปรับใช้ อาทิเช่น ระบบน้ำ การบังคับผล การใช้หน่อพันธุ์ดี การใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยหมัก การใช้เคมีภัณฑ์ที่เหมาะสม ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต และจากการปรับเปลี่ยนมาปลูกสับปะรดผลสด ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น

๗.๒ ด้านสังคม จากการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้และศึกษาดูงานจากที่ต่างๆ และจากการประชุมพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวางแผนการผลิต และการขับเคลื่อนแปลงใหญ่ร่วมกัน ทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม แปลงใหญ่สับปะรดตำบลตาสีหิมีนโยบายให้สมาชิกเฝ้าระวังการเกิดโรคพืชสาดทดแทนการเผา และการใช้ปุ๋ยหมักและใช้กระบวนการจัดการที่เหมาะสมทำให้ลดการใช้สารเคมีลงได้ระดับหนึ่ง เป็นผลทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น

๗.๔ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ จากการพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน การส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นจากการนำลูกหลานและเกษตรกรรุ่นใหม่ (YSF) เข้าร่วมดำเนินงาน

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

มีคณะกรรมการดำเนินงานและมีข้อกำหนดของกลุ่ม มีการประชุมกลุ่มสม่ำเสมอ มีการติดต่อสื่อสารกันทางแอปพลิเคชันไลน์ ทำให้สามารถประสานงานและช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาต่างๆได้ทันที่ สมาชิกยังเป็นผู้ที่ยอมเปิดใจรับความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆและพร้อมปรับเปลี่ยนการผลิตตามแนวทางที่ได้รับการส่งเสริม

๙. ปัญหา อุปสรรค

แรงงานไม่เพียงพอ ประกอบกับขณะนี้มีการระบาดของโรค COVID-๑๙ ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่สามารถเข้ามาทำงานเพิ่มได้ ทำให้ต้องลดพื้นที่การผลิตลงและพยายามหาเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานคน นอกจากนี้พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า ทำให้เกษตรกรไม่กล้าลงทุนในระยะยาว และขาดแคลนแหล่งน้ำ ในช่วงที่เกิดความแห้งแล้งมากๆ ต้องใช้รถบรรทุกน้ำเข้ามาใช้รด นอกจากนี้ก็มีปัญหาเรื่องเวลาว่างของสมาชิกไม่ค่อยตรงกันจากการที่สมาชิกมีหลายอาชีพ ทำให้ต้องปรับให้มีการประชุม ๔ ครั้งต่อปี และใช้แอปพลิเคชันไลน์กลุ่มสับปะรดในการพบปะพูดคุยเพื่อประสานงานกันในด้านต่างๆ

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

แปลงใหญ่สับปะรดตำบลตาสีหิ ได้วางแผนในการผลิตสับปะรดโดยจะเน้นการผลิตสับปะรดผลสดให้มากขึ้น เพิ่มคุณภาพให้มากขึ้น (GAP) การใช้สารเคมีชูบหน่อพันธุ์เพื่อป้องกันโรคเน่าให้ครบทุกแปลง และใช้หน่อพันธุ์ดีและบริสุทธิ์จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ นอกจากนี้ยังมีแผนในการสร้างจตุรบรรณผลผลิตเพื่อรองรับผลผลิต เพิ่มกำลังการผลิตปุ๋ยหมัก และขยายตลาด

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

การจัดตั้งแปลงใหญ่ต้องรวมกลุ่มกันและคัดเลือกคณะกรรมการที่เหมาะสมกับความรู้และความสามารถ สมาชิกต้องมีความตั้งใจที่จะรวมกลุ่มกันเป็นแปลงใหญ่และต้องพยายามร่วมกันศึกษาเรียนรู้และพัฒนาการดำเนินงานในทุกๆ ด้าน

แปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลหนองสังข์ หมู่ ๘ ตำบลหนองสังข์ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรในพื้นที่ตำบลหนองสังข์ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ดอน ดินเป็นดินทรายปนร่วน ไม่มีระบบชลประทาน พื้นที่สูงจึงปลูกมันสำปะหลัง พื้นที่ราบลุ่มปลูกข้าวหอมมะลิ และประสบปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปุ๋ย สารเคมีทางการเกษตรราคาสูง ขาดพันธุ์ที่เหมาะสม และอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาลเท่านั้น ผลผลิตพืชต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลังในขณะนั้นมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย

ในปี ๒๕๕๗ กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในพื้นที่หมู่ ๘ ตำบลหนองสังข์ เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง โดยคัดเลือกเกษตรกรต้นแบบจัดทำแปลงเรียนรู้ ได้แก่ นายบัวผัน สิทธิพล ที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริง ให้เกษตรกรรายอื่นได้ โดยมีเป้าหมายเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังด้วยระบบน้ำหยด ๑๐ ตันต่อไร่ มีหลักสูตรการเรียนรู้ เรื่องการเตรียมดิน การใช้ท่อนพันธุ์และการปลูก การดูแลรักษา และการให้น้ำด้วยระบบน้ำหยด มีแปลงเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานเรียนรู้การเตรียมดิน ฐานเรียนรู้ปุ๋ยหมักสูตรพระราชทานสมเด็จพระเทพฯ ฐานเรียนรู้การเตรียมท่อนพันธุ์ ฐานเรียนรู้การดูแลรักษา และฐานเรียนรู้การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ทั้งยังมีฐานการเรียนรู้เสริม ได้แก่ ฐานเรียนรู้พัฒนาที่ดิน การทำบัญชีครัวเรือน การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงโคเนื้อ การเลี้ยงปลาและกบ

ในปี ๒๕๖๐ เกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ตำบลหนองสังข์ ซึ่งผ่านการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี จากเกษตรกรต้นแบบ นายบัวผัน สิทธิพล ประธานศูนย์ ศพก. อำเภออรัญประเทศ ได้รวมกลุ่มเพื่อสมัครเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกที่ต้องการพัฒนาอาชีพของตนเอง ให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง สร้างรายได้ อย่างยั่งยืน ภายใต้ชื่อกลุ่ม

๒. สถานการณ์

ข้อมูลแปลง รหัสทะเบียน ๓-๒๗-๐๖-๑๐/๑-๐๐๒๕ วันที่อนุมัติ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐ ที่ทำการกลุ่ม ๑๔๗ บ้านทุ่งสว่าง หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองสังข์ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สมาชิกแปลงใหญ่ จำนวน ๕๖ ราย พื้นที่ปลูก จำนวน ๑,๒๔๗ ไร่

๓. เป้าหมาย ๕ ด้าน

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๑๒,๔๒๐ บาทต่อไร่ เป็น ๑๐,๔๒๑ บาทต่อไร่ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐)

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๔.๕ ตันต่อไร่ เป็น ๑๐ ตันต่อไร่ (ร้อยละ ๒๕)

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ รับรองมาตรฐาน GAP เกือบถ้วนตามอายุที่เหมาะสม ร้อยละ ๑๐๐

๓.๔ การตลาด ลานรับซื้อในท้องถิ่นและจังหวัด ตลาดคู่สัญญา

๓.๕ การบริหารจัดการ วางแผนการผลิตให้ผลผลิตได้มาตรฐาน การผลิตตรงความต้องการของตลาด สนับสนุนการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า การระดมทุนและสวัสดิการ

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบริหารจัดการของทีมคณะกรรมการแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลหนองสังข์ มีการบริหารจัดการแบบบูรณาการระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ คอยช่วยเหลือและให้การสนับสนุนการทำงานระหว่างกัน มีคนรุ่นเก่ามีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการทำอาชีพการเกษตร และคนรุ่นใหม่มีแนวคิดและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการคิดค้นที่ทันสมัย

๕. การสนับสนุน

กลุ่มได้จัดหาทุนและปัจจัย นอกเหนือจากการสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เพื่อใช้ในการพัฒนาแปลงใหญ่ ภายใต้โครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแปลงใหญ่จำนวน ๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท (อนุมัติแล้ว)

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ กิจกรรมลดต้นทุนการผลิต สมาชิกแปลงใหญ่ดำเนินการครบทุกราย เช่น การเก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์ และนำผลแปรค่าไปสู่การผสมปุ๋ยใช้เอง การปรับระยะปลูกให้ห่างขึ้นจากเดิมลดต้นทุน

๖.๒ กิจกรรมเพิ่มผลผลิต เรื่องการเตรียมดินโดยใช้ไถระเบิดดินดานดำเนินการทุกราย และการวางระบบน้ำหยดในแปลงมีการขยายผลไปแล้วจำนวน ๓๕ แปลง ส่วนที่เหลือมีข้อจำกัดเรื่องแหล่งน้ำในพื้นที่ และมีแผนจะทำให้ครบทุกราย

๖.๓ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพ ดำเนินการครบทุกราย เช่นการใช้มันสำปะหลังพันธุ์รับรองจากทางราชการ การจัดการแปลงตามคำแนะนำของคณะกรรมการตรวจแปลง รวมถึงการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังที่มีอายุเหมาะสมมากกว่า ๘ เดือน เพื่อให้มีเปอร์เซ็นต์แป้งตามที่ตลาดต้องการ

๖.๔ แปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลหนองสังข์ ได้ทำ MOU กับ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า (สทค.) สระแก้ว เพื่อรับซื้อผลผลิตมันสำปะหลังจากสมาชิกในราคาที่เป็นธรรม โดยมีผลประโยชน์ปันผลคืนกำไรให้กับสมาชิกที่ทำธุรกิจกับ สทค. เครื่องชั่งมาตรฐาน การวัดเปอร์เซ็นต์แป้งเปิดเผยชัดเจนอธิบายได้

๖.๕ การบริหารจัดการ โดยผู้จัดการแปลงใหญ่เกษตรอำเภอให้คำแนะนำการบริหารจัดการองค์กรและการทำธุรกิจเกษตร การเป็นตัวแทนของสมาชิก การสร้างอำนาจในการต่อรอง ซื้อปัจจัยการผลิต หรือขายผลผลิต เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มแปลงใหญ่ได้ดำเนินกิจกรรมวางแผนรวบรวมความต้องการของสมาชิก จัดซื้อของคุณภาพต่อรองราคาถูกกว่าท้องตลาด

๖.๖ ทีมผู้จัดการแปลงใหญ่ มีการติดตาม กำกับ ดูแล แก้ไขปัญหาแปลงใหญ่ นำโดยเกษตรอำเภอ อรัญประเทศ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบตำบล ตรวจสอบตามแผนปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ทุกวันพฤหัสบดีของสัปดาห์ ทั้งนี้แจ้งเป็นแผนปฏิบัติงานให้หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่แปลงใหญ่ร่วมกัน มีการดำเนินงานตามแผน และแก้ไขปัญหาที่ร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิก

๗. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านการลดต้นทุน เกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการลดต้นทุนได้ ผลกระทบ (Impact) จากการที่เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ลดต้นทุนการผลิตส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการลดการใช้สารเคมี ทำให้สุขภาพเกษตรกรมีความปลอดภัยมากขึ้น

๗.๒ ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากมีผลผลิตที่มีคุณภาพ ทำให้ได้ราคาสูง เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้น

๗.๓ ด้านการเพิ่มคุณภาพและมูลค่าผลผลิต สามารถผลิตสินค้าได้มาตรฐานมากขึ้น เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการศึกษาดูแปลง เพื่อนำไปปรับใช้ในแปลงของตน ผลผลิตได้คุณภาพเป็นที่พึงพอใจกับตัวเกษตรกรจากการศึกษาดูแปลงทำให้เกษตรกรเกิดการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพิ่มมากขึ้น

๗.๔ ด้านการตลาด สมาชิกรวมกันขายผลผลิตผ่านกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผู้แปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำผลผลิตขายผ่านกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผู้แปรรูปสมุนไพรทับทิมสยาม ๐๕ สามารถขายสินค้าได้ทุกชนิด เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีช่องทางทางการตลาดมากขึ้น เกิดอำนาจต่อรองด้านการตลาด เกิดการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ผู้ประกอบการ มีความเชื่อมั่นคุณภาพผลผลิตของกลุ่ม

๗.๕ ด้านการบริหารจัดการ มีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต และขายให้สมาชิกในราคาถูก ทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม เพื่อใช้ดำเนินกิจกรรม เกิดการรวมกลุ่มบริหารจัดการผลผลิต การตลาดร่วมกัน กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น เกิดความรักและสามัคคีกัน ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและภาคเอกชนต่าง ๆ เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีแรงจูงใจในการพัฒนาผลผลิต

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

๘.๑ ความสามารถของประธานองค์กรเกษตรกรในการเป็นผู้จัดการ การบริหารงานกิจกรรมของกลุ่มแปลงใหญ่ มีประธานแปลง และผู้จัดการแปลงที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการผลิต มีความเสียสละและมีบุคลิกเป็นผู้นำ มีความสามารถในการบริหารและเป็นผู้นำด้านต่างๆ มีความคิดก้าวหน้าและยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาปรับใช้ในการทำการเกษตร และถ่ายทอดให้กับสมาชิกได้ทำตาม

๘.๒ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่ มีกิจกรรมในการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดบทบาท ตั้งกฎระเบียบและข้อตกลงที่เกิดจากการปรึกษาหารือร่วมกันของสมาชิก มีเกษตรกรรุ่นใหม่ ทำให้กลุ่มมีการพัฒนาทั้งด้านการผลิตและการตลาดที่ก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลง มีการประชุม และพบปะแลกเปลี่ยนกันเป็นประจำ

๘.๓ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและประหยัด การใช้น้ำตามความต้องการของสมุนไพรวางแผนการให้น้ำ การใช้เศษพืชและใบไม้คลุมดิน เพื่อชะลอการระเหยของน้ำในฤดูแล้ง และลดปริมาณการให้น้ำ ลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี โดยการใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมัก สมาชิกมีการปลูกสมุนไพรมากชนิด การตัดหญ้าแทนการใช้สารเคมีเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศภายในแปลง และนำเศษหญ้าที่ตัดมาเป็นปุ๋ย และวัสดุคลุมดินเพื่อรักษาความชื้นภายในแปลง

๘.๔ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า การใช้น้ำตามความต้องการของสมุนไพรวางแผนการให้น้ำ การใช้เศษพืชและใบไม้คลุมดิน เพื่อชะลอการระเหยของน้ำในฤดูแล้ง และลดปริมาณการให้น้ำ สมาชิกมีการปรับรูปแบบการให้น้ำเป็นระบบน้ำแบบสปริงเกอร์ เพื่อ โดยระบบรดน้ำสปริงเกอร์สามารถตั้งเวลารดน้ำได้ รดน้ำได้เป็นวงกว้าง ประหยัดแรงและเวลา ประหยัดน้ำเนื่องจากสามารถคุมและกำหนดเวลา ปริมาณในการรดน้ำสมุนไพรรได้

๘.๕ การทำการเกษตรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ การใช้น้ำตามความต้องการของสมุนไพรวางแผนการให้น้ำ การใช้เศษพืชและใบไม้คลุมดิน เพื่อชะลอการระเหยของน้ำในฤดูแล้ง และลดปริมาณการให้น้ำ ลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี โดยปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมัก ร่วมในการผลิต สมาชิกมีการวางแผนปลูกและคำนวณผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด

๘.๖ ลดการใช้สารเคมีที่มีผลเสียกับสิ่งแวดล้อม สมาชิกมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมตามมาตรฐาน GAP กล่าวคือ ให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีที่ถูกต้องและเหมาะสม มีการสำรวจตรวจสอบตัดสินใจ เลือกวิธีการที่เหมาะสมและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๘.๗ Zero waste กลุ่มมีกระบวนการทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ในพื้นที่แปลงใหญ่มันสำปะหลัง ทุกส่วนใช้ประโยชน์ทั้งหมด ขุดหัวมันขาย ตัดใบตัดต้น ใส่เครื่องบดสับหมักเป็นอาหารวัว ต้นแห้งสับทำปุ๋ยหมัก และนำมูลวัวกลับคืนผืนดิน

๘.๘ การปรับใช้นวัตกรรม การปรับใช้นวัตกรรม เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่จะเรียนรู้จากแปลงต้นแบบและนำไปขยายผล ได้แก่ การเตรียมดินด้วยไถระเบิดดินดาน การใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การวางระบบน้ำหยดในแปลงมันสำปะหลัง การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การใช้เครื่องปลูก เครื่องขุดมันสำปะหลัง มีการจัดทำแปลงทดสอบพันธุ์มันสำปะหลังร่วมกับกรมวิชาการเกษตร เกษตรกรก้าวหน้าจะใช้แอปคำนวณปุ๋ยสั่งตัด ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วแม่นยำ เนื่องจากปัจจุบันแรงงานภาคเกษตรขาดแคลน มีค่าจ้างสูง ดังนั้นการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเข้ามาทำงานในแปลงโดยการรวมกลุ่มและบริหารจัดการการใช้ จะเป็นการลดต้นทุน เนื่องจากสมาชิกแปลงใหญ่มีการเลี้ยงวัวเนื้อ จึงมีการอบรมใช้ไบโมันสำปะหลังหมักเป็นอาหารวัว โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สระแก้ว และหัวมันสับตากแห้งทำมันสะอาดเพิ่มมูลค่า เป็นอาหารสัตว์ มีการสื่อสารเพิ่มช่องทางการตลาดจำหน่าย

ต้นพันธุ์มันสำปะหลังผ่านระบบ IT สร้างความเชื่อมั่นและรับประกันคุณภาพ โดยกลุ่มแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลหนองสังข์

๙. ปัญหาและอุปสรรค

๙.๑ เครื่องจักรกลการเกษตร มีราคาสูง กลุ่มมีความเสี่ยงในการลงทุน

๙.๒ เกษตรกรเข้าร่วมโครงการยึดติดรูปแบบส่งเสริมการเกษตรแบบเดิม

๙.๓ แหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตรมีแนวโน้มลดลง

๙.๔ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ทุกรายต้องสมัครเข้าสู่ระบบรับรองมาตรฐานการผลิตพืช GAP เกษตรกร เป็นผู้สูงอายุ มีปัญหาการจดบันทึกข้อมูล และการให้บริการตรวจรับรอง เจ้าหน้าที่มีจำกัด

๙.๕ ดำเนินการด้านการตลาด เช่น การทำ MOU หรือการทำเกษตรพันธสัญญากับผู้ประกอบการ/มีตลาดที่แน่นอน เพื่อเกิดความเชื่อมั่นด้านการตลาดและราคาของผลผลิต

แปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรอำเภอวังม่วงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเน้นการปลูกพืชไร่เป็นหลัก โดยเฉพาะมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่ผ่านมามีประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด ผลผลิตและราคาตกต่ำ บางฤดูกาลประสบปัญหาภัยแล้ง บ่อยครั้งที่เกษตรกรต้องประสบปัญหาขาดทุน และรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ นางอนันท์ญา จันทร์น้อย ซึ่งขณะนั้นได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำชุมชน และเป็นบุคคลหนึ่งที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามบรรพบุรุษ จึงได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกษตรกรประสบ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ และประกอบกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายส่งเสริมเกษตรกรตามโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยให้เกษตรกรรายย่อยมีการรวมกลุ่มและรวมพื้นที่การผลิตเป็นแปลงขนาดใหญ่ ที่มีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง ตั้งแต่การวางแผนการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรมีความสามารถในการจัดการสินค้าเกษตรจนถึงการตลาดที่มีมาตรฐานเช่นเดียวกับฟาร์มขนาดใหญ่ มีอำนาจการต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้ในต้นทุนที่ต่ำลง และมีรายได้เพิ่มขึ้น

ประกอบกับเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังอำเภอวังม่วง ได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาเรียนรู้ที่ศูนย์เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตำบลแสงพัน ซึ่งจัดตั้งมาก่อนเมื่อปี ๒๕๕๙ พบว่าการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบแปลงใหญ่สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง พร้อมทั้งได้รับการชี้แจงโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จากสำนักงานเกษตรอำเภอวังม่วง ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ได้รวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็น “กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง” ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยปัจจุบันกลุ่มได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเป็น “วิสาหกิจชุมชนมันสำปะหลังแปลงใหญ่ตำบลวังม่วง” ที่ตั้งกลุ่ม เลขที่ ๑๒๖ หมู่ที่ ๙ ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑ รหัสทะเบียน ๑-๑๙-๑๒-๐๓/๑-๐๐๓๔ มีสมาชิกจำนวน ๗๖ ราย พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๒,๓๙๒ ไร่ โดยมี นางอนันท์ญา จันทร์น้อย เป็นประธาน เป้าหมายสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิต มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี และเชื่อมโยงการตลาดได้ โดยเน้นการตลาดนำการผลิต พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรสู่มาตรฐานความปลอดภัย เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง ยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง มีสมาชิก จำนวน ๗๖ ราย พื้นที่ ๒,๓๙๒ ไร่ สามารถลดต้นทุนการผลิตจาก ๙,๔๘๓ บาทต่อไร่ เป็น ๗,๓๔๓ บาทต่อไร่ (คิดเป็นร้อยละ ๒๓) เพิ่มผลผลิตจาก ๕,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๘,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ (คิดเป็นร้อยละ ๓๘) มีรายได้เฉลี่ย ๘,๖๕๗ บาทต่อไร่ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ดังนี้ สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี สนับสนุนอาคารโกดังและลานตากผลผลิต ๓,๕๐๐,๐๐๐ บาท อาคารสำนักงาน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่ ๔๕๐,๐๐๐ บาท รถแทรกเตอร์ ๔๗ แรงม้า พร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วง ๗๐๐,๐๐๐ บาท สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี สนับสนุนเครื่องสูบน้ำขนาดเล็ก ๕๐,๐๐๐ บาท สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี สนับสนุนเครื่องย่อยใบมันขนาดเล็ก ๘๐,๐๐๐ บาท เครื่องผสมอาหารสัตว์ TMR ๘๕๐,๐๐๐ บาท มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ วิทยาเขตอำเภอแก่งคอย สนับสนุนเตาเผาถ่านชีวมวล (ไร้มลพิษ) จำนวน ๑๐๐ ใบจำนวน ๓๕๐,๐๐๐ และแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง เครื่องวัดคุณภาพมันสำปะหลัง ๑๐,๐๐๐ บาท อาคารควบคุมไฟฟ้า ๓๕,๐๐๐ บาท ที่ดิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท

๓. เป้าหมายการพัฒนา (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพสินค้า กลุ่มเน้นให้สมาชิกผลิตมันสำปะหลังให้ได้คุณภาพตามที่ตลาดต้องการ คือ หัวใหญ่ เเปอร์เซ็นต์แป้งสูง และแปรรูปผลผลิตมันสำปะหลังตามมาตรฐานการผลิตมันเส้นสะอาด การขอการรับรองมาตรฐาน GAP พืช ขณะนี้สมาชิกกลุ่ม จำนวน ๑๕ ราย อยู่ระหว่างการขอการรับรองมาตรฐาน GAP และในปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ กลุ่มมีแผนให้สมาชิกขอการรับรองมาตรฐาน GAP ให้ครบทุกราย

๓.๔ ด้านการตลาด กลุ่มกำหนดเป้าหมายการเชื่อมโยงด้านการตลาดและรับซื้อผลผลิตมันสดของสมาชิก โดยให้ราคาสูงกว่าท้องตลาดตันละ ๑๐๐ บาท เพื่อนำมาแปรรูปเป็นมันเส้นสะอาด และหมักสำหรับผลิตอาหารสัตว์ ทำบันทึกข้อตกลงการซื้อขายกับแหล่งจำหน่ายผลผลิต ประกอบด้วย สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ค (มิตรภาพ) จำกัด วิสาหกิจชุมชนบ้านหนองบอน ลานมันนอกเกษตร รูปแบบผลผลิตที่จำหน่าย ได้แก่ หัวมันสด ราคาขาย ๒.๕๐ บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม ๐.๕๐ บาทต่อกิโลกรัม มันเส้น ราคาขาย ๗.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม ๔.๕๐ บาทต่อกิโลกรัม หัวมันสดหมัก ราคาขาย ๓.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม ๐.๕๐ บาทต่อกิโลกรัม ใบและต้นมันหมัก ราคาขาย ๒.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม ๒.๐๐ บาทต่อกิโลกรัม

๓.๕ ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก มีแผนการถ่ายทอดความรู้ การถ่ายทอดแปลงเรียนรู้ การถ่ายทอดการบริหารเครื่องจักรกล คณะกรรมการมีการคัดเลือกคณะกรรมการโดยผ่านการเห็นชอบจากสมาชิก ประชุมคณะกรรมการไม่ต่ำกว่า ๖ ครั้งต่อปี และกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างชัดเจน กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร การบริหารจัดการกองทุน จัดทำกองทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ การสร้างความเข้าใจ เกษตรกรสมาชิกและรวมกลุ่ม เกษตรกรแปลงใหญ่ กำหนด ระเบียบ/กฎเกณฑ์กลุ่ม และแนวทางพัฒนา กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ได้รับสมัครและชี้แจงสมาชิกกลุ่มตามหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกในเรื่องการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร การตลาด และการบริหารจัดการ ซึ่งได้ประชุมพิจารณาและคัดเลือกคณะกรรมการบริหารงานในด้านต่างๆ และมีกฎระเบียบข้อบังคับที่ผ่านความเห็นชอบของสมาชิกกลุ่ม

๔.๒ สร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกในแปลงโดยได้รับการ พัฒนาความรู้จาก ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

๔.๓ ประสานและสร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานของกลุ่มมีการบูรณาการกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๔.๓.๑ สหกรณ์จังหวัดสระบุรี ถ่ายทอดความรู้ เรื่อง การบริหารจัดการและพัฒนากลุ่ม

๔.๓.๒ สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดสระบุรี ถ่ายทอดความรู้ เรื่อง การตรวจวิเคราะห์ดิน/การปรับปรุงบำรุงดิน และได้รับการสนับสนุน เมล็ดพันธุ์ปอเทืองเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน อุปกรณ์การทำน้ำหมักขี้ไก่แม่เลี้ยง น้ำหมักชีวภาพ

๔.๓.๓ สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี ถ่ายทอดความรู้ เรื่อง การจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน ในข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การบริหารจัดการ การเชื่อมโยงตลาดและสนับสนุนปัจจัยการผลิต

๔.๓.๔ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ถ่ายทอดความรู้ เรื่อง การจัดทำแผนธุรกิจ และสนับสนุน การศึกษาดูงานในเรื่อง เตาเผาถ่านชีวมวลไร้มลภาวะเป็นพิษ และการใช้น้ำหมักชีวภาพจากมูลสุกร

๔.๓.๕ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ วิทยาเขตแก่งคอย ถ่ายทอดความรู้ เรื่อง เตาเผาถ่านชีวมวลจากเหง้ามัน และการใช้น้ำส้มควันไม้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช พร้อมสนับสนุนเตาเผาถ่านชีวมวลจากเหง้ามัน จำนวน ๑๐๐ ใบ

๔.๓.๖ สำนักงานตรวจบัญชี ให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีกลุ่ม และบัญชีครัวเรือน พร้อมทั้งสรุป ปิดงบดุลประจำปี

๔.๓.๗ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี สนับสนุนเครื่องสับมันขนาดเล็ก จำนวน ๒ เครื่อง

๔.๓.๘ สำนักปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี ร่วมงานวิจัย เรื่องการใช้ไขมันหมักสำหรับอาหารโคนม เพื่อเพิ่มผลผลิตน้ำนม ลดต้นทุนอีกเสบ และเพิ่มมูลค่าไขมันสำหรับสัตว์

๔.๓.๙ สำนักงานปศุสัตว์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สนับสนุนท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง พันธุ์ ระยอง ๘๙ จำนวน ๒๘,๐๐๐ ท่อน

๔.๓.๑๐ บริษัท เบทาโกร จำกัด ถ่ายทอดความรู้ เรื่อง ระบบมาตรฐาน GAP ข้อกำหนดระบบมาตรฐาน GAP ในการผลิตพืชไร่ และการเชื่อมโยงตลาดในการผลิตพืชไร่

๔.๔ การสื่อสารกับเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ การสื่อสารกับสมาชิกภายในกลุ่มมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินงาน กลุ่มถึงได้มีการกำหนดช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน โดยการจัดตั้งไลน์กลุ่มแปลงใหญ่เพื่อแจ้งข่าวสารให้สมาชิกรับทราบได้อย่างรวดเร็ว มีการประชุมสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่มันสำปะหลัง จำนวน ๗ ครั้ง

๔.๕ การจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ สมาชิกแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง ได้บันทึกการทำบัญชีต้นทุนการปลูกมันสำปะหลัง ในปี ๒๕๖๑ ตามแบบฟอร์มข้อมูลพื้นฐานรายบุคคล โดยสามารถรวบรวมข้อมูลต้นทุนสมาชิกได้ทั้งหมด ๖๐ ราย จาก ๗๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๗๙ ของสมาชิกทั้งหมด

๕. การสนับสนุน

๕.๑ งบประมาณจังหวัด สนับสนุน ลานตากมัน จำนวน ๑ ลาน โกดัง จำนวน ๑ หลัง อาคารสำนักงาน จำนวน ๑ หลัง เครื่องสับมัน (กำลังการผลิต ๒๕ ตันต่อวัน) จำนวน ๑ เครื่อง ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังสำหรับแปลงพันธุ์มันสะอาด จำนวน ๕ จุด รถแทรกเตอร์ ๔๐ แรงม้า จำนวน ๑ คัน

๕.๒ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สนับสนุนเครื่องสับมันขนาดเล็ก (กำลังการผลิต ๒ ตันต่อวัน) จำนวน ๓ เครื่อง

๕.๓ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ วิทยาเขตแก่งคอย สนับสนุน เตาเผาถ่านชีวมวล จำนวน ๑๐๐ เตา

๕.๔ สำนักงานเกษตรจังหวัด สนับสนุน ปัจจัยการผลิตในการจัดทำแปลงเรียนรู้การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิต

๕.๕ สำนักงานปศุสัตว์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สนับสนุน ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง พันธุ์ระยอง ๘๙ จำนวน ๒๘,๐๐๐ ท่อน

๕.๖ สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี สนับสนุน เมล็ดพันธุ์ปอเทือง จำนวน ๒ ตัน

๕.๗ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุน แผนธุรกิจ แผนสินเชื่อ ๘ ล้านบาท

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ในปี ๒๕๖๑ กลุ่มแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง สามารถลดต้นทุนการผลิตจากเดิม ๙,๔๘๓ บาทต่อไร่ เหลือ ๗,๓๔๓ บาทต่อไร่ ต้นทุนลดลง ๒,๑๔๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๓ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการลดต้นทุน เฉลี่ยครัวเรือนละ ๖๗,๓๕๔ บาทต่อปี เกษตรกรร้อยละ ๙๐ มีการนำความรู้และเทคโนโลยีไปปฏิบัติ

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต ในปี ๒๕๖๑ กลุ่มแปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง สามารถเพิ่มผลผลิตจากเดิม ๕,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มเป็น ๘,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มผลผลิตได้ ๓,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๘ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เฉลี่ย ๗,๕๐๐ บาทต่อไร่

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เกษตรกรมีองค์ความรู้การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เช่น การทำมันเส้นสะอาด การทำมันหมักจากใบ ยอด และหัวมันสด เป็นต้น เพื่อนำไปผลิตเป็นอาหารสัตว์ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการแปรรูปผลผลิตมันสำปะหลัง เฉลี่ย ๑๖,๘๐๐ บาทต่อไร่ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลผลิตราคาสูงกว่าท้องตลาด ต้นละ ๑๐๐ บาท ผลผลิตมันสำปะหลัง มีเชื้อแป้งเฉลี่ย ๒๘ เปอร์เซ็นต์

๖.๔ การตลาด สมาชิกกลุ่มมีตลาดรับซื้อผลผลิตแน่นอน และมีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น สมาชิกมีการรวบรวมผลผลิตขายผลผลิตผ่านกลุ่มเพิ่มอำนาจต่อรองราคาในการจำหน่ายผลผลิต

๖.๕ การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ มีโอกาสเข้าถึงแหล่งความรู้และได้รับสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชนในการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร สมาชิกแปลงใหญ่มีความสามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีการผลิต สามารถลดต้นทุน เฉลี่ยครัวเรือนละ ๖๗,๓๕๔ บาทต่อปี เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการแปรรูปผลผลิตมันสำปะหลัง เฉลี่ย ๑๖,๘๐๐ บาทต่อไร่ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการรวมกลุ่มขายผลผลิตราคาสูงกว่าท้องตลาด ต้นละ ๑๐๐ บาท

๗.๒ ด้านสังคม เกษตรกรมีการแก้ไขปัญหา และพัฒนาอาชีพการเกษตรร่วมกัน เกษตรกรเกิดการร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ความรู้ และแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม เกษตรกรเกิดการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และเกิดความสามัคคีในชุมชน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

๘.๒ สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการพัฒนาแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง

๘.๓ เจ้าหน้าที่มีการติดตามการดำเนินงานและให้การสนับสนุนข้อมูลและการประสานงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

๘.๔ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มีการวางแผนการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ชัดเจน

๘.๕ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มีการเชื่อมโยงและบูรณาการดำเนินงานทุกภาคส่วน ภาครัฐ ภาคเอกชน และ สถานการศึกษา

๘.๖ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มีการทำอาชีพเสริมและใช้ทรัพยากรในชุมชนพัฒนาและเกื้อกูลกับการทำอาชีพหลัก

๘.๗ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ และ ศพก. ทั้งระดับอำเภอและระดับจังหวัด

๙. ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ทำให้มันสำปะหลังชะงักการเจริญเติบโตและผลผลิตตกต่ำ โดยกลุ่มได้ดำเนินการ แก้ไขวางแผนการผลิตให้สมาชิกกลุ่มและประสานงานกับกรมทรัพยากรน้ำขอรับสนับสนุนแหล่งน้ำ บ่อบาดาล และการใช้น้ำใต้ดิน เพิ่มเติม เพื่อแก้ไขปัญหาช่วงฤดูแล้ง และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้สมาชิกกลุ่มในการส่งเสริม ให้เกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า เช่น ระบบน้ำหยด

๑๐. แผนพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ การพัฒนาการแปรรูปผลผลิตมันสำปะหลัง และวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

๑๐.๒ การพัฒนาการผลิตการใช้ระบบน้ำหยดในการผลิตมันสำปะหลังให้แก่สมาชิกทุกราย

๑๐.๓ การพัฒนาเครือข่ายการตลาดเพิ่มเติม

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่าง ๆ

ควรมีเจ้าหน้าที่สนับสนุนความรู้และข้อมูลข่าวสาร รวมเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้กลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

แปลงใหญ่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมันสำปะหลังบ้านหนองผักแพว อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอห้วยคต มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๖๕,๑๐๙ ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ๑๒๓,๒๗๓ ไร่ เป็นพื้นที่นอกการเกษตร ๑๓๖,๘๓๖ ไร่ คราวเรือนเกษตรกร ๓,๗๑๐ ครัวเรือน สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอห้วยคต มีลักษณะเป็นที่ราบสูง อยู่ระหว่างเทือกเขาสภาพดินเป็นดินลูกรังปนทราย สภาพป่าไม้ที่มีอยู่ในบางตำบล เป็นลักษณะป่าเบญจพรรณ มีแหล่งน้ำ ได้แก่แหล่งน้ำธรรมชาติเป็นลำห้วย ลำน้ำหลายสาย ไหลมาจากอ่างเก็บน้ำห้วยขุนแก้ว และอ่างเก็บน้ำห้วยคต ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพมาตั้งหลักแหล่งจากหลายพื้นที่มีทั้งในเขตจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครสวรรค์ สุพรรณบุรี อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประเภทไร่ มันสำปะหลัง สับปะรด มันสำปะหลัง ข้าวโพด เป็นต้น อำเภอห้วยคต มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ประมาณ ๒ - ๓ หมื่นไร่ต่อปี

ส่วนใหญ่กลุ่มเกษตรกรทั่วไป ปลูกมันสำปะหลังและทำมันเส้น ส่งขายพ่อค้าและโรงงานในพื้นที่ใกล้เคียง โดยไม่มีระบบการจัดการแปลงที่ดี ต้นทุนการผลิตสูงขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี การตลาดยังผ่านพ่อค้าคนกลาง ทำให้ราคาไม่แน่นอนปี ๒๕๖๐ กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรตามรูปแบบแปลงใหญ่ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดอุทัยธานี และสำนักงานเกษตรอำเภอห้วยคต เป็นผู้ให้คำแนะนำการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตความรู้วิชาการ รวมถึงทำการตลาดกับโรงงานโดยตรง

๒. สถานการณ์

สถานการณ์ปัจจุบันปี ๒๕๖๓ แปลงใหญ่มันสำปะหลัง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมันสำปะหลัง บ้านหนองผักแพว อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี มีสมาชิก ๔๖ ราย คน พื้นที่ รวม ๑,๐๙๓ ไร่ มีต้นทุน การผลิต ลดลงร้อยละ ๒๐ จาก ไร่ละ ๖,๕๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๕,๒๐๐ บาทต่อไร่ มีผลผลิต เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐ จาก ไร่ละ ๓,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔,๒๐๐ ไร่ เพิ่มมูลค่าผลผลิตได้ จากมันสำปะหลังสด ราคา ๒.๖๕ บาทต่อกิโลกรัม แปรรูปเป็นมันเส้น ราคา ๖.๕ บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นการเพิ่มมูลค่า ๕,๗๓๘,๒๕๐,๐๐๐ บาท

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๖,๕๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๕,๒๐๐ บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๓,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การแปรรูปเป็นมันเส้นให้ตรงความต้องการของตลาด ทำให้จำหน่ายได้ราคาที่สูงขึ้น จากเดิมจำหน่ายมันสำปะหลังสด ราคา ๒.๖๕ บาทต่อกิโลกรัม หากแปรรูปเป็นมันเส้นแล้วจำหน่าย ราคา ๖.๕ บาทต่อกิโลกรัม กลุ่มแปรรูปเป็นมันเส้นสะอาด ประมาณ ๒,๗๕๔,๓๖๐ ตัน คิดที่ร้อยละ ๖๐ ของมันสำปะหลังสด คิดมูลค่าด้านเศรษฐกิจจำหน่ายมันสำปะหลังสด มีมูลค่า ๑๒,๑๖๕,๐๙๐,๐๐๐ บาท แปรรูปมันเส้น มูลค่าเป็น ๑๗,๙๐๓,๓๔๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นการเพิ่มมูลค่า ๕,๗๓๘,๒๕๐,๐๐๐ บาท เพิ่มเปอร์เซ็นต์แป้ง จาก ๒๐ - ๒๕ เป็น ๒๕ - ๒๘

๓.๔ การบริหารจัดการ เมื่อมีการรวมแปลงใหญ่จึงได้มีการประชุมหาข้อตกลง และวางแผนการดำเนินการในการเป็นเกษตรแปลงใหญ่ โดยเนื่องจากฤดูที่ผ่านมานในพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งกลุ่มจึงได้วางแผนการปลูกโดยมีการกำหนดแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง คือ ช่วงที่ ๑ เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม และ ช่วงที่ ๒ เดือน เมษายน - พฤษภาคม การปรับปรุงดินการปลูกให้ กระจายตัวเป็น ๒ กลุ่มเพื่อลดความเสี่ยงปัญหาภัยแล้ง และกลุ่มยังได้กำหนดแนวทางอื่น ดังนี้ การตั้งคณะกรรมการแต่ละด้านเพื่อดำเนินการ การประชุมวางแผนการตลาด ก่อนการปลูก การรวมกลุ่มผลิต เพื่อต่อรองกับผู้รับซื้อ การพัฒนาให้มีแหล่งรวบรวมผลผลิตของกลุ่มเอง การพัฒนาสมาชิกแปลงใหญ่ให้เป็น Smart Farmer การมีระบบธนาคารปัจจัยการผลิต

๓.๕ การตลาด เมื่อมีการรวมแปลงใหญ่จึงได้มีการประชุมหาข้อตกลง วางเป้าหมายที่จะพัฒนาให้กลุ่มสามารถเป็นผู้รวบรวมผลผลิตเอง ส่งโรงงานโดยตรง และทำข้อตกลงกับโรงงาน

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ในส่วนภาครัฐ ประกอบด้วย หลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดอุทัยธานีได้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จัดประชุมเจ้าหน้าที่

ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินอุทัยธานี สหกรณ์จังหวัดอุทัยธานี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอุทัยธานี กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมันสำปะหลังบ้านหนองผักแพว และสำนักงานเกษตรอำเภอห้วยคต เพื่อวางแผนทางการดำเนินกิจกรรมของแต่ละหน่วยงานในแปลงใหญ่ รวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ ๕ เรื่อง คือ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพขับเคลื่อนการดำเนินงาน ถ่ายทอดความรู้ในการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และการตลาด การพัฒนาผลผลิต และการเชื่อมโยงการตลาด และสรุปทบทเรียน ประเมินผล และร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนา

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยคต จะผลักดันการดำเนินการที่จะพัฒนาให้กลุ่มสามารถเป็นผู้รวบรวมผลผลิตเอง ส่งโรงงานโดยตรง และทำข้อตกลงกับโรงงาน

๕.๒ สถานีพัฒนาที่ดิน ให้ความรู้ใน การปรับปรุงดิน การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และการปรับปรุงบำรุงดิน ด้วยปุ๋ยคอก โดโลไมท์

๕.๓ กรมวิชาการเกษตร โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอุทัยธานี สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๕ ให้ความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยเคมี ประเภทของปุ๋ย ให้สมาชิกกลุ่ม

๕.๔ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สนับสนุนให้ความรู้เรื่องการรวมกลุ่ม การทำบัญชี

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต กลุ่มสามารถลดต้นทุนในการผลิตมันสำปะหลังลงได้จากเดิม ๑,๓๐๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐ จากต้นทุนเดิม

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต กลุ่มสามารถเพิ่มผลผลิตผลผลิตเฉลี่ยได้ ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐ จากผลผลิตเดิม

๖.๓ เพิ่มมูลค่าผลผลิต กลุ่มสามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้ จากมันสำปะหลังสด ราคา ๒.๖๕ บาทต่อกิโลกรัม แปรรูปเป็นมันเส้น ราคา ๖.๕ บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นการเพิ่มมูลค่า ๕,๗๓๘,๒๕๐,๐๐๐ บาท

๖.๔ การบริหารจัดการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการด้านต่างเพื่อดำเนินการ

๖.๕ การตลาด กลุ่มกำหนดทิศทางการเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยการแปรรูปเป็นมันเส้น ให้ตรงความต้องการของตลาด วางเป้าหมายที่จะพัฒนาให้กลุ่มสามารถเป็นผู้รวบรวมผลผลิตเอง ส่งโรงงานโดยตรง และทำข้อตกลงกับโรงงาน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการผลิตตามหลักวิชาการ ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดสมดุลแก่ระบบนิเวศของการปลูกมันสำปะหลัง

๗.๒ ด้านสุขภาพ ด้วยกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ระบบนิเวศที่สมดุล ส่งผลต่อสุขภาพที่ดี ทำให้เกษตรกรมีสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมที่ดี

๗.๓ ด้านสังคม เมื่อมีการผลิตมันสำปะหลังเป็นสินค้าของกลุ่ม มีการบริหารจัดการแบบแปลงใหญ่ ส่งผลลดปัญหาการใช้ที่ดินตามมันสำปะหลัง ในการแบ่งช่วงการผลิตเป็น ๒ ช่วง ลดความขัดแย้งต่างๆ

๗.๔ ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกษตรกรรวมตัวกันบริหารจัดการในรูปแบบแปลงใหญ่ ร่วมกันผลผลิต ลดค่าใช้จ่ายในต้นทุนการผลิต เมื่อปรับเปลี่ยนมาปลูกตามหลักวิชาการ เพิ่มผลผลิตต่อไร่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปมันเส้น

๘. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ (Key Success Factors)

“การวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน การมีส่วนร่วม การสื่อสาร การกำหนดเป้าหมาย” ทีมผู้จัดการแปลง บริหารจัดการสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยเข้าใจ เข้าถึงเกษตรกร รู้จักพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร สามารถกระตุ้นให้เกษตรกรเรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นผู้จัดการแปลง และเป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้เกิดการบูรณาการในพื้นที่อย่างแท้จริง

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่าย เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังคุณภาพแก่สมาชิกแปลงใหญ่ และเป็นสถานที่ทำให้สมาชิกได้มาพบปะกันมากขึ้น เกษตรกรมีการตื่นตัว พุดคุยกันมากขึ้น เนื่องจากมีกิจกรรมที่ร่วมกันทำมากขึ้น เช่นการจัดอบรม การรวมจัดทำสารสกัด น้ำหมัก สารป้องกันกำจัดโรค แมลง เป็นต้น

เกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

๙. ปัญหาอุปสรรค

ในปี ๒๕๖๓ มีการแพร่ระบาดของโรคระบาดใบด่างมันสำปะหลัง ซึ่งเกษตรกรบางรายยังไม่เข้าใจผลกระทบและไม่ทำลายต้นมันสำปะหลังที่ก่อโรค อาจจะมีผลต่อเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังรายอื่นๆได้

แปลงใหญ่ไม้ยืนต้น

DOAE

รหัส แปลง	จังหวัด	ชื่อแปลงใหญ่	เกรด
๑๑๔๘	กระบี่	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลสินปุน-โคกหาร อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่	AA
๓๑	ชุมพร	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ ๑๖ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	AA
๑๓๙๓	เชียงใหม่	แปลงใหญ่กาแฟ หมู่ที่ ๔ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	AA
๗๒๘	ตรัง	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง	AA
๑๐๓๕	ตราด	แปลงใหญ่ยางพารา ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด	AA
๗๕๙	นครปฐม	แปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	BC
๑๙๗๘	บึงกาฬ	แปลงใหญ่ยางพารา หมู่ที่ ๖ ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ	BB
๑๖๗๙	ปัตตานี	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ที่ ๓ ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี	BA
๗๗๒	พังงา	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา	BA
๑๓	สตูล	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล	AA
๖๘๗	สุราษฎร์ธานี	แปลงใหญ่มะพร้าว ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	BA

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันตำบลสินปุน-โคกหาร อำเภอลำดวน จังหวัดกระบี่

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันตำบลสินปุน-โคกหาร มาจากการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันจำนวน ๒ ตำบลที่อยู่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ ตำบลสินปุน และตำบลโคกหาร อำเภอลำดวน จังหวัดกระบี่ แต่เดิมรวมทั้ง ๒ ตำบลไม่เคยมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเกี่ยวกับปาล์มน้ำมันร่วมกันมาก่อน สมาชิกมีครอบครัวทั้งหมด ๒ ตำบล และได้มีการประชุมหรือกันจึงทำให้เกิดแปลงใหญ่ขึ้น ปัจจุบันมีสถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๖ ตำบลสินปุน อำเภอลำดวน จังหวัดกระบี่ (ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ลำดวน) การดำเนินงานตามระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ของแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา เป็นการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกระดมความคิดการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน เพื่อเป้าหมายการลดต้นทุนการผลิตเพิ่มรายได้ และการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทุกขั้นตอน จนถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งมีการบูรณาการกับหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน ถ่ายทอดองค์ความรู้ อำนวยความสะดวก และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันตำบลสินปุน-โคกหาร อ.ลำดวน จ.กระบี่ เป็นแปลงใหญ่ปี ๒๕๖๐ ชนิดสินค้า คือ ปาล์มน้ำมัน ที่ตั้งกลุ่ม หมู่ที่ ๖ ตำบลสินปุน อำเภอลำดวน จังหวัดกระบี่ (ศพก.ลำดวน) ประธานแปลงใหญ่ คือ นายสุพรชัย สุวรรณ พื้นที่เข้าร่วมโครงการ ๑,๓๙๕ ไร่ สมาชิก จำนวน ๖๗ ราย

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ไร่ละ ๒๐ จาก ๘,๕๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี เป็น ๗,๒๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ไร่ละ ๒๐ จาก ๓,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เป็น ๓,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี
- ๓.๓ มาตรฐานสินค้า ปฏิบัติตามมาตรฐานทะเลสาบปาล์มน้ำมัน มกษ.๗๕๐๒-๒๕๕๒ และพัฒนายกระดับสวนปาล์มน้ำมันตามมาตรฐาน RSPO โดยมีเกษตรกรบางส่วนที่เข้าร่วมกลุ่มทำมาตรฐาน RSPO อยู่แล้ว และมีบางส่วนที่กำลังจะเข้าร่วมทำมาตรฐาน
- ๓.๔ การตลาด มีการเชื่อมโยงการจำหน่ายผลผลิตกับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม บริษัทศรีเจริญปาล์มออยล์ จำกัด ในโซนตำบลสินปุน และในโซนตำบลโคกหาร เชื่อมโยงกับบริษัทไทยอินโดปาล์มออยล์แฟคทอรี จำกัด
- ๓.๕ การบริหารจัดการกลุ่ม มีการบริหารจัดการกลุ่มผ่านกลุ่มย่อยตามโซนพื้นที่ต่างๆ และมีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอและตรวจติดตามแปลงเพื่อควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐานของกลุ่ม

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินการ

คณะกรรมการกลุ่ม ดำเนินการหลัก มีการระดมทุนเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีราคาถูกกว่าท้องตลาด เช่น ซีโอแม่มปุ๋ยเคมีมีผสม เป็นต้น โดยมีหน่วยงานราชการเป็นในพื้นที่ เป็นพี่เลี้ยงและพี่ปรึกษา

๕. การสนับสนุน

ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดกระบี่ สำนักงานเกษตรอำเภอลำดวน เป็นผู้ให้การสนับสนุน บริหารงานจัดการงบประมาณต่างๆ ทั้งองค์ความรู้ จัดทำแปลงสาธิต สนับสนุนปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ระบบน้ำ ดิน ปุ๋ย ต้นพันธุ์พืช โรงงานสกัด สนับสนุนทะเลสาบปาล์มเปล่าและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรเป็นพี่เลี้ยงของกลุ่มเองได้ เป็นต้น

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาสวนปาล์มน้ำมันได้จริง สร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลผลิตที่มีราคาส่วนต่างที่เพิ่มขึ้น ให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่องในทุกรอบการเก็บเกี่ยว เกิดเป็นความยั่งยืนในการทำสวนปาล์มน้ำมันของเกษตรกร

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

สมาชิกในกลุ่มได้นำข้อปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน ไปในการผลิตปาล์มน้ำมัน ได้ปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ๆที่ได้รับจากหน่วยงานที่สนับสนุนเข้ามาใช้ สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และมีการจัดการระบบน้ำในสวนปาล์ม

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

การเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันที่มีคุณภาพ ตรวจสอบและดูแลคุณภาพผลผลิตอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง และดูแลสวนปาล์มน้ำมันตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความยั่งยืนทั้ง ตนเอง ครอบครัว ชุมชน

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

แผนการพัฒนากลุ่มต่อไป คือ การทำกลุ่มให้ผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน ให้ได้ทั้งกลุ่ม

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

การพัฒนาแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ต้องพัฒนาเกษตรกรที่เป็นสมาชิกควบคู่กับโรงงานสกัดน้ำมัน เพราะตลาดคือหัวใจหลักสำคัญของการจำหน่ายผลผลิต

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านสระขาวละแม ตั้งอยู่เลขที่ ๑๔ หมู่ ๑๖ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จัดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ในชื่อกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ละแม และ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ เปลี่ยนเป็น “กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านสระขาวละแม” เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรกลุ่มเล็กๆกลุ่มหนึ่ง จำนวน ๔๖ คน รวมตัวกันตั้งเป็นจุดรับซื้อผลผลิตผลิตปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ตำบลละแม และได้สร้างกลุ่มแห่งนี้ขึ้นเป็นศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลละแม มีการรวมกลุ่มสร้างองค์ความรู้ในการจัดการควบคุมผลผลิตปาล์มน้ำมันได้คุณภาพตามมาตรฐานเริ่มต้นตั้งแต่การสนับสนุนให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพ สลับกับการใช้ปุ๋ย เคมี และลดการใช้สารเคมี ซึ่งมีความสำคัญในการผลิต จากนั้นได้มีการขยายกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่ม และร่วมกันรวบรวมผลผลิตปาล์มน้ำมันจนมีปริมาณที่สามารถต่อรองกับโรงงานได้ โดยมี สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร สำนักงานเกษตรอำเภอละแม สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชุมพร และหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างลานเท และความรู้ต่างๆเกี่ยวกับการจัดการผลผลิตปาล์มน้ำมันให้มีคุณภาพ และเพื่อเป็นต้นแบบให้กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ต่างของเกษตรกรในพื้นที่ สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน ในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่ การผลิต การบริหารจัดการรวบรวมผลผลิต และการจัดการการตลาด กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านสระขาวละแม ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน ๒๗๘ ราย พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ ๖,๒๔๐ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ ๒ ตำบล ๗ หมู่บ้านในอำเภอละแม ได้ดำเนินธุรกิจ ๔ ธุรกิจ คือ ธุรกิจด้านสินเชื่อ ธุรกิจการจัดการหาสินค้าทางการเกษตรที่มีต้นทุนต่ำมาจำหน่าย ธุรกิจรับฝากเงิน และธุรกิจรวบรวมผลผลิต

ปี ๒๕๖๐ กลุ่มมีมติเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยมีสมาชิกทั้งหมด ๑๒๑ ราย พื้นที่ ๒,๔๒๐ ไร่ เน้นให้ความสำคัญด้านการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อไร่ รวมทั้งผลิตผลผลิตปาล์มน้ำมันที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาด มีการรวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่าย มีการเชื่อมโยงกับโรงสกัด และยังมีกิจกรรมอื่นๆ สนับสนุนให้แก่สมาชิก ได้แก่ ด้านสินเชื่อ การจัดหาสินค้าทางการเกษตรที่มีต้นทุนต่ำมาจำหน่าย การรับฝากเงิน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่และกลุ่มเกษตรกร จำนวน ๒๗๘ ราย จะดำเนินทุกกิจกรรมพร้อมกัน

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร มีสมาชิกทั้งหมด ๑๒๑ ราย พื้นที่ ๒,๔๒๐ ไร่ กำหนดเป้าหมายการลดต้นทุนการผลิต จาก ๒.๑๕ บาทต่อกิโลกรัม ลดลง ๑.๘๕ บาทต่อกิโลกรัม เป้าหมายการเพิ่มผลผลิต จาก ๒,๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มเป็น ๓,๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ สมาชิกกลุ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตปาล์มน้ำมันให้ลานเทของกลุ่ม และรายได้จากเงินปันผลทุกสิ้นปีงบประมาณ กลุ่มสนับสนุนงบประมาณด้านสินเชื่อ การจัดหาสินค้าทางการเกษตรที่มีต้นทุนต่ำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก และการรับฝากเงิน กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆเช่นสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร สำนักงานเกษตรอำเภอละแม สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชุมพร

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๑๓.๕๕ จาก ๒.๑๕ บาทต่อกิโลกรัม เป็น ๑.๘๕ บาทต่อกิโลกรัม
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๑๐.๓๕ จาก ๒,๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๓,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ การเพิ่มคุณภาพ พัฒนาคุณภาพผลผลิตปาล์มน้ำมันให้มีคุณภาพ ยกระดับคุณภาพผลผลิตคุณภาพระดับ A เพิ่มขึ้นร้อยละ ๙๐
- ๓.๔ การตลาด ปรับปรุงคุณภาพผลผลิตของสมาชิกกลุ่มให้ปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับโรงสกัด ได้แก่โรงงาน เอส.พี.โอ. อะโกรอินดัสตรี อำเภอละแมจังหวัดชุมพร

และบริษัทสมอทองน้ำมันปาล์มจำกัด อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดหาแหล่งเงินทุนเพิ่มทุนหมุนเวียนให้เพียงพอเพื่อซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมัน เพื่อลดการสูญเสียสินค้าขาดน้ำหนัก ผลผลิตปาล์มน้ำมันวันละ ๒๕-๓๐ ตัน

๓.๕ การบริหารจัดการ พัฒนาคณะกรรมการ/สมาชิก กลุ่มในด้านการบัญชี การตลาด การใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย และการศึกษาดูงาน

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนการดำเนินงาน มีหน่วยงานต่างๆเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพร สำนักงานเกษตรอำเภอละแม สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดชุมพร สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชุมพร สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดชุมพร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาละแม กิจกรรมดังนี้

๔.๑ พัฒนาคณะกรรมการ/สมาชิก กลุ่มในด้านการบัญชี การตลาด การใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย และการศึกษาดูงาน

๔.๒ พัฒนาผลผลิตปาล์มน้ำมัน

๔.๓ พัฒนาด้านการตลาด/การหาคู่ค้าเพื่อการต่อรองราคา

๔.๔ เชื่อมโยงการตลาด เพิ่มช่องทางการจำหน่าย เช่นตลาดออนไลน์ การทำสัญญาข้อตกลงมาตรฐานของกรมการค้าภายใน

๔.๕ การสร้างรายได้เสริม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

๕. การสนับสนุน

กลุ่มได้รับการสนับสนุนลานเทเพื่อรับซื้อผลผลิต ๒ แห่ง ฝ่ายน้ำล้นห้วยสระขาว จำนวน ๑ ฝ่าย โครงการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ ๒ (ขุดเจาะ) จำนวน ๒ บ่อ และรถบรรทุกสิบล้อ พร้อมหางพวง

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ เปิดลานเทรับซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมัน เปิดลานเทรับซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมัน หน่วยเกษตรกรรมย่อยบ้านรุ่งเรือง

๖.๒ เชื่อมโยงการตลาด จำหน่ายผลผลิตปาล์มน้ำมัน จำนวน ๒ โรง ได้แก่โรงงาน เอส.พี.โอ. อะโกรอินดัสตรี อำเภอหลังสวนจังหวัดชุมพรและบริษัทสมอทองน้ำมันปาล์มจำกัด อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

จัดสรรกำไรสุทธิ ปี ๒๕๖๒ トラเงินปันผลตามหุ้นร้อยละ ๖ และเฉลี่ยคืน ๐.๐๒๕ บาทต่อกิโลกรัมให้แก่สมาชิก

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

แปลงใหญ่อยู่ได้เนื่องจากอยู่ภายใต้ระบบการบริหารจัดการด้วย ระบบสหกรณ์ การบริหารจัดการเป็นไปตามหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๙.๑ แผนส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต โดยประสานความร่วมมือกับ สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดชุมพร สำนักงานเกษตรอำเภอละแม สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชุมพร และใช้แปลงสวนปาล์มน้ำมันต้นแบบ ๑๓ แปลง อาทิ ด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการจัดการระบบน้ำ ด้านการสวนผสมผสาน ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าครีวเรื่อน เป็นแหล่งเรียนรู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี การจัดทำบัญชีฟาร์ม และการตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ ในปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ จำนวน ๑๒๑ ราย พื้นที่ ๒,๔๒๐ ไร่ สามารถลดต้นทุนการผลิตต่อไร่ต่อปี ๑๘,๐๐๐ บาท และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแปลงเกษตร มีรายได้เพิ่มขึ้น ครีวเรื่อนละ ๒๐๐,๐๐๐- ๔๐๐,๐๐๐บาทต่อปี การวางเป้าหมายในการดำเนินงานรวมทั้งสมาชิกกลุ่มเกษตรกร จำนวน ๒๗๘ ราย และเกษตรกรทั่วไปในพื้นที่ จำนวน ๗๐๐ ราย ในพื้นที่กว่า ๑๕,๐๐๐ ไร่

๙.๒ แผนลดต้นทุนการผลิต โดยการส่งเสริมและพัฒนาขยายผลการผลิตปุ๋ยชีวภาพ ของกลุ่มเกษตรกรกรมบ้านสระขาว บ้านรุ่งเรือง บ้านหินลูกช้าง เป็นจุดขยายผลให้กระจายไป ๗ หมู่บ้าน พร้อมเอื้ออำนวยบริการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ราคาต่ำในการผลิตปุ๋ยชีวภาพ ให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่

๙.๓ แผนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการพัฒนากระบวนการน้ำในแปลงปาล์มน้ำมัน จัดการคุณภาพผลผลิตปาล์มหลังการเก็บเกี่ยวด้วย การพัฒนาแปลงเกษตรกรสวนปาล์มผสมผสาน และแปรรูปผลผลิตในแปลงเกษตรกร เป็นผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มของครัวเรือนเกษตรกร ให้มีรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น

๙.๔ แผนเพิ่มประสิทธิภาพการการจัดการจัดการองค์กร โดยคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรฯ และคณะทำงานรวม ๒๑ คน ร่วมกันขยายผลการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรเกษตรกร โดยให้มีกลุ่มย่อยๆ หรือหน่วยเกษตรกรในระดับชุมชนหมู่บ้านทั้ง ๗ หมู่บ้าน ซึ่งมีผู้แทนกลุ่มย่อย ๑๔ คน เข้าร่วมการส่งเสริมและพัฒนาการผลิต การเกษตรของสมาชิกและการบริหารจัดการกลุ่มกิจกรรมย่อย และการพัฒนาขีดความสามารถของคณะทำงานให้สามารถบริหารจัดการ จัดทำบัญชี การใช้สื่อสารประชาสัมพันธ์ ใช้สื่อโซเชียลให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างแรงจูงใจในการร่วมดำเนินงานกับกลุ่มด้วยการปันผลเฉลี่ยคืนและจัดสวัสดิการแก่สมาชิก (การจัดสรรกำไรสุทธิ ปี ๖๐ :อัตราเงินปันผลตามหุ้นร้อยละ ๖ และเฉลี่ยคืน ๐.๐๒๕ บาทต่อกิโลกรัม) และขยายเปิดรับสมาชิกกลุ่มฯ ให้ได้ ๔๐๐ คน ภายใน ๕ ปี

๙.๕ แผนจัดการตลาด โดยการพัฒนาทุนหมุนเวียนให้มีทุนกำลังซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมันที่เพียงพอ ลดการสูญเสียสินค้าขาดน้ำหนัก ปี ๕๙ - ๖๒ จำนวน ๕๙,๐๐๐ กิโลกรัมต่อปี ลดต้นทุนค่าขนส่งและการจัดการทางการตลาดปาล์มน้ำมัน การเพิ่มช่องทางโอกาสทางการค้าและแข่งขันทางการตลาด รวมกลุ่มเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้รับซื้อปาล์มน้ำมันในอำเภอและจังหวัดชุมพร

แปลงใหญ่กาแฟ หมู่ที่ ๔ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในอดีตเกษตรกรบ้านแม่ต๋อนมีการปลูกเมี่ยง (ชา) เป็นอาชีพหลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ ทรงทราบถึงความเดือดร้อนที่อาชีพทำสวนเมี่ยงของราษฎรตกต่ำลง ทรงมีพระเมตตาพระราชทานค่าใช้จ่ายเป็นเงิน ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท สำหรับการสร้างศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์สาธิตและส่งเสริมการเพาะเห็ดหอมและผลิตกาแฟอาราบิก้า โดยเป็นการปลูกร่วมกับป่าไม้และสวนชา (เมี่ยง) ทำให้กาแฟเป็นรายได้หลักของชุมชน ต่อมาเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟประสบปัญหา ด้านราคาซื้อขายเมล็ดกาแฟ ค่อนข้างแปรปรวนจนถึงราคาตกต่ำ เกษตรกรจึงมีแนวความคิดในการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ทำการผลิตและแปรรูปกาแฟพันธุ์อาราบิก้าคุณภาพตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตกาแฟของเกษตรกร โดยทำการผลิตและแปรรูปกาแฟตามมาตรฐานการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดแม่ต๋อน จนปัจจุบันได้ผลผลิตกาแฟสารและกาแฟคั่วที่มีคุณภาพสูง มีเอกลักษณ์เฉพาะและเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น

๒. สถานการณ์

สมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ที่ ๔ ตำบลเทพเสด็จ มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๓๔ ราย พื้นที่จำนวน ๖๘๘ ไร่ แหล่งเงินทุนในการดำเนินการก่อตั้งกลุ่มโดยกลุ่มมีการระดมหุ้นด้วยเมล็ดกาแฟกะลา รายละเอียด ๓๐ กิโลกรัมต่อปีเพื่อนำไปแปรรูปและเป็นทุนในการบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งหมด ๔๗๖ กิโลกรัม รวมเป็นมูลค่า ๖๔,๒๖๐ บาท การออมหุ้นของสมาชิกจะออมเป็นระยะเวลา ๓ ปี และมีการปันผลทั้งต้นทุนและดอกเบี้ย เพื่อให้สมาชิกมีความรู้สึกรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้เกิดแรงผลักดันในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมผลิตกาแฟคุณภาพ เพราะกลุ่มมีข้อกำหนดในการรักษากาแฟเป็นหุ้นต้องเป็นกาแฟที่มีคุณภาพเท่านั้น (เริ่มระดมหุ้นเมื่อปี ๒๕๖๑) เงินกู้ มีแหล่งเงินกู้ จำนวน ๓ แหล่ง ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านบ้านแม่ต๋อน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สาขาดอยสะเก็ด และสหกรณ์การเกษตรดอยสะเก็ดพัฒนา

กลุ่มแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ที่ ๔ ตำบลเทพเสด็จ ก่อตั้งในปี ๒๕๖๐ มีสมาชิกจำนวน ๓๒ ราย พื้นที่ ๓๖๐ ไร่ โดยมีการเชื่อมโยงศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และแปลงใหญ่กาแฟ ตำบลเทพเสด็จ ด้วยการดำเนินงานใน (ศพก.) ซึ่งเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ด้านการผลิตกาแฟ เนื่องจากอาชีพหลักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเทพเสด็จ คือการปลูกกาแฟเป็นรายได้หลักของครอบครัว สภาพพื้นที่และภูมิอากาศเหมาะสมในการปลูกกาแฟและพืชเมืองหนาว (ชา ไม้ผลเมืองหนาว) ศูนย์ฯ มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่เกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรที่สนใจเข้าศึกษาดูงานตลอดปีกาแฟตำบลเทพเสด็จมีเอกลักษณ์ด้านรสชาติและกลิ่นจนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป มีผู้คนจากต่างถิ่นแวะเวียนมาเยี่ยมชมอยู่เสมอ โดยเฉพาะการแปรรูปกาแฟ เมล็ดคั่ว บด และชนิด ดริป นอกจากนี้ยังมีพัฒนาคุณภาพกาแฟอินทรีย์ การคัดเกรด การตลาดและการเชื่อมโยงการตลาด รวมกลุ่มกันผลิต แปรรูป และจำหน่าย การบริหารจัดการกลุ่มด้วยคณะกรรมการฯ มีกฎระเบียบและข้อบังคับกลุ่ม มีการระดมหุ้น มีการปันผล มีสวัสดิการกลุ่ม มีการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีการนำหลักการแปลงใหญ่เข้าร่วมในการพัฒนาการผลิตด้วยหลัก “การตลาดนำการผลิต” และดำเนินการตามเป้าหมายของแปลงใหญ่ ๕ ด้าน

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ด้วยการใช้อยูอินทรีย์ที่ผลิตเอง การใช้อยูตามค่าวิเคราะห์ดิน มีการจัดการด้านปัจจัยการผลิตร่วมกัน เช่น ซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกันทำให้ได้ราคาปัจจัยการผลิตต่ำกว่าท้องตลาด

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มผลผลิตกาแฟแปลงใหญ่ เกษตรกรมีแปลงเรียนรู้ ด้านการตัดแต่งกิ่งเพื่อเพิ่มผลผลิตและเป็นแปลงต้นแบบและนำไปปฏิบัติในแปลงของตนเอง ในช่วงแรกเกษตรกรแบ่งแปลงในการตัดแต่งกิ่งเนื่องจาก การตัดแต่งกิ่งจะทำให้ไม่ได้ผลผลิตในปีแรก หากทำหมดทั้งสวนเกษตรกรจะไม่ได้ผลผลิตเลยในปีนั้น ในปีถัดมาเกษตรกรจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและผลผลิตเพิ่มขึ้น การใช้อยูอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี และการใช้อยู

ตามคำวิเคราะห์ดินช่วยทำให้ลดค่าใช้จ่ายและทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น เดิมข้อมูลการเก็บผลผลิต อยู่ระหว่าง ๓๕๐ - ๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น ๓๗๐ - ๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพและการเพิ่มมูลค่าของสินค้า (GI GAP เกษตรอินทรีย์ ออ. มพช. OTOP ๕ ดาว) การประกวดแข่งขันคุณภาพกาแฟในระดับต่างๆและการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ทำให้ราผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่าตัว มีการเข้าร่วมโครงการยกระดับมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์เกษตร เกษตรแปรรูป และอาหารในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ ด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และบรรจุภัณฑ์ วันที่ ๒ - ๓ เมษายน ๒๕๕๘ จัดโดย อุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ และ Northern Thailand Food Valley ได้รับคัดเลือกจากโครงการยกระดับมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์เกษตร เกษตรแปรรูป และอาหารในกลุ่ม การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ โดยบริษัท อาร์พีพีแพ็ค จำกัด (RPP Pack) รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์สำหรับเมล็ดกาแฟเพื่อรักษาเมล็ดกาแฟจากออกซิเจนและความชื้นมีวันเว่ยวาล์วที่ช่วยคลายก๊าซออกจากถุงและสามารถรักษาคุณภาพและกลิ่นหอมเมื่อลูกค้าเปิดบรรจุภัณฑ์สำหรับเมล็ดกาแฟแล้วสามารถได้กลิ่นหอมสด ก๊าซมีการปล่อยตัวออกมาจากถุงเพื่อไม่ให้ถุงพองตัวและแตกได้ วันเว่ยวาล์วทำหน้าที่เป็นวาล์วปล่อยก๊าซออกจากบรรจุภัณฑ์ ช่วยให้อากาศภายในออกและอากาศภายนอกเข้าไม่ได้ ดังนั้นทำให้เมล็ดกาแฟเทศ์จัดรักษาความสดใหม่และกลิ่นหอมไว้ได้นาน

๓.๔ การบริหารจัดการ มีการกำหนดระเบียบ/กฎเกณฑ์กลุ่ม คณะกรรมการ การบริหารจัดการและบทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง คณะกรรมการบริหารกลุ่ม

๓.๕ การตลาด มีการเชื่อมโยงการตลาด ตลาดภายในอำเภอดอยสะเก็ด ร้านกาแฟสด และร้านที่ขายอาหารร่วมกับขายกาแฟ ตลาดภายในจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพฯ ขอนแก่น เลย ลำปาง ลำพูน พะเยา บริษัท ซีพีรีเทลลิงค์ บริษัท ไนท์ซาฟารี บริษัทมีสเตอร์ลี Thailand Post Mart , www.tepsadejcoffee.wixsit.com , facebook ,line สหกรณ์ดอยสะเก็ดพัฒนา

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบริหารงานด้วยคณะกรรมการ การบริหารจัดการและบทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง คณะกรรมการบริหารกลุ่มประกอบด้วย หน่วยงานภาคีในการขับเคลื่อนแปลงใหญ่กาแฟเทศ์จัด การสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มแปลงใหญ่กาแฟ ตำบลเทศ์จัด ร่วมกับหน่วยงานและองค์กรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการสนับสนุน ดังนี้ สำนักงานเกษตรอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่(พืชสวน) (ส่งเสริมการตลาด) ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ (งานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI) ศูนย์อุตสาหกรรมภาคที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ (งานเครือข่ายเชียงใหม่เมืองกาแฟและงานสืบค้นอัตลักษณ์กาแฟ) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ (งานส่งตรวจ มาตรฐาน มพช. ๒๖๘/๒๕๕๘) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Lanna coffee Hub) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอดอยสะเก็ด (กศน.) (งานประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดอยสะเก็ด (งานเครือข่ายโอท็อป และคัดสรรโอท็อป) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร (ธกส.) (งานศาลาเรียนรู้ (ศพก.) สำนักวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) (งานประสานร่างคำขอสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) มูลนิธิโครงการหลวง (งานส่งเสริมและพัฒนากล้วยไม้และไม้ผลร่วมกาแฟ (พลับ)) กลุ่มงานอำนวยการ สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ (งานเลี้ยงกาแฟสดงานประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำเดือน) ดีเทคเน็ทอาสา (งานประชาสัมพันธ์)

๕. การสนับสนุน

๕.๑ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการ ๙๑๐๑ ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยสำนักงานเกษตรอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมการเกษตร ในการจัดซื้อเครื่องคั่วกาแฟขนาด ๑๐ กก. มีการจัดทำบัญชีการใช้เครื่องฯ และกำกับดูแลโดยคณะกรรมการกลุ่ม กำหนดการยืมใช้โดยกำหนดการส่งมอบและบำรุงรักษา เป็นค่าบำรุงรักษา ค่าพลังงานไฟฟ้าและค่าพลังงานแก๊ส

อุปกรณ์ ชำระด้วยค่าบำรุง กิโลกรัมละ ๕๐ บาท มอบให้คณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่กาแพนารายได้มอบกลุ่มฯ เพื่อเป็นค่าบริหารจัดการกลุ่มต่อไป

๕.๒ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอตอยสะเก็ด มอบปัจจัยการผลิตตามโครงการ ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๑ มูลค่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท กลุ่มได้ร่วมบริหารจัดการและพัฒนาการผลิต ให้ผลผลิตมีคุณภาพ ตลอดจนพัฒนาการแปรรูปผลผลิตและบรรจุภัณฑ์

๕.๓ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอตอยสะเก็ด มอบวัสดุอุปกรณ์ตามโครงการ ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๒ มูลค่า ๖๕,๐๐๐ บาท เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้ากาแพ

๕.๔ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ มอบวัสดุอุปกรณ์ตามโครงการส่งเสริม การเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๒ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้ากาแพและพัฒนาบรรจุภัณฑ์

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ด้วยการใช้อยู่อินทรีย์ที่ผลิตเอง ทำให้มีต้นทุนที่ต่ำลง ไม่มีค่าใช้จ่ายในการ ขนส่งและสามารถนำไปแปรรูปในระยะเวลาที่ยั่งยืนใน ๓ เดือน การใช้สารชีวภัณฑ์ที่มีการผลิตขยายในการ ป้องกันกำจัดศัตรูกาแพทดแทนสารเคมี เพื่อลดปัญหาการทำลายของมอดเจาะผลกาแพ ซึ่งเป็นปัญหาด้าน คุณภาพของกาแพ จึงมีการกับดักล่อและสารชีวภัณฑ์ร่วมในการจัดการแบบผสมผสาน มีการจัดการด้านปัจจัย การผลิตร่วมกัน โดยการเรียนรู้จากหน่วยงานของภาครัฐ เช่นการได้รับการสนับสนุน โดโลไมท์จากพัฒนาที่ดินและ พต.๑ - พต.๖ และกากน้ำตาล และร่วมกันผลิตใช้เองในกลุ่ม ตลอดจนซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกันทำให้ได้ราคา ปัจจัยการผลิตต่ำกว่าท้องตลาด ในการดำเนินการจัดซื้อวัสดุ ปัจจัยเช่น ปุ๋ย กลุ่มฯดำเนินการผ่าน สหกรณ์ การเกษตรตอยสะเก็ดพัฒนา จำกัด เพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ทำให้ลดราคาต่อกระสอบและค่าขนส่งและค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานแบบบูรณาการ

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มผลผลิตกาแพแปลงใหญ่ เกษตรกรมีแปลงเรียนรู้ ด้านการตัดแต่งกิ่งเพื่อเพิ่ม ผลิตและเป็นแปลงต้นแบบและนำไปปฏิบัติในแปลงของตนเอง ในช่วงแรกเกษตรกรแบ่งแปลงในการตัดแต่งกิ่ง เนื่องจาก การตัดแต่งกิ่งจะทำให้ไม่ได้ผลผลิตในปีแรก หากทำหมดทั้งสวนเกษตรกรจะไม่ได้ผลผลิตเลยในปีนั้น ในปีถัดมาเกษตรกรจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและผลผลิตเพิ่มขึ้น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี และการใช้ปุ๋ย ตามค่าวิเคราะห์ดินช่วยทำให้ลดค่าใช้จ่ายและทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น เดิมข้อมูลการเก็บผลผลิต อยู่ระหว่าง ๓๕๐-๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น ๓๗๐-๔๕๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิตและการเพิ่มมูลค่าของสินค้า (GI GAP เกษตรอินทรีย์ อย. มพช. OTOP ๕ ดาว) การประกวดแข่งขันคุณภาพกาแพในระดับต่างๆ และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ทำให้ราคา ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น ๒ เท่าตัว มีการเข้าร่วมโครงการยกระดับมูลค่าเพิ่ม ของผลิตภัณฑ์เกษตร เกษตรแปรรูป และ อาหารในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ ด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และ บรรจุภัณฑ์ วันที่ ๒-๓ เมษายน ๒๕๕๘ จัดโดย อุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ และ Northern Thailand Food Valley ได้รับคัดเลือกจากโครงการยกระดับมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์เกษตร เกษตรแปรรูป และ อาหาร ในกลุ่ม การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ โดยบริษัทอาร์พีพีแพคเกจจิง (RPP Pack) รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ สำหรับเมล็ดกาแพเพื่อรักษาเมล็ดกาแพจากออกซิเจนและความชื้นมีวันเว่ยวัลวที่ช่วยคลายก๊าซออกจากถุง และสามารถรักษาคุณภาพและกลิ่นหอมเมื่อลูกค้าเปิดบรรจุภัณฑ์สำหรับเมล็ดกาแพคว้สามารถได้กลิ่นหอมสด ก๊าซมีการปล่อยตัวออกมาจากถุงเพื่อไม่ให้ถุงพองตัวและแตกได้วันเว่ยวัลวทำหน้าที่เป็นวาล์วปล่อยก๊าซออกจาก บรรจุภัณฑ์ช่วยให้อากาศภายในออกและอากาศภายนอกเข้าไม่ได้ดังนั้นทำให้เมล็ดกาแพเทพเสด็จรักษา ความสดใหม่และกลิ่นหอมไว้ได้นาน

๖.๔ การบริหารจัดการ คณะกรรมการ การบริหารจัดการและบทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง คณะกรรมการ บริหารกลุ่ม

๖.๕ การตลาดและการเชื่อมโยงการตลาด

๖.๕.๑ แหล่งจำหน่าย offline ตลาดภายในอำเภอดอยสะเก็ด ร้านกาแฟสด และร้านที่ขายอาหารร่วมกับขายกาแฟตลาดภายในจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพฯขอนแก่น เลย ลำปาง ลำพูน พะเยาบิษัท ซีพีรีเทลริงค์, บริษัท ไนท์ซาฟารี, บริษัทมีสเตอร์ลี ตลาดภายในอำเภอดอยสะเก็ด ร้านกาแฟสด และร้านที่ขายอาหารร่วมกับขายกาแฟ

๖.๕.๒ มีการออกบูธประชาสัมพันธ์สินค้าอยู่สม่ำเสมอ งานระดับตำบล ได้แก่ งานดอกเสี้ยวบานลานกาแฟ ของตำบลเทพเสด็จ งานระดับอำเภอ ได้แก่ งานชะปะของดอยสะเก็ด งานมินิชะปะของดอยสะเก็ดทุกปี งานระดับจังหวัด ได้แก่ งานฤดูหนาวเป็นตัวแทนสินค้าประจำอำเภอ ดอยสะเก็ดงานไม้ดอกไม้ประดับงานLanna Expo และงานเชียงใหม่เกษตรสีเขียวเป็นต้น งานระดับประเทศ ได้แก่ อิมแพ็คเมืองทองธานีงานศิลปะชีพประจำปีไทย งานโอท็อป midyear และตลาดคลองผดุงกรุงเกษม

๖.๕.๓ ตลาด Online เช่น ตลาดเกษตรกรออนไลน์.com Thailand Post Mart A Farmart , www.tepsadejcoffee.wixsit.com facebook line

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

ด้านเศรษฐกิจในชุมชน การรวมกลุ่มและรวบรวมผลผลิตของกลุ่มทำให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางในการกำหนดทิศทางของราคากาแฟ กลุ่มจึงมีความเข้มแข็งในการจัดการความเสี่ยง กลุ่มมีการวางแผนการจัดเก็บวัตถุดิบก่อนเริ่มต้นการเก็บเกี่ยวก่อนทุกฤดู และก่อนนำเมล็ดกาแฟส่งเข้ากลุ่มจะมีการตรวจสอบคุณภาพทุกครั้ง ลูกค้าส่วนใหญ่สั่งจองเมล็ดกาแฟดิบก่อนทุกปี เพราะถ้าเริ่มการเก็บเกี่ยวผลผลิต จะไม่สามารถออเดอร์ได้เนื่องจากสินค้า มีปริมาณที่จำกัด กลุ่มจะเน้นเรื่องคุณภาพมาตรฐานโดยเฉพาะ GI เมล็ดกาแฟอีกส่วนหนึ่งกลุ่มจะนำไปแปรรูป เป็นเมล็ดกาแฟคั่วและตลาดกาแฟคั่วยังเป็นที่ต้องการของลูกค้าอีกจำนวนมาก ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ถือว่าเป็นจุดขายของกลุ่ม ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

กลุ่มมีการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก คัดเกรดและแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทำให้สมาชิกได้จำหน่ายผลผลิตให้กลุ่มส่วนหนึ่งเพื่อแปรรูปจำหน่ายตลอดปี สร้างรายได้ ส่วนที่เหลือรวบรวมและจำหน่ายให้สหกรณ์การเกษตรดอยสะเก็ดพัฒนา กลุ่มมีตลาดรับซื้อที่แน่นอนทั้งที่เป็นกาแฟผลสด(เชอรี่) กาแฟกะลา สารกาแฟ และกาแฟแปรรูป มีลูกค้าเฉพาะกลุ่มทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง การตลาดของกลุ่มไม่มีปัญหา

การแปรรูปของกลุ่ม มีขั้นตอนการทำที่มีมาตรฐาน GI รับรอง เพราะสมาชิกปฏิบัติตามคู่มือ GI ทำให้ผลผลิตของกลุ่มมีคุณภาพ ทั้งยังนำมีเทคโนโลยีการคั่วร่วมกับคัดเกรดด้วยมือ กาแฟทุกเมล็ดผ่านการคัดด้วยมือและผ่านการคัดด้วยสายตา จึงทำให้เมล็ดกาแฟแปรรูปทุกชนิดมีขนาดเท่ากัน สร้างความเชื่อถือและมั่นใจในการบริโภคผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม กลุ่มลูกค้าจึงมีหลากหลายกลุ่มสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มก็มีให้เลือกหลากหลายชนิดเช่นกัน ด้วยเครื่องคั่วเมล็ดกาแฟที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ ๙๑๐๑ ตามรอยเท้าพ่อภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน ในปี ๒๕๖๐ ทำให้กาแฟแปรรูปของกลุ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยเฉพาะด้านอัตลักษณ์และมาตรฐาน GI

ด้านงานวิจัย ได้รับความร่วมมือระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินงานโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป ประจำปี ๒๕๖๒ เพื่อพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด กระบวนการผลิตสินค้าที่มีพื้นฐานการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพและได้รับรองมาตรฐาน รวมถึงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์และตราสินค้าที่เหมาะสม โดยร่วมกับกลุ่มแปรรูปใหญ่กาแฟทำการวิจัยและพัฒนาแปรรูปข้าวก่ำดอยสะเก็ดร่วมกับกาแฟเทพเสด็จบรรจุพร้อมซอง (ดริป)ซึ่งเป็นพืชที่ขึ้นชื่อของดอยสะเก็ด ทั้งนี้อยู่ระหว่างการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาาร่วมกับกลุ่ม

การพิสูจน์อัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง "สืบค้นอัตลักษณ์พิสูจน์ DNA กาแฟเทพเสด็จ" อยู่ระหว่างการดำเนินการระหว่างกลุ่มฯ กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้ผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟ ช่วยวิเคราะห์

องค์ประกอบของกาแฟ สิ่งแวดล้อม องค์ประกอบภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมาชิกเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่กาแฟ หมู่ที่ ๔ ตำบลเทพเสด็จ ในการผลิตและแปรรูปกาแฟเทพเสด็จ มาตรฐาน GI เพื่อพัฒนาและสามารถเป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไปได้

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ สินค้าของกลุ่มมีอัตลักษณ์ กาแฟอราบิก้า ชื่อสายพันธุ์กาแฟอราบิก้าหลักๆ ที่ปลูกในพื้นที่บ้านแม่ต๋อน คือ สายพันธุ์ คาติมอร์ (Catimor) คาทुरา (Catura) คาทุย (Catui) เป็นการปลูกในลักษณะการอนุรักษ์ป่า โดยปลูกร่วมกับป่าภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ป่า และผ่านขั้นตอนกระบวนการหมักทางธรรมชาติไม่มีการใช้สารเคมี และทำแห้งตามมาตรฐานการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดแม่ต๋อน เมล็ดกาแฟดิบจากหมู่บ้านแม่ต๋อน เป็นกาแฟสายพันธุ์ผสมระหว่างคาทุย คาทุยร่า และคาติมอร์ลักษณะที่โดดเด่นคือมีรสเข้ม กลิ่นหอม ของดาร์กช็อกโกแลต ถั่วอ่อนๆ และมีความสะอาด แหล่งที่มาจากรองคั่วมิสเตอร์ลี จากการที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟ ในประเทศที่ได้ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.๒๖๘/๒๕๔๗) โดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๗ รวมทั้งมีการประกวดคัดสรร ๑๐ สุดยอดกาแฟอราบิก้าไทย โดยสมาคมกาแฟพิเศษแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘ ที่อิมแพค เมืองทองธานี โดยกาแฟเทพเสด็จที่ส่งประกวดในนามวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดแม่ต๋อน ได้รับรางวัลในระดับดี และต่อมาในปี ๒๕๕๙ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟสดแม่ต๋อน ถูกคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในชุมชนที่เข้าไปอยู่ในบริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีเชียงใหม่จำกัด ทำให้เกิดการพัฒนารอบด้าน ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด โดยนำ เมล็ดกาแฟตัวอย่างส่งให้ศูนย์วิจัย บริษัทซีพี รีเทลลิ่งค์ ผลการวิเคราะห์ทางคุณภาพ กายภาพ รสชาติ กลิ่น ได้ผล คะแนนสูง ในระดับดีมาก (๘๖ คะแนน) หลังจากนั้นเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายใต้ โครงการลานนาฮับ เชียงใหม่เมืองกาแฟ ส่งตัวอย่างเมล็ดกาแฟเทพเสด็จให้บริษัท Coffeereview USA ด้วยคะแนน Score ๙๐.๒๕ ต่อมามีการประกาศขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กาแฟเทพเสด็จ และที่สำคัญ ได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอ ดอยสะเก็ดและสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมการเกษตร ด้วยความโดดเด่นของสินค้าและ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดกาแฟได้

๘.๒ ความสามารถของผู้จัดการแปลงและคณะกรรมการ บทบาทและหน้าที่ของประธานกลุ่มแปลงใหญ่ กาแฟในฐานะเป็นผู้จัดการแปลงและคณะกรรมการ มีความสามัคคีและยึดหลักการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ของกลุ่ม ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยเฉพาะบทบาทของผู้จัดการแปลงของประธานแปลง เป็นผู้ที่ศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เล็งเห็นความสำคัญของมาตรฐาน GI เพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิตกาแฟ จึงได้ จัดทำคู่มือกาแฟ GI และเดินเรื่องทุกอย่างด้วยตนเองเพื่อให้ได้มาตรฐาน GI กาแฟ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ต้องเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ด้วยความสามารถของประธานแปลงมีความตั้งใจทำเพื่อชุมชนตำบลเทพเสด็จ ถือว่าเป็นผู้ที่เสียสละเพื่อชุมชนและผลประโยชน์ของชุมชนในอนาคต โดยเฉพาะเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน ทางการตลาดและเพิ่มศักยภาพด้านการตลาดของสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

๘.๓ ความยั่งยืนและมั่นคงด้านอาชีพ

อาชีพและรายได้หลักของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ คืออาชีพปลูกกาแฟและชา โดยพื้นที่เป็นพื้นที่ป่า ยึดหลักการดำเนินชีวิต “คนอยู่คู่กับป่า” สมาชิกทุกรายเห็นคุณค่าของป่า จึงร่วมกันสร้างความยั่งยืนในการ อนุรักษ์และรักษาป่าต้นน้ำ การปลูกกาแฟใต้ร่มเงาไม้ใหญ่ ทำแนวกันไฟป่า การตั้งกองทุนช่วยเหลือสมาชิก ด้านต่างๆในการจัดการ แนวกันไฟ ทำฝาย การสนับสนุนการเฝ้าระวังไฟป่า การรักษาป่าเพื่อความยั่งยืน การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการเลี้ยงผึ้งโก้น (ผึ้งโพรง) เพื่อตอบโจทยความหลากหลายทางชีวภาพ การกำจัด ศัตรูพืชด้วยวิธีธรรมชาติ IPM เกษตรผสมผสาน การดูแลต้นไม้อ่อน ดอกไม้ป่า องค์ประกอบทาง GI ซึ่งเป็นจุดขาย และเป็นอัตลักษณ์ของกาแฟเทพเสด็จ ที่สร้างรายได้ให้กลุ่มแปลงใหญ่กาแฟ การรักษาธรรมชาติในชุมชนควบคู่

ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปัจจุบันตำบลเทพเสด็จเป็นแหล่งกาแฟและท่องเที่ยวสายธรรมชาติ อากาศบริสุทธิ์ เป็นที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ตและระบบสืบค้นทางออนไลน์

๘.๔ การให้ความร่วมมือและกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มฯ กับหน่วยงานบูรณาการ ไม่ว่าจะภาครัฐหรือเอกชน ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักและมีผู้สนใจร่วมศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบด้านกาแฟรวมทั้งมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงาน ที่สนใจศึกษาวิจัย ค้นคว้าเกี่ยวกับการผลิตกาแฟ ชุมชนคนอยู่กับป่า รวมทั้งสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ ได้เข้ามาจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น และสินค้าก็เริ่มได้รับความนิยมไปในต่างจังหวัด โดยการจำหน่ายทางออนไลน์

๙. ปัจจัยที่ทำให้มีการพัฒนาลดลง

๙.๑ สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้สูงอายุ ที่มีประสบการณ์ แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ในปัจจุบันได้เท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นตัวกลางเชื่อม การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และการเข้าถึงหน่วยงานบูรณาการ การทำการตลาด พัฒนารัฐกิจ และการรักษาคุณภาพกาแฟเทพเสด็จ ที่กลุ่มร่วมกันสร้างจนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ทำการตลาดสู่กลุ่มเป้าหมายผู้บริโภคหลายๆกลุ่ม ทั้งในระบบออนไลน์ และประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานบูรณาการ การออกร้านจำหน่ายร่วมกับการจัดนิทรรศการ เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนด้วยเกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมด้วย จึงจะทำให้กลุ่มมีความยั่งยืน

๙.๒ สมาชิกบางรายยังไม่สามารถผลิตกาแฟได้ตามมาตรฐานคู่มือ GI เนื่องจากกลุ่มมีมติในการจัดซื้อผลผลิตของสมาชิกที่ผ่านมาตรฐานและมีคุณภาพเท่านั้น จึงจะรับซื้อเพื่อนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ต่อไป การกระตุ้นให้สมาชิกตระหนักในการผลิตให้ได้กาแฟคุณภาพ จึงมีความจำเป็นที่ประธานแปลงและคณะกรรมการจะต้องช่วยกันกำหนดมาตรการที่กระตุ้นให้สมาชิกผลิตกาแฟคุณภาพจำหน่ายให้กลุ่มฯ เช่น ใจด้วยราคา การปันผลคืนแก่สมาชิก เป็นต้น

๑๐. ปัญหา อุปสรรค

๑๐.๑ เกษตรกรในพื้นที่มีพันธุ์กาแฟที่ปลูกหลากหลายพันธุ์ ไม่สามารถระบุที่มาและพันธุ์ได้ชัดเจน จึงไม่สามารถบอกได้ว่าปลูกพันธุ์และสายพันธุ์อะไร เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าของกาแฟเทพเสด็จ จึงมีความจำเป็นต้องคัดสายพันธุ์หรือคัดเลือกต้นในแต่ละแปลงเพื่อเป็นพันธุ์เฉพาะที่มีคุณสมบัติเป็นกาแฟเทพเสด็จที่แท้จริงในอนาคต

๑๐.๒ พื้นที่ทำการเกษตรไม่มีเอกสารสิทธิ์ถึงแม้ว่าจะเข้าทำประโยชน์กว่า ๔ ชั่วโมงแล้ว เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถขอรับรองมาตรฐานการผลิต GAP และการเกษตรอินทรีย์ ทำให้ไม่เข้าเงื่อนไข/หลักเกณฑ์ ที่หน่วยงานตรวจรับรองกำหนดและไม่สามารถออกใบรับรองการผลิตให้ได้ สินค้าของกลุ่มจึงยังไม่สามารถส่งตลาดต่างประเทศได้

๑๐.๓ การตั้งโรงงานแปรรูปเพื่ออุตสาหกรรม ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนธรรมชาติ ไม่มีเอกสารสิทธิ์รับรองในที่ดิน

๑๐.๔ ต้นทุนการผลิตของกาแฟสูงกว่าประเทศใกล้เคียง ทำให้ผู้ลงทุนไปลงทุนการผลิตกาแฟในต่างประเทศ ทำให้เกิดผลกระทบต่อราคาผลผลิตของกาแฟที่เกษตรกรผลิต

๑๐.๕ การขอมาตรฐานรับรองการผลิตกาแฟคุณภาพ GAP และอินทรีย์จากกรมวิชาการเกษตรไม่ผ่านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการตรวจสอบและประเมินแปลง เนื่องจากไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ทำกิน การปลูกกาแฟอยู่ร่วมกับป่า แต่การทำเกษตรของสมาชิกแปลงใหญ่กาแฟ ได้ทำดินทำกินพื้นที่ป่ามานาน ๔ ชั่วโมง โดยไม่มีการบุกรุกทำลายหรือแผ้วถางใดๆ เพิ่มเติม ทั้งได้ร่วมกับโครงการหลวงป่าเมี่ยง สสำรวจตรวจวัดแนวเขตการทำกินในพื้นที่ป่าและจัดทำแผนผังรายแปลงไว้เรียบร้อยแล้ว แต่ไม่สามารถใช้ประกอบเป็นหลักฐานเพื่อขอรับรองพื้นที่ปลูกกาแฟในการขอรับรองมาตรฐานการผลิตกาแฟจากกรมวิชาการได้ กลุ่มแปลงใหญ่อยู่ระหว่างการประสานขอรับรองมาตรฐานอินทรีย์แบบกลุ่ม (PGS) กับองค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าของกลุ่มแปลงใหญ่และมีเป้าหมายในการผลิตกาแฟอินทรีย์ให้ครบทุกแปลง

๑๑. แผนการพัฒนากลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๑.๑ การสร้างผลผลิตภัณฑ์ใหม่ จากกาแฟ เช่น ชาใบกาแฟ ชาดอกกาแฟสำเร็จรูปพร้อมดื่ม ชาสำเร็จรูปพร้อมดื่มจากเปลือกกาแฟ(เปลือกผลสด/เชอรี่) มีแนวคิดที่จะสร้างมูลค่าจากกาแฟ

๑๑.๒ ยกระดับกระบวนการผลิตและเครื่องมือที่ทันสมัยลดการใช้แรงงาน เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ

๑๑.๓ กลุ่มมีความต้องการมาตรฐาน USDA (U.S. Department of Agriculture) เป็นตรารับรองอาหารและผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อการส่งออกผลผลิตตามระบบเกษตรอินทรีย์ แต่ปัจจุบันกลุ่มยังไม่สามารถทำได้เนื่องจากไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน จึงไม่สามารถส่งออกสินค้าของกลุ่มฯได้

๑๒. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่าง ๆ

๑๒.๑ กลุ่มมุ่งมั่นที่จะผลิตกาแฟให้ได้คุณภาพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการรับประกันผลผลิตและสร้างมาตรฐานผลผลิตของตนเองให้เป็นที่ยอมรับ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เช่น GI เพราะไม่สามารถขอรับรองมาตรฐานการผลิตได้ เช่น GAP หรือ เกษตรอินทรีย์ เนื่องจากไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน เกษตรกรต้องรวมกลุ่มเพื่อผลิตและแปรรูปเอง ทำการเกษตรตามระบบแปลงใหญ่กาแฟเทพเสด็จทำให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น เพิ่มช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานบูรณาการจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเป็นที่ศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรและผู้สนใจต่อไป

๑๒.๒ ร่วมกับภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพกาแฟและตรวจสอบคุณภาพกาแฟด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย นำผลการตรวจสอบมาประกอบการประชาสัมพันธ์ผลิตกาแฟเทพเสด็จ

๑๒.๓ การแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟให้หลากหลายและมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด โดยคำนึงถึงสุขอนามัยและสุขภาพของผู้บริโภค เช่น การทำกาแฟผสมน้ำผึ้ง

๑๒.๔ การสร้างมูลค่าสินค้าให้เพิ่มมากขึ้น เช่น กาแฟได้รับ GI แล้วนำมาผสมผสานหรือเชื่อมโยงกับสินค้าที่ได้รับ GI เช่นเดียวกัน โดยมีการสร้างประวัติความเป็นมาให้เชื่อมโยงกันได้ ซึ่งเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับกาแฟเทพเสด็จ

๑๒.๕ ร่วมกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานเอกสาร ทำการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างชื่อเสียงให้กับกลุ่มกาแฟ

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกระปือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ตำบลทุ่งกระปือ อำเภอย่านตาขาว มีพื้นที่ทั้งหมด ๖๒,๘๙๕.๘๑ ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร ๕๒,๘๙๕.๘๘ ไร่ จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๒,๕๖๕ ครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกร ๑,๒๓๒ ครัวเรือน ส่วนใหญ่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ๔๑,๑๑๐.๒๗ ไร่ ปาล์มน้ำมัน ๑๑,๕๕๖.๐๕ ไร่ พืชเศรษฐกิจอื่นๆ รองลงมา ไม้ผล เช่น ลองกอง มังคุด เงาะ และทุเรียน ลักษณะเป็นสวนหลังบ้าน พืชผักเพื่อการบริโภคและเหลือจำหน่ายเป็นรายได้เสริม ตำบลทุ่งกระปือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ดินมีลักษณะเป็นดินทราย เหมาะสมแก่การปลูกปาล์มน้ำมันมากที่สุด ในอำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ความเหมาะสม พื้นที่เขตดิน ๖๒ ชุดที่ ๖

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายให้หน่วยงานในกระทรวงดำเนินงานโครงการการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และสินค้าประมงเน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตโดยการรวมแปลงเป็นแปลงใหญ่ก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อไร่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาดเพื่อเป็นต้นแบบให้แก่กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันให้แก่เกษตรกรในอำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง และในปีเดียวกันสำนักงานเกษตรอำเภอย่านตาขาว ได้จัดตั้งให้พื้นที่ตำบลทุ่งกระปือ เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่ายด้านปาล์ม น้ำมัน (ศพก.เครือข่าย) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชนและเป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ให้กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชนพื้นที่ตำบลทุ่งกระปือ กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ได้มีแนวความคิดในการปรับปรุง เพื่อพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมสินค้าเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ โดยเลือกชนิดพืชปาล์มน้ำมัน ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ การรวมกลุ่มของสมาชิกที่ปลูกปาล์มน้ำมัน เพื่อจะเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรได้มีการประชาสัมพันธ์ สืบหาความต้องการจัดทำแปลงใหญ่ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ และแปลงเตรียมความพร้อมในปี ๒๕๖๑ โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่และเกษตรกรผู้นำในพื้นที่ที่มีแปลงปาล์มน้ำมันเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ในการผลิตปาล์มน้ำมันที่มีคุณภาพของชุมชน ในศูนย์เครือข่าย ศพก. ดำเนินการรับสมัครเกษตรกรที่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการโดยรวบรวมเกษตรกร จำนวน ๒๗ ราย พื้นที่ ๓๑๗ ไร่ ต่อมาได้รับการรับรองแปลงจากคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command) เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐ รับรองเป็นแปลงใหญ่ตามโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในปี ๒๕๖๐

๒. สถานการณ์

ปัจจุบันแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันทุ่งกระปือ หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกระปือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เป็นแปลงใหญ่ในปี ๒๕๖๐ โดยได้รับงบประมาณดำเนินการในปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ เพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในการผลิตปาล์มน้ำมันมีคุณภาพ และเพิ่มผลผลิต รวมถึงการบริหารจัดการของกลุ่ม และแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลทุ่งกระปือ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๕๘ ราย พื้นที่ ๔๒๖ ไร่ ผลการจัดชั้นคุณภาพแปลงใหญ่ จังหวัดตรัง ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ สินค้าปาล์มน้ำมัน มีผลการตรวจประเมินได้คะแนน ๘๔ คะแนน อยู่ในเกรด A ต้นทุนก่อนเข้าร่วมโครงการ เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี ต้นทุนหลังเข้าร่วมโครงการเป็นเงิน ๔,๒๐๐ ต่อไร่ต่อปี ผลผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการ ๓,๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการผลผลิตที่ได้ ๓,๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ซึ่งการดำเนินการแปลงใหญ่โดยมีโครงการสร้างของคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่การดำเนินการดังนี้

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ลดต้นทุนจากราคาปุ๋ยกระสอบละ ๙๖๐ บาท เป็น ๖๗๐ บาท มีลานเทในหมู่บ้าน ลดค่าขนส่ง

๓.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มผลผลิตจาก ๑,๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ พัฒนาคุณภาพ เน้นการเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสมและมีเปอร์เซ็นต์น้ำมันสูง

๓.๔ การตลาด ผลผลิตมีคุณภาพ มีลานเทในหมู่บ้านลดค่าขนส่ง, มีลานเทบริษัทรองรับหากมีผลผลิตปาล์มน้ำมันสูงขึ้น

๓.๕ การบริหารจัดการ กลุ่มมีการบริหารจัดการเรื่องปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ โดโลไมต์ ร่วมกัน กลุ่มมีการบริหารการจัดการเก็บตัวอย่างดินร่วมกัน กลุ่มมีการบริหารการจัดการองค์รกร่วมกัน การซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน เช่น ปุ๋ยเคมี การหมุนเวียนกันใช้เครื่องตัดหญ้าร่วมกัน

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง มีการดำเนินการแปลงใหญ่โดยมีโครงการสร้างของคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่การดำเนินการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลงข้อบังคับการอยู่ร่วมกัน โดยวางกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติ โดยยึดหลัก ๓ ประการ คือ ๑. สร้างองค์ความรู้ทางการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ๒. ประสานความร่วมมือเพื่อการบูรณาการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน ๓. สร้างความสัมพันธ์คนในชุมชนผ่านกิจกรรมการทำงาน มีการสร้างความเข้าใจเกษตรกรสมาชิกและรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลทุ่งกระบือ ดำเนินการจัดประชุมสมาชิกกลุ่มอย่างน้อย ๒ เดือนต่อครั้ง มีระบบการเรียนรู้แบบเกษตรกรสอนเกษตรกรมีการนำความรู้จากการอบรมในสถานที่ต่างๆมาทดลองปฏิบัติ และส่งต่อความรู้สู่เกษตรกรภายในกลุ่ม มีการวิเคราะห์ปัญหาหารือกัน นอกจากนี้หากมีกิจกรรมการอบรมจากสถานที่หรือหน่วยงานต่างๆ ทางกลุ่มจะเปิดโอกาสให้สมาชิกที่มีความพร้อมในเรื่องนั้นๆ เข้ารับการอบรมเพื่อกลับมาถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนสมาชิกมีระบบการเรียนรู้แบบเกษตรกรสอนเกษตรกร

การเชื่อมโยงข้อมูลกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอย่านตาขาว แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลทุ่งกระบือมีการเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอย่านตาขาว เนื่องจากทางสำนักงานเกษตรอำเภอย่านตาขาวได้จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเครือข่ายปาล์มน้ำมัน (ศพก.เครือข่าย) ซึ่งนอกจากเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญด้านการเกษตรแล้ว ยังมีการเชื่อมโยงความรู้เทคโนโลยีต่างๆทั้งในเรื่องการผลิต การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การบริหารจัดการกลุ่ม ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพืช โรคพืช แมลง ศัตรูพืช โดยมีแปลงตัวอย่างของ นายโชคอำนวย เพ็ชรขำ เป็นแปลงตัวอย่างให้เกษตรกรที่สนใจได้เป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องของการปลูก การใส่ปุ๋ย การดูแลรักษา การจัดการสวนที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นต้น และยังมีศูนย์เครือข่ายที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทั้งในด้านปศุสัตว์ ด้านการแปรรูปและด้านอื่นๆ ซึ่งมีความหลากหลาย สามารถที่จะเข้ามานำความรู้ต่างๆไปต่อยอดสามารถนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้ ซึ่งในปัจจุบันมีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเครือข่ายทั้งหมด ๑๐ ศูนย์

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร พัฒนากระบวนการกลุ่มให้สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการรวมของสมาชิกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาผลผลิตปาล์มน้ำมันให้มีคุณภาพ โดยมีเปอร์เซ็นต์น้ำมันสูงให้ความรู้ในเรื่องของโรคแมลงศัตรูปาล์มน้ำมันเช่น ดั้วแรด ดั้วกุหลาบ

๕.๒ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มนำผลผลิตพืชอื่นๆในพื้นที่มาแปรรูป เช่น กลัวย มะพร้าว จาก

๕.๓ กรมพัฒนาที่ดิน การทำธนาคารปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ วัสดุการทำปุ๋ยอินทรีย์ การตรวจวิเคราะห์ดินสารปรับปรุงดิน แผนที่ชุดดิน

๕.๔ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การจัดทำบัญชีฟาร์มและบัญชีครัวเรือน

๕.๕ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้ความรู้ด้านการรวมกลุ่ม / การตลาด

๕.๖ กรมวิชาการเกษตร การจัดการสวนปาล์มน้ำมัน และการรับรองมาตรฐาน GAP

๕.๗ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร การให้สินเชื่อ ทำแผนธุรกิจกลุ่ม การตลาด

๕.๘ กรมชลประทาน ติดตั้งระบบน้ำ

๕.๙ กรมพัฒนาชุมชน ให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มในด้านของการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเป็นอยู่ที่ยั่งยืน

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การดำเนินงานกิจกรรมการผลิตปาล์มน้ำมันคุณภาพ ทางกลุ่มมีแผนการดำเนินกิจกรรมในการเก็บตัวอย่างดินเพื่อส่งวิเคราะห์หาปริมาณธาตุอาหาร การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งมีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน โดยการประชุมในแต่ละเดือนจะมีการพูดคุยและวางแผนการจัดการสั่งแม่ปุ๋ยมาจำหน่ายให้สมาชิกกลุ่มในราคา ต่ำกว่าท้องตลาดเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต และเก็บเงินที่ได้จากการจำหน่ายใช้ซื้อแม่ปุ๋ยในรอบถัดไป ส่งผลให้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนอยู่ตลอด

๖.๒ การดำเนินงานกิจกรรมการผลิตปุ๋ยหมัก ทางกลุ่มดำเนินกิจกรรมการผลิตปุ๋ยหมักจากเศษอาหารและเศษทางจากที่มี เริ่มต้นดำเนินการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ต่อมา มีการต่อยอดโครงการและดำเนิน การจัดทำปุ๋ยหมักเพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่ม มีปุ๋ยคุณภาพดี ราคาถูกสามารถลดต้นทุนการผลิตได้โดยตามมติที่ประชุมมีการเสนอให้จำหน่ายอยู่ที่กิโลกรัมละ ๒ บาท

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

ต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีลดลงร้อยละ ๒๗ ผลผลิตเพิ่มขึ้น ผลผลิตปาล์มน้ำมันมีคุณภาพเปอร์เซ็นต์น้ำมันสูง เป็นที่ต้องการของตลาด ลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง สะดวก รองรับผลผลิตปาล์มน้ำมันกรณีผลผลิตให้ผลิตที่สูง

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ด้านการลดต้นทุน เน้นการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในทุกแปลง และมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากทะเลลายปาล์มน้ำมัน มีการทำบัญชีครัวเรือน บัญชีกลุ่มแปลงใหญ่ พร้อมทั้งมีการวิเคราะห์ทางบัญชีทุกเดือน เพื่อนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น

๘.๒ ด้านการเพิ่มผลผลิต เน้นการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐ เอกชน ในเรื่องกระบวนการผลิต ตั้งแต่การเพาะปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว โดยเฉพาะการเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม ส่งผลให้เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตที่สูงขึ้น

๘.๓ ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ยกมาตรฐานการผลิต GAP ของแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน และดูแลจัดการแปลงอย่างเป็นระบบ

๘.๔ ด้านการตลาด เน้นการเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อได้ผลผลิตปาล์มน้ำมันที่มีเปอร์เซ็นต์น้ำมันสูงที่สุด

๘.๕ ด้านการบริหารจัดการ เน้นการให้สมาชิกแปลงใหญ่บริหารจัดการร่วมกัน เช่นการวางแผนการปฏิบัติงานรายแปลง การจ่ายปุ๋ยและใส่ปุ๋ย การจัดการบัญชีกลุ่ม เป็นต้น

๙. ปัญหา อุปสรรค

สมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันบางรายยังมีการเก็บเกี่ยวปาล์มน้ำมันที่ทะเลลายยังไม่สุก ซึ่งเป็นผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพทำให้มาตรฐานของผลผลิตของสมาชิกแปลงใหญ่ต่ำลง

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ เก็บตัวอย่างดินเพื่อส่งวิเคราะห์หาปริมาณธาตุอาหารเป็นประจำทุกปี ในช่วงเดือนตุลาคม

๑๐.๒ รับสมัครสมาชิกแปลงใหญ่ประจำปี ในช่วงเดือนกันยายน

๑๐.๓ ประชุมคณะกรรมการทุกเดือน

๑๐.๔ ประชุมสมาชิกกลุ่ม ๒ เดือน/ครั้ง

๑๐.๕ จ่ายปุ๋ยให้แก่สมาชิก ๔ ครั้ง/ปี และเก็บเงินค่าปุ๋ยหลังจากรับปุ๋ยไปแล้ว ๔ เดือน

๑๑. ข้อเสนอแนะคำแนะนำต่างๆ

ต้องการให้สำนักงานเกษตรอำเภอเข้ามาดูแลแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง

แปลงใหญ่ยางพารา ตำบลบางปิด อำเภอแหลมฉบัง จังหวัดตราด

๑.ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ก่อนเป็นแปลงใหญ่ยางพาราในปี ๒๕๒๙ เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราตำบลบางปิด (หมู่ที่ ๑ ๒ และ ๗) ได้มีการผลิตยางแผ่น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานเกษตรจังหวัดตราด กรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน ๑๒๐,๐๐๐ บาท และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปี ๒๕๓๙ จึงจัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางพารา ตำบลบางปิดขึ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมการแปรรูปยางพาราเป็นยางแผ่นรมควัน โดยใช้แรงงานคนในตำบลบางปิด มีสถานที่ตั้งที่ทำการ ณ ศาลาหมู่ ๒ บ้านช่องลม ตำบลบางปิด อำเภอแหลมฉบัง จังหวัดตราด (ปัจจุบันแยกหมู่บ้านออกมาเป็นหมู่ที่ ๗ บ้านช่องลม) ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะนำน้ำยางมาส่งให้กับกลุ่มเพื่อแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน และมีบริษัทเขาสก จังหวัดชลบุรี เข้ามาประมูลและขนส่งยางแผ่นรมควันออกไปจากพื้นที่ (ราคาในช่วงดังกล่าวประมาณ ๔๑ บาทต่อกิโลกรัม) การทำยางแผ่นรมควันดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีผลกำไรประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ บาท จนกระทั่งประสบปัญหาน้ำเสีย เนื่องจากมีบ่อพักน้ำเพียงบ่อเดียว ประกอบกับพื้นบ่อเป็นหินโพรง น้ำเสียจึงซึมไปยังบ่อน้ำของชาวบ้านจนเกิดความเดือดร้อน กลุ่มจึงตัดสินใจปิดตัวลง

ต่อมาในปี ๒๕๕๒ ได้เริ่มทำกลุ่มอีกครั้ง โดยเปิดรับซื้อน้ำยางเพื่อส่งให้บริษัท สหยูเนียน จำกัด ตำบลเขาสก อำเภอเขาสก จังหวัดตราด และดำเนินกิจกรรมอยู่ประมาณ ๕ ปี ก็ประสบปัญหาเนื่องจากเปอร์เซ็นต์น้ำยางไม่เป็นไปตามที่บริษัทฯ กำหนด เนื่องจากมีเกษตรกรบางส่วนนำน้ำมาผสมกับน้ำยางจึงทำให้เปอร์เซ็นต์น้ำยางไม่ดี กลุ่มจึงต้องปิดตัวลงอีกครั้ง

ในปี ๒๕๕๖ เกษตรกรจึงปรับเปลี่ยนจากการทำยางแผ่นและส่งน้ำยางมาเป็นการผลิตยางก้อนถ้วย มาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากสะดวกและรวดเร็ว ประกอบกับมีปัญหาเรื่องแรงงาน

จนกระทั่งในปี ๒๕๖๐ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดตราดและสำนักงานเกษตรอำเภอแหลมฉบัง ได้รับนโยบายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยสนับสนุนงบประมาณต่อเนื่อง ๓ ปี เพื่อให้เกษตรกรที่มีการผลิตสินค้าเกษตรชนิดเดียวกัน รวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๕ ด้าน ประกอบด้วย การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ ซึ่งสำนักงานเกษตรอำเภอแหลมฉบังได้ประชุมและคัดเลือกชนิดสินค้าชนิดยางพารา เป็นสินค้าหลักของอำเภอแหลมฉบัง ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในส่วนของสำนักงานเกษตรอำเภอแหลมฉบัง ได้ดำเนินการตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในสินค้ายางพารา และจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ยางพารา ในปี ๒๕๖๐ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแหลมฉบังเป็นที่ตั้งกลุ่มฯ และดำเนินกิจกรรมต่างๆภายใต้ศูนย์เรียนรู้ฯ ดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

๒.สถานการณ์

๒.๑ พื้นที่ กลุ่มแปลงใหญ่ยางพารา มีพื้นที่รวม ๑,๑๓๐ ไร่ สมาชิก ๕๔ ราย ผลผลิตเฉลี่ย ๕๑๘ กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวม ๕๘๕.๓๔ ตัน เป็นยางก้อนถ้วยที่เปลี่ยนวิธีการกรีดยางเดิมเป็นการกรีดยาง ๖ มีด และใช้กรดฟอร์มิคแทนกรดซัลฟิวริก มีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินร่วมกับการใช้ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพจากปลา เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มปริมาณผลผลิต โดยต้นทุนการผลิต หลังจากเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ ลดลงจากเดิม ๓,๒๔๐ บาทต่อไร่ เหลือ ๒,๕๙๒ บาทต่อไร่ ในปี ๒๕๖๓ ซึ่งลดลง ๖๔๘ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๐

๒.๒ สมาชิกแปลงใหญ่ยางพารา มีจำนวนทั้งหมด ๕๕ ราย เป็น Smart farmer ๓๖ ราย โดยมีผู้จัดการแปลงคือ นายวาทีน จินาวนิช ตำแหน่ง ประธานแปลงใหญ่ยางพารา ผู้ช่วยผู้จัดการ ชื่อ นายพระรดี บุญดูบ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ และคณะกรรมการแปลงใหญ่ยางพารา

๒.๓ ผลผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ เฉลี่ย ๔๔๘ กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากเข้าร่วมแปลงใหญ่ ผลผลิตเพิ่มเป็น ๕๑๘ กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวมของกลุ่ม ฯ จำนวน ๕๘๕.๓๔ ตัน (ยางก้อนถ้วย) มีการพัฒนา

คุณภาพผลผลิตเป็น Premium Grade โดยการกรีด ๖ มีด ใช้กรดฟอร์มิกแทนกรดซัลฟิวริก ทำให้คุณภาพ ยางก้อนถ้วยดีกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่

๒.๔ ต้นทุนการผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ ๓,๒๔๐ บาทต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการฯ ลดลง เหลือ ๒,๕๙๒ บาทต่อไร่ โดยลดลง ๖๔๘ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๐ การที่ต้นทุนการผลิตลดลง เนื่องจากการใช้ปุ๋ย ตามค่าวิเคราะห์ดินและการใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลา โดยมีแปลงทดสอบ/สาธิต เพื่อเป็นต้นแบบให้สมาชิกแปลงใหญ่ และเกษตรกรที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับใช้

๒.๕ รายได้ เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตยางก้อนถ้วยคุณภาพ (กรีด ๖ มีด ใช้กรดฟอร์มิก แทนกรดซัลฟิวริก) มากกว่าราคาท้องตลาด ๒.๒๕ บาทต่อกิโลกรัม (ในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๖๑ ราคาขายก้อนถ้วย ๑๘-๒๐ บาทต่อกิโลกรัม) ในปี ๒๕๖๒-๒๕๖๓ เนื่องจากราคายางก้อนถ้วยตกต่ำ จึงไม่ได้มีการรวมกลุ่มเนื่องจาก สมาชิกส่วนใหญ่หยุดกรีดยาง

๒.๖ การได้รับความช่วยเหลืองบประมาณ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร แปลงใหญ่อย่างไร ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคี ดังนี้

๒.๖.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด สนับสนุนแม่ปุ๋ยโครงการแปลงใหญ่

๒.๖.๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด และสำนักงานเกษตรอำเภอแหลมงอบจัดงานวันถ่ายทอด ความรู้ (Field day) สนับสนุนแม่ปุ๋ยโครงการแปลงใหญ่ สนับสนุนปัจจัยการทำงานน้ำหมักชีวภาพ สนับสนุนวัสดุ ดำเนินงาน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การ ดำเนินงานของศูนย์ ถ่ายทอดความรู้/จัดทำแปลงเรียนรู้สนับสนุนเครื่องผสมปุ๋ย

๒.๖.๓ สถานีพัฒนาที่ดินตราด สนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดิน/ปูนมาร์ล/พด.

๒.๖.๔ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดตราด วัสดุทำปุ๋ยหมักและการเลี้ยงไส้เดือนดิน

๒.๖.๕ การยางแห่งประเทศไทย จังหวัดตราด ถ่ายทอดความรู้ สนับสนุนปัจจัยการผลิต

๓. เป้าหมาย ๕ ด้าน

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๓,๒๔๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๕๙๒ บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๔๔๘ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕๓๘ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต (ใช้กรดฟอร์มิก แทนกรดซัลฟิวริกและกรีดยาง ๖ มีด)

๓.๔ การตลาด (รวมกลุ่มขายโดยการประมูล)

๓.๕ การบริหารจัดการ ลดความเสียหายจากการระบาดของโรค ควบคุมการผลิตยางก้อนถ้วยของสมาชิก การบริหารจัดการปัจจัยการผลิต/การเก็บเงินคืน การใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักร/เครื่องมือ อาชีพเสริม

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด และสำนักงานเกษตรอำเภอแหลมงอบ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การตรวจวิเคราะห์ดิน การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน การประกอบอาชีพ เสริมเพิ่มรายได้ สนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ แม่ปุ๋ยเคมี (๑๔-๐-๐ , ๑๘-๔๖-๐ , ๐-๐-๖๐) สนับสนุนเครื่องมือ และอุปกรณ์ เช่น เครื่องผสมปุ๋ย เครื่องเย็บกระสอบ เครื่องวัด pH น้ำยาตรวจวิเคราะห์ดิน (บางส่วน)

๔.๒ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตราด ถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มให้แก่เกษตรกรสมาชิก

๔.๓ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ตราด มีบทบาทและภารกิจ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรสมาชิก ด้านการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การทำบัญชี ต้นทุนอาชีพ สนับสนุนงบประมาณ ในการทดลองทำถุงมือเคลือบ ยางพารา (๒๐,๐๐๐ บาท)

๔.๔ สถานีพัฒนาที่ดินตราด มี ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรสมาชิก ด้านการทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมัก ชีวภาพ การปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เช่น น้ำยาตรวจวิเคราะห์ดิน สาร พด. ๑ ๒ ๖ ๗

๔.๕ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดตราด ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรสมาชิก เกี่ยวกับการ เลี้ยงไส้เดือน การบริหารจัดการที่ดิน สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต

๔.๖ หน่วยงานสังกัดกรมวิชาการเกษตรที่รับผิดชอบ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรสมาชิก เกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ในการผลิต สนับสนุนคู่มือสารองค์ความรู้ และเอกสารวิชาการ

๔.๗ สำนักงานพลังงานจังหวัดตราด สนับสนุนโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์

๔.๘ สำนักงานการยางแห่งประเทศไทยจังหวัดตราด ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ การบริหารจัดการยางพารา การตลาดยางพารา การประสานผู้รับซื้อเพื่อการประมุล

๕. การสนับสนุน

๕.๑ ได้รับการสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ เช่น เครื่องผสมปุ๋ย เครื่องเย็บกระสอบ เครื่องวัด PH น้ำยาตรวจวิเคราะห์ดิน และการถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ จากสำนักงานเกษตรจังหวัดตราดและสำนักงานเกษตรอำเภอแหลมงอบ

๕.๒ ด้านการตลาด มีการประชุมหารือแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาด โดยนำร่องการรวมกลุ่มประมุลยางก้อนถ้วยคุณภาพ ที่กลุ่มฯ ปรับเปลี่ยนวิธีการกรีดยางเดิมมาเป็นการกรีดยาง ๖ มีด และใช้กรดฟอร์มิกแทนกรดซัลฟิวริก โดยประสานงานกับการยางแห่งประเทศไทย จังหวัดตราด เพื่อประสานผู้รับซื้ออย่างมารับซื้อในพื้นที่ เริ่มดำเนินการทั้งหมดในเดือน ธันวาคม ๒๕๖๑ ประมาณยางก้อนถ้วย ๘ ตัน ราคาที่ได้รับ ๒๐.๒๕ บาท สูงกว่าราคาท้องตลาด ๒.๒๕ บาท

๕.๓ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มฯ จะมีการประชุมหารือ และได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกก่อนการดำเนินการ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้ เช่น การลดต้นทุน โดยการใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลา การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ตลอดจนการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนที่ที่เกิดดอกผลจากการผสมปุ๋ย จำหน่ายให้สมาชิกและผู้สนใจทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการหาแนวทางประกอบอาชีพเสริม เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ,อาหารทะเล โดยใช้ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ ที่สำนักงานพลังงานจังหวัดตราดสนับสนุนและกลุ่มสมทบเงินบางส่วน

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุน สมาชิกสามารถลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี เนื่องจากมีการรวมกลุ่มกันซื้อ ทำให้ราคาปัจจัยการผลิตถูกลง (จากผลการดำเนินงานสามารถลดต้นทุนได้ร้อยละ ๑๐.๘๖ จากเป้าหมายที่กำหนดร้อยละ ๒๐)

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต ได้แก่ ใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ใช้ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพจากปลา เก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม มีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ ใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลา จัดทำแปลงสาธิต เพิ่มจุดเรียนรู้

๖.๓ พัฒนาคุณภาพ โดยผลิตยางก้อนถ้วยคุณภาพ Premium Grade

๖.๔ การตลาด ในการวางแผนการตลาดของกลุ่มแปลงใหญ่ยางพาราตำบลบางปิด มีการพัฒนาระบบการตลาดควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพของผลผลิต โดยนำระบบตลาดประมุลยางก้อนถ้วยคุณภาพมาใช้ในการจำหน่ายผลผลิต เริ่มดำเนินการครั้งแรกในเดือนธันวาคม ๒๕๖๑ ได้รับความร่วมมือจากการยางแห่งประเทศไทย จังหวัดตราด ในการประสานงานกับผู้รับซื้อ จากผลการดำเนินงานพบว่า เกษตรกรสามารถจำหน่ายยางก้อนถ้วยได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาดโลกร้อยละ ๒.๒๕ บาท แต่ในช่วงที่ผ่านมาได้ทำการหยุดการประมุล เนื่องจากเป็นฤดูปิดหน้ายาง และฝนตกชุก ทำให้ปริมาณผลผลิตยางพารามีน้อย ประกอบกับราคายางตกต่ำจึงหยุดกรีดยาง แต่กลุ่มแปลงใหญ่ยางพาราตำบลบางปิดได้วางแผนการดำเนินการตลาดประมุลยางพาราทุก ๑๕ วัน โดยจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๒ เป็นต้นไป โดยมีการดำเนินงานดังนี้ จัดประชุมเพื่อหารือการจำหน่ายผลผลิต แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่สมาชิก จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์สำหรับการจำหน่ายยางก้อนถ้วย ประสานผู้ประกอบการเข้าร่วมการประมุล

๖.๕ บริหารจัดการ

๖.๕.๑ สมาชิกมีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการผลิตและการตลาด รวมทั้งมีการรวมกลุ่มจัดหาปัจจัยการผลิต และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง

๖.๕.๒ กองทุนของกลุ่มมีการขยายตัว จากการสนับสนุนของภาครัฐ ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ทั่วถึงและครบถ้วนตามความต้องการ

๖.๕.๓ กลุ่มแปลงใหญ่อย่างพารามีความเข้มแข็ง สามารถต่อยอดกิจกรรมอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เช่น การนำเทคโนโลยี งานวิจัยมาปรับใช้ โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร ให้นำไปปรับใช้ เช่น การทดลองทำถุงมือเคลือบยางพารา นอกจากนั้น มีการนำงานวิจัยไปต่อยอดในการพัฒนา โดยการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อลดต้นทุนการผลิตในการปลูกพืชเสริมรายได้ เช่น สับปะรด มีการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม เช่น การใช้เครื่องปลูก แต่ด้วยสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย จึงไม่สามารถใช้ได้ มีการใช้เครื่องผสมปุ๋ยเพื่อลดแรงงานการผสมปุ๋ย และประหยัดเวลา

๗.๒ ด้านสังคม ทั้งสมาชิกในกลุ่มและเพื่อนบ้านใกล้เคียง โดยเกษตรกรสมาชิกกลุ่มฯ มีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ โดยรณรงค์การใช้กรดฟอสฟอริกแทนกรดซัลฟิวริก และการตัดยาง ๖ มีด เพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตยางก้อนถ้วยให้แตกต่างจากยางก้อนถ้วยทั่วไปซึ่งใช้กรดซัลฟิวริก และรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต

๘.๑ ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑.๑ ความสามารถของประธานองค์กรเกษตรกรในการเป็นผู้จัดการ ประธานผ่านการอบรมหลักสูตรการพัฒนาผู้จัดการแปลง ได้รับประสบการณ์จากการศึกษาดูงานแปลงใหญ่ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาแปลงใหญ่ในความรับผิดชอบ มีการประชุมเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๘.๑.๒ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มได้มีการจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรในนามวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปรับปรุงคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรบ้านช่องลม กลุ่มมีกองทุนหมุนเวียนในด้านปัจจัยการผลิตเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านการผลิต มีการปลูกพืชเสริมรายได้นอกเหนือจากการปลูกยางพารา เช่น พืชผัก ผักเห็ด กล้วย สับปะรด การอบรม ถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการผลิต

๘.๑.๓ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและประหยัด การนำวัสดุขี้เถ้าที่มีในพื้นที่ เช่น ปลาทะเลมาทำเป็นปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพจากปลา และใช้ในการเพิ่มผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในกลุ่ม ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รณรงค์การใช้กรดฟอสฟอริกแทนกรดซัลฟิวริก เพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิตยางก้อนถ้วย การปลูกพืชแซมในสวนยางพารา เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลา ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นรายได้เสริม

๘.๑.๔ การทำการเกษตรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ รณรงค์การใช้กรดฟอสฟอริกแทนกรดซัลฟิวริก เนื่องจากกรดฟอสฟอริกเป็นกรดอินทรีย์ สามารถสลายตัวได้ตามธรรมชาติ ไม่ตกค้าง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลเสียต่อสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง มีฤทธิ์กัดกร่อนน้อยกว่ากรดซัลฟิวริก ลดการฟุ้งของลาวดรองถ้วยน้ำยาง มีความเหมาะสมในการทำให้ยางจับตัวดี และทำให้คุณสมบัติของยางดีขึ้น มีการใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลาในการจัดการการผลิต ไปไม่นำมาทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ เลี้ยงไก่ เป็ดในสวนยาง ช่วยเป็นปุ๋ยให้กับยางพารา กำจัดศัตรูพืช

๘.๒ ปัจจัยที่ทำให้มีการพัฒนาลดลง

เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตลดลง เนื่องจากราคายางก้อนถ้วยตกต่ำ ทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการกรีดยาง และบางส่วนจ้างกรีดยาง ทำให้ต้นทุนสูง และไม่ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่าย เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่หยุดกรีดยาง

๙. ปัญหาอุปสรรค

๙.๑ ราคาผลผลิตตกต่ำ

๙.๒ สถานการณ์เศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และรายได้ของเกษตรกร ทำให้ไม่มีเงินทุนหมุนเวียน ซาตสภาพคล่องในการดำเนินกิจกรรมการเกษตร

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ การพัฒนาคุณภาพผลผลิตอย่างก้าวหน้า เป็น Premium grade เพื่อเพิ่มมูลค่า โดยการกรีดยาง ๖ มีด และใช้กรดฟอร์มิกแทนกรดซัลฟิวริก ซึ่งได้เริ่มดำเนินการแล้วในปี ๒๕๖๒

๑๐.๒ การพัฒนาการตลาด โดยการรวมกลุ่มเพื่อรวบรวมผลผลิตและประสานผู้รับซื้อเข้ามารับซื้อ ณ จุดรวบรวม โดยวิธีการประมูล โดยจะดำเนินการทุก ๑๕ วัน แต่ต้องหยุดชะงักในปี ๒๕๖๒ เนื่องจากฝนตกชุก และปัญหาราคายางพาราตกต่ำเนื่องจากปัญหาโรคระบาดไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ทำให้ผู้ประกอบการลดปริมาณการรับซื้อยางพารา ประกอบกับปัญหาราคายางพาราตกต่ำ

๑๐.๓ การลดความเสี่ยง โดยการประกอบอาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชผัก การปลูกสับปะรด เหลียง กระวาน และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและอาหารทะเล เพื่อเป็นรายได้เสริม นอกเหนือจากการทำสวนยางพารา ปัจจุบันไม่ได้ดำเนินการแปรรูปเนื่องจากชาวประมงหยุด/ลดออกเรือ เนื่องจากปัญหาโรคระบาดไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) และต้องลดการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรม

๑๐.๔ การนำนวัตกรรมมาปรับใช้ เช่น การทำถุงมือเคลือบยางพารา กางเกงเคลือบยางพารา เพื่อใช้เป็นจุดรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร เช่น ทุเรียน สับปะรด เป็นต้น ปัจจุบันไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากไม่มีวัสดุอุปกรณ์ และไม่คุ้มค่าในการลงทุนในช่วงที่สถานการณ์ราคายางพาราราคาตกต่ำ

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๐.๑ กลุ่มต้องเกิดจากความสนใจของเกษตรกรในพื้นที่ มีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ สมาชิกให้ความร่วมมือ

๑๐.๒ มีการระดมทุน เพื่อจัดทำเป็นกองทุนหมุนเวียน

๑๐.๓ ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นร่วมกับข้อมูลทางวิชาการ เช่น ผสมปุ๋ยใช้เอง การใช้น้ำหมักชีวภาพจากปลาหรือน้ำวัสดุในท้องถิ่นมาทำปุ๋ยหมักใช้เอง

แปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอสามพรานเป็นแหล่งปลูกไม้ผลที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ปลูกไม้ผล อาทิ เช่น ฝรั่ง ชมพู มะม่วง ส้มโอ ลำไย มะนาว และยังมีพืชที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง คือ มะพร้าวน้ำหอม ซึ่งถือว่าเป็นพืชที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอสามพราน มีการปลูกมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และมีความสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครปฐม และเมื่อ ๖ - ๗ ปี ที่ผ่านมา มะพร้าวน้ำหอมมีราคาผลผลิตค่อนข้างสูงจึงทำให้เกษตรกรหันมาปลูกมะพร้าวน้ำหอมเพิ่มมากขึ้นแต่ก็ได้อยู่ได้ประมาณ ๒ - ๓ ปี เพราะมีพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้นและกำลังเริ่มให้ผลผลิตทำให้มีปริมาณผลผลิตออกมาสู่ตลาดมากเกินไปประกอบกับส่งออกได้น้อยลงทำให้ราคาเริ่มขยับลดลง แต่ต้นทุนการผลิตก็สูงขึ้น และเกษตรกรยังประสบปัญหาการระบาดของศัตรูพืช เช่น แมลงดำหนามมะพร้าว หนอนหัวดำมะพร้าว ด่างศัตรูมะพร้าว เมื่อปี พ.ศ.๒๕๖๐ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้มีนโยบายในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ขึ้น ซึ่งจังหวัดนครปฐมได้มอบเป้าหมายให้ทางสำนักงานเกษตรอำเภอสามพรานจัดตั้งแปลงใหญ่ขึ้นจำนวน ๑ แปลง โดยตั้งเป้าหมายไว้ที่มะพร้าวน้ำหอม เนื่องจากเล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอมในช่วงนั้น ทางสำนักงานเกษตรอำเภอสามพราน จึงได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวน้ำหอมรับทราบข้อมูลและสมัครเข้าร่วมโครงการ เพื่อรวมกลุ่มกันในการพัฒนาการผลิตและการตลาดในรูปแบบแปลงใหญ่ ในปีแรกมีเกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าวน้ำหอมสมัครเป็นสมาชิกแปลงใหญ่จำนวน ๒๕ ราย และกำหนดที่ทำกรกลุ่มไว้ที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(เครือข่าย) ตำบลบางช้าง หมู่ที่ ๕ ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพราะตำบลบางช้างมีพื้นที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอมจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อแปลงใหญ่ คือแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมตำบลบางช้าง และในปีที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีเกษตรกรสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น อีก ๑๕ ราย จึงทำให้แปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมตำบลบางช้าง มีสมาชิกรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน ๔๐ ราย จนถึงปัจจุบัน และมีพื้นที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอมของสมาชิก รวมจำนวน ๓๕๕ ไร่

๒.สถานการณ์

ปัจจุบันในพื้นที่มีแนวโน้มจะมีพื้นที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีอายุมากขึ้น แต่บุตรหลานหรือทายาทไม่สนใจที่จะสานต่อในการทำสวนจึงเลิกปลูกไม้ผลชนิดอื่นหันมาปลูกมะพร้าวน้ำหอมแทน เพราะเป็นพืชที่ดูแลรักษาง่ายไม่ต้องยุ่งยาก ลงทุนน้อยต้นทุนการผลิตต่ำ ได้รายได้ทุกเดือน อีกทั้งที่รกร้างว่างเปล่าจำเป็นต้องปลูกพืชเป็นสวนและคาดว่าส่วนมากจะปลูกมะพร้าวน้ำหอมตามเหตุผลเบื้องต้น เพราะจะไปเกี่ยวข้องกับเรื่องภาษีที่ดิน สมาชิกมีปัญหาในเรื่องของการรวมกลุ่มและแนวโน้มคาดการณ์ว่าสมาชิกจะลดลงเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีอายุมากไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม และสมาชิกบางท่านต้องเลิกปลูกเพราะเช่าที่ดินถูกเจ้าของที่เอาที่ดิน สถานการณ์ผลผลิตในปัจจุบันถือว่าดีกว่าปีที่แล้ว เพราะเกษตรกรผลิตได้คุณภาพมากขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในต้นทุนการผลิตบางอย่างเพิ่มขึ้น เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าวัสดุทางการเกษตร ค่าปัจจัยการผลิต รายได้ รายได้เหมือนเดิมกับปีที่แล้ว ถึงแม้ราคาผลผลิตปีนี้อ่อนข้างดีกว่าปีที่แล้วเล็กน้อย แต่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ส่วนเรื่องราคาผลผลิตก็เป็นไปตามกลไกของตลาด การได้รับการช่วยเหลืองบประมาณ ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตรในช่วง ๓ ปีแรก โดยได้นำงบประมาณมาดำเนินการถ่ายทอดความรู้ ให้ความรู้กับสมาชิก เช่น ความรู้ด้านการพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐาน GAP การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยวิธีผสมผสาน การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการตลาด สนับสนุนปัจจัยการผลิต/วัสดุทางการเกษตร ให้แก่สมาชิกเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกพัฒนาระบบการผลิตและคุณภาพผลผลิต เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก สารชีวภัณฑ์ และกับดักล่อด้วงพร้อมสารล่อ

๓. เป้าหมาย (๕ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๖,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๕,๐๐๐ บาทต่อไร่
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๔,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ การเพิ่มคุณภาพผลผลิต ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP/อินทรีย์ ผลผลิตมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด
- ๓.๔ การตลาด มีตลาดประจำ พ่อค้าท้องถิ่นรับซื้อหน้าสวน เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม
- ๓.๕ การบริหารจัดการ เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน พัฒนาสมาชิกแปลงใหญ่ให้เป็น Smart Farmer

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ทางกลุ่มได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มและผู้จัดการแปลง เพื่อเป็นคณะทำงานในการขับเคลื่อนและพัฒนาบริหารจัดการกลุ่ม

๕. การสนับสนุน

- ๕.๑ ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน ในการถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ และสนับสนุนปัจจัยการผลิต/วัสดุทางการเกษตร
- ๕.๒ การส่งเสริมให้สมาชิกใช้ตลาดนำการผลิต
- ๕.๓ สิทธิในการกู้เงินดอกเบี้ยต่ำเพื่อใช้เป็นต้นทุนในการผลิตจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (แต่ทางกลุ่มไม่ได้กู้)

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

- ๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ช่วงแรกสมาชิกสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ตามเป้าหมาย แต่ปัจจุบันต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทางกลุ่มอาจจะต้องปรับเป้าหมายด้านการลดต้นทุนการผลิตใหม่ และส่งเสริมให้สมาชิกใช้วิธีการต่างๆในการลดต้นทุนการผลิตเพิ่มมากขึ้น
- ๖.๒ การเพิ่มผลผลิต สมาชิกสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย
- ๖.๓ การเพิ่มคุณภาพผลผลิต เกษตรกรสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย โดยปัจจุบัน สมาชิกได้ยื่นคำร้องขอรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP แล้วทั้งหมด ๔๐ ราย ผ่านการรับรองแล้ว ๓๐ ราย อยู่ระหว่างตรวจรับรอง ๑๐ ราย
- ๖.๔ การตลาด ยังไม่สามารถพัฒนาให้รวมกลุ่มกันจำหน่ายได้ เนื่องจากสมาชิกมีพ่อค้าประจำในท้องถิ่นมารับซื้อหน้าสวนอยู่แล้ว
- ๖.๕ การบริหารจัดการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มและผู้จัดการแปลง โดยการคัดเลือกจากสมาชิก เพื่อเป็นคณะทำงานในการขับเคลื่อนและพัฒนาบริหารจัดการกลุ่ม

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

มีการนำเทคโนโลยีสื่อสารมาใช้ เช่น สมาร์ทโฟน เพื่อแจ้งข่าวสารให้สมาชิกทราบ ค้นคว้าหาข้อมูลเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ ตรวจสอบด้านการตลาด ราคาผลผลิต และยังได้นำเทคโนโลยีด้านชีวภาพมาใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อลดการใช้สารเคมี ส่งผลให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นต้นแบบ ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรข้างเคียงอีกด้วย เช่น การนำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงมาใช้ในการบำรุงพืชให้แข็งแรง การใช้สารสกัดสมุนไพรมาใช้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

๘. ปัจจัยที่ทำให้มีการพัฒนาลดลง

- ๘.๑ สมาชิกไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้
- ๘.๒ สมาชิกไม่ให้ความสำคัญในการร่วมกิจกรรมของกลุ่ม (เนื่องจาก ปี ๒๕๖๓ ไม่มีปัจจัยการผลิตสนับสนุนสมาชิกจึงไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม)
- ๘.๓ สมาชิกไม่ค่อยกล้าแสดงออก ไม่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาต่างๆซึ่งกันและกัน

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ สมาชิกส่วนใหญ่มีอายุมาก จึงไม่ค่อยสะดวกในการมาร่วมกิจกรรมกับทางกลุ่ม

๙.๒ ด้านการตลาด ไม่สามารถรวมกลุ่มกันจำหน่ายได้ เนื่องจากสมาชิกแต่ละรายจะมีพ่อค้าประจำในท้องถิ่นมารับซื้ออยู่แล้ว ซึ่งจะมารับบริการตัดผลผลิต ขนย้ายผลผลิตให้เสร็จ เจ้าของสวนไม่ต้องทำอะไรเลย แต่ถ้ารวมกันจำหน่าย สมาชิกต้องจ้างคนตัดผลผลิตเอง ขนย้ายผลผลิตเอง เลยไม่มีสมาชิกที่ประสงค์จะรวมกลุ่มกันจำหน่าย

๙.๓ เกษตรกรถูกพ่อค้าเอาเปรียบจากการนับผลผลิต จึงส่งผลต่อรายได้

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มวางไว้ต่อไป

ทางกลุ่มจะจัดตั้งกลุ่มไลน์ขึ้น เพื่อจะใช้ประโยชน์จากกลุ่มไลน์ในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ปรึกษาหารือกัน และแจ้งราคาผลผลิตของแต่ละสวน/แต่ละช่วงเวลา ให้สมาชิกทราบเพื่อป้องกันการถูกกดราคาจากพ่อค้า

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๐.๑ สมาชิกทุกคนควรที่จะเปิดเผยข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีหรือเทคนิคต่างๆในการผลิต การตลาด หรือปัญหาต่างๆ เราจะได้เรียนรู้และช่วยกันแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน เช่น ใครมีปัญหาการระบาดของศัตรูพืชหากใครมีแนวทางป้องกันกำจัดจะได้ช่วยกันแนะนำ หรือหากใครมีพ่อค้าหรือล้งดีๆ ที่มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ก็ควรที่จะแนะนำให้สมาชิกทราบเพื่อเป็นช่องทางให้แก่ทุกคนอีกทางหนึ่ง

๑๐.๒ หากทางกลุ่มมีกิจกรรม ขอให้สมาชิกสละเวลาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม

แปลงใหญ่อย่างพารา หมู่ที่ ๖ ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬมีการปลูกยางพาราอย่างแพร่หลาย โดยส่วนมากจะผลิตยางก้อนถ้วย เนื่องจากยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจ ถ้าผลิตกันไปเรื่อยๆในอนาคตอาจทำให้ราคายางพาราลดลง จึงเริ่มรวมกลุ่มกับเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในพื้นที่เพื่อหาแนวทางเพื่อป้องกันการลดลงของราคายางก้อนถ้วยในอนาคต โดยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ว่านอกจากยางก้อนถ้วยแล้วเรายังสามารถทำอะไรกับยางได้อีกบ้าง ซึ่งได้พบการผลิตน้ำยางสด จึงเกิดการรวมกลุ่มกับเกษตรกร กว่า ๘๘ รายพื้นที่ ๑๘๗๗.๓ ไร่ เพื่อเข้าร่วมกลุ่มเข้าสู่การเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีการผลิตยางก้อนถ้วยควบคู่ไปกับการผลิตน้ำยางสด และได้ได้รับการส่งเสริมและดูแลจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอโซ่พิสัยและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาให้ความรู้และสนับสนุนปัจจัยการผลิตในกระบวนการต่างๆ

๒. สถานการณ์

จากการรวมกลุ่มได้ระยะหนึ่งสมาชิกหลายคนหันกลับไปผลิตยางก้อนถ้วยเหมือนเดิม เนื่องจากการผลิตน้ำยางสดยังมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก แต่ทางกลุ่มยังมีการส่งเสริมในการผลิตน้ำยางสดอยู่ ซึ่งน้ำยางสดมีราคาสูงกว่าแต่ยังขาดตลาดรับซื้อน้ำยางสดในท้องถิ่น และยังคงมีเกษตรกรผลิตน้ำยางสดกว่า ๕๐ % ของสมาชิกทั้งหมด และมีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมกลุ่มจากเดิม ๘๘ ราย เป็น ๑๒๐ ราย เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมใหม่ได้เห็นถึงการได้รับสนับสนุนในเรื่องขององค์ความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการดูแลจากเจ้าหน้าที่ จากหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มยังมีการลดต้นทุนการผลิตโดยการใช้จ่ายตามค่าวิเคราะห์ดิน ที่มีการตรวจเป็นประจำในทุกๆ ปี

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุน จาก ๖๗๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๖๓๐๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕.๘
- ๓.๒ ดารเพิ่มผลผลิต จาก ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๓๕ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖
- ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ/พัฒนาให้ได้มาตรฐาน เปอร์เซ็นต์เนื้อยางแห้ง (DRC) จากร้อยละ ๒๘ เป็น ร้อยละ ๓๕
- ๓.๔ การบริหารจัดการ พัฒนากลุ่มจากกลุ่มแปลงใหญ่ สู่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และพัฒนาสู่นิติบุคคล
- ๓.๕ ด้านการตลาด ทางกลุ่มต้องการที่จะมีตลาดน้ำยางสดในท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนในการขนส่งน้ำยางสดไปขายยังพื้นที่อื่นและเพื่อป้องกันการลดลงของค่า DRC ของยางพารา

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

- ๔.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร จัดเวทีวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาและจัดทำแผนรายแปลง ถ่ายทอดความรู้ ด้านการลดต้นทุน/การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต/ตลาดและการเชื่อมโยงการตลาด/ทบทวนและปรับปรุงข้อมูลทะเบียนสมาชิกให้เป็นปัจจุบันและบันทึกข้อมูลเข้าระบบ <https://co-farm.doae.go.th>
- ๔.๒ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด อบรมถ่ายทอดความรู้การจัดการกลุ่มและบัญชีต้นทุนอาชีพ
- ๔.๓ สถานีพัฒนาที่ดิน ส่งเสริมและสนับสนุน การทำน้ำหมักปุ๋ยหมักชีวภาพ สารปรับปรุงบำรุงดิน

๕. การสนับสนุน

- ๕.๑ การยางแห่งประเทศไทย และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดบึงกาฬ ถ่ายทอดความรู้การเชื่อมโยงการตลาด
- ๕.๒ สภาเกษตรกร ถ่ายทอดความรู้และหาช่องทางการจำหน่าย แปรรูป และประชาสัมพันธ์
- ๕.๓ ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านวิศวกรรมเกษตร จังหวัดร้อยเอ็ด จัดฝึกอบรมหลักสูตร ระบบการให้น้ำพืชและพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อการเกษตร ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่
- ๕.๔ ตลาดกลางยางพาราหนองคาย ถ่ายทอดความรู้ระบบGAPยางพารา
- ๕.๕ บริษัทไทยฮั่ว สาขาสกลนคร จำกัด ถ่ายทอดความรู้เงื่อนไขและวิธีการขายน้ำยางสด

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต โดยวิธีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อลดต้นทุน และมีการผลิตปุ๋ยหมักใช้ใน ทุกปีพบว่าสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ถึงร้อยละ ๑๑.๑๖

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔๕ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๐ จากการใช้ปุ๋ย ตามค่าวิเคราะห์ดินและใช้สารชีวภัณฑ์ร่วมด้วย

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพ เปอร์เซ็นต์เนื้อยางแห้ง (DRC) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒๘ เป็นร้อยละ ๓๘ เกษตรกร ที่ผลิตยางก้อนถ้วยต้องได้รับรองมาตรฐาน GAP ยางก้อนถ้วยทั้งหมดร้อยละ ๑๐๐

๖.๔ การบริหารจัดการ ปัจจุบันเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกำลังพัฒนาสู่ นิติบุคคล

๖.๕ การตลาด ยังไม่มีตลาดในพื้นที่ ทางกลุ่มจึงต้องรวบรวมน้ำยางสดและจำหน่ายเดือนละ ๑ ครั้ง ซึ่งส่งผลให้ ค่า DRC ของยางลดลง

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

เปลี่ยนจากการใช้กรดซัลฟูริกมาใช้กรดฟอร์มิคแทน เนื่องจากกรดซัลฟูริกเป็นกรดแก่ค่อนข้างอันตรายและมี กลิ่นที่เหม็น แสบจมูกซึ่งส่งผลกระทบต่อการเสื่อมสภาพของน้ำยาพาราทำให้ยางมีความยืดหยุ่นต่ำและมีปริมาณ ความชื้นสูงเกินกว่ามาตรฐาน ยางย้วยและอ่อนตัวไม่มีคุณภาพ เกิดปัญหาน้ำยางเหม็นไหลลงตามถนน ทำให้ถนนลื่น เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย แต่การใช้กรดฟอร์มิคจะซึ่งเป็นกรดอินทรีย์บริสุทธิ์จะทำให้ยางแข็งตัวสม่ำเสมอ ยางมีคุณภาพดี สีสวย น้ำหนักยางสูง สามารถระเหยได้ดี ทำให้คุณภาพและความยืดหยุ่นของแผ่นยางคงเดิม ไม่ทำให้โรงเรือนและ แผ่นยางมีกลิ่นเหม็น เปลี่ยนจากการใช้ปุ๋ยเคมีทั่วไปมาใช้ปุ๋ยสั่งตัดตามค่าวิเคราะห์ของดิน ที่มีการตรวจเป็นประจำ ในทุกปีและมีการใช้ปุ๋ยหมักรวมถึงสารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคโรเดอร์มา มาใช้ร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนการผลิตยางและ เพิ่มผลผลิตแก่ยางพาราของกลุ่ม

๘. ปัจจัยที่ส่งผลสู่ความยั่งยืน

๘.๑ การตลาด ด้วยทางกลุ่มได้มีตลาดรองรับผลผลิตทั้งยางก้อนถ้วยและน้ำยางสด จึงทำให้ในเรื่องของการตลาด คงตัวได้ตามสถานะทางเศรษฐกิจ และสามารถต่อรองราคากับพ่อค้าได้ตามคุณภาพของยางที่กลุ่มสามารถผลิตได้

๘.๒ การสนับสนุน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของกลุ่มที่สุดคือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และเอกชน ในเรื่องของความรู้และปัจจัยในการผลิตซึ่งทำให้กลุ่มสามารถลดค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมถึงเพิ่มรายได้ และมาตรฐานการผลิตแก่สมาชิกภายในกลุ่ม

๘.๓ ด้านสุขภาพ สมาชิกของกลุ่มมีสุขภาพกายดีขึ้น จากการปรับเปลี่ยนวิธีการใช้กรดฟอร์มิคแทนกรดซัลฟูริก

๘.๔ สิ่งแวดล้อม ไม่มีกรดซัลฟูริก หยตสู่ดินทำให้ดินในพื้นที่สวนยางพารามีค่าที่ดีขึ้นไม่เป็นกรด ยางไม่ส่ง กลิ่นรบกวนเพื่อนบ้านใกล้เคียง

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลเกาะเปาะ อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอนองจิก มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งหมด ๑๐,๕๔๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗ ของพื้นที่ทั้งหมดในอำเภอนองจิก สำหรับพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่จะปลูกในพื้นที่นาร้าง โดยการขุดยกร่อง ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๗ เป็นต้นมา ปัจจุบันมีเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งหมดจำนวน ๓๓๒ ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่ให้ผลผลิตแล้วจำนวน ๕,๖๖๙ ไร่ พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในตำบลเกาะเปาะตำบลบุโละบุโย และตำบลลิปะสะโง ผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยทั้งอำเภอนองจิก ๒,๒๓๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ซึ่งเกษตรกรในตำบลเกาะเปาะเป็นกลุ่มคนแรกๆที่ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่อำเภอนองจิก เนื่องจากปาล์มน้ำมันเป็นพืชชนิดใหม่ที่นำมาปลูกในพื้นที่ จึงทำให้เกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการพืชชนิดนี้ ทำให้เกษตรกรบางรายล้มเลิกความตั้งใจได้โคนปาล์มทิ้งเปลี่ยนมาปลูกอื่นแทน เช่น มะพร้าว ยางพารา ในปี พ.ศ.๒๕๕๔ โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มก่อตั้งขึ้นในพื้นที่อำเภอนองจิก จึงทำให้เกษตรกรมีความหวังจากการปลูกปาล์มน้ำมันมากขึ้น เนื่องจากมีโรงงานรับซื้อผลผลิตมีตลาดรองรับและใกล้แหล่งเพาะปลูก ทำให้เกษตรกรหันกลับมาให้ความสำคัญกับปาล์มน้ำมันอีกครั้ง เกิดการรวมกลุ่มของผู้ปลูกปาล์มขึ้นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้วยกัน ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ด้านองค์ความรู้ในการจัดการสวนปาล์มให้มีประสิทธิภาพเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มดำเนินงานร่วมกันของเกษตรกรทั้งการผลิตและบริหารกลุ่มองค์กร ปีพ.ศ.๒๕๖๐ กลุ่มได้จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันตำบลเกาะเปาะตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกลุ่มได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเรื่อยมาจนสามารถยกระดับเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนเรียบร้อยแล้ว การดำเนินงานกลุ่มปัจจุบันเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ มีคณะกลุ่มบุคคลเข้ามาศึกษาดูงานของกลุ่มตามฐานเรียนรู้แต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง ผลผลิตเพิ่มขึ้นสมาชิกมีรายได้ต่อครัวเรือนมากขึ้นและมีรายได้เสริมจากกิจกรรมเสริมรายได้ในสวนปาล์ม เกิดการจ้างงานใช้แรงงานในพื้นที่ มีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น คาดว่าปี พ.ศ. ๒๕๖๔ กลุ่มมีความพร้อมที่สามารถจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เพื่อที่จะดำเนินกิจการที่เป็นผลกำไรให้แก่สมาชิกได้ต่อไป

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลเกาะเปาะ อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็นแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๐ ที่ตั้ง/ที่ทำการกลุ่ม หมู่ ๓ ตำบลเกาะเปาะ อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี โดยมีนายปือราเฮง อาแว เป็นประธานแปลงใหญ่นายมูฮำหมัด เถาว์ลย์ เป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ พื้นที่เข้าร่วมโครงการ ประมาณ ๑,๘๑๖ ไร่ มีสมาชิกแปลงใหญ่จำนวน ๓๕ ราย ผลผลิตปาล์มเฉลี่ย ๔,๘๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ผลผลิตสูงสุด ๕,๕๐๐ กิโลกรัม ผลผลิตต่ำสุด ๑,๘๐๐ กิโลกรัม ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๕,๑๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี ต้นทุนเดิม ๔,๒๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี ต้นทุนเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๑๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี เนื่องจากเกษตรกรใส่ปุ๋ยเพิ่ม จาก ๓ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี เป็น ๖ - ๗ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี และมีต้นทุนในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วย

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๒.๖๔ บาทต่อกิโลกรัม เป็น ๐.๙๕ บาทต่อกิโลกรัม โดยการซื้อแม่ปุ๋ยมาผสมใช้เองตามสูตรปุ๋ย โดยยึดหลักการใช้ปุ๋ยถูกสูตร ถูกช่วง ถูกเวลา และมีการนำปุ๋ยอินทรีย์เข้ามาใช้เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตลดลงที่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๔๕ จาก ๒,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี (อายุปาล์มเฉลี่ย ๗ ปี) เป็น ๒,๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี (หลังเข้าร่วมโครงการ ปีที่ ๑) ๓,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี (หลังเข้าร่วมโครงการ ปีที่ ๒) ๔,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี (หลังเข้าร่วมโครงการ ปีที่ ๓) และ ๔,๘๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี (หลังเข้าร่วมโครงการ ปีที่ ๔)

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ/พัฒนาให้ได้มาตรฐาน ปี ๒๕๖๓ ได้รับรองมาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการเกษตร จำนวน ๑๖ แปลง ๑๒ รายสมาชิกเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันในระยะเวลาที่สุกแก่เหมาะสมได้รับรองคุณภาพจากโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่เปอร์เซ็นต์น้ำมัน ร้อยละ ๑๘ ขึ้นไป สมาชิกลดต้นทุนการผลิตโดยการผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดินและผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง

๓.๔ การบริหารจัดการ ปี ๒๕๖๓ จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จัดประชุมกลุ่มอย่างน้อย ๑ ครั้งต่อเดือน กลุ่มมีความพร้อมในการให้บริการต่อคณะศึกษาดูงานด้านปาล์ม น้ำมัน ส่งเสริมองค์ความรู้ สร้างประสบการณ์ ให้มีระบบการจัดการสวนและการบริหารกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ สมาชิกมีการรวมทุนกันซื้อปุ๋ยจากบริษัทจำหน่ายปุ๋ยโดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ส่งเสริมให้สมาชิก มีกิจกรรมเสริมรายได้ในสวนปาล์ม เช่น เลี้ยงผึ้ง ชันโรง แปะ และ เลี้ยงปลาในร่องสวน

๓.๕ การตลาด มีการเชื่อมโยงการตลาดให้สมาชิกแปลงใหญ่ปาล์ม น้ำมัน สมัครงเป็นสมาชิกสหกรณ์ปาล์ม น้ำมันปัตตานี จำกัด เพื่อรับสิทธิประโยชน์จากสหกรณ์ เช่น ราคาซื้อที่สูงกว่าราคาหน้าปาย ส่วนลดค่าปุ๋ยกับสมาชิก เงินปันผล เป็นต้น สร้างเครือข่ายกลุ่มกิจกรรมเสริมรายได้ในสวนปาล์ม เพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิต/ผลิตภัณฑ์

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอหนองจิก ส่งเสริมและตรวจรักษา สัตว์เสริมรายได้ในสวนปาล์ม เช่น แปะ แกะ วัว

๔.๒ สถานีพัฒนาที่ดินปัตตานี ดำเนินกิจกรรมส่งเสริม การเก็บตัวอย่างดินและวิเคราะห์ มอบปัจจัยการผลิต โดโลไมท์ ปรับปรุงสภาพกรด-ด่างของดิน สาธิตผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ

๔.๓ สหกรณ์จังหวัดปัตตานี อบรมให้รู้ รูปแบบการบริหารกลุ่ม เชื่อมโยงตลาด

๔.๔ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ อาสาบัญชีสหกรณ์ แนะนำการจดบัญชีการผลิต และการจัดทำบัญชีกลุ่ม

๔.๕ กรมชลประทาน พัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตร สร้างระบบส่งน้ำออกคูคลองให้น้ำไหลผ่านได้สะดวก

๔.๖ กรมวิชาการเกษตร ตรวจรับรองมาตรฐานGAP

๕. การสนับสนุน

ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร ในการมอบปัจจัยการผลิตให้แก่กลุ่ม เช่น การวางระบบน้ำในสวนปาล์ม น้ำมัน ในพื้นที่แปลงต้นแบบ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนด้านการผลิตใช้ปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง โดยใช้ทางใบปาล์มและมูลสัตว์ที่เลี้ยงเสริมรายได้ในสวนปาล์มมาทำปุ๋ยเกษตรกรใช้ปุ๋ยผสมเองตามค่าวิเคราะห์ดิน

๖.๒ ผลจากการใช้ปุ๋ยและให้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี

๖.๓ กลุ่มมีการบริหารจัดการได้ดี เป็นที่ตอบรับจากคณะศึกษาดูงานที่เข้ามาเรียนรู้

๖.๔ ด้านการตลาด เกษตรกรเก็บเกี่ยวปาล์มน้ำมันในระยะเวลาที่สุกแก่เหมาะสม ทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้สูงกว่าราคาซื้อขายทั่วไป

๖.๕ ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เกิดจากการเข้าใจในองค์ความรู้ของการบริหารจัดการสวนปาล์ม

๗. ผลที่เกิดขึ้น

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๕

๗.๒ สังคม เกิดการจ้างแรงงานในพื้นที่ ในการเก็บเกี่ยวผลผลิต

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม มีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนมีพื้นที่สีเขียวมากขึ้น

๗.๔ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ ผู้นำกลุ่มแปลงใหญ่ที่เข้มแข็ง รวมทั้งสมาชิก มีการพัฒนาความรู้และคุณภาพของกลุ่มให้มีศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มมีการพัฒนาจากการผลิตได้ดี รวมถึงผลผลิตที่ได้คุณภาพของกลุ่มแปลงใหญ่

และกฎระเบียบที่กลุ่มร่วมกันร่างและตกลงกันปฏิบัติเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่ม ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนแม้ว่าจะไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลแล้วก็ตาม

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มกับหน่วยงานต่างๆ สามารถบริหารให้กลุ่มมีความสามัคคีโดยรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน

๘.๒ สมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือภายในกลุ่มเป็นอย่างดี

๘.๓ มีฐานเรียนรู้ แต่ละฐานสามารถนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้จริง

๘.๔ กลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันเป็นที่ยอมรับ มีคณะมาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

๘.๕ มีกฎระเบียบ ข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่มอย่างชัดเจน

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ เสถียรภาพด้านราคาผลผลิตปาล์มน้ำมันไม่แน่นอน

๙.๒ พื้นที่เพาะปลูกบางแปลงของสมาชิกปลูกอยู่ในพื้นที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผลผลิตน้อย

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ มีการรวมกลุ่มกันที่เป็นทางการ ได้แก่ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน จัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนประเภทนิติบุคคลเพื่อรองรับโครงการยกระดับเกษตรกรแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด

๑๐.๒ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๒ปี คณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ต้องเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกคน คณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ทุกคนต้องมาจากการคัดเลือกของสมาชิกทุกคน

๑๐.๓ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ มีการแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน และครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมดของกลุ่ม แบ่งหน้าที่ตามความสามารถของกรรมการแต่ละคน จัดประชุมคณะกรรมการเพื่อปรึกษาหาแนวทางการแก้ไขตามวาระเร่งด่วน

๑๐.๔ การกำหนดกฎระเบียบกลุ่ม มีการทบทวนกฎระเบียบของกลุ่มโดยให้สมาชิกเสนอในที่ประชุมและร่วมกันพิจารณาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่ม

๑๐.๕ การทำแผนธุรกิจในระดับกลุ่มและรายบุคคล สร้างแผนธุรกิจที่มีเป้าหมายเน้นการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และขยายตลาด

๑๐.๖ ปัจจัยการผลิต และการใช้เครื่องจักรกลและเครื่องมือ มีเงินทุนสำรองเพื่อซื้อปัจจัยกองกลางให้กับกลุ่มตามมติของกลุ่ม เมื่อสมาชิกมาขอยืมใช้ปัจจัยต้องมีทะเบียนคุม และมีการรับรองจากคณะกรรมการ มีกฎระเบียบข้อตกลง การขอใช้ปัจจัยหมุนเวียนจากกลุ่มที่ชัดเจน

๑๐.๗ การรวมกันขาย รวบรวมผลผลิตที่จะรวมกันขายให้ได้ปริมาณเพิ่มขึ้นจากเดิมตามมาตรฐานการผลิตที่เพิ่มขึ้น

๑๐.๘ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ซื้อแม่ปุ๋ยมาผสมใช้เองตามสูตรปุ๋ยที่ต้องการ และเหมาะสมกับปาล์มน้ำมัน

๑๐.๙ เพิ่มผลผลิต เพิ่มปริมาณการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด เพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ย ในระดับที่เหมาะสมต่อการให้ผลผลิต

๑๐.๑๐ เพิ่มคุณภาพผลผลิต และการได้รับรองมาตรฐานต่างๆ เช่น GAP RSPO เป็นต้น ศึกษาแนวทางการจัดทำแปลงให้ได้มาตรฐาน RSPO ส่งเสริมให้สมาชิกทำกิจกรรมเสริมรายได้ในสวนปาล์มมากกว่า ๑ กิจกรรม

๑๐.๑๑ เพิ่มมูลค่าผลผลิตได้แก่มีการแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สมาชิกเก็บเกี่ยวผลผลิตส่งจำหน่ายโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม ที่เปอร์เซ็นต์น้ำมันไม่ร้อยละกว่าร้อยละ ๑๘ พัฒนากิจกรรมเสริมรายได้ในสวนปาล์มให้มีกระบวนการผลิตที่เป็นระบบและได้มาตรฐาน

๑๐.๑๑ การเพิ่มช่องทางการตลาดและการทำเกษตรพันธะสัญญา ทำสัญญาซื้อขายผลผลิตกับลานเท/โรงงานสกัดปาล์มน้ำมัน นำผลิตภัณฑ์จากกิจกรรมเสริมรายได้ออกสู่ตลาดออนไลน์ เช่น น้ำผึ้งโพรง/ชันโรง

๑๐.๑๑ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกร ใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หลัก และ ศพก.เครือข่าย เป็นโรงเรียนและศูนย์เรียนรู้ด้านต่างๆ แก่สมาชิกในกลุ่ม จัดอบรม ถ่ายทอดความรู้ และไปดูงานจากกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินงานแล้วประสบความสำเร็จจริง

๑๐.๑๒ ความเข้มแข็งของกลุ่ม มีการรวมกลุ่มสมาชิก จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นนิติบุคคล สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารกลุ่มและการขับเคลื่อนงานของกลุ่ม

๑๐.๑๓ ความสามารถของผู้จัดการแปลง/ประธานกลุ่มเกษตรกร มีการประสานงานกับกลุ่มสมาชิกในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ต่างๆ มีการเรียนรู้เทคโนโลยีเพิ่มเติม เพื่อมาถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม

๑๐.๑๔ ความพร้อมของประธานเกษตรกรที่จะเป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ในอนาคต มีการสร้างเครือข่ายกับประธานกลุ่มด้วยตนเอง และมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานในการประสานงานขอความช่วยเหลือ ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายในกลุ่มทุกคน

๑๐.๑๕ การบริหารจัดการทุนของกลุ่มและรายแปลงทั้งในด้านเงินทุน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การเก็บเงินกลุ่ม และการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างละเอียด และมีการชี้แจงให้กับสมาชิกกลุ่มอย่างโปร่งใสในการประชุม มีการจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การเกษตรแก่สมาชิกในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด มีการปันผลกำไรแก่สมาชิกกลุ่มในทุกๆ ปี

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

เป็นโครงการที่ดี ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้และโอกาสในการเข้าถึงการสนับสนุนของภาครัฐ การบริหารจัดการกลุ่มต้องมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานเพื่อพัฒนา การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความศรัทธา และยอมรับ กลุ่มจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืน ข้อยืนหยัดของกลุ่ม คือ หนึ่งนี้เพื่อส่วนรวม

แปลงใหญ่ต้นแบบ (ปาล์มน้ำมัน) อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ที่มาแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันทุ่งคาโจก ก่อนที่จะมาเป็นแปลงใหญ่นั้น เริ่มจากการเป็น ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในปี ๒๕๕๘ ซึ่งรัฐบาล โดยคณะกรรมการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้ความสำคัญกับสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรในปัจจุบัน ที่มีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ ค่อนข้างสูง ปัญหาโรคแมลง และพื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย และมีคุณภาพต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเอง ได้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดตั้ง ศพก. ขึ้น และทางสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพังงา ได้คัดเลือก แปลงปาล์มน้ำมันของ นายสุทัศน์ กาละสังข์ เพื่อให้เป็นแปลงเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องเกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้ เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต รวมทั้งยังเป็นจุด ที่ให้บริการข้อมูล ข่าวสารและบริการด้านการเกษตรต่างๆ กับเกษตรกร อีกทั้งยังใช้เป็นจุดนัดพบ พบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง สร้างความสามัคคีแก่ คนในชุมชน และต่อมาในปี ๒๕๖๐ ทางสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพังงาได้เสนอให้คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ทราบ และพิจารณากำหนดแนวทางการดำเนินงานพื้นที่ ซึ่งมีสมาชิกเข้าร่วมจำนวน ๖๐ ราย พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ๑,๑๐๐ ไร่

๒. สถานการณ์

ปาล์มน้ำมันแปลงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งคาโจก อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา มีสมาชิก ๖๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมีที่อยู่อาศัยในหมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งคาโจก และมีบางส่วนมีที่อยู่อาศัยนอกพื้นที่ในหมู่ที่ ๒ ๓ และ ๕ อายุส่วนใหญ่อยู่ที่ ๔๑ - ๕๐ ปี และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ร้อยละ ๗๙ เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร พื้นที่มีเอกสารสิทธิ์ รวม ๑,๑๐๐ ไร่ ซึ่งทั้งหมดเป็นปาล์มน้ำมันที่ให้ผลผลิตแล้ว

การบริหารรูปแบบกลุ่ม โดยนายสุทัศน์ กาละสังข์ ซึ่งเป็นเกษตรกรต้นแบบ, ประธาน ศพก. และเคยได้รับรางวัลชนะเลิศ ศพก. ดีเด่นระดับจังหวัด พันธุ์ปาล์มน้ำมัน ที่สมาชิกแปลงใหญ่ปลูกเป็นปาล์มลูกผสมเทเนอราสภาพเป็นพืชเชิงเดี่ยว โดยปลูกตามหลักวิชาการ ๒๒ ต้นต่อไร่ การเก็บเกี่ยวปาล์มน้ำมัน สมาชิกแปลงใหญ่จ้างแรงงานเก็บเกี่ยว เนื่องจากสมาชิกมีอายุมาก การใส่ปุ๋ยจะดำเนินการเอง ผลผลิตเฉลี่ย ๓.๕ ต้นต่อไร่ต่อปี การจำหน่ายผลผลิตจำหน่ายที่ลานเทซึ่งการทำบันทึกข้อตกลงกลุ่มแปลงใหญ่ ซึ่งสมาชิกแปลงใหญ่ต้องตัดปาล์มคุณภาพตามบันทึกข้อตกลงที่ได้ทำไว้ และจะได้อายุสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป ๐.๒๐ บาทต่อกิโลกรัม

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การบริหารจัดการกลุ่ม จัดตั้งคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ พัฒนาคณะกรรมการให้มีบทบาทรับผิดชอบในการบริหารมากขึ้น อบรม/พัฒนาสมาชิก แปลงใหญ่ให้มีความรู้ในการผลิตปาล์มน้ำมันให้ได้คุณภาพมาตรฐาน การทำงานร่วมกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร เน้นหนักให้สมาชิกแปลงใหญ่ได้ร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ส่งเสริมอาชีพเสริม ด้านการแปรรูปเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก

๓.๒ การลดต้นทุนการผลิต กลุ่มมีเป้าหมายในการลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๗,๑๔๐ บาทต่อไร่ ลดลงเหลือ ๖,๙๒๖ บาท (ร้อยละ ๓)

๓.๓ การเพิ่มคุณภาพผลผลิต ให้ความรู้การเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันและช่วงเวลาการเก็บเกี่ยว และรณรงค์การตัดปาล์มส่งลานเท ให้ความรู้เรื่องการตลาดและการรวมกลุ่ม

๓.๔ การเพิ่มผลผลิต แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน กำหนดเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิต จากเดิม ๓,๕๐๐ กิโลกรัม ต่อไร่ต่อปี เป็น ๓,๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เพิ่มขึ้น ๒๐๐ กิโลกรัม หรือร้อยละ ๕.๕

๓.๕ การบริหารการตลาด ผลผลิตปาล์มน้ำมันของสมาชิกทุกรายขายแก่ลานเท ที่ได้ทำบันทึกข้อตกลงไว้

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ในส่วนภาครัฐประกอบด้วยคณะทำงาน ขับเคลื่อนตามมาตรการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันสินค้าเกษตรด้วยระบบส่งเสริม การเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ (แปลงใหญ่) จังหวัดพังงา ที่แต่งตั้งโดยคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์ จังหวัดพังงา ซึ่งมีคณะทำงานจำนวน ๔ ทีม คือ ทีมการบริหารจัดการ ทีมการตลาด ทีมลดต้นทุนการผลิต และ ทีมผู้จัดการแปลง

๔.๒ กระบวนการทำงาน จะเชื่อมโยงการ Single Command ซึ่งประชุมเดือนละ ๑ ครั้ง มีวาระการประชุมเรื่อง การส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ และ โดยเกษตรกรจังหวัดพังงา จะเป็นผู้นำเสนอแผน/ผลการดำเนินงาน ต่อที่ประชุมพิจารณาในการสนับสนุนช่วยเหลือ แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแนวทางปฏิบัติงานเป็น Chief of Operation และ Operation Team

๔.๓ การประชุมสมาชิกแปลงใหญ่ มีการกำหนดที่แน่นอน ทุกวันที่ ๒๗ ของทุกเดือน

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพังงา/สำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา วิเคราะห์จัดทำแผน/ปรับปรุงข้อมูล ถ่ายทอดความรู้ให้สมาชิก และสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า (ปริมาณผลผลิต) และเครื่องผสมปุ๋ย (งบประมาณจังหวัด ปี ๒๕๖๑)

๕.๒ สถานีพัฒนาที่ดินพังงา สนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ฐานการเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์

๕.๓ กรมวิชาการเกษตร ฐานการเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เอกสารทางวิชาการ สนับสนุนปัจจัยการผลิต ช่วยเก็บตัวอย่างดีและไปวิเคราะห์

๕.๔ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ป้ายเผยแพร่วิชาการและแผ่นพับ

๕.๕ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ให้ความรู้แก่สมาชิกแปลงใหญ่ โดยแต่งตั้งประธาน ศพก.เป็นครูบัญชีอาสา เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการทำบัญชีให้กับสมาชิก ศพก.และแปลงใหญ่ฯ

๕.๖ ประมงจังหวัดพังงา สนับสนุนพันธุ์สัตว์น้ำให้แก่สมาชิกแปลงใหญ่ และมีฐานการเรียนรู้ด้านการประมง และเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ

๕.๗ ชลประทานจังหวัดพังงา สนับสนุนแบบจำลองลุ่มน้ำในพื้นที่ตั้งฝายน้ำล้น

๕.๘ สหกรณ์จังหวัดพังงา ถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกแปลงใหญ่ฯ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การบริหารจัดการกลุ่ม มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มและทีมบริหาร สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ร่วมกิจกรรม การพัฒนาความรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตรและร่วมกิจกรรมงาน Field Day

๖.๒ การลดต้นทุนการผลิต การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน

๖.๓ การเพิ่มคุณภาพผลผลิต สมาชิกแปลงใหญ่ได้รับการอบรมการเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมัน และช่วงเวลาการเก็บเกี่ยว และรณรงค์การตัดปาล์มสุกส่งลาน ส่งผลให้ได้ปาล์มที่มีคุณภาพเข้าสู่โรงงานและ ได้ราคาสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป ๐.๒๐ บาทต่อกิโลกรัม.

๖.๔ การเพิ่มผลผลิต แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน กำหนดเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิต จากเดิม ๓,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ต่อปี เป็น ๓,๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

๖.๕ การบริหารการตลาด ผลผลิตปาล์มน้ำมันของสมาชิกทุกรายขายแก่ลานเท ที่ได้ทำบันทึกข้อตกลงไว้ ไม่มีปัญหาการขายผลผลิตราคาผลผลิตเป็นไปตามกลไกการตลาด

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกษตรกรรวมตัวกันบริหารจัดการในรูปแบบแปลงใหญ่และมีการวางแผนการเพิ่มมูลค่าผลผลิตจะมีผลให้อาณาเขตจะทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และได้มีการส่งเสริมอาชีพเสริมในสวนปาล์มน้ำมัน และมีกิจกรรมการผสมปุ๋ยของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและกิจกรรมออมทรัพย์ของสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่ม ลดรายจ่ายลงได้ และสมาชิกมีเงินออม

๗.๒ ด้านสังคม เมื่อมีการดำเนินกิจกรรมแปลงใหญ่รูปแบบกลุ่ม มีการบริหารจัดการแบบแปลงใหญ่ส่งผลให้สมาชิกมีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้สมาชิกกลุ่มมีมุมมองที่ดีขึ้น เกิดความสามัคคีเพิ่มมากขึ้น

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการผลิตที่เน้นการรักษาระบบนิเวศน์ รักษาแหล่งน้ำ ลำคลอง ทำให้ระบบนิเวศดีขึ้น มีพันธุ์ปลาที่หน่วยงานประมงจังหวัด ซึ่งอนาคตจะเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของพื้นที่ สำหรับการจัดการสวนที่ลดการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช โรค แมลง และวัชพืชจะทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น

๗.๔ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ คือ สมาชิกแปลงใหญ่ทุกคนได้รับการถ่ายทอดความรู้และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สมาชิกนำไปพัฒนาศักยภาพของตนเองและครอบครัวได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ ทีมผู้จัดการแปลงที่มุ่งมั่นในการทำงาน มีการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม บทบาทที่ต้องทำ และทำให้ได้ บริหารจัดการโดยยึดถือเป็นหน้าที่ที่ต้องทำของผู้บริหารท้องถิ่น มีความตั้งใจและรอบรู้ในบทบาทการพัฒนาอย่างดี มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และโน้มน้าวสมาชิกให้ตระหนักต่อการพัฒนาอาชีพ เพื่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน

๘.๒ การบูรณาการในทีม มีความเป็นทีมงานสูงมีความเป็นกันเองและเข้าใจซึ่งกันและกัน

๘.๓ ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดพังงา ทำให้การส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ โดยเฉพาะด้านการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิต ยังคงต้องดำเนินการต่อไป

๘.๔ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ของสมาชิกแปลงใหญ่ เป็นเวทีของการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิตปาล์มน้ำมัน

๘.๕ การประชุมแปลงใหญ่ทุกเดือน สามารถแจ้งข่าวสารและผู้ช่วยผู้จัดการแปลงสามารถติดตามความก้าวหน้าได้และยังเป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของแปลงใหญ่ด้วย

๙. ปัจจัยที่ทำให้มีการพัฒนาลดลง

๙.๑ สมาชิกแปลงใหญ่มีอายุมาก

๙.๒ การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าใช้งบประมาณสูง (เช่น การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล)

๙.๓ การสนับสนุนของหน่วยงานขาดความเป็นเอกภาพ ไม่บูรณาการเท่าที่ควร เพราะมีข้อกำหนดเฉพาะของแต่ละโครงการ/กิจกรรม

๑๐. ปัญหา อุปสรรค

การปรับเปลี่ยนแนวคิดของเกษตรกรสมาชิก จากวิธีการผลิตแบบเดิมสู่แนวคิดการผลิตแบบใหม่ ต้องอาศัยการทำความเข้าใจให้รู้ถึงแนวทางปฏิบัติ ผลที่จะเกิดขึ้น และผลกระทบเชิงลบ

๑๑. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

กลุ่มมีแนวทางในการที่พัฒนาด้านการตลาด โดยการก่อตั้งลานรับซื้อปาล์มน้ำมันคุณภาพเพื่อส่งโรงงาน (เอเซียเน พลาสติก) โดยตรง ซึ่งไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

๑๒. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๒.๑ ควรให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ บริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรทั่วไป และพึ่งพาตนเองได้

๑๒.๒ การดำเนินการควรมีความชัดเจนและต่อเนื่องสามารถวัดผลได้

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันอำเภอควนโดน “กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาปาล์มน้ำมันอำเภอควนโดน” เพื่อร่วมกันพัฒนากระบวนการผลิตปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นพืชที่เกษตรกรส่วนใหญ่เริ่มให้ความสนใจ โดยรวบรวมสมาชิกได้จำนวน ๑๔๒ ราย และมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุนต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ

จากนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานเกษตรอำเภอควนโดน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ให้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน และมีพื้นที่ปลูกอยู่ในอำเภอควนโดน ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน รวมกลุ่มในการผลิต ร่วมกันจัดหาปัจจัย การผลิต การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการด้านการตลาดเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก “กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาปาล์มน้ำมันอำเภอควนโดน” จากนั้นกลุ่มได้ส่งใบสมัครเข้าร่วมโครงการต่อคณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command หรือ SC) มีสมาชิกจำนวน ๑๗๘ ราย พื้นที่ ๙๔๘ ไร่ และได้รับการรับรองจากคณะทำงานฯ เป็นแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ปี ๒๕๖๐ และได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเป็น “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาปาล์มน้ำมันแปลงใหญ่อำเภอควนโดน” เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๐

ปัจจุบันแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล มีนายศุภเรศน์ แซ่ฮามา เป็นประธาน และมีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม จำนวน ๑๕ คน มีสมาชิกจำนวน ๑๘๐ ราย พื้นที่ ๙๖๑ ไร่ ร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ผลิตปาล์มน้ำมันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล เป็นแปลงใหญ่ปี ๒๕๖๐ ตั้งอยู่ที่ หมู่ ๑ ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูลพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ๙๖๑ ไร่ ความเหมาะสมของพื้นที่ 5๑จำนวนเกษตรกรสมาชิก ๑๘๐ ราย แปลงย่อย ๒๕๐ แปลง คุณภาพผลผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๘๘ แปลง ผลผลิตรวม ๒,๐๙๑ ตันต่อปี ผลผลิตเฉลี่ย ๒,๙๘๗ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี โดยมี นายศุภเรศน์ แซ่ฮามาเป็นผู้จัดการแปลง และประธานแปลงใหญ่ นางสาวสุดาวรรณ สมัตถนาถ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้จัดการแปลง

๓. เป้าหมายในการดำเนินงาน

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๕,๕๒๐ บาทต่อไร่ต่อปี เป็น ๔,๔๑๖ บาทต่อไร่ต่อปี
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๒,๔๘๙ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เป็น ๒,๙๘๗ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี
- ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ เก็บเกี่ยวปาล์มสุก (มีลูกร่วงอย่างน้อย ๗ - ๑๐ เมล็ด) ส่งผลผลิตภายใน ๒๔ ชั่วโมง โดยปาล์มไม่มีสิ่งปนเปื้อน ตัดก้านทะลายปาล์ม ยาวไม่เกิน ๒ นิ้ว ปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตปาล์มน้ำมันคุณภาพเพื่อขอรับรองคุณภาพมาตรฐาน GAP
- ๓.๔ การตลาด รวมกลุ่มขายปาล์มน้ำมันคุณภาพ กลุ่มทำข้อตกลงกับลานเท พัฒนัณรงค์ ในการขายปาล์มคุณภาพ ลานเทจะเพิ่มราคาให้สมาชิก ๐.๑๐ บาทต่อกิโลกรัม จากราคาป้ายและผลประโยชน์เพิ่มอีก ๐.๐๕ บาทต่อกิโลกรัม ให้แก่กลุ่มฯ โดยมีบัตรสมาชิกออกโดยกลุ่มเพื่อรับรองคุณภาพกับลานเท จัดเวทีเชื่อมโยงการตลาดระหว่างผู้ผลิตกับผู้ประกอบการ จัดทำแผนธุรกิจ
- ๓.๕ การบริหารจัดการ ส่งเสริมให้สมาชิกพัฒนาคุณภาพผลผลิตสู่มาตรฐาน GAP มีการบันทึกต้นทุนการผลิต และปริมาณผลผลิต อบรมให้ความรู้สมาชิกในการผลิตปาล์มน้ำมันคุณภาพ และศึกษาดูงาน พัฒนาสมาชิก

แปลงใหญ่เป็น Smart Farmer ติดตามประเมินผล/ เยี่ยมชมสวนสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาในการจัดการสวน

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนกระบวนการทำงานแปลงใหญ่ เป็นการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นทีมงานบริหารจัดการแปลงใหญ่ เป็น ๔ ทีม คณะทำงานด้านการตลาด คณะทำงานด้านการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต คณะทำงานบริหารจัดการ และมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานกับชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (เทศบาล และ อบต.) สหกรณ์การเกษตรควนโดน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมัน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ

๕. การสนับสนุน

กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน ระหว่างปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อครบกำหนดการสนับสนุนงบประมาณ ทางกลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีเงินหมุนเวียนจากการจัดตั้งกองทุนปุ๋ย

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

- ๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๕,๕๒๐ บาทต่อไร่ต่อปี เป็น ๔,๔๑๖ บาทต่อไร่ต่อปี
- ๖.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๒,๔๘๙ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เป็น ๒,๙๘๗ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี
- ๖.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต สมาชิกได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๘๘ ราย
- ๖.๔ การตลาด กลุ่มทำข้อตกลงกับลานเท พัฒนัณรงค์ ในการขายปาล์มคุณภาพ
- ๖.๕ การบริหารจัดการ จัดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

๗. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- ๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี ในกระบวนการผลิตสินค้าทำให้ระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น
- ๗.๒ ด้านสุขภาพ สุขภาพแข็งแรงขึ้น จากการลดการใช้สารเคมี ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน
- ๗.๓ ด้านสังคม เกษตรกรได้รู้จักกันจากการมาร่วมประชุม มีการสนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการแนะนำเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ทำให้เกิดเครือข่ายเป็นวงกว้างจนถึงเครือข่ายในต่างจังหวัด
- ๗.๔ ด้านเศรษฐกิจ รู้จักการคิดและวิธีลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต และทำให้เป็นที่รู้จักตลาด

๘. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

๘.๑ ความเข้มแข็งของกลุ่ม ต้องมีการประชุมพูดคุยกันอย่างต่อเนื่อง เยี่ยมชมสวนสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้คำปรึกษาแนะนำ และแก้ไขปัญหาในการจัดการสวน และสมาชิกในกลุ่มต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ความสามารถและความพร้อมของผู้จัดการแปลง/ประธานแปลง

๘.๒ ผู้นำมีส่วนช่วยให้กิจกรรมดำเนินการได้อย่างราบรื่น ผู้นำต้องมีความพร้อม มีความเสียสละ และต้องทำตัวเป็นกลาง

๘.๓ มีตลาดซื้อขายที่แน่นอน กลุ่มทำข้อตกลงกับลานเท พัฒนัณรงค์ ในการขายปาล์มคุณภาพ ลานเทจะเพิ่มราคาให้สมาชิก ๐.๑๐ บาทต่อกิโลกรัม จากราคาป้าย และผลประโยชน์เพิ่มอีก ๐.๐๕ บาทต่อกิโลกรัม ให้แก่กลุ่ม ๆ โดยมีบัตรสมาชิกออกโดยกลุ่มเพื่อรับรองคุณภาพกับลานเท

๙. ปัญหาอุปสรรค

๙.๑ ลานเทที่ทำข้อตกลงกับแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน มีระยะทางไกลกับสวนของสมาชิก ทำให้สมาชิกที่มีผลผลิตปาล์มไม่มาก เสียเวลา และสิ้นเปลืองค่าขนส่งในการนำผลผลิตไปขาย

๙.๒ ปัญหาภัยแล้ง ผลผลิตลดน้อยลง

๙.๓ ราคาผลผลิตโดยเฉลี่ยตกต่ำ

๑๐. แผนการพัฒนากลุ่มที่ได้วางไว้

๑๐.๑ ต่อรองกับลานเทให้เพิ่มสาขาที่อยู่ใกล้

๑๐.๒ กลุ่มจัดตั้งลานเทรับซื้อผลผลิตของกลุ่มเอง

๑๑. ข้อเสนอแนะ

สมาชิกควรทำอาชีพเสริมในสวนปาล์มน้ำมัน เพื่อเพิ่มรายได้ และใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ (โค แพะ เป็ด ไก่พื้นบ้าน) ปลูกผักกูด ผักเหลียง ฯลฯ

แปลงใหญ่มะพร้าว อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรก่อนการรวมตัวเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ เริ่มแรกดำเนินการเป็นกลุ่มส่งเสริมอาชีพชมรมสวนมะพร้าว เกาะพะงัน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อผู้ที่ปลูกมะพร้าวได้รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรม และเพื่อต่อรองราคาให้กับสมาชิกผู้ปลูกมะพร้าว มีสมาชิกจำนวน ๑๕ ราย โดยมีนายสุภศักดิ์ โชติช่วง เป็นประธานชมรม ต่อมาในปี ๒๕๕๔ ได้ขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเป็น วิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน ประเภทกิจการทำสวนมะพร้าว ดูแลให้กับเกษตรกรชาวสวนมะพร้าว ในด้านการบริการ ต่อมาได้เพิ่มเติมกิจการ ได้แก่ การแปรรูป การผลิตปุ๋ย การเพาะพันธุ์พืช และจำหน่ายสินค้าด้านการเกษตรต่างๆ พร้อมทั้งขอ “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) มะพร้าวเกาะพะงัน

แปลงใหญ่มะพร้าวเกาะพะงัน ดำเนินการเมื่อปีงบประมาณ ๒๕๖๐ โดยมีนายสุภศักดิ์ โชติช่วง เป็นประธาน มีสมาชิก ๗๓ ราย เนื้อที่ ๖๔๑.๕ ไร่ สมาชิกแปลงใหญ่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๗๐ แปลง สมาชิกทั้งสองส่วนอยู่ในทั้งตำบลบ้านใต้ และตำบลเกาะพะงัน และใช้กฎ ระเบียบ ที่ใช้เหมือนกัน และทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม เดิมกลุ่มมีที่ทำการตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และในปัจจุบันได้ย้ายที่ทำการกลุ่มมาอยู่ที่ หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของกลุ่ม

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มะพร้าวอำเภอเกาะพะงัน มีพื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๖๔๑.๕ ไร่ มีความเหมาะสมพื้นที่ S๒,S๓ พื้นที่อยู่นอกเขตชลประทานทั้งหมด ปริมาณผลผลิต ๕๔๗,๒๐๐ ผลต่อปี โดยมีนายวรรณัฐ บัวชื่น เป็นผู้จัดการแปลง และมีนายสุภศักดิ์ โชติช่วง เป็นประธานแปลง มีจำนวนสมาชิกเกษตรกร ๗๓ ราย การบริหารจัดการ ดำเนินการในรูปแบบกลุ่มมีคณะกรรมการ ดำเนินงาน จำนวน ๑๔ ราย แปลงใหญ่มะพร้าวอำเภอเกาะพะงัน ได้รับการรับรองคุณภาพผลผลิตมีมาตรฐาน GAP อินทรีย์ และเป็นสินค้าที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) มีการจัดหาทุนอย่างต่อเนื่องโดยการขอสินเชื่อแปลงใหญ่มะพร้าวที่อยู่ภายใต้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน เป็นเงิน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ได้มีการสร้างเครือข่ายโดยเป็นการต่อยอดแปรรูปเป็นสินค้าต่าง ๆ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า เช่น วิสาหกิจชุมชนบ้านทองนาง ผลิตต้นพันธุ์มะพร้าวจำหน่าย และวิสาหกิจชุมชนน้ำมันมะพร้าวเกาะพะงัน แปรรูปเป็นน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ผลิตกะทิพลาสเจอร์ไรส์ และเครื่องสำอาง ซึ่งได้มีการทำเป็นโรงงานสำหรับแปรรูปสินค้า ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการขอ มาตรฐาน GMP และมาตรฐาน ออย. เพื่อให้สินค้าเป็นที่ยอมรับของตลาด สามารถส่งออกได้ โดยจะขายทั้งตลาดออนไลน์และออฟไลน์ และขายส่งตามโรงแรมในพื้นที่อำเภอเกาะพะงัน และอำเภอใกล้เคียง เป็นการสร้างมูลค่าให้กับสินค้า สร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑. การลดต้นทุนการผลิต จาก ๑,๕๐๐ บาทต่อไร่ต่อ ๓ เดือน เป็น ๘๐๐ บาทต่อไร่ต่อ ๓ เดือน
- ๓.๒. การเพิ่มผลผลิต จาก ๑,๘๐๐ ผลต่อไร่ต่อปี เป็น ๒,๐๐๐ ผลต่อไร่ต่อปี
- ๓.๓. การพัฒนาคุณภาพ พัฒนาคุณภาพสินค้ามาตรฐานอินทรีย์ พัฒนาแปรรูปผลผลิตจากมะพร้าวแบบครบวงจร
- ๓.๔. ด้านการตลาด มีช่องทางตลาดเพิ่มขึ้น มีตลาดรองรับที่แน่นอน สร้างมูลค่าเพิ่มโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ
- ๓.๕. การบริหารจัดการ ปลูกพืชแซมในสวนมะพร้าวเพื่อเพิ่มรายได้ ปรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกร

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ กลุ่มการบริหารจัดการกลุ่มโดยสมาชิก และคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนากลุ่ม เน้นการแก้ไขปัญหาของผลผลิตทางการเกษตร (มะพร้าว) การรวมตัวกันเพื่อต่อรองราคา และการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต และแก้ปัญหากการเกิดโรคระบาด

๔.๒ กลุ่มได้เป็นตัวแทนขอขึ้นทะเบียนตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) “มะพร้าวเกาะพะงัน”

๔.๓ โดยสมาชิกและคณะกรรมการรวมกัน จัดทำกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม และปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีการระดมทุน และมีการลงทุนร่วมกัน เพื่อนำไปบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกทุกคนต้องมีหุ้นอย่างน้อย คนละ ๑ หุ้นๆ ละ ๑๐๐ บาท

๔.๔ สร้างเครือข่ายโดยการให้กลุ่มต่อต่างๆ แปรรูป เช่น วิสาหกิจชุมชนน้ำมันมะพร้าวเกาะพะงัน แปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น และผลิตกะทิสด วิสาหกิจชุมชนบ้านท้องนาง ผลิตต้นพันธุ์มะพร้าวจำหน่าย เป็นต้น

๔.๕ มีการจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการผลิต

๔.๖ มีการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าว โดยการให้สมาชิกเลี้ยงแตนเบียนเพื่อช่วยป้องกันและกำจัดศัตรูพืชมะพร้าว

๕. การสนับสนุน

ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอเกาะพะงัน กรมวิชาการเกษตร มหาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อุตสาหกรรมจังหวัด บริษัทประชารัฐสามัคคี เป็นต้น ได้เข้ามาให้ความรู้และสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ กลุ่มการบริหารจัดการกลุ่มโดยสมาชิก และคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนากลุ่ม

๖.๒ ผลผลิตเพิ่มขึ้น

๖.๓ มีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากการแปรรูปมะพร้าว

๖.๔ สมาชิกได้รับความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีเวทีเสวนาให้กับสมาชิกได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์

๖.๕ สร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร

๖.๖ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการจดบันทึก

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ ทำให้เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ช่วยลดต้นทุน และสร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร การรวมตัวกันของสมาชิกทำให้สามารถต่อรองราคาได้มากขึ้น สร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร สร้างรายได้กับคนในชุมชน เกิดเงินหมุนเวียนในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจภายในอำเภอให้เกิดการแข่งขันในระดับเกษตรกร สร้างคุณภาพผลผลิต ให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในการซื้อ

๗.๒ ด้านสังคม สร้างความสามัคคีให้กับคนในชุมชน และพัฒนาบุคคลให้ดีขึ้น

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน น้ำ และพืช ช่วยสร้างสมดุลของทรัพยากรในระบบนิเวศโดยรอบช่วยสร้างความหลากหลายของชนิดทรัพยากรในพื้นที่โดยรอบแปลงเกษตร

๗.๔ ด้านความยั่งยืน การรวมตัวกันของสมาชิกแปลงใหญ่มะพร้าว ทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในการทำเกษตรมากขึ้น เนื่องจากสามารถได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการที่ดี กลุ่มมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดการต่อยอด สร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิก

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และ ยั่งยืน

๘.๑ กลุ่มมีความมุ่งมั่นทุ่มเทและเสียสละของผู้จัดการแปลง, ประธานแปลง และคณะทำงานของกลุ่ม

๘.๒ สมาชิกมีความเชื่อมั่นในความสามารถของคณะทำงาน และกลุ่มสามารถพัฒนาต่อไปได้

๘.๓ คณะทำงานและสมาชิกมีการพัฒนาและหาความรู้ให้กับตัวเองตลอดเวลา และสามารถถ่ายทอดให้สมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง

๘.๔ การไม่หยุดพัฒนาผลิตภัณฑ์ ต่อยอดผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

๘.๕ กลุ่มมีการทำแผนการพัฒนากิจการ พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ ราคามะพร้าวตกต่ำ แนวทางการแก้ไข คือ มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากมะพร้าว เช่น น้ำมันมะพร้าว สกัดเย็น น้ำกะทิ พลาสเจอร์ไรซ์ เครื่องสำอาง มีการรวมตัวของกลุ่มเพื่อรวบรวมผลผลิตมะพร้าวเพื่อจำหน่าย ทำให้สามารถต่อรองราคาได้ ผลที่ได้ คือ เพิ่มมูลค่าให้กับมะพร้าว สร้างรายได้เพิ่มให้กับเกษตรกร ไม่โดนกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง

๙.๒ ขาดเงินทุนในการพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม แนวทางการแก้ไข คือ เข้าร่วมโครงการสนับสนุนสินเชื่อ เพื่อพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผลที่ได้ คือ นำเงินทุนที่ได้มาสร้างเป็นโรงงานแปรรูปผลผลิตที่ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มโอกาสในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ เสริมสร้างความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ต่อยอดผลิตภัณฑ์จากสิ่งเหลือใช้ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับมะพร้าว

๑๐.๒ เสริมสร้างความรู้ด้านการวางแผนธุรกิจ และการตลาด

๑๐.๓ การพัฒนาคุณภาพสินค้า ให้ได้รับมาตรฐานสินค้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และสร้างโอกาสในการขยายกิจการ และส่งออก

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่าง ๆ

สมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีความรักและทุ่มเทในการทำงาน ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม จะทำให้กลุ่มดำเนินกิจการไปสู่เป้าหมายอย่างประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งเชื่อมั่นในความสามารถของสมาชิกหรือคณะทำงานของกลุ่มว่าจะสามารถนำพาแปลงใหญ่ ไปสู่มาตรฐานที่สูงขึ้น และสมาชิกได้รับประโยชน์สูงสุด

แปลงใหญ่ผัก สมุนไพร

รหัส แปลง	จังหวัด	ชื่อแปลงใหญ่	เกรด
๑๐๐๗	นครพนม	แปลงใหญ่ผักซีฝรั่ง หมู่ที่ ๓ ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม	AA
๑๘๙๕	พระนครศรีอยุธยา	แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลนาคู อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	AA
๑๒๒๓	พิจิตร	แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร	BA
๙๑๙	แพร่	แปลงใหญ่พริก หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองม่วงไข่ อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่	AA
๘๙๑	ภูเก็ต	แปลงวิสาหกิจชุมชนผลิตผักเหมียงแปลงใหญ่	AA
๑๔๒๘	แม่ฮ่องสอน	แปลงกระเทียม หมู่ที่ ๑ ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	CB
๒๙๖๔	ลพบุรี	แปลงใหญ่ผัก ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	AA
๘๘๐	หนองบัวลำภู	แปลงใหญ่ผัก ตำบลวังทอง หมู่ที่ ๒ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	AA
๑๖๕๒	อ่างทอง	แปลงใหญ่ผัก หมู่ที่ ๒ ตำบลหลักแก้ว อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง	BC

แปลงใหญ่ผักชีฝรั่ง หมู่ที่ ๓ ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาดุพนม จังหวัดนครพนม

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

พื้นที่ปลูก การเริ่มปลูกเป็นการปลูกเพื่อกินในครัวเรือนต่อมาได้รับความสนใจจากพ่อค้าแม่ค้าและเริ่มปลูกกันอย่างแพร่หลายในปี ๒๕๓๐ และมีการขยายตลาดและสร้างอาชีพให้คนในชุมชน

ในปี ๒๕๕๘ กรมส่งเสริมการเกษตรเริ่มเข้ามาส่งเสริมการปลูกและการดูแลผักชีฝรั่ง มีการรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และจัดตั้งเป็นศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน การเริ่มปลูกในระยะแรกมีการใช้สารเคมีเกือบทั้งหมด ต่อมาได้รับคำแนะนำจากเกษตรตำบลให้ใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี และประธานกลุ่มได้รับการฝึกอบรมในการผลิตสารชีวภัณฑ์ใช้เอง จึงนำมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกเพื่อผลิตใช้เอง

ในปี ๒๕๖๐ รวมกลุ่มจัดตั้งแปลงใหญ่ เริ่มต้นมีสมาชิกทั้งหมด ๓๕ คน ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๔๓ คน ในพื้นที่ทั้งหมด ๘๐ ไร่ ด้วยความมุ่งหวังการขับเคลื่อนตามนโยบายของภาครัฐให้มีการรวมกลุ่มกันผลิต รวมกลุ่มกันขาย รวมทั้งการตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานให้เป็นกลุ่มที่สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน และยังรวมกลุ่มกันเพื่อหาตลาดให้สอดคล้องกับผลผลิต

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ผักชีฝรั่ง หมู่.๓ ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาดุพนม จังหวัดนครพนม เป็นแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๐ ตั้งอยู่ที่ หมู่ ๓ ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาดุพนม จังหวัดนครพนม พิกัด ๔๘ X ๔๗๐๘๕๖ Y ๑๘๗๘๔๐๐ โดยมีนายประสิทธิ์ วงษ์ตา เป็นประธานแปลงใหญ่ นางศศิมา สุภาธร เป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ พื้นที่เข้าร่วมโครงการประมาณ ๔๖ ไร่ จำนวนสมาชิก ๔๓ ราย ผลผลิต ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิต ๗,๗๘๐ บาทต่อไร่ การได้รับความช่วยเหลือ/งบประมาณ ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีเครื่องมือทางการเกษตร การตลาด จากการจัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ ทางกลุ่มได้รับปัจจัยการผลิตและงบประมาณในการบริหารกลุ่มในช่วง ๓ ปีแรก (ปี ๒๕๕๙ ปี๒๕๖๐ ปี ๒๕๖๑) จากกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีการจัดสรรแบ่งให้สมาชิกกลุ่มนำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดมาจนถึงปัจจุบัน ทางด้านการตลาดจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวนโดยการบรรจุถุงขายเองซึ่งถุงบรรจุภัณฑ์ได้รับการออกแบบจากสำนักงานเกษตรอำเภอธาดุพนม

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต เป้าหมายลดต้นทุนร้อยละ ๒๐ จากเดิม ๑๐,๘๐๐ บาทต่อไร่ สามารถลดต้นทุนให้เหลือ ๗,๗๘๐ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๙๖

๓.๒ เพิ่มผลผลิต เป้าหมายการเพิ่มผลผลิตร้อยละ ๒๐ จากเดิม ๑,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐

๓.๓ พัฒนาคุณภาพเพื่อให้ได้รับมาตรฐาน จะพัฒนามาตรฐานการผลิตให้ได้รับมาตรฐาน GAP ในอนาคต

๓.๔ บริหารจัดการ มีการใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี และบริการเครื่องจักรกลแก่สมาชิกแปลงใหญ่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมให้มีผู้จัดการแปลงที่สามารถบริหารจัดการแปลงด้วยตนเองได้หลังจากไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร

๓.๕ การตลาด ปัจจุบันด้านการตลาดจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวนทั้งหมด โดยการบรรจุถุงขายเองซึ่งถุงบรรจุภัณฑ์ได้รับการออกแบบจากสำนักงานเกษตรอำเภอธาดุพนมที่ได้ให้การสนับสนุนภายใต้โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยในการตลาดจะมีกลุ่มเป็นผู้รวบรวม และกระจายการส่งผลผลิตให้สมาชิกกลุ่มสามารถส่งขายผลผลิตได้ทุกคน ไม่มีตกค้าง หรือสินค้าล้นตลาด

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครพนม ส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต มอบปัจจัยการผลิต และการให้ความรู้ด้านการวางแผนการผลิตรายบุคคล

๔.๒ สถานีพัฒนาที่ดินนครพนม การเก็บตัวอย่างดินและวิเคราะห์ สารอาหารผลิตน้ำหมักชีวภาพ ส่งเสริมการผลิต ปุ๋ยพืชสด

๔.๓ สหกรณ์จังหวัดนครพนม อบรมให้รู้ รูปแบบการบริหารกลุ่ม เชื่อมโยงตลาด

๔.๔ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ อบรมเกษตรกรให้วิเคราะห์ต้นทุนได้ร้อยละ ๑๐๐ ของสมาชิก

๔.๕ ชลประทาน พัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตร สร้างระบบส่งน้ำจากแม่น้ำโขงถึงแปลงนาเกษตร

๔.๖ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม อบรมให้ความรู้เทคโนโลยีการผลิตพืช

๕. การสนับสนุน

ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร ในการมอบปัจจัยการผลิตให้แก่กลุ่ม เช่น ปุ๋ยอินทรีย์

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนด้านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และสารชีวภัณฑ์ ทดแทนการใช้สารเคมี ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรให้ความสนใจ ในการหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากความปลอดภัย และเห็นผลสำเร็จจริง

๖.๒ การเรียนรู้การวางแผนการผลิต ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตผักชีฝรั่งตามช่วงความต้องการของตลาด ผลผลิตไม่ล้นตลาด

๖.๓ ด้านการตลาด เกษตรกรมีช่องทางการตลาดที่แน่นอน เป็นระบบตลาดนำการเกษตร ซึ่งเกษตรกรสามารถ วางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับตลาดที่ส่งจ่อล่วงหน้า และยังบริหารจัดการเป็นกลุ่ม มีการกระจายผลผลิตสู่ตลาด ทำให้ผลผลิตไม่ล้น ไม่ตกค้าง สมาชิกทุกรายสามารถจำหน่ายผลผลิตได้

๖.๔ ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น จากการได้รับความรู้ในด้านการผลิตผักชีฝรั่งคุณภาพดี

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ การได้ผลผลิตแล้ว มีตลาดรองรับที่แน่นอน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ ก่อให้เกิดการหมุนเวียน ทางการเงินชุมชน เกษตรกรสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนได้

๗.๒ สังคม เกิดการรวมกลุ่มกันผลิตเพิ่มมากขึ้น เช่น ในอดีตมีสมาชิกแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการเพียง ๔๑ ราย แต่ในปัจจุบัน มีเพิ่ม ๘๐ ราย แต่เป็นเกษตรกรที่เป็นภาคสมทบ ไม่ได้มีรายชื่อในระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อการบริหารจัดการของกลุ่มที่ดี และมีการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มเรื่อยๆ ตามโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรเห็นความสำคัญในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมากขึ้น

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรแปลงใหญ่ผักชีฝรั่ง หมู่ที่ ๓ ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ได้รับความรู้ในการผลิตผักชีฝรั่งให้ได้คุณภาพ และปลอดภัย โดยการใช้สารชีวภัณฑ์ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น และยังไม่มีการเผาเศษวัสดุ/ศัตรูพืชต่างๆ จะนำมาทำปุ๋ยหมักภายในแปลง เพื่อมาใช้กับแปลงผักชีฝรั่งต่อไปด้วย

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

ผู้นำกลุ่มแปลงใหญ่ที่เข้มแข็ง รวมทั้งสมาชิก มีการพัฒนาความรู้และคุณภาพของกลุ่มให้มีศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มมีการพัฒนาจากการผลิตที่ไม่มีตลาดรองรับ มาเป็นการใช้ตลาดนำการเกษตร ที่มีตลาดก่อนที่จะทำการผลิต รวมถึงผลผลิตที่ได้คุณภาพของกลุ่มแปลงใหญ่ และกฎระเบียบที่กลุ่มร่วมกันร่างและตกลงกันปฏิบัติเป็นแนวทางในการ พัฒนากลุ่ม ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนแม้ว่าจะไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลแล้วก็ตาม

๙. ปัญหา อุปสรรค

กลุ่มเกษตรกรขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดความรู้ด้านการตลาดออนไลน์

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ มีการรวมกลุ่มกันที่เป็นทางการ ได้แก่ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน จัดทะเบียนวิสาหกิจ ชุมชนประเภทนิติบุคคลเพื่อรองรับโครงการยกระดับเกษตรแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด

๑๐.๒ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ กำหนดกฎระเบียบกลุ่ม มีการบริหารจัดการทุนของกลุ่มและรายแปลงทั้งในด้านเงินทุน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๑๐.๓ การทำแผนธุรกิจในระดับกลุ่มและรายบุคคล สร้างแผนธุรกิจที่มีเป้าหมายเน้นการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และขยายตลาด

๑๐.๔ พัฒนากลุ่มตามเป้าหมาย ๕ ด้าน ได้แก่ ลดต้นทุนการผลิต การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองให้เพียงพอต่อสมาชิก การใช้เครื่องจักรกลและเครื่องมือ มีเงินทุนสำรองเพื่อซื้อปัจจัยกกลางให้กับกลุ่ม เพิ่มปริมาณการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด พัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด เช่น GAP RSPO เป็นต้น มีการรวบรวมผลผลิตก่อนจำหน่าย เพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยมีการแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และเพิ่มช่องทางการตลาดและการทำเกษตรพันธะสัญญา

๑๐.๕ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกร

๑๐.๖ สร้างความสามารถของผู้จัดการแปลง/ประธานกลุ่มเกษตรกรที่จะเป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ในอนาคต

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

เป็นโครงการที่ดี ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้และโอกาสในการเข้าถึงการสนับสนุนของภาครัฐ การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ผักชีฝรั่ง ควรเป็นเรื่องการมีส่วนร่วม ทุกขั้นตอน เนื่องจาก สมาชิกมีจำนวนมาก การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความศรัทธา และยอมรับ กลุ่มจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

“๕ ร กระบวนการแห่งความสำเร็จ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์”

แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลนาคู อำเภอดักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. ความเป็นมาก่อนมาเป็นแปลงใหญ่

แรกเริ่มกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่พืชผัก ตำบลนาคู อำเภอดักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิสาหกิจชุมชนบ้านนาคูร่วมใจพัฒนา) ทำการเกษตรด้วยการปลูกข้าวเป็นหลัก ด้วยวิธีการหว่านสำรวย และพันธุ์ข้าวที่ใช้เป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ให้ผลผลิตต่ำ อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องระบบชลประทานไม่ครอบคลุม ไม่มีคลองซอยเข้าถึงไร่นา เกษตรกร มีเฉพาะคลองส่งน้ำใหญ่เท่านั้น และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เกษตรกรได้ประสบปัญหาขาดทุนอย่างหนัก ราคาข้าวตกต่ำ ทางกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอดักไถ่จึงได้เข้าไปแนะนำให้ปลูกพืชอื่นทดแทนข้าว และได้เริ่มทำการมาส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและเข้าสู่ระบบส่งเสริมการเกษตร ในรูปแบบแปลงใหญ่ จนได้เริ่มขอการรับรองจัดตั้งแปลงใหญ่ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ และในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อรวมกลุ่มขอรับสนับสนุนปัจจัยการผลิตการกรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนบ้านนาคูร่วมใจพัฒนา” มีจำนวนสมาชิก ๓๗ ราย พื้นที่ ๒๐๕.๕๐ ไร่ และมีเป้าหมายในการผลิตพืชผักปลอดภัย สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองก่อให้เกิดการเชื่อมโยงตลาดรับซื้อผลผลิตที่แน่นอนต่อไปในอนาคต

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลนาคู อำเภอดักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ที่ เลขที่ ๓๓/๑ หมู่ ๕ ตำบลนาคู อำเภอดักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิกัดภูมิศาสตร์: ๑๔.๔๖๖๐๙๙, ๑๐๐.๒๕๕๒๒๐ พิกัด UTM : ๔๗P ๖๓๕๒๘๔ ๑๕๙๖๔๖ ลินค่าหลัก ได้แก่ คენ้ำ ผักกวางตุ้ง กวางตุ้งไต้หวัน ผักบุ้งจีน ผักชี ผักกาดหอม กะเพรา โหระพา มะนาว บวบเหลี่ยม มะเขือเปราะ มะเขือยาว ฟักเขียว แตงร้าน พื้นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒๐๕.๕ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาคู อำเภอดักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สมาชิก จำนวน ๓๗ ราย เกษตรกรต้นแบบ ๑ ราย มีนายสำเร็จ สุนทรคงตระกูล เป็นประธานแปลงใหญ่ นายมานะ มากเจริญรุ่ง เป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ ด้านการตลาด ปัจจุบันได้ทำบันทึกตกลงซื้อขายร่วมกับผู้ประกอบการห้างสรรพสินค้า (Modern Trade) เช่น Tesco Lotus CP Fresh Mart จำนวน ๑๗ ชนิด ได้แก่ คენ้ำ ค้าน้ำยอด ผักชี กวางตุ้ง ผักบุ้งจีน กะเพรา และ โหระพา มะนาว กวางตุ้งไต้หวัน ผักกาดหอม บวบเหลี่ยม มะเขือเปราะ มะเขือยาว ฟักเขียว แตงร้าน แตงกวา มะระจีน และจำหน่ายให้กับตลาดขายส่งในพื้นที่และข้างเคียง เช่น ตลาดอ่างทอง และตลาดไท

การได้รับการช่วยเหลืองบประมาณ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ สนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้ การศึกษาดูงาน และสนับสนุนปัจจัยการผลิต เครื่องมือและบรรจุภัณฑ์ องค์การบริหารส่วนตำบลนาคู สนับสนุนอาคารเพื่อใช้เป็นที่ทำการกลุ่มและพัฒนาเป็นโรงคัดบรรจุผักและผลไม้ บริษัทเอกชัย-ดีสทริบิวชั่น ซิสเทม จำกัด (เทสโก้ โลตัส) สนับสนุนความรู้ ปัจจัยการผลิต และกำกับดูแลกระบวนการผลิตและการตลาด

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต เป้าหมายการลดต้นทุน มากกว่าร้อยละ ๑๕

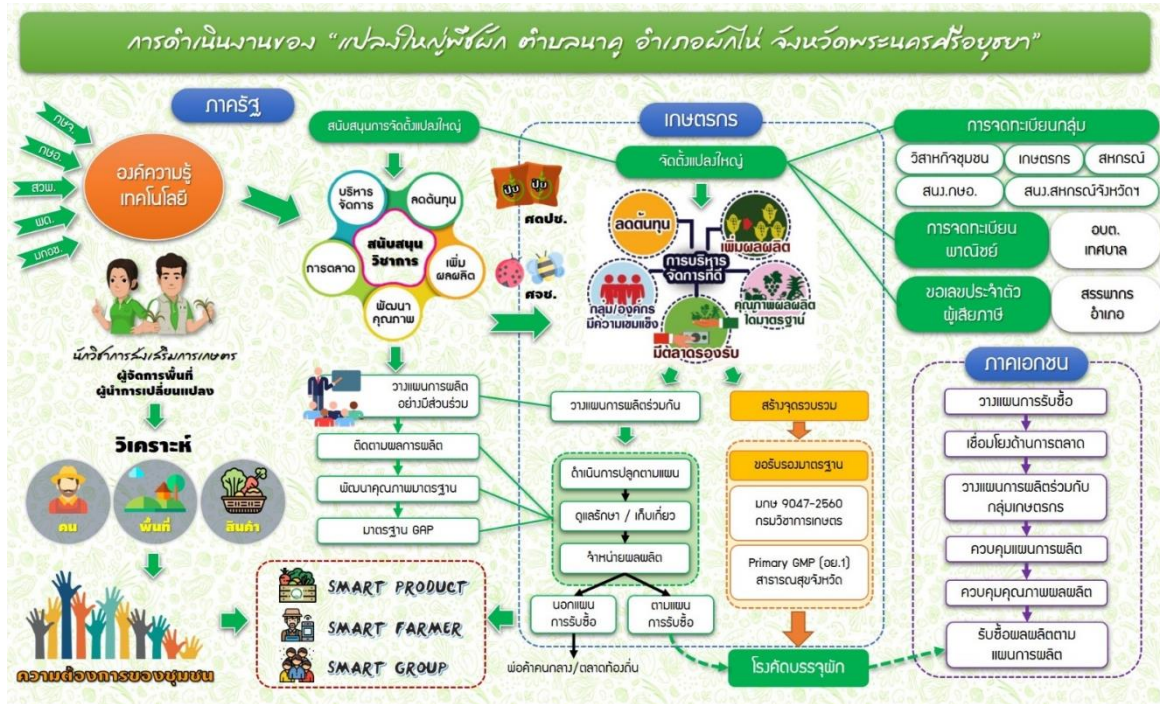
๓.๒ เพิ่มผลผลิต ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๑๕ มีปริมาณผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดทั้งปีและเพียงพอต่อความต้องการของตลาด

๓.๓ พัฒนาคุณภาพ เกษตรกรได้รับรองมาตรฐาน GAP โรงคัดบรรจุผักและผลไม้ที่ได้รับรองมาตรฐาน

๓.๔ การตลาด มีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน มีการเชื่อมโยงตลาดกับเอกชน

๓.๕ การบริหารจัดการ การระดมทุน เพื่อเป็นกองทุนกลุ่ม มีการจัดหางบประมาณมาพัฒนา

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๕. การสนับสนุน

- ๕.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประสานงานติดต่อหน่วยงานระดับจังหวัดในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ สนับสนุนสำนักงานเกษตรอำเภอ และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานแปลงใหญ่ในภาพรวม
- ๕.๒ สำนักงานเกษตรอำเภอผักไห่ ประสานงานติดต่อหน่วยงานระหว่างพื้นที่กับจังหวัด ถ่ายทอดความรู้ร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ รวบรวมข้อมูลความต้องการของกลุ่มเสนอให้จังหวัดทราบเพื่อจัดทำโครงการและจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่ม
- ๕.๓ สถานีพัฒนาที่ดินพระนครศรีอยุธยา ส่งเสริมการเก็บตัวอย่างดินและวิเคราะห์ สาธิตการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ส่งเสริมการผลิตปุ๋ยพืชสด
- ๕.๔ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรที่ ๕ จังหวัดชัยนาท ส่งเสริมการใช้ไส้เดือนฝอย กิจกรรมถ่ายทอดความรู้การเข้าสู่มาตรฐาน GAP และทำหน้าที่ตรวจรับรองมาตรฐาน GAP
- ๕.๕ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่งเสริมการจัดทำบัญชีต้นทุน การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย
- ๕.๖ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน GAP พืชอาหาร และการใช้เครื่องหมาย Q กับผลผลิต
- ๕.๗ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สนับสนุนโรงเรือนอัจฉริยะ เครื่องมือ และเครื่องจักรกลเกษตรขนาดเล็ก
- ๕.๘ องค์การบริหารส่วนตำบลนาคู สนับสนุนอาคารเพื่อใช้เป็นที่ทำการกลุ่ม และเป็นโรงคัดบรรจุผักและผลไม้
- ๕.๙ บริษัท เอกซัย-ดีสทรีบิวชั่น ซีเอสเอ็ม จำกัด สนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงอาคารโรงคัดบรรจุผักและผลไม้ อุปกรณ์และเครื่องมือมือต่างๆ มีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาและควบคุมคุณภาพผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด และมีการทำ MOU ซื้อขายผลผลิตร่วมกัน

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตลดลง ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยจากเดิม ๑๗,๙๖๕.๔๖ บาทต่อไร่ เป็น ๑๓,๙๘๖.๐๘ บาทต่อไร่ ลดลงร้อยละ ๒๒.๑๕

๓.๒ เพิ่มผลผลิต มีการวางแผนการผลิตร่วมกันทำให้ลดปัญหาเรื่องผลผลิตล้นตลาด และช่วยให้มีผลผลิตเพียงพอต่อการจำหน่ายตลอดทั้งปี ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นเฉลี่ยจากเดิม ๑,๘๒๕.๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๒,๖๘๗.๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๗.๒๖ มีการวางแผนการผลิตสินค้าล่วงหน้าเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๓.๓ พัฒนาคุณภาพ ผลผลิตส่วนใหญ่มีคุณภาพมาตรฐานรับรอง ลักษณะตรงตามความต้องการของตลาด และมีการตรวจสอบสารพิษตกค้างในผัก เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายให้กับผู้บริโภค มีเกษตรกรได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๒๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๕๖ โรงคัดบรรจุผักและผลไม้ได้รับรองมาตรฐาน GMP มีการสุ่มตรวจสอบสารเคมีตกค้างในตัวอย่างผลผลิตเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภค

๓.๔ การตลาด มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน ราคาเป็นกลาง ไม่ผันผวนตามราคาตลาด และมีอำนาจต่อรองราคา โดยมีการทำการตกลงรับซื้อผลผลิตร่วมกับ modern trade เช่น Tesco Lotus และ CP Fresh mart

๓.๕ การบริหารจัดการ มีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ และมีการขยายผลให้กับผู้คนที่โดยรอบทั้งในพื้นที่และจังหวัดข้างเคียง เช่น อ่างทอง และสุพรรณบุรี มีการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer มีการประชุมเพื่อวางแผนการผลิตและปรึกษาหารือสม่ำเสมอ มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกำลังขอลงทะเบียนเป็นนิติบุคคล มีการจัดทำโครงการเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณจากงบจังหวัดฯ/งบกลุ่มจังหวัดฯ มีการจูงใจให้ลูกหลานกลับมาทำงานในพื้นที่และเตรียมพัฒนาให้เป็น Young Smart Farmer ปี ๒๕๖๔ มีการประชุมเพื่อวางแผนการผลิตและปรึกษาหารือสม่ำเสมอทุกเดือน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยมีการลดพื้นที่ทำนาข้าว มาปลูกผักมากขึ้น เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลผลิตมีตลาดรองรับแน่นอน มีการนำเทคโนโลยี เช่น สารชีวภัณฑ์ โรงเรือนอัจฉริยะ ระบบน้ำ มาปรับปรุงกระบวนการผลิต มีการจ้างแรงงานภาคการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชน

๗.๒ ด้านสังคม เกิดสมาชิกภาคสมทบ จากพื้นที่ข้างเคียงเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้วย มากกว่า ๘๐ ราย เป็นต้นแบบในการเรียนรู้การผลิตพืชผักปลอดภัยและต้นแบบกลุ่มเกษตรกรเข้มแข็ง ้วยแรงงานที่อาศัยอยู่ชุมชนกลับมาสนใจและร่วมกิจกรรมภาคการเกษตรมากขึ้น เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีการผลิตพืชผักปลอดภัย ลดการใช้สารเคมี สามารถตรวจสอบสารพิษตกค้างได้ ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค เกษตรกรให้ความสำคัญกับทรัพยากรน้ำและดินมากขึ้น โดยมีการปรับปรุงและบำรุงรักษาให้เพียงพอและเหมาะสม มีการบริหารจัดการเศษวัสดุทางการเกษตรแบบ Zero waste เช่น การทำปุ๋ยหมัก และให้อาหารปลา

๘. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ มีตลาดรับซื้อสินค้าที่แน่นอน โดยทำสัญญากับ บริษัท เอก-ชัย ดีสทริบิวชั่น ซิสเทม จำกัด (Tesco Lotus) และการกำหนดราคาที่เหมาะสม ไม่ผันผวนตามราคาตลาด

๘.๒ มีการวางแผนการผลิต โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อลดการล้นตลาดของผลผลิต

๘.๓ สมาชิกทุกคนร่วมใจกันลดการใช้สารเคมี โดนหันใช้สารชีวภัณฑ์ น้ำหมักชีวภาพแทน

๘.๔ หน่วยงานรัฐ/เอกชน มาส่งเสริมและพัฒนา

๘.๕ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร และความสามารถของผู้นำกลุ่ม

๘.๖ เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้มากขึ้น

๙. ปัญหาและอุปสรรค

๙.๑ ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

๙.๒ เกษตรกรบางรายสนใจเข้าร่วมกลุ่ม แต่ยังไม่ได้รับมาตรฐาน GAP

๙.๓ กลุ่มไม่มีเงินมากพอในการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต เนื่องการกลุ่มตกลงกันว่าจะไม่กู้เงิน

๙.๔ มีโรคแมลงรบกวน เช่น ราสนิมขาว ด่างหมัดผัก

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ การพัฒนากระบวนการผลิตของเกษตรกรสมาชิกให้ได้รับรองมาตรฐาน GAP

๑๐.๒ การพัฒนา Q อาสา เพื่อเป็นที่ปรึกษาเรื่องมาตรฐานให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม

๑๐.๓ การพัฒนา Young Smart Farmer ในการเรียนรู้เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ๆ และกลับมาเป็นต้นแบบให้กับสมาชิกรายอื่นๆ

๑๐.๔ การจัดหาแหล่งเงินทุน/งบประมาณในการขยายอาคารโรงคัดบรรจุผักและผลไม้ เพื่อรองรับตลาดที่ขยายเพิ่มมากขึ้น

๑๐.๕ การพัฒนาระบบการทำงานผ่าน application / smartphone ให้มากขึ้น

๑๐.๖ การแปรรูปผลผลิต

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๑.๑ การพัฒนากลุ่มต้องเกิดจากความต้องการของเกษตรกร จะทำให้สามารถพัฒนาได้บรรลุวัตถุประสงค์ เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างทั่วถึง

๑๑.๒ ควรมีการสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับการบริโภคพืชผักปลอดภัยให้กับเกษตรกร และผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นความสำคัญและสร้างค่านิยมในการบริโภคพืชผักปลอดภัย

๑๑.๓ ควรมีการพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับที่มีความแม่นยำ เพื่อให้ผู้บริโภคได้มั่นใจทุกกระบวนการผลิตสินค้า

แปลงใหญ่พืชผักตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

แปลงใหญ่พืชผักตำบลห้วยแก้ว เกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีแนวคิด/ความต้องการสร้างรายได้เสริม โดยการปลูกพืชผักต่างๆ สลับกับการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลัก อีกทั้งกลุ่มเกษตรกรยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการกำหนดแนวทาง การพัฒนาการเกษตร การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าเกษตร เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการรวมแปลงผลิตเป็นแปลงใหญ่ เพื่อก่อให้เกิด กิจกรรมลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มคุณภาพผลผลิต เป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร การแก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ หรือปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกร ตลอดจนกระบวนการผลิต การจัดการห่วงโซ่อุปทาน และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังเข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต และมีการบริหารจัดการร่วมกัน โดยเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มการผลิต เพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มคุณภาพสินค้าเกษตร ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการ โดยมีหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่พืชผักตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร จัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ทำการกลุ่มแปลงใหญ่ ตั้งอยู่ที่ ๓๑๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร โดยมีนายจันทรา แสนโคตร เป็นประธานกลุ่มแปลงใหญ่ และผู้จัดการแปลงใหญ่ มีสมาชิก จำนวน ๖๐ ราย พื้นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒๐๕ ไร่ ผ่านการประเมินแปลงตามคุณภาพผลผลิตมาตรฐาน GAP และได้รับใบรับรองฯ จำนวน ๓๓ ราย พื้นที่ ๑๐๕ ไร่ พื้นที่ความเหมาะสม เป็น S๑ และ S๒ ผลผลิตของกลุ่มแปลงใหญ่ ได้แก่ ถั่วฝักยาว มะระจีน พริกหยวก พริกชี้ฟ้าเม็ดใหญ่ บวบ มะเขือเปราะ แตงร้าน ผักคะน้า ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง และผักกาดเขียวปลี ผลผลิตของกลุ่มแปลงใหญ่รวมประมาณ ๑,๒๐๐ ตันต่อปี

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๑๐,๐๐๐ บาทต่อไร่ สามารถลดต้นทุนการผลิตลง ๑,๔๐๐ - ๒,๐๐๐ บาทต่อไร่ โดยการผลิตสารชีวภัณฑ์ น้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักใช้เอง สามารถลดต้นทุนการผลิตลง ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ บาทต่อไร่ จากการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ๔๐๐ - ๕๐๐ บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๕ จาก ๒,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๒,๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและการผลิตเมล็ดพันธุ์ผักพันธุ์ดี

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ ร้อยละ ๕๐ สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่พืชผัก มีการผลิต รวบรวม และควบคุมคุณภาพสินค้าตามมาตรฐาน GAP สมาชิกร้อยละ ๕๕ ผ่านการตรวจรับรองคุณภาพตามมาตรฐาน GAP และสมาชิกจำนวน ๑๕ ราย อยู่ระหว่างการขอรับรองมาตรฐาน GAP แบบกลุ่ม ที่มีแผนการตรวจสอบระบบควบคุมภายใน เพื่อควบคุมคุณภาพและรวบรวมสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๓.๔ การบริหารจัดการ จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการใช้ชีวภัณฑ์และปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดหาปัจจัยการผลิตและการตลาด จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนผักปลอดภัยไร้แก้ว และวิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดภัยสารพิษ เป็นแหล่งผลิตและเรียนรู้ด้านชีวภัณฑ์ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน จัดหาปัจจัยการผลิตและจำหน่ายสินค้าให้กับสมาชิก

๓.๕ การตลาด พอค้ารวบรวมตลาดขายส่ง ตลาดท้องถิ่น ตลาดสินค้าออนไลน์ ตลาด GAP MOU ตลาดนำการผลิต) ผลิตสินค้าจำหน่ายให้กับพอค้าผู้รวบรวมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ขายให้กับผู้บริโภคโดยสร้างจุดรวบรวมสินค้าคัตบรรจุ และวางขายร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชน ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้าผ่านทางออนไลน์ รวบรวมสินค้าของสมาชิกขายส่งให้กับบริษัทที่รับซื้อสินค้าตามคุณภาพ GAP

แปลงใหญ่พริก หมู่ ๓ ตำบลหนองม่วงไข่ อำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรผู้ปลูกพริก ตำบลหนองม่วงไข่ อำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริกอำเภอนองม่วงไข่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เพื่อรวมตัวกันรับการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตพริกร่วมกันแก้ไขปัญหาการผลิต มีการดำเนินกิจกรรมหลายด้าน ได้แก่ การผลิต การแปรรูป ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งคัดเลือกจากตัวแทนเกษตรกรมาเป็น คณะกรรมการบริหารของกลุ่ม จากนั้นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินนโยบายส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่โดยเน้นการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และลดต้นทุนการผลิตพัฒนาในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้จากการผลิตได้อย่างยั่งยืน

ปี ๒๕๖๐ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริกอำเภอนองม่วงไข่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่พริกหนองม่วงไข่ ทะเบียนเลขที่ ๖-๕๔-๐๘-๐๒-๑-๐๐๘๒ ที่ทำการเลขที่ ๑๐/๒ หมู่ ๓ ตำบลหนองม่วงไข่ อำเภอนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ เกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกแรกตั้ง จำนวน ๙๘ รายพื้นที่ ๔๐๗ ไร่ ปัจจุบันมีสมาชิกเข้าร่วมโครงการทั้งหมดจำนวน ๑๒๘ รายพื้นที่ ๔๕๗ ไร่ เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อการผลิตพริกคุณภาพ มีการบริหารจัดการสินค้าร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

๒. สถานการณ์

ปี ๒๕๖๓ มีสมาชิกทั้งหมด ๑๒๘ ราย พื้นที่ ๔๕๗ ไร่ เกษตรกร ๑ ราย จะปลูกพริกระหว่าง ๑ - ๓ ไร่ เกษตรกรปลูกพริกในเดือนสิงหาคม ผลผลิตออกเดือนตุลาคม และหมดเดือนมีนาคม สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ ๑๒๘ ราย พื้นที่ปลูก ๔๕๗ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๓,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นปริมาณผลผลิตทั้งสิ้น ๑,๕๔๙ ตัน ราคาจำหน่าย กิโลกรัมละ ๑๓ บาท คิดเป็นมูลค่า ๒๐,๗๘๗,๐๐๐ บาท สมาชิกกลุ่มมีรายได้เฉลี่ย ๔๕,๕๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี กลุ่มแปลงใหญ่สามารถดำเนินการเปิดจุดรับซื้อผลผลิตของเกษตรกร ตลอดฤดูกาล มีตลาดที่แน่นอน สามารถรับซื้อผลผลิต ๑๙๐ ตัน จากการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตกับบริษัทโดยตรง คิดเป็นมูลค่า ๒,๔๗๐,๐๐๐ บาท

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ เฉลี่ยลดลง ๓,๕๐๐ บาทต่อไร่ โดยตรวจวิเคราะห์ที่ดินทุกแปลง และใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ ปรับปรุงบำรุงดินโดยปลูกปุ๋ยคอก

๓.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ เฉลี่ยเพิ่มขึ้น ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยการตัดแต่งกิ่งทรงพุ่ม ฝักระวัง การระบาดของศัตรูพืชและหมั่นตรวจแปลงสม่ำเสมอ ลดการสูญเสียทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

๓.๓ พัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้ GAP จำนวน ๑๒๘ ราย ป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน วางกับดักแมลง แขนงลูกเห็บไม้ ใช้สารเคมีสมาชิกได้รับใบรับรองการผลิตพืช GAP ร้อยละ ๑๐๐

๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

๓.๕ การตลาด เปิดจุดรับซื้อผลผลิตสมาชิก ๑ แห่ง ขอรับการสนับสนุนสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านบาทถ้วน) เพื่อเป็นเงินทุนสำหรับรวบรวมผลผลิตของสมาชิก การกระจายผลผลิตจำหน่ายเป็นพริกหนุ่ม ร้อยละ ๔๐ ส่งตลาดสี่มุมเมืองในราคา กิโลกรัมละ ๑๐-๑๗ บาท จำหน่ายเป็นพริกก้ามปู ร้อยละ ๑๕ ส่งตลาดสี่มุมเมืองและประเทศมาเลเซีย ในราคา กิโลกรัมละ ๑๕-๓๕ บาท จำหน่ายเป็นพริกแดงเด็ด ร้อยละ ๔๕ ส่งเข้าโรงงานแปรรูปพริก ผลผลิตพริกหนุ่มและพริกก้ามปูสมาชิกจำหน่ายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น ๑๐ ราย ผลผลิตพริกแดงเด็ดสมาชิกจำหน่ายให้กับกลุ่มแปลงใหญ่ที่เปิดจุดรับซื้อในราคาประกัน กิโลกรัมละ ๑๓ บาท

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ในส่วนของภาครัฐทั้งในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ โดยมีคณะกรรมการเพื่อร่วมขับเคลื่อนการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ ได้แก่ คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดแพร่ คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรจังหวัดแพร่ (Chief of Operation : CoO) คณะทำงานบริหารจัดการการขับเคลื่อนระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่จังหวัดแพร่ จำนวน ๔ ทีม ประกอบด้วย ทีมการตลาด ทีมการตลาดต้นทุน ทีมการบริหารจัดการ ทีมผู้จัดการแปลง

ทีมผู้จัดการแปลงใหญ่ได้มีแผนการติดตามการดำเนินงานของแปลงใหญ่ ว่ามีการดำเนินการไปตามระยะเวลา และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรคอย่างไร เพื่อนำไปกำหนดแนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้งานมีความก้าวหน้าจนสามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนปฏิบัติงานที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สถานีพัฒนาที่ดิน ให้ความรู้ในการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ การจัดทำแผนที่ Zoning

๕.๒ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ การจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีฟาร์ม

๕.๓ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแพร่ สนับสนุนเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

๕.๔ สำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วงไข่ และสำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ พัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) พัฒนาและสร้างเครือข่าย Smart Farmer ต้นแบบโดย

๕.๕ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ติดตามประเมินผลการดำเนินงานแปลงใหญ่

๕.๖ ชลประทาน ให้ความรู้เรื่องการใช้น้ำ

๕.๗ พาณิชย์จังหวัดแพร่ ให้ความรู้เรื่องการตลาด

๕.๘ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สนับสนุนสินเชื่อ

๕.๙ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดทำโครงการวิจัยการควบคุมศัตรูพริกโดยชีวภัณฑ์

๕.๑๐ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการผลิตพริกปลอดภัย

๕.๑๑ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ให้ความรู้การพัฒนาคุณภาพผลผลิตและการบริหารจัดการด้านตลาด

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ (ลดลงเฉลี่ย ๓,๕๐๐ บาทต่อไร่)

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ (เพิ่มขึ้น ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่)

๖.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ส่งเสริมให้มีการผลิตพริกให้มีคุณภาพและปลอดภัยตามความต้องการของตลาด และได้รับการรับรองมาตรฐานทุกแปลง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๖.๔ การตลาด ประสานผู้ประกอบการเข้ามาสั่งซื้อผลผลิตและทำ MOU การซื้อขายผลผลิตกับบริษัทโดยตรง ในราคาประกัน ๑๓ บาทต่อกิโลกรัม เปิดจุดรับซื้อผลผลิตที่ดำเนินการโดยกลุ่มแปลงใหญ่พริกหนองม่วงไข่ จำนวน ๑ จุด

๖.๕ การบริหารจัดการ ประสานงานขอรับการสนับสนุนสินเชื่อตามโครงการ XYZ จำนวนเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อใช้ในการบริหารจัดการรับซื้อผลผลิตของสมาชิก

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยแบบ GAP ปลอดภัยทั้งเกษตรกรและผู้บริโภคส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมทำให้ระบบนิเวศน์ดีขึ้น สร้างความสมดุลให้กับสิ่งแวดล้อมการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เป็นการลดการเผาวัสดุทางการเกษตรลดมลพิษ มลภาวะหมอกควัน ทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

๗.๒ ด้านสุขภาพ ด้วยกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ระบบนิเวศน์ที่สมดุล ส่งผลต่อสุขภาพที่ดีปลอดภัยทั้งเกษตรกรและผู้บริโภค

๗.๓ ด้านสังคม เพิ่มการรวมกลุ่มเกษตรกร มีการบริหารจัดการแบบแปลงใหญ่ มีการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มเกษตรกร เกิดความสามัคคีทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

๗.๔ ด้านเศรษฐกิจ มีการรวมกลุ่มเกษตรกร มีการวางแผนการผลิต และการตลาด เพิ่มการแข่งขันเพื่อเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

ผู้จัดการแปลง บริหารจัดการสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยเข้าใจ เข้าถึงเกษตรกร รู้จักพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร สามารถกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพของตนเอง

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และแปลงใหญ่ มีกระบวนการพัฒนาสมาชิกให้เป็น Smart Farmer เพื่อให้สามารถพัฒนาการผลิต การบริหารจัดการ ตลอดจนมีการเผยแพร่องค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีด้านการปลูกพริกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป อันจะส่งผลให้สมาชิกมีความรู้ความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลง และปลูกพริกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกกลุ่มได้เข้ารับการอบรมจาก ศพก. อำเภอหนองม่วงไข่ อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ และกิจกรรมการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ที่จัดอย่างต่อเนื่องทุกปี

ประธานกลุ่มแปลงใหญ่ มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในการปลูกพริก เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและต่างพื้นที่ มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

เกษตรกรผู้ปลูกพริก จำนวน ๗๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๗๒ มีการปลูกข้าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายเป็นการเสริมรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน เกษตรผู้ปลูกพริก จำนวน ๔๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๒๘ มีการปลูกพืชใช้น้ำน้อย เช่นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนารวมเกษตรกรที่ดำเนินการผลิตสินค้าเพื่อลดความเสี่ยงทั้งสิ้น ๑๒๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการลดความเสี่ยงแทนที่เกษตรกรจะมีรายได้จากการปลูกพริกเพียงอย่างเดียว เกษตรกรสามารถมีข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน มีการปลูกพืชหลังนาเพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน สร้างให้เกิดความเข้มแข็งกับกลุ่มอย่างพอเพียงและยั่งยืน

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ สมาชิกบางกลุ่มไม่สามารถนำผลผลิตมาจำหน่ายให้กับกลุ่มได้เพราะได้เอาปัจจัยการผลิตจากพ่อค้าคนกลาง และต้องจำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้าคนกลางเท่านั้น ไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ ถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ

๙.๒ การระบาดของศัตรูพืชทำให้ผลผลิตเสียหาย กลุ่มแปลงใหญ่ได้แก้ไขปัญหาโดยขอสนับสนุนสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอหนองม่วงไข่ จำนวนเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อใช้ในการรวบรวมซื้อผลผลิตของสมาชิกในปี ๒๕๖๒ และติดต่อกับบริษัทเพื่อส่งพริกเข้าโรงงาน โดยได้ทำสัญญาการซื้อขายในราคาประกัน กิโลกรัมละ ๑๓ บาทตลอดฤดูกาลและในปีการผลิต ๒๕๖๒/๖๓ มีแผนในการจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิกที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการเพื่อลดการเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง มีการประสานงานกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดแพร่ ในการหาตลาดจำหน่ายทั้งในและนอกจังหวัด จัดเวทีเจรจาธุรกิจให้ผู้ประกอบการที่ซื้อพริกในพื้นที่หนองม่วงไข่ได้พบปะเจรจาธุรกิจกับกลุ่ม ประสานงานกับทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมกันแก้ปัญหาการระบาดของศัตรูพืชในการผลิตพริก และสนับสนุนให้มีแปลงพริกในการเฝ้าระวังและมีการรายงานอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อช่วยในการผลิตสารชีวภัณฑ์ให้สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่พริกหนองม่วงไข่

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มวางไว้

วางแผนใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และเกษตรกรรุ่นใหม่ (YSF) ที่มีความพร้อมในการพัฒนาต่อยอดสูง ให้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนากิจกรรมของแปลงใหญ่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างเกษตรกรทุกรุ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็ง โดยวางแผนตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เรื่องช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย การตลาดออนไลน์อย่างง่ายที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้

วิสาหกิจชุมชนผลิตผักเหมียงแปลงใหญ่อำเภอเมืองภูเก็ต

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

วิสาหกิจชุมชนผลิตผักเหมียง แปลงใหญ่อำเภอเมือง เกิดจากนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก มอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จังหวัดภูเก็ต ได้กำหนดสินค้าผักเหมียงในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่โดยสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองภูเก็ตประชาสัมพันธ์รับสมัครเกษตรกรที่ปลูกผักเหมียงเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ซึ่งมีเกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๕๐ รายประกอบด้วยเกษตรกรที่มีเอกสารสิทธิ์จำนวน ๓๖ รายเกษตรกรที่ไม่มีที่เอกสารสิทธิ์ที่ดินจำนวน ๑๔ ราย ซึ่งตามหลักเกณฑ์โครงการผู้เข้าร่วมโครงการต้องมีเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ผักเหมียงมีจำนวน ๓๖ รายพื้นที่เข้าร่วมจำนวน ๘๘.๕ ไร่ ที่ทำการกลุ่ม เลขที่ ๒๐/๖ หมู่ ๖ ตำบลฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ผลิตผักเหมียงในเขตอำเภอเมืองภูเก็ตมาบริหารจัดการร่วมกันในด้านการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ และเพิ่มโอกาสด้านการตลาด เดือนมีนาคม ๒๕๖๐ จัดตั้งกลุ่มผักเหมียงแปลงใหญ่ อำเภอเมืองภูเก็ต สมาชิก ๓๖ ราย มาจาก ๔ ตำบล ได้แก่ ตำบลฉลอง ตำบลวิชิต ตำบลราไวย์ และตำบลกะรน พื้นที่ดำเนินการ ๘๘.๕ ไร่ สถานที่ตั้ง ที่ตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ ๖ ตำบลฉลอง อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต คณะกรรมการ ๙ ราย มาจากการเลือกตั้ง และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๐ จัดทะเบียน วิสาหกิจชุมชนผลิตผักเหมียง แปลงใหญ่อำเภอเมืองภูเก็ตสมาชิก ๔๒ ราย รวมผู้ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน เช่น ภบท.๕ พื้นที่ผักเหมียงยืนต้น ๑๒๖ ไร่ สถานที่ตั้ง ๒๐/๖ หมู่ที่ ๖ ตำบลฉลอง อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ปี ๒๕๖๑ ได้มีการปรับปรุงสถานะสมาชิก คงเหลือ ๓๒ ราย พื้นที่ ๘๘.๕ ไร่ และปรับปรุงคณะกรรมการจาก ๙ คน เป็น ๑๕ คน

๒. สถานการณ์

วิสาหกิจชุมชนผลิตผักเหมียงแปลงใหญ่อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๐ ที่ทำการกลุ่ม ตั้งอยู่ที่ เลขที่ ๒๐/๖ หมู่ ๖ ตำบลฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยมีนายปรีชา นาคดำ เป็นประธานแปลงใหญ่ และนายสัญญา หิรัญวดี เป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ พื้นที่เข้าร่วมโครงการประมาณ ๘๘.๕ ไร่ จำนวนสมาชิก จำนวน ๓๒ สถานการณ์การผลิตผักเหมียงแปลงใหญ่มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตในแต่ละช่วงเวลาไม่สม่ำเสมอ โดยเดือน ม.ค. - ก.พ. จะมีผลผลิตมากที่สุด และช่วงเดือน พ.ค. - ก.ค. จะมีผลผลิตมีปริมาณน้อย เกษตรกรจึงคิดค้นวิธีการบำรุง ดูแลรักษาผักเหมียงเพื่อให้สามารถเก็บผลผลิตได้อย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยได้จัดทำระบบการให้น้ำโดยสร้างระบบน้ำในแปลงผักเหมียงโดยอาศัยแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ผสมกับเชื้อไตรโคเดอร์มาและน้ำหมักชีวภาพ ผ่านระบบสปริงเกอร์ ช่วยให้ประหยัดเวลา ลดการใช้แรงงานในแปลง ทำให้ผลผลิตมีปริมาณมากขึ้น และมีผลผลิตเก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปี เมื่อเปรียบเทียบกับแปลงอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง โดยเพิ่มขึ้นจากเดิม ๑๐% และเป็นการนำเทคโนโลยีแบบพื้นฐาน โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นการลดค่าใช้จ่ายมาใช้ในแปลง ส่งผลให้เกษตรกรมีการปรับตัวเพื่อรองรับการความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มมากขึ้น

การสร้างแบรนด์ของตนเองโดยใช้ชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นแบรนด์สำหรับกลุ่มเพื่อให้ผู้ซื้อ ผู้บริโภค ผู้ค้า จัดจำหน่ายรู้จักกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น เมื่อมีการจัดแสดงสินค้าเพื่อจำหน่ายหรือจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอให้เป็นที่รู้จักกับกลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไป

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๑๐ จาก ๕,๘๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี เป็น ๕,๒๒๐ บาทต่อไร่ต่อปี

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เป็น ๓๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ ให้ได้มาตรฐาน GAP ร้อยละ ๑๐๐ โดยให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามมาตรฐาน GAP และเกษตรกรสมาชิกทั้งหมดได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP

๓.๔ การบริหารจัดการ ปรับปรุงข้อมูลสมาชิกและคณะกรรมการ จัดทำข้อบังคับกลุ่ม ระเบียบ จัดทำแผนธุรกิจ แผนการดำเนินงานของกลุ่ม การใช้ช่องทางการสื่อสารฯ นอกเหนือจากช่องทางปกติ โดยจัดตั้งกลุ่มไลน์ (LINE)

๓.๕ การตลาด การเพิ่มมูลค่าสินค้า และการเชื่อมโยงตลาด ยกกระดับคุณภาพสินค้าให้เป็นสินค้าปลอดภัย และ สร้างแบรนด์วิสาหกิจชุมชน พัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยจัดทำถุงบรรจุขนาด ๕ กิโลกรัม และขนาด ๒๐๐ กรัม ประชาสัมพันธ์ ช่องทางต่าง ๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ขยายตลาดจำหน่ายไปยังห้างร้านต่างๆ เช่น บิ๊กซี และแมคโคร รวบรวม จำหน่ายโรงพยาบาลวิระภูเก็ต และร้านอาหารในพื้นที่ พ่อค้ามารับซื้อ หรือออกร้านจำหน่ายของกลุ่ม

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานกระทรวงเกษตรสหกรณ์ ซึ่งหน่วยงานภาคีเครือข่ายได้ร่วมการวางแผน ความร่วมมือกันโดยกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการเมื่อ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๐ กลุ่ม จึงได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ และระเบียบในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม โดยมีการกำหนดเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติและ ดำเนินการของกลุ่ม ทั้งในส่วนขององค์ประกอบของกลุ่ม และการดำเนินงานของกลุ่ม และกลุ่มได้มีข้อตกลงร่วมกันว่าจะมี การประชุมร่วมกันเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อดำเนินการในเรื่องการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม หรือหากมีวาระที่ต้องร่วมกันพิจารณาเร่งด่วนก็จะมีการประชุมงานเพื่อนัดประชุมร่วมกัน ผ่านช่องทางการสื่อสารทางโทรศัพท์หรือไลน์กลุ่ม (LINE) และบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ที่กลุ่มยังขาดองค์ความรู้ หรือสิ่งที่ต้องการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้กลุ่มสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่กลุ่ม เช่น การวางระบบน้ำในแปลงผักเหมียง ในพื้นที่แปลง ต้นแบบ ประสานและสร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

๕.๒ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต ให้ความรู้การจัดการตามมาตรฐาน GMP

๕.๓ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สาขาภูเก็ต ให้ความรู้การบริหารจัดการทุน

๕.๔ ภาคเอกชน ให้ความรู้การจัดการผลผลิตสู่ตลาดโมเดิร์นเทรด

๕.๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ให้ความรู้การแปรรูปทำชาผักเหมียง แก่สมาชิกแปลงใหญ่ ในพื้นที่หมู่ที่ ๕ ศูนย์ เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนบ้านนาถ ตำบลฉลอง อำเภอเมืองภูเก็ต

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๑๐ จาก ๕,๘๐๐ บาท ต่อไร่ต่อปี เป็น ๕,๒๒๐ บาท ต่อไร่ต่อปี โดยใช้ปุ๋ย อินทรีย์ใช้เอง เกษตรกรใช้ปุ๋ยผสมเองตามค่าวิเคราะห์ดิน

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เป็น ๓๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพ สมาชิกจำนวน ๓๖ รายได้รับการอบรมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน และผ่านการตรวจประเมินแปลงต้น ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าปลอดภัย จำนวน ๙ ราย ยังไม่ได้การ รับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัยจำนวน ๒๘ ราย เนื่องจากไม่เก็บเกี่ยวผลผลิต เอกสารสิทธิสำนักงานการ ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ไม่ตรงกับชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

๖.๔ การบริหารจัดการ รวบรวมผลผลิต เพื่อจัดจำหน่ายให้กับโรงพยาบาลวิระภูเก็ต จัดทำแผนธุรกิจกลุ่มได้รับ สินเชื่อโครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท กลุ่มมีการบริหารจัดการได้ดี เป็นที่ต้อนรับจากคณะศึกษาดูงานที่เข้ามาเรียนรู้

๖.๕ การตลาด มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น จำหน่ายในห้าง Big C/Limelight และอยู่ระหว่างเจรจาส่งเข้าห้างแมคโคร พ่อค้ามารับซื้อ จำหน่ายเองในตลาดชุมชน ออกร้านงานเทศกาลต่างๆ และเกษตรกรบางส่วนขายสินค้าผ่านออนไลน์

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีรายได้ตลอดทั้งปี

๗.๒ สังคม เกิดการรวมกลุ่มกันผลิตและศึกษาเรียนรู้ การสื่อสารกับสมาชิกแปลงใหญ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ ประธานกรรมการแปลงใหญ่ระดับจังหวัด คณะกรรมการแปลงใหญ่ผักเหมียง หน่วยงานภาครัฐในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชน กิจกรรมดังนี้ การประชุมคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และแปลงใหญ่ระดับเขต ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ แล้วนำไปถ่ายทอดสู่สมาชิกกลุ่ม ให้เข้าใจแผนความต้องการและทิศทางของกลุ่ม แปลงใหญ่ที่สอดคล้องกับนโยบายส่วนกลางและเหมาะสมกับศักยภาพเมืองท่องเที่ยวนานาชาติจังหวัดภูเก็ต การถ่ายทอดความรู้และศึกษาดูงาน ภายใต้โครงการแปลงใหญ่ของหน่วยงานต่างๆ โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และอื่นๆ การจัดฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ของกลุ่มแปลงใหญ่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ ศพก. และศูนย์เครือข่าย เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานรายแปลง ได้แก่ การจัดงานฟลัดเดย์ การผลิตชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำปุ๋ยหมัก พด. การจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ และการเพิ่มมูลค่าผักเหมียง

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม มีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนมีสินค้าผักเหมียงมากขึ้น

๗.๔ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผักเหมียงแปลงใหญ่อำเภอเมืองภูเก็ต ได้รับการพิจารณาจัดชั้นคุณภาพแปลงใหญ่ เกรด A คณะกรรมการและสมาชิกมีความสามัคคี มีความเข้มแข็งและส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ โดยนายปรีชา นาคดำ ประธานแปลงใหญ่ มีความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำ มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ทำให้การบูรณาการขับเคลื่อนแปลงใหญ่ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ ถึงปัจจุบัน ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนายั่งยืน

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มกับหน่วยงานต่างๆ สามารถบริหารให้กลุ่มมีความสามัคคีโดยรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน

๘.๒ สมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือภายในกลุ่มเป็นอย่างดี

๘.๓ มีฐานเรียนรู้ แต่ละฐานสามารถนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้จริง

๘.๔ กลุ่มแปลงใหญ่ผักเหมียงเป็นที่ยอมรับ มีคณะมาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

๘.๕ มีกฎระเบียบ ข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่มอย่างชัดเจน

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ การรวมกันขายสินค้ายังทำได้น้อย เนื่องจากเกษตรกรมีลูกค้าเป็นของตัวเอง

๙.๒ พื้นที่เพาะปลูกบางแปลงอยู่ในพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้ไม่สามารถขอมตรฐานสินค้า

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ มีการรวมกลุ่มกันและหาสมาชิกเพิ่ม

๑๐.๒ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่(ปรับปรุงใหม่ทุกปี) คณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ต้องเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกคน คณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ทุกคนต้องมาจากการคัดเลือกของสมาชิกทุกคน

๑๐.๓ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ มีการแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน และครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมดของกลุ่ม แบ่งหน้าที่ตามความสามารถของกรรมการแต่ละคน จัดประชุมคณะกรรมการเพื่อปรึกษาหาแนวทางการแก้ไขตามวาระเร่งด่วน

๑๐.๔ การกำหนดกฎระเบียบกลุ่ม มีการทบทวนกฎระเบียบของกลุ่มโดยให้สมาชิกเสนอในที่ประชุมและร่วมกันพิจารณาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่ม

๑๐.๕ การทำแผนธุรกิจในระดับกลุ่มและรายบุคคล สร้างแผนธุรกิจที่มีเป้าหมายเน้นการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และขยายตลาด

๑๐.๖ ปัจจัยการผลิต และการใช้เครื่องจักรกลและเครื่องมือ มีเงินทุนสำรองเพื่อซื้อปัจจัยกองกลางให้กับกลุ่ม ตามมติของกลุ่ม เมื่อสมาชิกมาขอยืมใช้ปัจจัยต้องมีทะเบียนคุม และมีการรับรองจากคณะกรรมการ มีกฎระเบียบ ข้อตกลง การขอใช้ปัจจัยหมุนเวียนจากกลุ่มที่ชัดเจน

๑๐.๗ การรวมกันขาย รวบรวมผลผลิตที่จะรวมกันขายให้ได้ปริมาณเพิ่มขึ้นจากเดิม

๑๐.๘ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ซื้อแม่ปุ๋ยมาผสมใช้เองตามสูตรปุ๋ยที่ต้องการและเหมาะสมกับพื้นที่

๑๐.๙ เพิ่มผลผลิต เพิ่มปริมาณการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด เพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ย ในระดับที่เหมาะสมต่อการให้ผลผลิต

๑๐.๑๐ เพิ่มคุณภาพผลผลิต และการได้รับรองมาตรฐานต่างๆ เช่น GAP ส่งเสริมให้สมาชิกทำกิจกรรมเสริมรายได้ในแปลงมากกว่า ๑ กิจกรรม

๑๐.๑๑ เพิ่มมูลค่าผลผลิตได้แก่มีการแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สมาชิกมีการศึกษาการแปรรูปผักเหมียงในรูปแบบต่างๆ

๑๐.๑๒ การเพิ่มช่องทางการตลาดและการทำเกษตรพันธะสัญญา ทำสัญญาซื้อขายผลผลิตกับร้านอาหาร นำผลิตภัณฑ์จากกิจกรรมเสริมรายได้ออกสู่ตลาดออนไลน์

๑๐.๑๓ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกร ใช้ ศูนย์ ศพก.หลัก และ ศพก.เครือข่าย เป็นโรงเรียนและศูนย์เรียนรู้ด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกในกลุ่ม จัดอบรม ถ่ายทอดความรู้ และไปดูงานจากกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินงานแล้วประสบความสำเร็จจริง

๑๐.๑๔ ความเข้มแข็งของกลุ่ม มีการรวมกลุ่มสมาชิก จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารกลุ่มและการขับเคลื่อนงานของกลุ่ม

๑๐.๑๕ ความสามารถของผู้จัดการแปลง/ประธานกลุ่มเกษตรกร มีการประสานงานกับกลุ่มสมาชิกในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ต่างๆ มีการเรียนรู้เทคโนโลยีเพิ่มเติม เพื่อมาถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม

๑๐.๑๖ ความพร้อมของประธานเกษตรกรที่จะเป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ในอนาคต มีการสร้างเครือข่ายกับประธานกลุ่มด้วยตนเอง และมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานในการประสานงานขอความช่วยเหลือได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายในกลุ่มทุกคน

๑๐.๑๗ การบริหารจัดการทุนของกลุ่มและรายแปลงทั้งในด้านเงินทุน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีกองทุนของกลุ่ม และการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างละเอียด และมีการชี้แจงให้กับสมาชิกกลุ่มอย่างโปร่งใสในการประชุม มีการปันผลกำไรแก่สมาชิกกลุ่มในทุกๆ ปี

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

เป็นโครงการที่ดี ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้และโอกาสในการเข้าถึงการสนับสนุนของภาครัฐ การบริหารจัดการกลุ่ม ต้องมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานเพื่อพัฒนา การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความศรัทธา และยอมรับ กลุ่มจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

แปลงใหญ่กระเทียม หมู่ที่ ๑ ต.นาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

๑.ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ก่อนจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่กระเทียมชาวบ้านในพื้นที่ทำนาเป็นอาชีพหลัก เมื่อสิ้นฤดูทำนาเกษตรกรจะทำการเพาะปลูกพืชชนิดอื่น ได้แก่ งาม ถั่วเหลือง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พักทอง และกระเทียม เป็นต้น ซึ่งการปลูกกระเทียมที่ตำบลนาปู่ป้อม มีการเพาะปลูกกระเทียมมานานไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี ต่อมาระยะ ๑๕ ปี ย้อนหลังจนถึงปัจจุบันเป็นการผลิตเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น ในสภาวะการผลิตที่ไม่มีการรวมกลุ่ม และประสบปัญหาทางการตลาดราคาผลผลิตตกต่ำ รวมถึงการถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาสินค้าทางการเกษตร หลังจากนั้นทางรัฐบาลมีนโยบายการผลิตสินค้าทางการเกษตรในรูปแบบของแปลงใหญ่ จึงได้รวมกลุ่มเกษตรกรที่สนใจการผลิตกระเทียมจัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ขึ้นในปี ๒๕๖๐ และจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกระเทียมแปลงใหญ่นาปู่ป้อม เพื่อดำเนินการผลิตและการตลาดกระเทียม

๒.สถานการณ์

สำหรับแปลงกระเทียม หมู่ที่ ๑ ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า ปัจจุบันมีสมาชิกในระบบ co-farm.doae.go.th จำนวน ๕๒ ราย พื้นที่ประมาณ ๔๐๙ ไร่ ดำเนินการผลิตกระเทียมที่มีคุณภาพและเป็นกระเทียมปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP โดยในการเริ่มก่อตั้ง ได้รับการสนับสนุนในการให้องค์ความรู้ การอบรมต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ทำการผลิตกระเทียมขายสด กระเทียมขายแห้ง และกระเทียมพันธุ์ โดยกระเทียมพันธุ์จะเก็บไว้ปลูกเองในฤดูถัดไป

๓.เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต สำหรับกิจกรรมการลดต้นทุน ทางกลุ่มแปลงกระเทียมเลือกเก็บพันธุ์ไว้ใช้เอง เนื่องจากพันธุ์กระเทียมมีราคาสูง ราคาถึงละ ๑,๒๐๐ บาท โดยใช้พันธุ์ในอัตรา ๑๑ กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนการทำปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย และยา ทางกลุ่มจะรวบรวมการซื้อครั้งละมากๆ และให้สมาชิกซื้อในราคาต้นทุนเพื่อนำไปใช้ในแปลงของตน ทั้งนี้ยังผสมผสานการใช้ปุ๋ยหมัก และน้ำหมักใช้เองเพื่อเป็นการลดต้นทุน

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ในการเพิ่มผลผลิตสำหรับแปลงกระเทียมหมู่ที่ ๑ ต.นาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า สามารถทำการผลิตกระเทียมสดโดยเฉลี่ยได้ในอัตรา ๓,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับราคากะเทียมสด (ราคาปี ๒๕๖๓) ราคาเฉลี่ยประมาณ ๑๐ บาทต่อกิโลกรัม ราคากะเทียมแห้ง (ราคาปี ๒๕๖๓) ราคาเฉลี่ยประมาณ ๓๑ บาทต่อกิโลกรัม

๓.๓ มาตรฐานการผลิตและการเพิ่มมูลค่าของสินค้า ทางด้านคุณภาพทางกลุ่มจะเลือกใช้พันธุ์ดี ที่ได้จากการเก็บพันธุ์เอง ในการเก็บเกี่ยวผลผลิต จะเก็บเมื่อกระเทียมมีอายุครบ โดยจะอยู่ที่ ๑๒๐ วัน ถึงจะทำการเก็บเกี่ยว หากเก็บกระเทียมก่อนครบอายุจะทำให้กระเทียมฝ่อเร็ว ผลผลิตเสียหายไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน และไม่มีคุณภาพ

๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม มีคณะกรรมการ การบริหารจัดการและบทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง คณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีการวางแผนการผลิต เริ่มจากการเตรียมพื้นที่ใช้เวลา ๑๕ - ๓๐ วัน ทำการเพาะปลูกกระเทียมจนถึงการเก็บเกี่ยว ๑๒๐ วัน บางส่วนนำผลผลิตที่ได้มาตากแห้ง และเก็บรักษาเพื่อรอการจำหน่ายเป็นกระเทียมแห้ง รอขายในช่วงเดือนเมษายน ถึง เดือนกันยายน

๓.๕ การตลาดและเชื่อมโยงการตลาด สำหรับการตลาดของแปลงกระเทียม หมู่ที่ ๑ ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จะทำการสำรวจปริมาณผลผลิตกระเทียมของกลุ่ม ซึ่งทางแต่ละสมาชิกอาจจะมีการขายด้วยตนเองไปบ้าง แต่ทางกลุ่มจะสำรวจผลผลิตคงเหลือ และเมื่อมีพ่อค้ามารับซื้อก็จะนำผลผลิตของสมาชิกออกมารวมกันขาย เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และในอนาคตหากมีโรงเก็บกระเทียมของกลุ่ม ก็จะสามารถนำกระเทียมมาเก็บและทยอยขายออกสู่ตลาดได้ต่อไป

๔.การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ ด้านการผลิต คณะกรรมการออกตรวจเยี่ยมแปลงของสมาชิกอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต

๔.๒ ด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต บริการจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย และยา ให้แก่สมาชิก โดยรวบรวมซื้อในปริมาณครั้งละมากๆ เพื่อขายในราคาต่ำกว่าท้องตลาดแก่สมาชิก

๔.๓ ด้านการรวบรวมผลผลิต จัดการประชุมคณะกรรมการก่อนจะมีการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อประมาณการผลผลิตของสมาชิก และวางแผนในการขายผลผลิต

๔.๔ ด้านเงินทุน ทางกลุ่มแปลงใหญ่กระเทียมมีการจัดเก็บค่าสมาชิกแรกเข้า รายละ ๒,๐๐๐ บาท และมีการขอรวงเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อใช้เป็นทุนในการจัดหาปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิก

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอปางมะผ้า มอบปัจจัยการผลิตตามโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๑

๕.๒ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรอำเภอปางมะผ้า มอบวัสดุอุปกรณ์ตามโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๒

๕.๓ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุนเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการจัดหาปัจจัยการผลิต

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต การใช้พันธุ์ที่ผลิตเอง ซึ่งสามารถลดต้นทุนได้ถึง ๑,๒๐๐ บาทต่อไร่ การจัดการด้านปัจจัยการผลิตร่วมกัน โดยรับการอบรมและเรียนรู้จากหน่วยงานของภาครัฐ เช่นการได้รับการสนับสนุน โดโลไมท์จากพัฒนาที่ดินและ พต.๑ - พต.๖ และกากน้ำตาล และร่วมกันผลิตใช้เองในกลุ่ม ตลอดจนซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยา ร่วมกันทำให้ได้ราคาปัจจัยการผลิตต่ำกว่าท้องตลาด

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต ผลิตกระเทียมสดโดยเฉลี่ยได้ในอัตรา ๓,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิตและการเพิ่มมูลค่าของสินค้า ใช้พันธุ์ดีในการปลูก และเก็บเกี่ยวผลผลิตในอายุที่เหมาะสม (๑๒๐ วัน) เพื่อให้กระเทียมสามารถเก็บไว้ได้นาน

๖.๔ การบริหารจัดการ ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกให้ให้บริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งมีความรู้ความสามารถ โดยคณะกรรมการบางท่านเคยเป็นพ่อค้าท้องถิ่น และต่างจังหวัดทำให้ทราบถึงกลไกราคาของผลผลิตและสามารถหาช่องทางการจำหน่ายหรือรู้จักพ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งสามารถขายผลผลิตออกไปได้

๖.๕ การตลาดและการเชื่อมโยงการตลาด ปัจจุบันแปลงใหญ่กระเทียมจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง แต่มีเป้าหมายในการรวบรวมผลผลิตของกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิต

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกิดเงินหมุนเวียนภายในชุมชน โดยสมาชิกกลุ่มมีรายได้จากการขายผลผลิต เกิดการจ้างแรงงานในพื้นที่ ทำให้คนในพื้นที่มีอาชีพเสริม

๗.๒ ด้านสังคม เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน มีการพูดคุยปรึกษาหารือกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีชุมชน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีการใช้ปุ๋ย และยา อย่างถูกวิธี จากการได้ฝึกอบรมจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงมีการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ถั่ว งา ซึ่งเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน รวมถึงเป็นการตัดวงจรของโรคพืชที่อาจจะระบาดได้หากมีการปลูกพืชเดิมซ้ำๆ

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ สมาชิกมีความเชื่อมั่นในตัวของแต่ละคนในกลุ่ม

๘.๒ สมาชิกนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมให้ความรู้นำไปปฏิบัติ และเกิดการพัฒนาตนเอง

๘.๓ สมาชิกได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม

๘.๔ มีการนำผู้นำของชุมชนมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

๘.๕ เกิดจากความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม และคณะกรรมการกลุ่ม

๙.แผนการพัฒนากลุ่มได้วางไว้ต่อไป

ทางกลุ่มมีแนวคิดที่จะนำผลผลิตที่มีอยู่ ทำการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และเพื่อยืดอายุการเก็บรักษา โดยมีแนวคิดที่จะแปรรูปเป็นกระเทียมดอง กระเทียมโทนดอง รวมถึงการผลิตกระเทียมเจียวเนื่องจากทางกลุ่มได้เล็งเห็นความต้องการบริโภคกระเทียมในสวนนี้ และนำผลกำไรที่ได้จากการแปรรูปไปเป็นค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกในกลุ่ม

๑๐.ปัญหา อุปสรรค

ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มปัจจุบันภาระในการบริหารจัดการอยู่กับผู้ดูแลเพียงไม่กี่รายทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการลดลง ประกอบกับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ทำให้พ่อค้าไม่สามารถเข้ามาซื้อผลผลิตได้ จนการขายผลผลิตกระเทียมชะงักงัน และเกษตรกรขาดรายได้จากการขายกระเทียมสด เสียโอกาสทางการตลาดไปบ้าง

๑๑.ข้อเสนอแนะ

ในอนาคตทางกลุ่มมีความต้องการแปรรูปกระเทียม แต่ยังคงขาดองค์ความรู้ในการแปรรูปสินค้า รวมถึงช่องทางการจำหน่ายที่ทันสมัย จึงอยากได้องค์ความรู้มาต่อยอดการแปรรูปผลผลิตกระเทียม

การถอดบทเรียนแปลงใหญ่ผัก ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอชัยบาดาล ห่างจากจังหวัดลพบุรีประมาณ ๙๐ กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๗ ตำบล ๑๓๖ หมู่บ้าน ตำบลท่ามะนาว ห่างจากอำเภอชัยบาดาลประมาณ ๔ กิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอชัยบาดาล อาณาเขตติดต่อกับทิศเหนือจรดตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล ทิศใต้จรดตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล ทิศตะวันออกจรดตำบลหนองผักแว่น อำเภอท่าหลวง และทิศตะวันตกจรดตำบลลำน้ำรายณ์ อำเภอชัยบาดาล แบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นทั้งหมด ๘ หมู่บ้าน พื้นที่ตำบลท่ามะนาว มีประมาณ ๒๖.๙๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๙,๒๗๓ ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ ๑๕,๕๐๐ ไร่ โดยแบ่งเป็น พื้นที่นา ๑๐๐ ไร่ พื้นที่ไร่ ๑๕,๑๐๐ ไร่ พืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ ๒๐๐ ไร่ และไม้ผล ไม้ยืนต้น ๑๐๐ ไร่ พื้นที่อื่นๆ ๓,๗๗๓ ไร่ ในส่วนของสภาพดินมีอยู่ ๓ ชุดหน่วยดิน ชุดที่ ๑ ชุดดินที่ ๓/๔ ชุดดินที่ ๒ ชุดดินที่ ๒๘ ชุดดินที่ ๓ ชุดดินที่ ๕๒B พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ ข้าว และไม้ผล ตามลำดับ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบและที่ดอน นอกจากนี้ยังมีคลองธรรมชาติ ๑ สาย ฝายน้ำล้น ๒ แห่ง บ่อบาดาล ๙๐ แห่ง กระจายอยู่ทั่วไป ในส่วนของ การคมนาคมมีถนนลาดยาง คอนกรีตเสริมเหล็ก และถนนลูกรัง เข้าถึงทุกหมู่บ้าน สภาพการเพาะปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่เป็นหลัก มีการปลูกพืชผัก พืชไร่ และมีการเพาะปลูกพืชที่หลากหลาย เช่น การทำสวนไม้ผล การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ไก่พันธุ์เนื้อ การเลี้ยงโคเนื้อ โคนม เป็นต้น ในปัจจุบันการเพาะปลูกพืชของเกษตรกรตำบลท่ามะนาว มีลักษณะการผลิตเพื่อการค้าเป็นหลัก มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

๒. สถานการณ์

ปี ๒๕๖๐ กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรตามรูปแบบแปลงใหญ่ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี และสำนักงานเกษตรอำเภอชัยบาดาล เป็นผู้ให้คำแนะนำการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวจากระบบส่งเสริมการเกษตร (MRCF) ได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งพื้นที่ คน และสินค้า รวมถึงการส่งเสริมการเกษตรตามรูปแบบแปลงใหญ่ โดยใช้ชื่อว่า “แปลงใหญ่ผัก ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ซึ่งในปัจจุบันปี ๒๕๖๓ มีสมาชิกจำนวน ๕๓ ราย พื้นที่จำนวน ๖๐ ไร่ สมาชิกผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (ICAPS) ทุกราย ทั้งนี้ กลุ่มได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลท่ามะนาว” รหัสทะเบียน ๑-๑๖-๐๔-๑๔/๑-๐๐๑๗ ที่อยู่ ๑๖๗ หมู่ที่ ๒ ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผลผลิตผักของแปลงใหญ่มีตลาดจำหน่ายที่แน่นอน แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดและมีการร่วมมือกันหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมตรวจสอบพืชในผักอยู่เสมอเพื่อรักษามาตรฐานความปลอดภัยของกลุ่ม ทีมผู้จัดการผักแปลงใหญ่ มี ๓ คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่และเกษตรกร ได้แก่ นางสาวลัญจวิมล ฤกษ์รัตน์ ผู้จัดการแปลงใหญ่ นายประยูร ศิริคุปต์ ประธานกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ และนายถวิลยุทธ รากทอง เจ้าหน้าที่งานการเกษตรชำนาญงาน (เกษตรตำบลท่ามะนาว) ที่ปรึกษากลุ่ม

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๕.๑ ลดต้นทุนการผลิต ลดต้นทุนการผลิต ๔๗๐ บาทต่อไร่

๕.๒ การเพิ่มผลผลิต เพิ่มผลผลิต ๓๐๗ กิโลกรัมต่อไร่

๕.๓ การบริหารจัดการ มีการบริหารจัดการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรร่วมกัน โดยมีการประชุมกันทุกเดือน และได้ข้อตกลง และวางแผนการดำเนินการร่วมกัน

๕.๔ การพัฒนาคุณภาพ ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (ICAPS) จำนวน ๕๓ ราย มีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภายนอกอย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครมาตรวจสอบพืชในผักอยู่เสมอเพื่อรักษามาตรฐานความปลอดภัยของกลุ่ม

๕.๕ การเพิ่มช่องทางการตลาด เมื่อมีการรวมแปลงใหญ่จึงได้มีการประชุมวางแผนการผลิตก่อน การปลูกเพื่อกำหนดเป้าหมายผลผลิตและช่องทางการตลาด มีการเปิดเพจ Facebook ประชาสัมพันธ์ ความเคลื่อนไหวในกลุ่มให้ลูกค้าได้มีความเชื่อมั่นในผลผลิตที่ปลอดภัย และได้เห็นสินค้ากิจกรรมภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และกำหนด

เป้าหมายสำคัญคือ การผลิตผักปลอดภัย ทั้งปี และมีการรวมผลผลิตมาวางจำหน่ายช่องทางตลาดต่างๆ เช่น ตลาดนัดโรงพยาบาลชัยบาดาล ตลาดนัดหน้าอำเภอชัยบาดาล ผู้บริโภคตามบริษัทฯ ห้างร้าน ต่างๆ เช่น บริษัท สยามยนต์แทรกเตอร์ จำกัด บริษัท เนเซอร์ล ไทย ซัพพลาย จำกัด (จำหน่ายในประเทศไทย)

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ในส่วนภาครัฐประกอบด้วยหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรีร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอชัยบาดาล ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจัดประชุมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินลพบุรี เจ้าหน้าที่จากกรมวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่จากสหกรณ์จังหวัดลพบุรี เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลพบุรี เจ้าหน้าที่จากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ และกรมการแปลงใหญ่ผักทำมะนาว เพื่อวางแนวทางการดำเนินกิจกรรมของแต่ละหน่วยงานในแปลงใหญ่ รวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ ๔ เรื่อง คือ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ถ่ายทอดความรู้ในการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ และการตลาด สรุปบทเรียน ประเมินผล และร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนา

เทคนิคการบูรณาการการทำงาน การใช้ปัญหาความเสี่ยงด้านการผลิตพืช ราคาและตลาดที่ไม่แน่นอนของเกษตรกรเป็นจุดเริ่มต้นในการบูรณาการงานของหน่วยงานต่างๆ เข้ามาแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการกับโครงการอื่นๆ เช่น โครงการ ๙๑๐๑ ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนา การเกษตรอย่างยั่งยืน โครงการเสริมสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย เป็นต้น

กลไกการขับเคลื่อน กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ผักมีแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรมันสำปะหลัง (ศพก.) มีประธานศูนย์ คือ นายชัยอรุณ นิยมสวัสดิ์ เป็นวิทยากรประจำ ศพก. ให้ความรู้แก่สมาชิก โดย ศพก. เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานภาครัฐ ให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ภายใน ศพก. และแปลงใหญ่ โดย ศพก. แห่งนี้ เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่เข้ามาร่วมประชุมหารือ พร้อมทั้งเรียนรู้การผลิตมันสำปะหลังอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สมาชิกได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้นำความรู้ และปัจจัยการผลิตมาให้แก่สมาชิก สมาชิกแปลงใหญ่เองเป็นแหล่งความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนกัน เช่น การผลิตผัก การผลิตปุ๋ยหมัก การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สถานีพัฒนาที่ดิน ให้ความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ และการปรับปรุงบำรุงดิน

๕.๒ กรมวิชาการเกษตร โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชลพบุรี ให้ความรู้เรื่องการป้องกันศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมีให้สมาชิกกลุ่ม

๕.๓ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ให้ความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพ

๕.๔ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ให้ความรู้แก่สมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อสร้างอาชีพที่เป็นทางเลือกแก่เกษตรกร ประกอบด้วย ประมง ปศุสัตว์ การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) พัฒนาชุมชน

๕.๕ หน่วยงานที่ให้ความรู้เรื่องการรวมกลุ่ม คือ สหกรณ์ เกษตรและสหกรณ์จังหวัด

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต กลุ่มสามารถลดต้นทุนในการผลิตผักลงได้จากเดิม ๔๗๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๓ โดยลดต้นทุนจากค่าปัจจัยการผลิต ค่าจ้างแรงงาน และค่าไฟฟ้า

๖.๒ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ด้วยกระบวนการผลิตแบบ GAP และปลอดภัย กลุ่มสามารถเพิ่มผลผลิตเฉลี่ย ๓๐๗ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙.๗๐

๖.๓ การบริหารจัดการ มีการวางแผนการใช้เครื่องจักรกลภายในกลุ่มโดยจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล พร้อมทั้งมีการซื้อ-ขายถุงหิ้วพลาสติกของกลุ่มเพื่อให้เกิดเงินทุนกลุ่ม

๖.๔ การพัฒนาคุณภาพ ผักของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่เป็นที่ต้องการของตลาดในพื้นที่ เนื่องจากผู้บริโภคมีความมั่นใจในสินค้าที่ปลอดภัย สมาชิกผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (ICAPS) ทุกราย

๖.๕ การเพิ่มช่องทางการตลาด มีการเปิดเพจ Facebook ประชาสัมพันธ์ ความเคลื่อนไหวในกลุ่มให้ลูกค้า ได้มีความเชื่อมั่นในผลผลิตที่ปลอดภัยและได้เห็นสินค้า กิจกรรมภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยจำหน่ายในตลาดสินค้าเกษตร ตลาดท้องถิ่น และบริษัทเอกชน

๗. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ (Key Success Factors)

“ร่วมกันผลิต ร่วมกันจำหน่าย ร่วมกันรักษาคุณภาพ”

ทีมผู้จัดการแปลง ได้บริหารจัดการสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยร่วมกันคิดกับเกษตรกรในพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร และกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นผู้จัดการแปลง และเป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรในการบริหารจัดการแปลงใหญ่

ศพก. และ ศจช. เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังแก่สมาชิกแปลงใหญ่ โดยสมาชิกจะเข้าไปเรียนรู้ในเรื่องการจัดการศัตรูพืช สารชีวภัณฑ์ และเป็นสถานที่ทำให้สมาชิกได้มาพบปะกันมากขึ้น เกษตรกรมีการตื่นตัว พูดคุยกันมากขึ้น เนื่องจากมีกิจกรรมที่ร่วมกันทำมากขึ้น เช่น การจัดอบรม การรวมกันทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น

เกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รักษาคุณภาพมาตรฐานของกลุ่ม

๘. ปัจจัยอุปสรรค

หน่วยงานที่ลงมาจัดอบรมในแปลงใหญ่หลายๆ หน่วยงานไม่มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ

แปลงใหญ่ผัก หมู่ ๑๓ ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในปี ๒๕๖๑ จากนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานซึ่งเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งเกษตรกรยังคงเป็นเจ้าของพื้นที่และทำการผลิตเอง การกำหนดพื้นที่เป้าหมายของการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จะดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ เช่น พื้นที่ในเขตชลประทาน พื้นที่ปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ในเขตสหกรณ์นิคมและพื้นที่การเกษตรทั่วไป โดยจะมีการกำหนดเป้าหมายการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทุกขั้นตอน จนถึงการเชื่อมโยงตลาดกับภาคเอกชนแบบประชารัฐ การปรับระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จะให้เกิดความร่วมมือในการผลิตโดยเกษตรกร หรือองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมที่ติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ ทำให้เกิดขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น มีเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มชัดเจน เป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เกิดความมั่นคงในอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในที่สุด อีกทั้งเป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพ รวมทั้งการพัฒนา คุณภาพสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาดด้วยการบูรณาการ ทุกภาคส่วนตลอดห่วงโซ่อุปทาน เกษตรกรผู้ปลูกผัก ในพื้นที่ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่ม มีสมาชิกแรกเริ่มจำนวน ๓๔ ราย พื้นที่การผลิตจำนวน ๖๔.๒๕ ไร่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นจุดถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการให้แก่สมาชิกในการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตในแปลง เพิ่มคุณภาพผลผลิต เพิ่มอำนาจการต่อรองด้านตลาด สำนักงานเกษตรอำเภอสองพี่น้อง จึงได้จัดตั้งให้เป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ตำบลบ่อสุพรรณ โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มแปลงใหญ่ผัก หมู่ ๑๓ ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ผักหมู่ ๑๓ ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันมีสมาชิก ๖๐ ราย พื้นที่การเกษตร ๒๓๐ ไร่ จากเดิมที่เริ่มจัดตั้งปี ๒๕๖๑ สมาชิก ๓๔ ราย พื้นที่ ๖๔.๒๕ ไร่ ผ่านการวิเคราะห์ความสามารถในการผลิต การบริหารจัดการของคณะกรรมการแปลงและทีมผู้จัดการแปลงจนทำให้สามารถยกระดับมาตรฐานสินค้าของแปลงใหญ่ ขึ้นถึงระดับเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand ถึง ๓๑ ราย และมาตรฐาน PGS ทั้ง ๖๐ ราย) สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ถึง ๑๐,๐๐๐ บาทต่อไร่ เมื่อเทียบกับแปลงอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (ต้นทุน ๒,๕๐๐ บาทต่อไร่ ผลผลิตเพิ่มขึ้น ๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ส่งผลให้กลุ่มได้รับการประเมินคุณภาพแปลงใหญ่ในระดับ A)

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๓๖.๕๘ จาก ๑๔,๕๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๑๓,๐๐๐บาทต่อไร่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๑,๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๒,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ สมาชิกได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) จำนวน ๓๑ ราย

๓.๔ ด้านการตลาด มีการวางแผนการผลิต ลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด

๓.๕ การบริหารจัดการ จัดหาปัจจัยการผลิตสนับสนุนให้สมาชิกตามความต้องการและศักยภาพของเกษตรกรสมาชิก เพื่อทำบันทึกข้อตกลงในการวางแผนการผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิตในลักษณะสินเชื่อ และการชำระคืนให้กลุ่ม

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการบริหารจัดการแปลงใหญ่ และทีมผู้จัดการแปลงใหญ่ โดยจัดทำแผนพัฒนา ๓ ด้าน คือ ร่วมกันผลิต ร่วมกันบริหารจัดการ และร่วมกันจำหน่าย

๕. การสนับสนุน

หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย สำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอสองพี่น้อง สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักพัฒนาที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์วิจัยพืชไร่จังหวัดสุพรรณบุรี (กรมวิชาการเกษตร) องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสุพรรณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (กำแพงแสน) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินการสนับสนุนโรงคัดแยก บรรจุตู้เย็นเก็บรักษาการจำหน่าย โรงเรือนปลูกผัก ความรู้เรื่องการผลิตผักอินทรีย์ และเงินทุน

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุน จาก ๑๔,๕๐๐ บาท เป็น ๑๓,๐๐๐ บาทต่อไร่

๖.๒ เพิ่มผลผลิต จาก ๑,๖๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๐๐๐ บาทต่อไร่

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพ สามารถพัฒนาสมาชิกจนสามารถผ่านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) ได้ ๓๑ ราย และรอรับสมัครเข้ารับการตรวจรับรองอีก ๑๙ ราย อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน ๘ ราย

๖.๔ ด้านบริหารจัดการด้วยกระบวนการกลุ่มและการบริหารในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน สำหรับกระบวนการกลุ่มนั้น บริหารจัดการด้วยแผนพัฒนาการผลิตของกลุ่มแปลงใหญ่ และแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

๖.๕ ด้านการตลาด ประกอบด้วย ระบบตลาดและกำหนดกลุ่มเป้าหมายการตลาด ซึ่งแปลงใหญ่ผัก หมู่ ๑๓ ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีสำนักงานเกษตรอำเภอสองพี่น้อง และทีมผู้จัดการแปลง เป็นผู้กำกับ ดูแล แก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม โดยให้คำแนะนำ เสนอแนะ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการช่วยเหลือและงบประมาณให้กับกลุ่ม

๗. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

กลุ่มแปลงใหญ่ประสบความสำเร็จด้วยแผนการผลิตที่ดีการบริหารจัดการที่ดี การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การจัดการด้านปัจจัยการผลิต การเปิดรับเทคโนโลยีและการบริหารจัดการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สมาชิกแปลงใหญ่ มีอาชีพที่ยั่งยืน มีรายได้ที่แน่นอนการรักษามาตรฐานสินค้า ทำให้สามารถกำหนดราคาจำหน่ายได้เอง

๘. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

การผลิตผักอินทรีย์ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางด้านการตลาด โดยหาช่องทางจำหน่ายเพิ่มขึ้น และพัฒนาความรู้ให้แก่สมาชิกแปลงใหญ่

แปลงใหญ่พืชผักตำบลวังทอง อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ตำบลวังทองมีทั้งหมด ๑๒ หมู่บ้าน และมีการปลูกพืชผักเพื่อการค้าแทบทุกหมู่บ้านแบบต่างคนต่างปลูก ต่างคนต่างขาย มีการปลูกพืชผักหลายชนิดหมุนเวียนตลอดทั้งปี ไม่มีการรวมกลุ่มที่เป็นรูปแบบชัดเจน ประกอบกับหมู่บ้านที่มีพื้นที่ปลูกพืชผักจำนวนมากคือ บ้านวังสำราญหมู่ ๒ และ ๑๒ แต่มีการใช้สารเคมีในกระบวนการปลูกพืชผักเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีสารเคมีตกค้างในพืชผักและสะสมในพื้นที่ปลูกอยู่ในระดับที่เป็นอันตราย และในขณะนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักจำนวน ๓๐ ราย มีแนวคิดที่จะรวมกลุ่มกัน เพื่อลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการปลูกพืชผัก ดำเนินการผลิตและการตลาดผักปลอดภัยสารพิษร่วมกัน และตระหนักถึงภัยจากการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตพืชผัก ทำให้ลดต้นทุนในการผลิตพืชผักลงได้มีการผลิตน้ำหมัก สารไล่แมลงจากสมุนไพร สารชีวภัณฑ์ จึงได้ก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มปลูกผักปลอดภัยสารพิษตำบลวังทอง และได้เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ตั้งชื่อกลุ่มใหม่ว่า กลุ่มผักแปลงใหญ่ปลอดภัยวังทอง

๒. สถานการณ์

กลุ่มผักแปลงใหญ่ตำบลวังทอง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังทอง อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู พิกัด x ๘๑๗๔๕๕ พิกัด y ๑๙๑๗๗๐๐ โชน ๔๗ หรือที่ ละติจูด ๑๗.๓๒๓๙๓๕ ลองจิจูด ๑๐๑.๙๘๗๗๓๒ ก่อตั้งเป็นกลุ่มผักแปลงใหญ่ตำบลวังทองเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๐ และต่อมาได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนชื่อ กลุ่มผักแปลงใหญ่ปลอดภัยวังทอง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยกลุ่มฯ มีสมาชิกจำนวน ๕๓ ราย พื้นที่ปลูกพืชผักจำนวน ๒๖๕ ไร่ ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP พืชผัก จำนวน ๓๘ ราย เป้าหมายในการที่จะร่วมกันผลิตร่วมกันจำหน่ายพืชผักปลอดภัย เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการพืชผักของชุมชน ผลิตพืชผักที่มีคุณภาพ ปลอดภัยจำหน่าย เน้นการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐
- ๓.๓ การเพิ่มคุณภาพ พัฒนาให้สมาชิกทั้งหมดได้รับรองมาตรฐาน GAP พืชผัก
- ๓.๔ การบริหารจัดการ บริการจัดการกลุ่มด้วยตัวเอง มีงบประมาณของตนเอง
- ๓.๕ การตลาด บริการจัดการตลาดนำการผลิต จัดหาตลาดล่วงหน้า

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

กลุ่มฯ มีการประชุมทุกวันที่ ๗ ของเดือน เพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากหน่วยงานราชการพิจารณา การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ปรีกษาหารือและวางแผนการดำเนินงาน ออมเงินเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์ พิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิก

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมวิชาการเกษตร สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ห้องผลิตไส้เดือนฝอย ในการผลิตไส้เดือนฝอย เพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช

๕.๒ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดหนองบัวลำภู ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนวัสดุในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ สาร พด.

๕.๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สนับสนุน องค์ความรู้การแปรรูปผลผลิตพืชผัก ช่องทางการตลาด และวัสดุอุปกรณ์บางส่วนในการทำโรงเรือนปลูกผัก

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๒,๕๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๑,๒๐๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๘ โดยการใช้สารชีวภัณฑ์ ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตเอง ทดแทนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๙,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๑๒,๐๐๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๓ จากการใช้กระบวนการบริหารจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์

๖.๓ การเพิ่มคุณภาพ สมาชิกได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๓๘ ราย จากสมาชิก ๕๓ ราย

๖.๔ การบริหารจัดการ มีการประชุมประจำเดือนคณะกรรมการและสมาชิกทุกวันที่ ๗ ของเดือน มีการออมเงินทุกเดือน ปัจจุบันมีเงินกองทุนกลุ่มจำนวน ๘๐,๐๐๐ บาท

๖.๕ การตลาด มีการบริการจัดการตลาดนำการผลิต จัดหาตลาดล่วงหน้า มีตลาดประจำคือพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่มารับซื้อผลผลิตที่หน้าสวน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

จากการนำเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลงานวิจัยของสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์ความรู้ต่างๆจากสื่อออนไลน์ต่างๆ มาปรับใช้กับแปลงปลูกพืชผักของสมาชิก ทำให้ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้เป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากการใช้การบริหารจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภัณฑ์ และสารสกัดต่างๆ ที่ที่สมาชิกผลิตใช้เองและบอกต่อๆ กันไป โดยเฉพาะในแปลงสมาชิกเท่านั้น แปลงข้างเคียงสมาชิกที่ยังไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ ก็ได้นำมาใช้แล้วบ้าง ซึ่งในอนาคตจะมีสมาชิกผักแปลงใหญ่เพิ่มขึ้น กระจายไปครบทุกหมู่บ้านในตำบลวังทอง ซึ่งจะส่งผลทำให้แปลงใหญ่พืชผักมีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

กลุ่มผักแปลงใหญ่อยู่ได้ด้วยความสำเร็จของสมาชิก คณะกรรมการกลุ่มมีความเข้มแข็งสามัคคีและพร้อมเพรียงกันในการขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม มีข้อกำหนดข้อบังคับกลุ่มเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกัน และมีการออมเงินเพื่อระดมทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปใช้ในยามจำเป็นเร่งด่วน

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางต่อไป

๙.๑ เสนอแผนโครงการพัฒนาอาคารรวบรวม คัดแยก บรรจุ เก็บผลผลิตพืชผักเพื่อรอการจำหน่าย ไปยังแหล่งเงินกู้ของรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอกู้เงินดอกเบี้ยต่ำ หรือสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ

๙.๒ ส่งเสริมการออมของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

๙.๓ พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป ให้ครบวงจรครอบคลุมการทำเกษตร เพื่อจ่าย แจก และจำหน่าย เป็นรายได้ของกลุ่มฯ

๙.๔ ส่งเสริมให้สมาชิกผลิตสารชีวภัณฑ์ สารชีวอินทรีย์ น้ำหมักสารไล่แมลงต่างๆ ฮอร์โมนพืช ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อใช้เองอย่างต่อเนื่อง และจำหน่ายให้กลุ่มฯ หรือฝากขาย

๙.๕ นำพาสมาชิกศึกษาดูงานในกลุ่มเครือข่ายแปลงใหญ่ทั้งภายในและภายนอกจังหวัดหนองบัวลำภู

๙.๖ จัดทำเฟสบุ๊ค เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มฯ

๙.๗ จัดทำเสื้อสมาชิกกลุ่ม เพื่อความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่ม

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

สิ่งที่อยากจะฝากไว้สำหรับกลุ่มแปลงใหญ่ที่จะก่อตั้งขึ้นใหม่ในอนาคตที่ควรจะต้องดำเนินการเองโดยไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ คือต้องมีการระดมทุนจากสมาชิก ทั้งจากการลงหุ้น การออมอย่างต่อเนื่อง ที่กำหนดอัตราเงินออมเองตามมติของกลุ่ม อย่างสม่ำเสมอ เพราะจะเป็นงบประมาณที่ใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการพัฒนากลุ่ม มีข้อกำหนดข้อบังคับกลุ่ม และที่สำคัญที่สุด สมาชิกต้องมีความสมัครสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จึงจะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จและยั่งยืน

แปลงใหญ่ผักตำบลหลักแก้ว อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอวิเศษชัยชาญ มีพื้นที่ด้านการเกษตรทั้งหมดประมาณ ๑๑๖,๑๓๕ ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ มีอาชีพหลักคือ ทำนา พื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๑๐๐,๑๖๐ ไร่ ส่วนด้านการเกษตรอื่นๆ ที่เกษตรกรนิยมคือ การปลูกพืชผัก พืชผักที่ปลูกและสร้างรายได้ดี คือ กระเจี๊ยบเขียว เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของตำบลหลักแก้วเป็นพื้นที่ราบลุ่มเนื้อดินเป็นดินเหนียวมีธาตุแมงกานีสในชั้นดินล่าง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ตามธรรมชาติจึงเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผักและไม้ผล

พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในเขตตำบลหลักแก้ว ตำบลไผ่วง ตำบลสาวร้องไห้และตำบลอื่นๆ ซึ่งมีพื้นที่ปลูกประมาณ ๕๐๐ ไร่เศษ เกษตรกร ๗๖ ราย

ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มีตัวแทนบริษัทนพเกษตรมาส่งเสริมการปลูก โดยสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ และการรับซื้อผลผลิตเพื่อการส่งออก แต่การผลิตเป็นในรูปแบบ “เกษตรกรรายย่อย”

ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายเรื่อง “แปลงใหญ่” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวมคนและรวมพื้นที่เพื่อให้สะดวกต่อการบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตรวมทั้งการบูรณาการเพื่อสู่เป้าหมายคือ การผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับการตลาดหรือ “ตลาดนำการผลิต”

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานเกษตรอำเภอวิเศษชัยชาญได้จัดตั้งแปลงใหญ่ขึ้นจำนวน ๑ แปลง คือ “แปลงใหญ่พืชผัก” (กระเจี๊ยบเขียว) เพื่อให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตและมีการบริหารจัดการด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่พืชผัก (กระเจี๊ยบเขียว) ปัจจุบันมีพื้นที่ ๒๐๖ ไร่ เกษตรกร ๕๕ ราย ครอบคลุมพื้นที่ ๒ ตำบล คือ ตำบลหลักแก้ว และตำบลไผ่วง โดยมีนายชาญยง กสิผล เป็นประธานแปลงใหญ่ ต้นทุนการผลิตกระเจี๊ยบเขียว ๑๐,๗๒๐ บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ รายได้สุทธิ ๖,๒๘๐ บาทต่อไร่ ปี ๒๕๖๑ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน ๒๗๔,๑๐๐ บาท

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ลดลงร้อยละ ๑๐

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ให้ได้มาตรฐานเกรดเอเพิ่มขึ้นเป็น ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต เกษตรกรผ่านการอบรม GAP ทุกราย และได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๒๕ ราย

๓.๔ การบริหารจัดการ วางแผนการผลิตให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี วางแผนการผลิตออกเป็นช่วงเพื่อไม่ให้ผลผลิตของสมาชิกออกพร้อมกัน ป้องกันผลผลิตล้นตลาด ส่งเสริมการจัดทำบัญชี แหล่งรวบรวมผลผลิต การคัดเกรดและบรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัย ใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน

๓.๕ การตลาด มีข้อมูลด้านการตลาด ผลิตได้ตามต้องการของตลาด เชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด มีการเพิ่มช่องทางการตลาด

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร (สำนักงานเกษตรอำเภอวิเศษชัยชาญ) กำหนดให้สมาชิกขึ้นทะเบียนเกษตรกร และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันทุกราย สนับสนุนข้อมูลวิชาการ เรื่อง การปลูกกระเจี๊ยบเขียว การผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อลดต้นทุนการผลิต อบรมให้ความรู้ เรื่อง การทำการเกษตรปลอดภัย และขอใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืชทุกราย

๔.๒ สถานีพัฒนาที่ดินอ่างทอง สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก สารเร่งชนิดต่างๆ (พด.)

๔.๓ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ถ่ายทอดความรู้เรื่อง “การจัดทำบัญชีครัวเรือน”

๔.๔ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาวิเศษชัยชาญ ถ่ายทอดความรู้เรื่อง “การเงิน และสินเชื่อทางการเกษตรแบบแปลงใหญ่”

๔.๕ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร และยางมณี ถ่ายทอดความรู้เรื่อง “การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแปลงใหญ่”

๔.๖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหลักแก้ว ถ่ายทอดความรู้เรื่อง “สารพิษตกค้างในร่างกายและเงาเงาเลือดหาเกษตรกรรมเสี่ยง เพื่อการป้องกัน”

๕. การสนับสนุน

๕.๑ ด้านการตลาด สำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทอง สนับสนุนช่องทางการตลาดให้กับกลุ่ม โดยให้กลุ่มนำผลผลิตไปจำหน่ายที่ตลาดไท

๕.๒ การเสนอของบประมาณ สำนักงานเกษตรอำเภอวิเศษชัยชาญ จัดทำแผนเสนอความต้องการตามโครงการยกระดับเกษตรแปลงใหญ่ ด้วยเกษตรสมัยใหม่ และเชื่อมโยงตลาด จำนวนเงิน ๑,๕๔๖,๐๐๐ บาท เพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักรกลการเกษตรขนาดใหญ่และบรรจุภัณฑ์ โดยเสนอแผนให้ OT เห็นชอบ และ CoO เพื่อการพิจารณาอนุมัติ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๑๐ เกษตรกรสามารถดำเนินการเรื่อง การลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ เนื่องจากมีความเข้าใจเรื่องการสำรวจแปลงกระเจี๊ยบเขียวทำให้ทราบถึงความสมดุลของระบบนิเวศน์และสามารถผลิตสารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้เองทำให้ลดต้นทุนการผลิตได้

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต เพิ่มผลผลิตจากให้ได้มาตรฐาน เกรดเอ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากปีการผลิต ๒๕๖๒/๖๓ เกิดวิกฤติ เรื่องภัยธรรมชาติ (ภัยแล้ง) น้ำในระบบชลประทานไม่มี เกษตรกรใช้น้ำบาดาลทดแทน แต่คุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐานทำให้ผลผลิตลดลง

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพ/เพิ่มมูลค่าผลผลิต เกษตรกรผ่านการอบรมจำนวน ๕๕ ราย และได้รับรองมาตรฐาน GAP รวม ๒๕ ราย

๖.๔ การบริหารจัดการ กลุ่มดำเนินการจัดทำแผนการผลิตตามคำสั่งซื้อของบริษัทและพ่อค้าคนกลาง กลุ่มดำเนินการได้ เนื่องจากมีการผลิตตามแผนการสั่งซื้อ ส่งเสริมจัดทำบัญชี จัดทำแผนเยี่ยมตามระบบส่งเสริมการเกษตรเพื่อติดตามและให้คำแนะนำ มีสถานที่รวบรวมผลผลิต โดยดำเนินการที่บ้านประธานกลุ่ม และปรับสถานที่ให้เหมาะสมกับความปลอดภัย ใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน โดยการนำข้อตกลงของกลุ่ม เช่น ตะกร้าพลาสติกหุเหล็กให้สมาชิกยืมไปใช้และส่งคืน

๖.๕ การตลาด กลุ่มมีข้อมูล คือ บริษัทกำหนดราคาตลาดล่วงหน้า ๑ สัปดาห์ ผลผลิตได้ตามความต้องการของตลาด กลุ่มผลิตได้ตรงตามความต้องการของตลาด เช่น การรับรองมาตรฐาน GAP มีการคัดขนาดให้ตรงตามความต้องการของตลาด เชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ จากสภาพปัญหาเรื่องภัยธรรมชาติ (ภัยแล้ง) น้ำในระบบชลประทานไม่มี ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อผลผลิต เนื่องจากกระเจี๊ยบเขียวเป็นพืชที่ขาดน้ำไม่ได้ โดยเกษตรกรแก้ไขปัญหาด้วยการใช้แหล่งน้ำส่วนตัว เช่น บ่อบาดาล แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา คือ สภาพน้ำไม่เหมาะสม

๗.๒ ด้านสังคม สมาชิกมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การแบ่งปันน้ำใช้ สำหรับในแปลงกระเจี๊ยบเขียว ทำให้เกิดการแบ่งปันมีความสามัคคี เกษตรกรไม่ขาดรายได้ ครอบครัวมีความสุข ชุมชนเข้มแข็ง

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม จากการที่สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้ เรื่องการผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์ นอกจากจะทำให้ผู้ผลิตสามารถลดต้นทุนลงได้ สารชีวภัณฑ์ยังไม่ทำให้เกิดมลภาวะและทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคปลอดภัย เกษตรกรมีความมั่นใจต่ออาชีพและให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่ม มีผลทำให้อาชีพ ด้านการเกษตรมีความยั่งยืน

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ กระเจี๊ยบเขียว เป็นพืชผักที่สร้างรายได้เป็นที่น่าพอใจ มีตลาดรองรับทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เป็นพืชที่นิยมรับประทาน เพราะมีคุณค่าทางอาหารสูง เป็นพืชที่ปลูกในท้องถิ่นมานาน ทำให้เกษตรกรมีประสบการณ์ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ

๘.๒ คุณภาพแปลงใหญ่พืชผัก (กระเจี๊ยบเขียว) ตำบลหลักแก้ว อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลที่ได้ คือระดับเกรด C ผลการประเมินทำให้ทราบว่ากลุ่มยังไม่ได้ดำเนินการมีความพร้อม ไม่ครอบคลุมหลายด้าน เช่น กลุ่มไม่ได้

จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การกำหนดกฎระเบียบกลุ่มยังไม่ครอบคลุม กลุ่มขาดปัจจัยการผลิต เช่น เครื่องจักรกล การเกษตรขนาดใหญ่ การเพิ่มผลผลิตยังทำไม่ได้ เนื่องจากสภาพปัญหาภัยแล้ง ขาดเรื่องการแปรรูปผลผลิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลิต แปรรูป ขาดการบริหารจัดการทุนของกลุ่ม

๙. ปัญหาอุปสรรค

๙.๑ ด้านการผลิต ภัยธรรมชาติ (ภัยแล้ง) แก้ปัญหาโดยการใช้แหล่งน้ำส่วนตัว (บ่อบาดาล) ศัตรูพืช (กระเจี๊ยบเขียว) ที่พบส่วนใหญ่ คือ เพลี้ยอ่อน และเพลี้ยแป้ง ซึ่งไม่ก่อให้เกิดปัญหาในระดับเศรษฐกิจ เกษตรกรสามารถแก้ปัญหาโดยใช้สารชีวภัณฑ์และภูมิปัญญา

๙.๒ การบริหารจัดการกลุ่ม ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก ๕๕ ราย มีพื้นที่ครอบคลุม ๒ ตำบล ปัญหาที่พบ คือ ยังไม่มีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ การกำหนดกฎระเบียบกลุ่มยังไม่ครอบคลุม ซึ่งควรแก้ปัญหา โดยจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และกำหนดกฎระเบียบกลุ่มอย่างชัดเจน

๑๐. แผนพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ จัดทำแปลงพยานกรณีศัตรูพืช (กระเจี๊ยบเขียว)

๑๐.๒ สนับสนุนให้สมาชิกผลิตพืชอย่างปลอดภัย และได้รับใบรับรองแหล่งผลิต GAP พืช ทุกราย

๑๐.๓ สนับสนุนชุดตรวจสอบสารเคมีตกค้างเพื่อความมั่นใจของผู้ผลิตและผู้บริโภค

๑๐.๔ จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

๑๐.๕ จัดสร้างอาคารรวบรวมผลผลิต

๑๐.๖ การแปรรูปผลผลิต เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม

๑๑. ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่พืชผัก (กระเจี๊ยบเขียว) ควรเป็นเรื่องการมีส่วนร่วม ทุกขั้นตอน เนื่องจากสมาชิกมีจำนวนมาก การจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความศรัทธาและยอมรับ กลุ่มจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

แปลงใหญ่ไม้ผล

รหัส แปลง	จังหวัด	ชื่อแปลงใหญ่	เกรด
๑๔๒๑	กาญจนบุรี	แปลงใหญ่กล้วยไข่ ตำบลลั่นถีน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	AA
๔๘๖๙	กาฬสินธุ์	แปลงใหญ่มะม่วงมหาชนกกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์	AA
๑๐๘๘	กำแพงเพชร	แปลงใหญ่กล้วยไข่ หมู่ที่ ๒ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร	BA
๗๔๙	จันทบุรี	แปลงใหญ่มังคุด หมู่ ๙ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี	AA
๗๘๕	ฉะเชิงเทรา	แปลงใหญ่ลำไย หมู่ ๑๘ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	AB
๒๒	ชลบุรี	แปลงใหญ่ขนุน ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสสนิคม จังหวัดชลบุรี	BA
๒๒๒๗	ชัยภูมิ	แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง หมู่ที่ ๗ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	AA
๑๖๘๐	ตาก	แปลงใหญ่โอ๊วคาโต หมู่ ๔ ตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอพบพระ จังหวัดตาก	AA
๑๙๙๕	นครราชสีมา	แปลงใหญ่มะขามเทศ ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	AA
๕๕	นครศรีธรรมราช	แปลงใหญ่มังคุด ตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช	AA
๙๔๙	นนทบุรี	แปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๒ ตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	AA
๘๓๗	นราธิวาส	แปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๗ ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส	BB
๒๔๗๓	น่าน	แปลงใหญ่ลำไยบ้านตึ๊ดใหม่ ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน	AA
๘๘๕	ประจวบคีรีขันธ์	แปลงใหญ่มะม่วง หมู่ที่ ๔ ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	AA
๙๑๖	ปราจีนบุรี	แปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๘ ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี	AA
๕๖๘	เพชรบุรี	แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง ๑ หมู่ ๒ ถ้ำรงค์ หมู่ ๓ ท่าเสน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี	AA
๘๑๑	ระนอง	แปลงใหญ่มังคุด หมู่ที่ ๙ ตำบลลำเสียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง	AA
๖๙๙	ลำพูน	แปลงใหญ่ลำไย ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน	BC
๒๘๒๐	สมุทรสงคราม	แปลงใหญ่ส้มโอ ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม	AA
๒๖๓๐	สิงห์บุรี	แปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี	BB
๙๘๓	สุโขทัย	แปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ ตำบลน้ำชุม อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย	AA
๑๑๒๙	สุพรรณบุรี	แปลงใหญ่ทั่วไปไม้ผล (มะม่วง) ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี	BA
๑๒๕๕	อุดรธานี	แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี	CA
๑๒๐๗	อุดรดิตถ์	แปลงใหญ่มะขาม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมะขามแปลงใหญ่ หมู่ ๑ ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์	AA

แปลงใหญ่กล้วยไข่ ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

“กล้วยไข่”อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นกล้วยไข่สายพันธุ์กำแพงเพชร ซึ่งเป็นพันธุ์ที่นิยมบริโภค เพราะมีรสชาติหวาน หอม นุ่มลิ้น เมื่อสุกจะมีสีส้มสะดุดตา กล้วยไข่ที่ปลูกจะได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ทำให้กล้วยไข่มีผิวที่เรียบสวย การเรียงตัวของผลในหวีจะเป็นระเบียบ ทำให้กล้วยไข่ดูสวย ประกอบกับภาครัฐให้การส่งเสริมผลไม้ไทยขยายไปตลาดจีนเนื่องจากคนจีนนิยมบริโภคผลไม้ไทย โดยเฉพาะนครเฉิงตู มณฑลเสฉวน เป็นตลาดส่งสินค้าเกษตรของไทยมากที่สุด เนื่องจากผู้บริโภคสังเกตเห็นว่าผลไม้ไทยมีคุณภาพระดับไฮเอน ซึ่งกล้วยไข่ก็เป็นหนึ่งในผลไม้หลายๆชนิด ทำให้ติดตลาดและขยายมากขึ้นเรื่อยๆ

นายวีระ ไชวเชิง เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การปลูกกล้วยไข่ที่มีคุณภาพ ส่งออกมาแล้วกว่า ๓๒ ปี การตลาดถือว่าราคาดี โดยได้รวมตัวกับเพื่อนเกษตรกรด้วยในการผลิตกล้วยไข่มีการรับรองมาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการ เป็นตัวประกันดี คุณภาพ ความปลอดภัย เน้นความสดใหม่ โดยจากแปลงผู้ผลิตถึงผู้บริโภคในระยะเวลาเพียง ๕ วัน ทำให้ผู้บริโภคได้รับกล้วยไข่ที่กำลังสุกน่านรับประทาน

ปัจจุบันพื้นที่การปลูกกล้วยไข่ในอำเภอทองผาภูมิ จำนวน ๘๐๐ ไร่ ซึ่งยังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด และคาดการณ์ว่าภายหลังที่ได้มีการรวมเป็นแปลงใหญ่ มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่ได้รับจากการอบรม จะสามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้มากขึ้น

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่กล้วยไข่ ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ที่ เลขที่ ๓๐/๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีนายวีระ ไชวเชิง เป็นประธานแปลงใหญ่ เกิดจากการรวมกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไข่ในพื้นที่ ผ่านการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการผลิต การรวมกลุ่ม การจำหน่าย เพื่อลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การต่อรองราคาสินค้า เพื่อให้เกิดการแข่งขันในตลาด ส่งผลให้ราคาสินค้าสูงขึ้น โดยมีคุณภาพของสินค้าที่ได้เป็นเครื่องรับรองแก่ผู้ประกอบการ ทั้งนี้ได้ใช้การเข้าถึงแกนนำเกษตรกร และความคุ้นเคยในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ ชี้นำให้เกษตรกรเห็นถึงข้อดีของการทำแปลงใหญ่ และเกิดการรวมกลุ่มได้สำเร็จ โดยกลุ่มฯได้รับการประเมินคุณภาพแปลงใหญ่ในระดับ A ต่อเนื่อง

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๒๐ บาทต่อกิโลกรัม เป็น ๑๔ บาทต่อกิโลกรัม โดยลดอัตราการใช้พันธุ์ ผลิตพันธุ์เพื่อใช้เอง การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ การใช้สารชีวภัณฑ์ การผลิตปุ๋ยใช้เอง การใช้เครื่องจักรกล การลดการใช้พลังงาน การลดการใช้สารเคมี เป็นต้น

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๒,๒๐๐ ตันต่อไร่ เป็น ๒,๔๐๐ ตันต่อไร่

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพสินค้า/ผลผลิต พื้นที่การผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้นจากจำนวน ๓๐๐ ไร่ เป็น ๕๐๐ไร่

๓.๔ การตลาด จากเดิมจำหน่าย N.T.S FRUITS CO.,LTD ตลาดไท ตลาดศรีเมือง จะเพิ่มเติมเป็นห้างสรรพสินค้า เช่น บิ๊กซี โลตัส แม็คโคร

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ สถานีพัฒนาที่ดินให้ความรู้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพและการปรับปรุงบำรุงดินด้วย ปอเทือง โดโลไมท์

๔.๒ กรมวิชาการเกษตรโดยศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรีให้ความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน

๔.๓ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร ให้ความรู้เรื่อง GAP และตรวจประเมินแปลงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับรองแปลงตามระบบ

๔.๔ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และทำหน้าที่เก็บข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต รายได้ของเกษตรกร

๔.๕ สำนักงานชลประทานจังหวัด ให้ความรู้เรื่องการใช้น้ำ การสำรวจพื้นที่เพื่อจัดทำระบบส่งน้ำด้วยไฟฟ้า

๔.๖ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทำหน้าที่ประสานงานติดต่อหน่วยงานระดับจังหวัดในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ จัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานแปลงใหญ่ในภาพรวม

ทั้งนี้ มีหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ให้ความรู้แก่สมาชิกแปลงใหญ่เพื่อสร้างอาชีพที่เป็นทางเลือกแก่เกษตรกร ประกอบด้วย ประมง ปศุสัตว์ สหกรณ์การเกษตรด่านมะขามเตี้ย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สนับสนุนเงินทุน และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ติดตามประเมินผลการดำเนินงานแปลงใหญ่

๕. การสนับสนุน

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้ามาขับเคลื่อนแปลงใหญ่ โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอทองผาภูมิ เป็นผู้ประสานงานกับเกษตรกรในพื้นที่ การเตรียมสมาชิก การเตรียมสถานที่ เพื่อการจัดกิจกรรมต่างๆ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิตกลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิตของปุ๋ยเคมีโดยการใช้การผสมปุ๋ยใช้เองบางส่วน และใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ผลิตขึ้นเองบางส่วน สามารถลดต้นทุนลงได้ ๓๐๐-๕๐๐ บาทต่อไร่

๖.๒ การเพิ่มผลผลิตเกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตของตนเองโดยการให้ปุ๋ยอินทรีย์และการดูแลผลผลิตในแต่ละช่วงเวลาอย่างใกล้ชิด

๖.๓ การตลาด มีการส่งออก และส่งสินค้าในศูนย์กระจายสินค้าสำคัญๆ เช่น ตลาดศรีเมือง ตลาดไทย

๖.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม มีการประชุมคณะทำงานแปลงใหญ่ระดับพื้นที่เป็นประจำ เพื่อปรึกษาหารือแนวทางการพัฒนางานของแปลงใหญ่ การจัดระบบแบ่งโซนพื้นที่เข้าดูแลของหน่วยงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม โดยเจ้าหน้าที่จะรับผิดชอบตามงานของหน่วยงานต่างๆที่ได้จัดสรรลงไปให้กับเกษตรกร และเป็นการถ่ายทอดความรู้แบบบุคคล

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อมการใช้ทรัพยากรที่สำคัญเช่น ดิน น้ำ มีการเรียนรู้และรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๒ ด้านสุขภาพเกษตรกรรู้จักการใช้สารชีวภัณฑ์มากขึ้น ทำให้ลดการใช้สารเคมี

๗.๓ ด้านสังคมมีการพบปะกันมากขึ้น ทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม และเป็นช่องทางสื่อสารในการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดของชุมชนให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น

๗.๔ ด้านเศรษฐกิจเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

๗.๕ ความยั่งยืนในการพัฒนา ทีมผู้จัดการแปลง และเกษตรกรผู้นำในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกันในการอย่างจริงจังไม่หาประโยชน์กันภายในกลุ่ม และบางครั้งต้องเสียสละเวลาเพื่อช่วยเหลือกัน

๘. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และยั่งยืน

“การรวมกลุ่มของสมาชิกทุกคนที่ให้ความร่วมมือ ยอมรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ และให้ความร่วมมือด้วยทุกครั้ง”

ผู้จัดการแปลงเข้าใจเกษตรกรรู้จักพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องสามารถกระตุ้นให้เกษตรกรเรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นผู้จัดการแปลงและเป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรในการบริหารจัดการแปลงใหญ่

ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตกล้วยไข่แก่สมาชิกแปลงใหญ่และเป็นสถานที่จัดประชุมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมเช่นการจัดอบรมการประชุมกลุ่ม การศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยพื้นที่ดำเนินงานแปลงใหญ่ ก็อยู่ภายใต้ ศพก.ด้วย

๙. ปัญหา อุปสรรค

- ๙.๑ เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ มีกิจกรรมการเกษตรหลายอย่าง ไม่ค่อยมีเวลารว่าง
- ๙.๒ หน่วยงานที่ลงมาที่แปลงใหญ่หลายหน่วยงานทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ
- ๙.๓ การดำเนินงานส่งเสริมแบบแปลงใหญ่เกษตรกรยังต้องการรับปัจจัยการผลิตของแต่ละหน่วยงานที่สนับสนุน
- ๙.๔ การนัดหมายเพื่อจัดประชุม อบรม หรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะเป็นภาระอยู่กับผู้จัดการแปลงและเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑. จัดสร้างโรงคัดแยกและบรรจุที่มีมาตรฐานสากล
๒. สนับสนุนให้สมาชิกทุกรายได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร

แปลงใหญ่มะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวขุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอหนองกุงศรีถือเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชที่สำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และยางพารา รวมถึงมะม่วงมหาชนก เฉพาะเขตตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรีมีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่า ๒,๘๐๐ ไร่ ด้วยศักยภาพการผลิต ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ตัน

ปี ๒๕๕๘ เกษตรกรบ้านหนองบัวขุม ได้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์ และสำนักงานเกษตรอำเภอหนองกุงศรี เป็นผู้ให้คำแนะนำการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวจากระบบส่งเสริมการเกษตร (MRCF) ได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งพื้นที่ คน และสินค้า รวมถึงการส่งเสริมการเกษตรตามรูปแบบแปลงใหญ่

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวขุม มีสมาชิก จำนวน ๓๗ ราย พื้นที่ ๕๗๓ ไร่ ๑) กลุ่มมีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยมีนางบุญโฮม จิตจักร เป็นประธานแปลงใหญ่และผู้จัดการแปลงใหญ่ โดยคณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่จะมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ ๓ ปี โดยจะมีการแบ่งคณะกรรมการออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย คณะกรรมการตรวจสอบระบบควบคุมภายใน ICS ฝ่ายควบคุมคุณภาพ (QC) ฝ่ายการตลาด

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๓,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๗๐๐ บาทต่อไร่ โดยการใช้ปุ๋ยชีวภาพควบคู่กับปุ๋ยเคมี/น้ำหมัก จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การตัดแต่งกิ่งลดการใช้สารเคมี

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๒,๐๐๐ - ๒,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพสินค้า จากเดิมสมาชิกได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๑๐ ราย เป็น ๓๗ ราย มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสะดวกในการขนส่ง รูปแบบสวยงาม

๓.๔ การตลาด มีการเชื่อมโยงการตลาด ส่งบริษัท ปริ้นท์เซส ฟรุ้ท์ ร้อยละ ๘๐ เกรด A น้ำหนัก ๓๐๐ - ๔๐๐ กรัมต่อผล เกรด B มีตำหนิ น้ำหนัก ๓๕๐ กรัมต่อผล ส่งตลาดมาเลเซียและจีน ร้อยละ ๑๕ น้ำหนัก ๒๕๐ กรัมต่อผล ไม่มีแผลเน่า ตลาดในท้องถิ่น ตลาดออนไลน์ ร้อยละ ๕ และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า เช่น ตลาดออนไลน์ facebook line บริษัทคู่ค้ามารับซื้อ การออกร้านแสดงสินค้า ตลาดชุมชน ขayarรถ

๕. ปัญหา อุปสรรค

๕.๑ ด้านการผลิต แมลงศัตรูพืช (เพลี้ยไฟ เพลี้ยหอย) ขาดเทคโนโลยีและนวัตกรรม ไม่สามารถแปรรูปผลผลิตได้ในช่วงที่ผลผลิตออกมาก

๕.๒ ด้านการตลาด ขาดความรู้ในการประชาสัมพันธ์ การตลาดออนไลน์ ยังขาดประสบการณ์และองค์ความรู้ เกิดวิกฤตไม่สามารถส่งออกได้ ไม่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า

๕.๓ ด้านการบริหารกลุ่ม สมาชิกบางคนยังไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ

๕.๔ ด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน ขาดการสนับสนุนด้านการแปรรูปผลผลิต ขาดการสนับสนุนด้านการจัดทำระบบการให้น้ำ

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ด้านการผลิต ส่งเสริมให้กลุ่มมีการผลิตสารชีวภัณฑ์สำหรับใช้เอง ส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิต

๖.๒ ด้านการตลาด ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์สินค้าให้กับสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ หน่วยงานหาดตลาดรองรับผลผลิต

๖.๓ ด้านการบริหารกลุ่ม มีการสร้างกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ แนะนำให้มีการวางแผนการบริหารกลุ่มอย่างมีระบบ

๖.๔ ด้านการส่งเสริมและการสนับสนุน สนับสนุนเทคโนโลยีในการแปรรูปสินค้า ขอกการสนับสนุนบ่อบาลระบบพลังงานแสงอาทิตย์

แปลงใหญ่กล้วยไข่ หมู่ที่ ๒ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

“กล้วยไข่กำแพงเพชร” (Gluy Kai Kamphaeng Phet) คือ กล้วยไข่ที่มีรสชาติหวาน เนื้อกล้วย มีสีครีม อมเหลือง เนื้อแน่นละเอียด เปลือกบาง ผลมีขนาดกลางและเล็ก ปลูกในเขตพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จากลักษณะภูมิอากาศและปัจจัยทางธรรมชาติ ส่งผลให้กล้วยไข่มีคุณภาพดี เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร จนได้ฉายาว่าเป็น “เมืองกล้วยไข่” ด้วยความอร่อยมีเอกลักษณ์ และความมีชื่อเสียงของกล้วยไข่กำแพงเพชร จึงได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ จนได้รับการรับรองว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดกำแพงเพชร (Geographical Indication : GI) และเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า “กรุพระเครื่อง เมืองคนแกร่ง พระแสงฯ ล้ำค่า ศิลาแลงใหญ่ กล้วยไข่หวาน น้ำมันลานกระบือ เลื่องลือมรดกโลก” อีกทั้งกล้วยไข่ยังผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม คืองานเทศกาลสารทไทย กล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๒๔ เป็นต้นมา

ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มีการรวมกลุ่มสมาชิก จำนวน ๑๐ คน ในนาม “กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์พืชกล้วยไข่” เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไข่พันธุ์พื้นเมืองกำแพงเพชร และวางแผนการปลูกกล้วยไข่พันธุ์พื้นเมืองกำแพงเพชร

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายสมาชิกระหว่างวิสาหกิจชุมชนพื้นฟูกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร ๑ (เกษตรกรที่ปลูกกล้วยไข่หมู่ที่ ๑, ๒, ๖, ๘ ตำบลสระแก้ว) และวิสาหกิจชุมชนพื้นฟูกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชร ๒ (เกษตรกรที่ปลูกกล้วยไข่หมู่ที่ ๓ และ ๔ ตำบลสระแก้ว) มีจำนวนสมาชิก ๓๕ คน และต่อมาเกษตรกรที่ปลูกกล้วยไข่หมู่ที่ ๑๓ ตำบลเทพนคร ได้เข้ามารวมกลุ่มเพิ่มเติม โดยมีแนวคิดร่วมกันในการอนุรักษ์กล้วยไข่สายพันธุ์พื้นเมืองกำแพงเพชร ที่มีพื้นที่เพาะปลูกลดลงประกอบกับเพื่อสืบสานวิธีการปลูกกล้วยไข่ ซึ่งขั้นตอนและวิธีการปลูกกล้วยไข่ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์รวมถึงองค์ความรู้ที่ได้ถ่ายทอดส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การรวมกลุ่มจึงเป็นมากกว่าการรวมกันผลิตและจำหน่าย แต่เป็นการรวมเพื่อให้ยังคง มีกล้วยไข่สายพันธุ์พื้นเมืองกำแพงเพชร อยู่คู่คนจังหวัดกำแพงเพชร ต่อไป

ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ทางกลุ่มได้เตรียมเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยหน่วยงานราชการสังกัดภายในจังหวัดกำแพงเพชร จึงได้วิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมตามระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ (MRCF) โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั้งพื้นที่ คน สินค้า ของกลุ่ม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ทางกลุ่มได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ ในนาม “แปลงใหญ่กล้วยไข่ หมู่ที่ ๒ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร” และได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ มีการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดและพื้นที่ ทำให้สมาชิกในกลุ่มได้รับความรู้ เกิดการถ่ายทอดประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่สายพันธุ์พื้นเมืองกำแพงเพชร และเป็นช่องทางในการติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกของกลุ่มและเครือข่าย

๒. สถานการณ์

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ แปลงใหญ่กล้วยไข่ หมู่ที่ ๒ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีสมาชิก ๖๐ ราย ประกอบด้วยเกษตรกรที่ปลูกกล้วยไข่หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๖, ๘ ตำบลสระแก้ว และหมู่ที่ ๑๓ ตำบลเทพนคร พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ ๒๓๕ ไร่ และมีความเหมาะสมสูง (S๑) ของพื้นที่ในการปลูกกล้วยไข่ โดยดินมีลักษณะดินร่วนปนทรายอยู่ในเขตชลประทาน ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๘,๐๕๐ บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ มาตรฐานการผลิตอินทรีย์ GAP และ GI

กลุ่มแปลงใหญ่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการแปลงใหญ่กล้วยไข่ หมู่ที่ ๒ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยมี นายนพพล เทพประถม เป็นประธานแปลงใหญ่ ในการพัฒนาการผลิตกล้วยไข่ เน้นการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้ในกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น โดยต้นทุนการผลิตลดลง เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน และใช้ปุ๋ยสั่งตัดให้เหมาะสมกับพื้นที่แต่ละแปลง การลดการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง โดยสามารถลดต้นทุนการผลิตร้อยละ ๒๐ รวมไปถึงการเพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยการแปรรูป เช่น การทำ

แป้งกล้วย การทำขนม การทำโดนัท และเส้นสปาเกตตี้ เป็นต้น และมีการออกหาตลาดในกลุ่มตลาดที่มีพันธะสัญญา กับบริษัทคู่ค้า

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต เป้าหมายลดต้นทุนการผลิตร้อยละ ๒๐ จาก ๑๓,๓๘๐ บาทต่อไร่ เป็น ๑๑,๐๒๔ บาทต่อไร่ โดยใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เก็บตัวอย่างดิน เพื่อวิเคราะห์ดินด้วยชุดวิเคราะห์ดินอย่างง่าย หรือ ส่งวิเคราะห์ ในห้องปฏิบัติการ คำนวณสูตรปุ๋ย ปริมาณที่จะใช้ การผสมปุ๋ยใช้เอง ใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ลดการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิงด้วยการใช้ Solar Cell Mobile การทำบัญชีต้นทุนการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต เป้าหมายเพิ่มผลผลิตร้อยละ ๒๐ จาก ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยใช้พันธุ์พื้นเมืองกำแพงเพชร มีการปรับปรุงบำรุงดิน และดูแลรักษาระหว่างการเพาะปลูก ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีการวางแผนในการปลูกกล้วยไข่พันธุ์พื้นเมืองกำแพงเพชร

๓.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต เป้าหมายได้รับมาตรฐาน GAP GI และมาตรฐานอินทรีย์ โดยมีการจัดอบรม ให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน GAP, Geographical Indications (GI) และมาตรฐานอินทรีย์ โดยสำนักงาน เกษตรจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกำแพงเพชร และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดกำแพงเพชร พัฒนาคุณภาพกล้วยไข่ โดยเน้นการใช้สารชีวภาพ และชีวภัณฑ์ เพื่อทดแทนการใช้สารเคมีในการป้องกัน และกำจัด โรคแมลงศัตรูพืช มีการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยไข่ อาทิเช่น การทำแป้งกล้วย การทำขนม การทำโดนัท และเส้นสปาเกตตี้ โดยได้รับการอบรมจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (ว.ว.)

๓.๔ การตลาด มีการวิเคราะห์ความต้องการของตลาด มีการวางแผนการตลาด โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ตลาดพ่อค้าคนกลาง และตลาดด้านคุณภาพ โดยตลาดพ่อค้าคนกลาง จะมีพ่อค้าจากต่างจังหวัดเข้ามารับซื้อที่กลุ่ม เพื่อนำไปจำหน่ายตามแผงริมทาง ตลาดทั่วไป ส่วนตลาดด้านคุณภาพ จะมีการจัดทำสัญญาซื้อขายกับบริษัทคู่ค้า อาทิเช่น บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด และห้างสรรพสินค้าชั้นนำ เป็นต้น มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า สมาชิกภายในกลุ่มมีการเรียนรู้การขายของออนไลน์จากหน่วยงานต่างๆ ทำให้กลุ่มมีการเพิ่มช่องทางการขายสินค้าออนไลน์ได้โดยอาศัยสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ อาทิเช่น Facebook Line และร้านขายสินค้าออนไลน์ Shopee เป็นต้น

๓.๕ การบริหารจัดการ สมาชิกในกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยไข่ได้รับการอบรมการจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี และไม่ให้ผลผลิตของสมาชิกออกพร้อมกันเพื่อป้องกันผลผลิตล้นตลาด มีการส่งเสริม การปลูกตามความต้องการของตลาด โดยยึดหลัก “ตลาดนำการผลิต” มีแหล่งรวบรวมผลผลิต และมีการคัดบรรจุ ให้ได้ตามมาตรฐาน มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ อาทิเช่น ปุ๋ย มีการสนับสนุนอุปกรณ์การเกษตร จากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร และมีการสนับสนุนเครื่องมือผสมปุ๋ย จากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (ว.ว.) มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับศพก. หลักระดับ อำเภอเมืองกำแพงเพชร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองกำแพงเพชร

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน และการสนับสนุน

๔.๑ เกษตรอำเภอเมืองกำแพงเพชร ในบทบาทผู้จัดการแปลง พร้อมนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ในบทบาทผู้ช่วยผู้จัดการแปลง มีหน้าที่บูรณาการโครงการ กิจกรรม งบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร ให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสม ได้แก่ การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืชการจัดการแปลงตามระบบ GAP การจัดการปุ๋ยและน้ำในการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เทคโนโลยีการผลิตกล้วยไข่ปลอดภัยในรูปแบบ แปลงใหญ่ การเชื่อมโยงการตลาด การผลิตตามความต้องการของตลาด อีกทั้งประสานงานกับหน่วยงานภาคีเพื่อ ขับเคลื่อนแปลงใหญ่กล้วยไข่

๔.๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร ร่วมวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ บูรณาการโครงการกรมส่งเสริม การเกษตร งบประมาณจังหวัด งบกลุ่มจังหวัดลงในพื้นที่เป้าหมาย

๔.๓ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกำแพงเพชร สนับสนุนจัดทำโครงการทำกระดาดและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่ทำจากเปลือกกล้วย อาทิเช่น กล่องใส่ทีชชู่

๔.๔ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย สนับสนุนจัดทำโครงการแปรรูปสินค้าจากกล้วยไข่ อาทิเช่น แยม ไวน์ ไชร์ป โดนัท เส้นสปาเกตตี้ แป้งกล้วย ชาปลีกกล้วย เป็นต้น และสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องผสมปุ๋ย

๔.๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เข้ามาวิจัยและพัฒนาต่อยอดด้านเสื้อผ้าไทยจากเส้นใยกล้วยไข่ วิจัยพัฒนาด้านการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไข่ รวมไปถึงการพัฒนาปรับปรุงสภาพดินในการเพาะปลูกกล้วยไข่ให้เหมาะสม

๔.๖ มหาวิทยาลัยนเรศวร เข้ามาวิจัยและพัฒนาด้านการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไข่

๔.๗ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร อบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

๔.๘ สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดกำแพงเพชร สนับสนุนการผลิตปุ๋ยหมัก ผลิตน้ำหมักชีวภาพ และการปลูกพืชเพื่อการปรับปรุงสภาพดิน อาทิเช่น ปอเทือง และถั่ว เป็นต้น

๔.๙ สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองกำแพงเพชร ร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร สนับสนุนปัจจัยการผลิต อีกทั้งการให้ความรู้การจัดทำแผนรายแปลงและแผนธุรกิจ

๔.๑๐ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร อบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การเพิ่มมูลค่าผลผลิต และการเชื่อมโยงเครือข่ายจัดทำแผนธุรกิจและแผนการตลาดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เกษตรกร สหกรณ์ และผู้ประกอบการ

๔.๑๑ โครงการชลประทานกำแพงเพชร เข้าร่วมติดตาม และชี้แจงสถานการณ์น้ำ

๔.๑๒ ยูนิเซฟ ถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วย เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า

๕. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๕.๑ ด้านการลดต้นทุนการผลิต สามารถลดต้นทุนการผลิตกล้วยไข่ จากเดิม ๑๓,๗๘๐ บาทต่อไร่ เป็น ๘,๐๕๐ บาทต่อไร่ โดยสามารถลดต้นทุนจากเดิม ๕,๗๓๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๕๘ แสดงให้เห็นว่าวิธีการลดต้นทุนที่กลุ่มได้นำมาใช้นั้นประสบความสำเร็จ เกินค่าเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

๕.๒ ด้านการเพิ่มผลผลิต สามารถเพิ่มผลผลิตกล้วยไข่ จากเดิม ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยผลผลิตเพิ่มขึ้นจากเดิม ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๐ แสดงให้เห็นว่าวิธีการเพิ่มผลผลิตที่กลุ่มได้นำมาใช้ นั้นประสบความสำเร็จ เกินค่าเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

๕.๓ ด้านการตลาด มีการรวบรวมผลผลิตของกลุ่ม เพื่อส่งขายตลาด โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ตลาดพ่อค้าคนกลาง (จังหวัดอ่างทอง จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอยุธยา จังหวัดนครปฐม และจังหวัดโคราช) และตลาดด้านคุณภาพ ได้มีการจัดทำสัญญาซื้อขายกับบริษัทคู่ค้ากับบริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัด จำนวน ๕,๐๐๐ กิโลกรัมต่อเดือน และมีการส่งวางขายที่ห้างสรรพสินค้าชั้นนำ

๕.๔ ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต กลุ่มแปลงใหญ่ที่จัดตั้งขึ้น ถือเป็นจุดรวบรวมผลผลิตกล้วยไข่เพื่อจำหน่ายให้กับตลาดทั้ง ๒ กลุ่ม และทางกลุ่มมีการร่วมกันคิดและพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยไข่ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตจากกล้วยไข่

๕.๕ ด้านการบริหารจัดการ มีการบูรณาการจากหน่วยงานภาคี เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานพาณิชย์ สถานีพัฒนาที่ดิน และโครงการชลประทาน เป็นต้น

๖. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๖.๑ ด้านสังคม เมื่อมีการรวมตัวกันในรูปแบบแปลงใหญ่ ส่งผลให้สมาชิกมีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และเกิดการพัฒนาของกลุ่มในอนาคต

๖.๒ ด้านเศรษฐกิจ เมื่อสมาชิกรวมตัวกันบริหารจัดการในรูปแบบแปลงใหญ่ รวมกันซื้อปัจจัยการผลิต รวมกันขายผลผลิต โดยมีแปลงใหญ่เป็นศูนย์กลางทำให้ลดความเสี่ยงของสมาชิกในการจำหน่ายผลผลิต มีตลาด ในการขายสินค้าแน่นอน อีกทั้งได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการทำงาน

๗. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และยั่งยืน

- ๗.๑ ต้องทำความเข้าใจกับสมาชิกในกลุ่มในเรื่องคุณภาพของสินค้า และความต้องการของตลาด
- ๗.๒ มีการอบรมทางด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรม
- ๗.๓ ประธานแปลงใหญ่ ได้รับการอบรม และสามารถถ่ายทอดความรู้ เพื่อพัฒนาและต่อยอดให้กับสมาชิกในกลุ่ม
- ๗.๔ จัดทำกองทุนหมุนเวียน ปัจจัยการผลิต อีกทั้งมีการระดมทุน หุ้น
- ๗.๕ มีการบริหารจัดการ มีการจัดเก็บ และบำรุงรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้ภายในกลุ่มให้พร้อมใช้งาน
- ๗.๖ ผู้จัดการแปลง เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการติดต่อประสานงานบูรณาการโครงการ/ กิจกรรม/งบประมาณ ลงสู่พื้นที่ที่มีการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการฯ
- ๗.๗ ผู้ช่วยผู้จัดการแปลง เป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความสามารถ มีความมุ่งมั่นทุ่มเทที่จะพัฒนา ประกอบกับเป็นคนในพื้นที่ เข้าใจบริบทชุมชนเป็นอย่างดี สามารถเข้าถึงสมาชิก สามารถที่จะอำนวยความสะดวก การดำเนินการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี
- ๗.๘ มีการใช้หลักของตลาดนำการผลิต
- ๗.๙ สมาชิกเข้มแข็ง และมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม และเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ตลอดเวลา

๘. ปัญหาและอุปสรรค

- ๘.๑ การตรวจวิเคราะห์ดินได้ผลค่าการวิเคราะห์ดินล่าช้า ทำให้ล่วงเลยช่วงเวลาในการปลูกกล้วยไข่ ส่งผลให้ เกษตรกรไม่ได้ทำการปรับปรุงสภาพดินก่อนการปลูกกล้วยไข่
- ๘.๒ ภัยธรรมชาติ คือลมพายุ ซึ่งภายใน ๑ ปี จะเกิดขึ้น ๒ ช่วง ที่จะพัดเข้ามาทางจังหวัดกำแพงเพชร ช่วงแรก เป็นลมพายุช่วงฤดูแล้ง จะพัดผ่านช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน โดยในช่วงนี้กล้วยไข่กำลังเจริญเติบโต ความรุนแรง ของลมทำให้ต้นกล้วยไข่หักและโค่นล้ม ช่วงที่สองเป็นลมพายุช่วงฤดูฝน จะพัดเข้ามาช่วงเดือนสิงหาคม – กันยายน โดยในช่วงนี้กล้วยไข่กำลังตกเครือ ขณะเดียวกันเป็นช่วงที่กล้วยไข่มีราคาสูง พอมีลมพัดเข้ามา ทำให้กล้วยไข่ ได้รับความเสียหาย
- ๘.๓ โรคกล้วยไข่ ซึ่งที่พบมากคือ โรคใบไหม้ ซึ่งโรคนี้อุบัติการระบาดมาก และขณะเดียวกันเกษตรกรนำพันธุ์ ที่เป็นโรคไปปลูกต่ออีก จึงทำให้มีการแพร่ระบาดมากขึ้น

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

- ๙.๑ มีการจัดทำแผนการพัฒนารัฐกิจของกลุ่ม เพื่อเป็นการต่อยอดและพัฒนาให้กลุ่มสามารถมีแนวทาง ในการปฏิบัติของกลุ่มและสามารถขับเคลื่อน เดินหน้าไปสู่ความสำเร็จ
- ๙.๒ กำหนดให้สมาชิกทุกราย จัดทำแผนธุรกิจของตนเอง หลังจากที่ได้รับการอบรม
- ๙.๓ มีการจัดทำแผนการตลาดของกลุ่ม โดยยึดหลักตลาดนำการผลิต ก่อนจะปลูกกล้วยไข่ ควรทราบก่อนว่า ตลาดของกลุ่มอยู่ที่ไหน ตลาดต้องการในช่วงไหน ตลาดต้องการในปริมาณเท่าไร เพื่อให้สอดคล้องกับตลาดอย่างแท้จริง อีกทั้งทำให้ไม่เกิดปัญหาสินค้าล้นตลาด
- ๙.๔ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาพัฒนา และต่อยอดทั้งในกระบวนการผลิต การตลาด การพัฒนาและแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากกล้วยไข่
- ๙.๕ สมาชิกทุกรายได้รับการรับรองจากมาตรฐานต่างๆ อาทิเช่น มาตรฐานอินทรีย์ GAP และ GI
- ๙.๖ จัดทำกองทุนหมุนเวียนปัจจัยการผลิต การบริหารจัดการ การบำรุงรักษาและเครื่องมือเครื่องใช้

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

- ๑๐.๑ สมาชิกในกลุ่มแปลงใหญ่ควรมีความรัก ความสามัคคี ความตั้งใจ ในการร่วมกันพัฒนากลุ่มแปลงใหญ่ ของตนให้คงอยู่ และพัฒนา ปรับปรุง ต่อยอดให้มีความก้าวหน้าในทุกๆด้าน

๑๐.๒ ประธานแปลงใหญ่ ต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และเป็นผู้นำให้กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่มีความก้าวหน้า และพัฒนาต่อไป

๑๐.๓ กลุ่มแปลงใหญ่ควรมีระบบการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่ในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน และมีการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วม และร่วมกันคิด และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของกลุ่มไปในทิศทางเดียวกัน

แปลงใหญ่มังคุด หมู่ ๙ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

แปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด ตามนโยบายระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของรัฐบาล ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๗๖ ราย พื้นที่การผลิตมังคุด จำนวน ๔๕๘ ไร่ ซึ่งในแต่ละปีมักมีปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตสูง ค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร ราคา และปริมาณผลผลิตที่ไม่แน่นอน สมาชิกส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบต่างคนต่างขาย และส่วนใหญ่เป็นการขายผลผลิตแบบคละเกรด ทำให้เกิดการขาดอำนาจต่อรองของเกษตรกร ผลผลิตราคาตกต่ำ จากปัญหาดังกล่าว กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่อำเภอนายายอาม จึงได้รวมตัวกันสมัครเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยกลุ่มได้วางเป้าหมายของการรวมกลุ่ม ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิต และมีการบริหารจัดการร่วมกันเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพราคาเป็นธรรม เพื่อลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด จากกิจกรรมต่างๆ เช่น การตรวจวิเคราะห์ดิน การผลิตสารชีวภัณฑ์ การผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตและใช้น้ำหมักคุณภาพสูง นำเครื่องจักรกลมาปรับใช้เพื่อทดแทนแรงงานคน กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ การให้ปุ๋ยทางระบบน้ำ การปลูกพืชแบบผสมผสาน เพื่อให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ ฝึกอบรมการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานตรงความต้องการของตลาด และการขอรับรองมาตรฐาน GAP จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหินกอง มีคณะกรรมการเพื่อมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน และจัดทำระเบียบข้อกำหนดของกลุ่ม มีการผลิตตามรูปแบบตลาดนำการผลิต โดยการเพิ่มช่องทางการตลาด และเพิ่มมูลค่าผลผลิตมังคุดให้มากขึ้น ขายผลผลิตมังคุดได้ทุกเกรดคุณภาพ ให้สมาชิกมีการคัดแยกเกรดคุณภาพมังคุดให้ตรงกับความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังมีการขยายผลให้กับกลุ่มแปลงใหญ่ และกลุ่มชาวสวนมังคุดในพื้นที่อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ได้เข้ามาเรียนรู้ หรือเชิญให้ไปเป็นวิทยากร เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันที่สามารถนำมาปรับใช้กับกลุ่มได้ เป็นการขยายเครือข่าย และ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรชาวสวนมังคุดต่อไป

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มังคุด หมู่ ๙ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในปี ๒๕๖๐ มีสมาชิก ๗๖ ราย พื้นที่การผลิตมังคุด ๔๕๘ ไร่ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ปลูกประมาณ ๓ - ๕ ไร่ ปริมาณผลผลิตมังคุด เฉลี่ย ๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๘,๖๕๐ บาทต่อไร่ สมาชิกขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตที่ตรงกับความต้องการของตลาด ต้นทุนการผลิตสูง แต่ผลผลิตมังคุดได้ปริมาณน้อย ส่วนใหญ่ยังไม่ได้การรับรองมาตรฐาน GAP และขายผลผลิตมังคุดแบบเหมารวมไม่มีการคัดเกรด สำนักงานเกษตรอำเภอ จึงได้ลงพื้นที่ประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการ และจัดเวทีวิเคราะห์เพื่อวางแผนการดำเนินงาน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน ๓ ปี

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต เป้าหมายปี ๖๐/๖๑ ลดลงร้อยละ ๒๐ จาก ๘,๖๕๐ บาทต่อไร่ เป็น ๖,๙๔๗ บาทต่อไร่ เป้าหมายปี ๖๑/๖๒ ลดลงร้อยละ ๒๐ จาก ๖,๙๔๐ บาทต่อไร่ เป็น ๕,๕๗๐ บาทต่อไร่

๓.๒ เพิ่มผลผลิต เป้าหมายปี ๖๐/๖๑ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐ จาก ๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป้าหมายปี ๖๑/๖๒ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐ จาก ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓ พัฒนาคูณภาพ เป้าหมายปี ๖๐/๖๑ ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๗๖ ราย เป้าหมายปี ๖๑/๖๒ ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๗๖ ราย

๓.๔ การตลาด เป้าหมายปี ๖๑/๖๒ มีการรวบรวมผลผลิตมังคุด ขายผลผลิตผ่านตลาดออนไลน์/ประชานิยมไทย จัดทำแผนธุรกิจของกลุ่ม

๓.๕ การบริหารจัดการ มีโครงสร้างคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี ให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อนงานตามแผนที่วางไว้เช่น การประชุมเครือข่ายคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และแปลงใหญ่ ระดับจังหวัด เพื่อเป็นการสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข , การจัดประชุมเครือข่ายแปลงใหญ่มังคุด ที่ทำการตลาดแบบประมูลเพื่อสร้างโอกาสและความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม , สนับสนุนปัจจัย กับกลุ่มแปลงใหญ่มังคุดตำบลวังโตนด อำเภอ นายายอาม เป็นตระกร้าพลาสติกใส่ผลผลิต ขนาดบรรจุ ๒๕ กิโลกรัม จำนวน ๙๑๒ ใบ งบประมาณ ๑๑๔,๐๐๐ บาท

๔.๒ สถานีพัฒนาที่ดินจันทบุรี กรมพัฒนาที่ดิน ร่วมอบรมให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโตนด อำเภอ นายายอาม เรื่อง การตรวจวิเคราะห์ดิน การผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ณ ศพก. ตำบลวังโตนด อำเภอ นายายอาม จังหวัดจันทบุรี

๔.๓ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี กรมส่งเสริมสหกรณ์ เชิญร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อทบทวนช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรแปลงใหญ่ และแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรแปลงใหญ่

๔.๔ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี ให้สมาชิกได้เข้ารับการอบรมการทำบัญชีต้นทุนอาชีพ จากครูบัญชีของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี โดยครูบัญชีอาสาจะเป็นต้นแบบด้านการทำบัญชีพร้อมสอนแนะนำเกษตรกรให้ทำบัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน และบัญชีต้นทุนอาชีพ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรรู้รายรับรายจ่าย สามารถคำนวณกำไร - ขาดทุนต่อรอบการผลิต และรู้ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพของตนเอง ขณะเดียวกันสามารถนำข้อมูลทางบัญชีมาวางแผนการผลิต และปรับลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นซึ่งจะทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีเงินเหลือเก็บและปลดหนี้ได้ และสามารถบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดของตนเองได้ในอนาคต

๔.๕ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๖ จันทบุรี จัดอบรมให้ความรู้เรื่องมาตรฐาน GAP และให้บริหารจัดการตรวจให้การรับรองกับเกษตรกร

ทั้งนี้ในการขับเคลื่อนงานและการดำเนินงานของกลุ่มกับสมาชิก จะสื่อสารโดยได้มีการจัดประชุมสมาชิกเป็นประจำตลอดช่วงฤดูการผลิต เพื่อเป็นการติดตาม รับฟัง และร่วมกันปรึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับสมาชิก ในช่วงที่มีการรวบรวมผลผลิตมังคุดสมาชิกกลุ่มมีการสื่อสารกันตลอดเวลา ผ่านทางไลน์กลุ่มแปลงใหญ่มังคุดวังโตนด เช่น แจ้งเรื่องการรวบรวมผลผลิตมังคุด ราคาผลผลิตที่ได้ในแต่ละวัน กฎ กติกา และระเบียบซึ่งกลุ่มได้กำหนดขึ้น รวมทั้งองค์ความรู้ต่างๆ ที่สมาชิกได้ไปเรียนรู้ก็จะนำมาแบ่งปันกันภายในกลุ่ม และตลอดการจัดตั้งกลุ่ม

๕. การสนับสนุน

กรมส่งเสริมการเกษตร ใช้งบประมาณสนับสนุนปัจจัย กับกลุ่มแปลงใหญ่มังคุดตำบลวังโตนด อำเภอ นายายอาม เป็นตระกร้าพลาสติกใส่ผลผลิต ขนาดบรรจุ ๒๕ กิโลกรัม เพื่อใช้ในกิจกรรมการคัดเกรดมังคุดขายในรูปแบบการประมูลและออนไลน์ และสร้างเครือข่ายกลุ่มประมูลมังคุดเพื่อช่วยในการทำการตลาดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ด้านการลดต้นทุน ลดต้นทุนการผลิตจาก ๖,๕๔๐ บาทต่อไร่ เป็น ๔,๘๗๐ บาทต่อไร่ลดลง ๑,๖๗๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๔ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสารชีวภัณฑ์ และน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการลดต้นทุนได้

๖.๒ ด้านการเพิ่มผลิต ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น ๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีผลผลิตที่มีคุณภาพ ทำให้ผลผลิตได้ราคาสูง

๖.๓ ด้านการเพิ่มคุณภาพและมูลค่าผลผลิต สมาชิกได้รับมาตรฐาน GAP ทุกราย ผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานเดียวกัน มีการคัดเกรดคุณภาพสินค้า

๖.๔ ด้านการตลาด เกษตรกรมีการรวบรวมผลผลิต จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๖๘ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ๗๖ ราย ราคาเฉลี่ย ๔๕.๔๗ บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งได้ราคาเฉลี่ยสูงกว่าราคาตลาดทั่วไปที่ขายได้ราคาเฉลี่ย ๔๐.๐๙ บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการรวบรวมผลผลิต สามารถขายสินค้าได้ทุกเกรด คุณภาพ

๖.๕ ด้านการบริหารจัดการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม และมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน มีการกำหนดกฎระเบียบของกลุ่ม และมีการบริหารจัดการร่วมกัน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

ด้านเศรษฐกิจ การให้ปุ๋ยทางระบบน้ำ ช่วยให้เกษตรกรประหยัดแรงงานในการให้ปุ๋ย เนื่องจากการใส่ปุ๋ยโดยใช้แรงคนต้องอาศัยแรงงานค่อนข้างมาก และการให้ปุ๋ยมักไม่ค่อยทั่วถึง การให้ปุ๋ยพร้อมกับการให้น้ำพืช นอกจากจะสะดวกในการให้ปุ๋ยแล้ว ยังสามารถให้ปุ๋ยได้บ่อยครั้งตาม ความเหมาะสม ระบบการให้น้ำพืชสมัยใหม่สามารถทำให้ปุ๋ยกระจายในแปลงปลูกพืช ทำให้พืชได้รับปุ๋ย อย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอตลอดแปลงเพาะปลูก โดยการใช้ท่อส่งน้ำ และหัวจ่ายน้ำ ช่วยให้เกษตรกรประหยัดปุ๋ย ช่วยลดการสูญเสียเนื่องจากการตกค้างในดิน ช่วยลดการสูญเสียจากการชะล้างปุ๋ยออกไปเลยเขตรากพืช ช่วยลดการสูญเสียจากการขนส่งปุ๋ยเข้าไปในแปลงปลูกพืช ช่วยลดปัญหาการถูกชะล้างเมื่อฝนตกหลังจาก การให้ปุ๋ยไปแล้ว ช่วยลดเครื่องมือ และอุปกรณ์ในการใส่ปุ๋ย เพราะปุ๋ยที่ใช้เป็นปุ๋ยน้ำ ไม่ใช่ปุ๋ยเม็ดซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงาน และเครื่องมือในการเตรียมการและการขนย้ายมากกว่า และสามารถให้ปุ๋ยตามปริมาณและความต้องการของพืชได้ สามารถกำหนดปริมาณ และสัดส่วนปุ๋ยที่แน่นอนในการให้แต่ละครั้ง นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มธาตุอาหารพืชบางชนิดที่พืชต้องการเพียงเล็กน้อยเพื่อการเจริญเติบโต โดยผสมลงในสารละลายปุ๋ยที่จะให้แก่พืช ซึ่งการให้ปุ๋ยแก่พืชโดยวิธีอื่นทำไม่ได้ เพิ่มช่องทางการตลาดโดยร่วมกับไปรษณีย์ไทย เปิดรับออเดอร์มังคุด โดยผ่านทางหน้าเว็บของไปรษณีย์ไทย และกลุ่มบริหารจัดการโดยรวบรวมผลผลิตส่งให้กับไปรษณีย์ไทย เพื่อส่งต่อลูกค้าปลายทาง

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหินกอง แต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดบทบาทที่ชัดเจน ตั้งกฎระเบียบ และข้อตกลงที่เกิดจากการปรึกษาหารือร่วมกันของสมาชิก มีการประชุม และพบปะแลกเปลี่ยนกันเป็นประจำ

๘.๒ ความสามารถของประธานองค์กรเกษตรกรในการเป็นผู้จัดการ มีความรู้ความสามารถในเรื่องการผลิต มังคุดคุณภาพ มีความเสียสละ และมีบุคลิกเป็นผู้นำ มีความสามารถในการบริหารและเป็นผู้นำด้านต่างๆ มีความคิดก้าวหน้า และยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาปรับใช้ในการทำการเกษตร และถ่ายทอดให้กับสมาชิกได้

๘.๓ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและประหยัด ลดการใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมี โดยการใช้สารชีวภัณฑ์ ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพคุณภาพสูง สมาชิกมีการปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น ปลูกหมากแฉมในสวนมังคุด เพื่อใช้พรางแสง การปลูกพืชแนวกันชน การปลูกพืชผักสมุนไพร การตัดหญ้าแทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศภายในสวน และนำเศษหญ้าที่ตัดมาเป็นปุ๋ย และวัสดุคลุมดินเพื่อรักษาความชื้นภายในสวน

๘.๔ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า การใช้น้ำตามความต้องการของมังคุด การให้ปุ๋ยพร้อมกระบบน้ำ ทำให้ลดการให้น้ำจากการใส่ปุ๋ย สมาชิกมีการปรับรูปแบบการให้น้ำแบบลากสาย มาเป็นระบบน้ำแบบสปริงเกอร์ เพื่อโดยระบบรดน้ำสปริงเกอร์สามารถตั้งเวลารดน้ำได้ รดน้ำได้เป็นวงกว้าง ประหยัดแรง และเวลา ประหยัดน้ำ เนื่องจากสามารถคุม และกำหนดเวลา ปริมาณในการรดน้ำต้นไม้ได้ ช่วยทำให้พื้นที่บริเวณสวนของคุณมีอุณหภูมิเย็นขึ้น เพิ่มความชื้นในอากาศได้ดี

๘.๕ การทำการเกษตรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ การใช้น้ำตามความต้องการของมังคุด ลดการใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมี โดยการใช้สารชีวภัณฑ์ ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยน้ำหมัก - ชีวภาพคุณภาพสูง สมาชิกมีการปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น ปลูกหมากแฉมในสวนมังคุด เพื่อใช้พรางแสง การปลูกพืชแนวกันชน การปลูกพืชผักสมุนไพร การตัดหญ้าแทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศภายในสวน และนำเศษหญ้าที่ตัดมาเป็นปุ๋ย และวัสดุคลุมดินเพื่อรักษาความชื้นภายในสวน

๘.๖ สมาชิกมีการปลูกพืชแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงจากความผันแปรของราคาผลผลิต ในการดำเนินระบบการเกษตรที่มีเพียงกิจกรรมเดียว ที่มีการผลิตเป็นจำนวนมาก ผลผลิตที่ได้ เมื่อออกสู่ตลาดพร้อมกัน ไม่ว่าจะ เป็นข้าว พืชไร่ ไม้ผล หรือพืชผัก เมื่อมีปริมาณเกินความต้องการของตลาดย่อมทำให้ราคาของผลผลิตต่ำลง

การเปลี่ยนแปลงพื้นที่นาหรือไร่บางส่วนมาดำเนินการ ระบบเกษตรผสมผสานจะสามารถช่วยลดความเสี่ยงจากความผันแปรของราคาผลผลิตในตลาดลงได้ มีสมาชิกที่ทำการผลิตปลูกพืชแบบผสมผสาน

๘.๗ ลดการใช้สารเคมีที่มีผลเสียกับสิ่งแวดล้อม ให้สมาชิกมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมตามมาตรฐาน GAP กล่าวคือ ให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีที่ถูกต้องและเหมาะสม มีการสำรวจตรวจสอบตัดสิ้นใจ เลือกวิธีการที่เหมาะสม และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จัดการฝึกรวมให้สมาชิกผลิตสารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี เช่น การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา การผลิตน้ำหมักชีวภาพคุณภาพสูง และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์

๙. ปัญหา อุปสรรค

- ๙.๑ ไม่สามารถผลิตมังคุดคุณภาพให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดได้
- ๙.๒ เกษตรกรบางรายยังมีการขายมังคุดแบบเหมารวมไม่มีการคัดเกรด
- ๙.๓ ขาดแคลนแรงงานในช่วงที่มีผลผลิตมาก
- ๙.๔ สภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวยทำให้ ไม่สามารถควบคุมปริมาณผลผลิตได้
- ๙.๕ การวางแผนการตลาดยังทำไม่ได้สมบูรณ์ เนื่องจากปริมาณผลผลิตไม่แน่นอน
- ๙.๖ ไม่มีตลาดล้งในพื้นที่

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ กลุ่มแปลงใหญ่มังคุดตำบลวังโตนด “เป็นกลุ่มผลิตมังคุดที่มีคุณภาพ และมีตลาดรองรับอย่างยั่งยืน” โดยรวบรวมผลผลิตเพื่อขายร่วมกัน เพื่อให้ได้ราคาที่ดี และมีตลาดรองรับในช่วงที่ผลผลิตออกมาในปริมาณมาก โดยมีตลาดโดยตรงในการขาย และนำสินค้ามาใช้ในการแปรรูป

๑๐.๒ การใช้เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิก การรวบรวมผลผลิตมังคุดเพื่อทำการตลาดแบบประมูล และจำหน่ายในรูปแบบออนไลน์

๑๐.๓ ขยายกิจกรรมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้กับบุคคลอื่นนอกกลุ่มเพื่อเป็นรายได้เพิ่มเติมให้กับกลุ่ม

๑๐.๔ ผู้ที่ทำหน้าที่ผู้จัดการแปลง เป็นตัวแทนในการประสานงานเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งอื่นเพื่อเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน

ปลงใหญ่ลำไย ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นปลงใหญ่

เดิมก่อนจะมีการปลุกลำไย เกษตรกรปลูกพืชไร่ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง เป็นต้น แต่ประสบปัญหา ผลผลิตตกต่ำไม่ได้คุณภาพ โรคและแมลงระบาดหนักเกษตรกรจึงเปลี่ยนแนวคิดหันมาปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น เช่น ลำไย อินทผาลัม ซึ่งเกษตรกรผู้ที่หันมาปลุกลำไยส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ ในด้านการปลูกและการดูแลรักษา รวมถึงด้านการผลิตให้มีคุณภาพ จึงมีการรวมตัวกัน ในหมู่ ๑๑ , ๑๕ ,๑๖ ,๑๘ และ ๑๙ ตำบลท่ากระดานและตำบลอื่นๆในพื้นที่อำเภอสนมชัยเขต ตั้งเป็นกลุ่ม ผู้ปลุกลำไยตำบลท่ากระดาน ในปี ๒๕๕๙ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการปลุกลำไย และได้จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ปลุกลำไยตำบลท่ากระดานขึ้น ในปี ๒๕๖๐ ตามคำแนะนำขอเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอสนมชัยเขตและหน่วยงานรัฐก็เข้ามาสนับสนุน และในปีเดียวกันได้เข้าร่วมโครงการปลงใหญ่ของรัฐบาล และได้รับเลือกจัดตั้งเป็นกลุ่มปลงใหญ่ลำไยตำบลท่ากระดาน ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด ๕๐ ราย และได้มีเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามาให้ความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพ ได้มีการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนและใช้แนวทางการพัฒนาตามแบบโครงการปลงใหญ่ คือ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพ การตลาด โดยเฉพาะด้านการลดต้นทุนและการพัฒนาคุณภาพผลผลิตซึ่งสมาชิกกลุ่มมีความพอใจอย่างมาก

ปัจจุบัน กลุ่มปลงใหญ่ลำไยมีสมาชิกทั้งหมด ๖๐ ราย และได้มีการดำเนินการกลุ่มอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

๒. สถานการณ์

กลุ่มปลงใหญ่ลำไย ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ทั้งหมด ๔๙๐ ไร่ เกษตรกร ๖๐ ราย ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ ๕๖๐๐ บาทต่อไร่ ผลผลิตรวม ๓๐๐ ตันต่อปี ราคาผลผลิต ๑๐- ๔๐ บาทต่อกิโลกรัม ได้รับความช่วยเหลือและงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานตรวจบัญชีจังหวัดฉะเชิงเทรา องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑. การลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๙.๘ จาก ๙,๗๖๕ บาทต่อไร่ เป็น ๘,๘๐๐ บาทต่อไร่

๓.๒. การเพิ่มผลผลิต จาก ๑,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๖๒๐ กิโลกรัมต่อไร่

๓.๓. การเพิ่มคุณภาพ/การสร้างมูลค่าเพิ่ม เกษตรกรได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๕๐ ราย และมีการแปรรูปลำไยอบแห้ง

๓.๔. การตลาด มีการเพิ่มช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น จากขายผ่านพ่อค้าคนกลาง เป็นขายผ่านโรงรับซื้อลำไยโดยตรง ตลาดเกษตรกร ตลาดออนไลน์

๓.๕. การบริหารจัดการ มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันโดยเริ่มตั้งแต่การปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว กลุ่มมีความเป็นระบบการทำงานมากขึ้น โดยกรรมการกลุ่มจะจัดหาปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิกกลุ่ม มีกองทุนหมุนเวียนในกลุ่ม โดยมีการเปิดบัญชีของกลุ่ม คือ มีเหรียญกษาปณ์และกรรมการเบิกจ่าย ๒ ใน ๓ คน และมีการจดบันทึกรายรับรายจ่ายของกลุ่ม รวมถึงบันทึกรายงานการประชุมทุกครั้ง มีคณะกรรมการในการตรวจสอบแปลงสมาชิกให้ความรู้ ให้คำแนะนำเมื่อสมาชิกกลุ่มมีปัญหา ด้านการผลิตลำไย มีกฎระเบียบข้อตกลงกันภายในกลุ่ม โดยใช้มติของสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการกลุ่มร่วมกับสมาชิกกลุ่ม ผู้จัดการแปลง โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอสนมชัยเขตเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ

๕. การสนับสนุน

กรมส่งเสริมการเกษตรสนับสนุนปัจจัยการผลิต แม่ปุ๋ย สารใช้สำหรับทำแคลเซียมโบรอน งบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท และสำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา นำผลผลิตไปขายตลาดเกษตรกร

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ลดต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ ๔๒.๖ โดยการรวมกันซื้อแม่ปุ๋ยมาทำปุ๋ยสั่งตัด รวมกันทำแคลเซียมโบรอน รวมการทำฮอร์โมนไข่ รวมกันซื้อสารราดลำไยนอกฤดู และทำน้ำหมักชีวภาพ โดยคณะกรรมการกลุ่มมีการจัดหา ปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิกกลุ่ม ทำให้เกิดการรวมตัวซื้อปัจจัยการผลิตและมีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเหมาะสม

๖.๒ เพิ่มผลผลิต ได้ร้อยละ ๒๕.๙ (ลำไยอายุ ๕ – ๑๕ ปี) โดยใช้เทคโนโลยีการตัดแต่งกิ่ง ช่อและผล การราดสารทำลำไยนอกฤดู

๖.๓ พัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๑๘ ราย ไม่สามารถดำเนินการ ได้ตามเป้าหมาย เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึก ช่วงที่ผลผลิตออกไม่ตรงกับช่วงที่เจ้าหน้าที่มาตรวจ ประเมินแปลง

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตได้เกษตรกรก็สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนลงตามไปด้วย

๗.๒ ได้รับความชื่นชมจากเพื่อนบ้านและมีเพื่อนบ้านหรือกลุ่มข้างเคียงมาศึกษาดูงานและเรียนรู้เพิ่มเติม การทำลำไยนอกฤดูจากกลุ่ม

๗.๓ สมาชิกกลุ่มสามารถตัดแต่งกิ่งของต้นลำไยได้ถูกต้องตามหลักวิชาการส่งผลให้ผลผลิตของเกษตรกร เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพตามมาตรฐาน

๗.๔ เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามหลักการทำเกษตรที่ดีและเหมาะสมจากเมื่อก่อนใช้แต่สารเคมีแต่ตอนนี้ ปรับมาใช้อินทรีย์ร่วมกับเคมีอย่างถูกต้องตามความต้องการของพืชทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน/ปัจจัยที่ทำให้มีการพัฒนาลดลง

หลังจากกรมส่งเสริมการเกษตรเข้ามาช่วยกลุ่มเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ลำไยทำให้เกษตรกรเกิดความรู้ใหม่ๆ ทั้งเรื่องการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต และการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐาน GAP มีการบริหารจัดการกลุ่ม การทำบัญชี อย่างเป็นระบบและเที่ยงตรง เป็นธรรม โดยเกษตรกรดูแลจัดการกันเอง ซึ่งในอนาคต กลุ่มจะยกระดับคุณภาพผลผลิตให้สมาชิกผ่านมาตรฐานได้จำนวนมากขึ้นเพื่อส่งตลาดต่างประเทศ

๑๐. ปัญหา อุปสรรค

๑๐.๑ ปัญหาการระบาดของโรคโควิด ๑๙ โดยเฉพาะประเทศจีน ซึ่งเป็นตลาดหลักของการส่งออกลำไย ของเกษตรกร เมื่อช่วงปีที่ผ่านมา ตลาดจีนและตลาดประเทศแถบอาเซียนปิดตลาดไม่รับซื้อเนื่องจากสถานการณ์ โรคระบาดดังกล่าว ทำให้ผลผลิตล้นตลาดราคาลดลงอย่างมาก ราคาไม่แน่นอน

๑๐.๒ ระยะทางการขนส่งค่อนข้างไกล ทำให้เป็นปัญหาของสมาชิกที่จะมาขายตลาดสดทั่วไป เช่น ตลาดไท ตลาดเกษตรกร เป็นต้น

๑๐.๓ แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิตในช่วงปีที่ผ่านมา ทำให้ผลผลิตไม่ได้เท่าที่ควร

๑๑. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๑.๑ สร้างจุดรวมรวบผลผลิต ตามมาตรฐาน GMP ให้สมาชิกกลุ่มได้นำผลผลิตมารวมกันขาย

๑๑.๒ แปรรูปผลผลิตจากลำไยผลสดร่วง เป็น ลำไยอบแห้งสีทอง เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม

๑๑.๓ สมาชิกกลุ่มต้องผ่าน มาตรฐาน GAP ทุกราย

๑๒. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

กลุ่มควรเพิ่มช่องทางกาตลาดให้มีความหลากหลายมากขึ้น

แปลงใหญ่ชุมชน ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

แปลงใหญ่ชุมชนตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม เริ่มก่อตั้งโดยมีสมาชิกครั้งแรก ๔๓ ราย พื้นที่ ๔๐๓ ไร่ ในรูปแบบแปลงใหญ่ เพื่อเป็นศูนย์กลางของชาวสวนในด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอด เทคโนโลยีการผลิตชุมชน มีเป้าหมายของกลุ่มดำเนินการในพื้นที่ร่วมโครงการปัจจุบัน ๖๒๒ ไร่ มีหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ปัจจุบันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ชุมชนตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม มีการบริหารจัดการโดยมี คณะกรรมการดำเนินงานแบ่งฝ่ายแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการทำงานกันอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบันด้านองค์กรเครือข่าย มีการจัดตั้งกลุ่มมีคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม เพื่อทำงานเชื่อมโยง เครือข่ายซึ่งกันและกัน สมาชิกปัจจุบัน ๖๗ ราย พื้นที่ ๖๒๒ ไร่ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการร่วมกันตั้งแต่การผลิตจนถึงการแปรรูปและการตลาดร่วมกันจนถึงปัจจุบัน ในปัจจุบันยังมีแนวโน้มเกษตรกรผู้สนใจและเตรียมพร้อมเข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่ ชุมชนอีกหลายราย ซึ่งในอนาคตอาจจะมีการรวมกลุ่มใหญ่ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรผู้ปลูกทั้งหมดในอำเภอต่อไป

๒. สถานการณ์

ปี ๒๕๖๓ แปลงใหญ่ชุมชน ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีสมาชิก ๖๗ ราย พื้นที่ปลูกชุมชน ๖๒๒ ไร่ ผลผลิตชุมชน ๓,๘๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ (เก็บเกี่ยว ๒ ช่วง คือ ช่วงเดือนสิงหาคม - พฤศจิกายน และช่วงเดือน ธันวาคม - กุมภาพันธ์) การพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกแปลงใหญ่ชุมชน ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ได้ยื่นขอรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๔๐ ราย และอีก ๒๗ ราย อยู่ระหว่างขอรับรองมาตรฐาน GAP

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๙,๘๔๐ บาทต่อไร่ เป็น ๗,๘๗๒ บาทต่อไร่
- ๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๓,๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เพิ่มมูลค่าผลผลิตผลผลิตของสมาชิกทุกรายให้ได้คุณภาพ (GAP หรือเทียบเท่า)
- ๓.๔ การตลาด วิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ชุมชนตำบลหนองเหียงรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกเพื่อการส่งออก ไปประเทศจีน โดยมีจุดรับซื้อที่ทำการของกลุ่มในพื้นที่ ชุมชนอ่อนที่ได้จากการตัดแต่งผล นำไปขายตลาด ทางภาคเหนือชุมชนแปรรูป จากสินค้าตกเกรดไม่สามารถส่งออกได้ แปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย เช่น ชุนนแกะผลสด ชุนนเชื่อมอบแห้ง ชุนนลอยแก้ว แยมชุนน
- ๓.๕ การบริหารจัดการกลุ่ม วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับด้านการตลาด พัฒนาสมาชิกให้เป็น Smart Farmer และ Smart Farmer ต้นแบบ ส่งเสริมการปลูกพืชอื่น หรือกิจกรรมด้านอื่น เพื่อสร้างรายได้เสริม ประชุม/ติดตาม/แก้ไขปัญหา

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานภาคีในระดับพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค ประชาชน เพื่อประสานงานการขับเคลื่อนแปลงใหญ่ให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงาน เกษตรอำเภอ กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน ตรวจบัญชีสหกรณ์ ชกส. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหียง สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี กรมปศุสัตว์

มีการเชื่อมโยงการดำเนินงานกับหน่วยงานภาคประชาชน เอกชน มีการเชื่อมโยงการตลาดภายในชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าแก่เกษตรกรในชุมชน และภายนอกชุมชน เชื่อมโยงกับบริษัทรับซื้อภายนอกประเทศส่งออกจีน โดยการมารับถึงแหล่งผลิต สื่อทีวีในการประชาสัมพันธ์กลุ่มแปลงใหญ่ชุมชนตำบลหนองเหียง ได้แก่ รายการครูอินดี้พาลุย

การบูรณาการการทำงาน การนำปัญหา ความต้องการของกลุ่มชุมชนแปลงใหญ่หนองเหียง มาพิจารณาและ บูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ ระดับจังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหา และความต้องการของเกษตรกรให้ตรงจุด และลดขั้นตอนการทำงานให้สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วตรงตามความต้องการของกลุ่ม เช่น ปัญหาการ ระบาดของโรคและแมลงในชุนน การลดต้นทุนการผลิตชุนนและเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น การขยายตลาด เพื่อจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ และการแปรรูปผลผลิตชุนนในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น ชุนนอบแห้ง ชุนนทอด แยมชุนน ชุนนในน้ำเชื่อม เป็นต้น

โดยนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ของสำนักงานเกษตรอำเภอพนัสนิคม เป็นผู้ประสานและบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ชุมชน ซึ่งเกษตรกรมีความสนใจที่จะเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ให้สมาชิกสามารถบริหารจัดการสินค้าให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน

กลไกในการขับเคลื่อน การใช้การตลาดนำการผลิต เพื่อพัฒนาต่อยอดให้สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่สามารถผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด เพื่อให้สมาชิกมีความมั่นใจว่าถ้ามีการรวมกลุ่มกันผลิตแล้วผลผลิตที่ได้จะสามารถขายได้ในราคาที่สูง มีตลาดรับซื้อที่แน่นอน มีการประกันราคาให้กับสมาชิกในช่วงที่ผลผลิตมีจำนวนมาก (ล้นตลาด) โดยใช้กลไกในการขับเคลื่อน ดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการแบ่งหน้าที่การทำงานชัดเจน มีหน่วยงานภาคี ร่วมบูรณาการทำงานร่วมกัน ขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่นๆ ในการพัฒนาต่อยอดกิจกรรม มีแผนการผลิต การบริหารจัดการ พัฒนาด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ของกลุ่มสมาชิกอย่างต่อเนื่องและชัดเจน เป็นแหล่งศึกษาดูงานของเกษตรกรที่สนใจทั้งนอกและในพื้นที่ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัย

๕. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๕.๑ ลดต้นทุนการผลิต จาก ๙,๘๔๐ บาทต่อไร่ เป็น ๗,๘๗๒ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐

๕.๒ เพิ่มผลผลิต จาก ๓,๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐

๕.๓ เพิ่มคุณภาพผลผลิต เกษตรกรได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๖๗ ราย

๕.๔ การตลาด มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น มีอัตราการการรับซื้อจากโรงงานที่เพิ่มขึ้นโรงงานแปรรูปตลาดส่งออก (จีน) ตลาดท้องถิ่น

๕.๕ การบริหารจัดการ มีการวางแผนการผลิตให้มีผลผลิตต่อเนื่องตลอดปี

๖. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๖.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม กระบวนการผลิตสินค้าปลอดภัย GAP ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ลดการใช้สารเคมี ทำให้ระบบนิเวศดีขึ้น มีความสมดุลในสภาพแวดล้อม แมลงศัตรูธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น สามารถควบคุมให้อยู่ในระดับที่สมดุล ไม่เกิดการระบาดในระดับที่รุนแรง

๖.๒ ด้านสุขภาพ จากการผลิตสินค้าตามมาตรฐาน GAP ทำให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี เน้นให้เกษตรกรใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี และอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ ส่งผลให้สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น

๖.๓ ด้านสังคม เมื่อมีการบริหารจัดการแปลงใหญ่ ทำให้สมาชิกมีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้สมาชิกมีการพัฒนาการผลิตสินค้าของตนเองให้มีประสิทธิภาพ เกิดการเกื้อหนุนกันเองของสมาชิกแปลงใหญ่ เกิดความรักความสามัคคีภายในกลุ่ม ๆ สมาชิกแปลงใหญ่

๖.๔ ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกษตรกรร่วมกันบริหารจัดการในรูปแบบแปลงใหญ่ ร่วมกันคิด วางแผนการตลาดร่วมกันขาย ทำให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในปริมาณที่มาก และได้ราคาสูงขึ้น

๖.๕ ความยั่งยืนในการพัฒนา “การพัฒนาแบบพี่น้อง” สมาชิกของกลุ่มแปลงใหญ่ชุมชนหนองเหียง จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในเรื่องของความรู้ เทคโนโลยีการผลิตชุมชนให้ได้คุณภาพ การเพิ่มผลผลิต การลดการใช้สารเคมี การป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน การแปรรูปต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้กับสมาชิกแปลงใหญ่ให้สามารถผลิตชุมชนให้ได้มาตรฐานเดียวกัน “การร่วมคิดร่วมวิเคราะห์ วางแผนร่วมกัน” โดยการบริหารจัดการของคณะกรรมการแปลงใหญ่ชุมชนหนองเหียง ร่วมกับประชุม คติวิเคราะห์ วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ผ่านการประชุมสมาชิกแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัย แสดงผลประกอบการของกลุ่ม ๆ ข้อมูลปริมาณของผลผลิตที่จะออกสู่ตลาด ข่าวสารต่าง ๆ ที่ทันสมัย นำมาพัฒนากลุ่มฯ ให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

๗. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และยั่งยืน

๗.๑ คณะกรรมการกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการแบ่งหน้าที่การทำงานชัดเจน สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้

๗.๒ มีหน่วยงานให้การสนับสนุนงบประมาณ

๗.๓ มีแผนการผลิตอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่องและชัดเจน

๗.๔ การจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และเป็นแหล่งศึกษาดูงานของเกษตรกรที่สนใจทั้งนอก
และในพื้นที่

๘.ปัญหา อุปสรรค

๘.๑ ปัญหาเกี่ยวกับโรงคัดแยกและแปรรูปผลผลิตยังไม่ได้คุณภาพและมาตรฐาน

๘.๒ ปัญหาด้านการจัดการผลผลิตที่ตกเกรด ในช่วงฤดูฝนมักพบโรคสนิมในซังและผลขนุน ทำให้ผลผลิต
ไม่น่ารับประทาน

๘.๓ ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว

แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง หมู่ที่ ๗ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑.ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

การผลิตกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกต่างประเทศ เกิดขึ้นนายอุดมศักดิ์ เพ็งจันดา เกษตรกรหมู่บ้านหัวนาคำ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีแนวคิดปรับเปลี่ยนพื้นที่การเกษตรที่เป็นข้าว และพืชไร่เชิงเดี่ยวอื่นๆ มาปลูกกล้วยหอมทอง เป็นพืชทางเลือกของเกษตรกรในชุมชน ต่อมาได้มีบริษัทเอกชนติดต่อรับซื้อผลผลิตและส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐานเพื่อส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น โดยมีหลักประกันด้านตลาด ราคา และมีเงื่อนไขการผลิตตามมาตรฐานที่บริษัทกำหนด ตลอดจนเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติจึงจะสามารถส่งออกกล้วยหอมทองไปประเทศญี่ปุ่นได้ และบริษัทยังมีเงื่อนไขอีกหนึ่งข้อ คือ เกษตรกรต้องรวมกลุ่มกันผลิต ร่วมกันบริหารจัดการผลผลิต ในช่วงแรกเริ่มก่อตั้งกลุ่มมีเกษตรกรที่สนใจรวมกลุ่ม ๑๒ คน บริษัทได้นำเกษตรกรไปศึกษาดูงานที่ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตกล้วยหอมทองส่งออกให้ประเทศญี่ปุ่น มาเป็นเวลามากกว่า ๒๐ ปี โดยได้รับคำแนะนำจากบริษัท หลังจากการศึกษาดูงานสมาชิกได้ตัดสินใจปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกในปลายปี ๒๕๕๖ และมีบริษัท แพนแปซิฟิคฟู้ดคอร์เปอร์เรชั่น จำกัด เข้ามาส่งเสริมให้ปลูกกล้วยหอมทองส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น โดยมีเจ้าหน้าที่บริษัทได้ลงพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ และได้ข้อสรุปว่าในเขตอำเภอหนองบัวแดงปลูกกล้วยหอมทองได้ แต่มีเงื่อนไขอยู่ที่ว่าต้องปลูกกล้วยหอมทองให้มีมาตรฐาน ไม่ใช่สารเคมีสารกำจัดวัชพืชทุกชนิด และต้องรวมกลุ่มกันผลิต บริษัทจะรับซื้อผลผลิตตลอดปี รวมถึงรับประกันราคาด้วย

เริ่มมีการเรียนรู้และปลูกกล้วยหอมทอง เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๖ โดยเกษตรกรทดลองปลูกแล้วปรากฏว่าได้ผลดี มีบริษัทมารับซื้อจริง และให้ผลตอบแทนสูง จึงมีเกษตรกรสนใจปลูกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการปลูกแบบปลอดภัยจากสารเคมี ดูแลง่ายให้ผลผลิตสูง จึงมีการรวมกลุ่มผู้ปลูกอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๘ เป็นต้นมา เมื่อมีสมาชิกสนใจและปลูกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงได้มีการรวมกลุ่มและขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกหนองบัวแดง เมื่อปี ๒๕๕๙

ในปี ๒๕๖๐ ได้สมัครเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นกลุ่มแปลงใหญ่ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกหนองบัวแดง ที่ตั้งกลุ่ม บ้านหัวนาคำ หมู่ที่ ๗ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๒.สถานการณ์

แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง หมู่ที่ ๗ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีสมาชิก จำนวนรวม ๗๔ ราย ขนาดพื้นที่รวม ๕๗๑ ไร่ ผลผลิตโดยเฉลี่ย ๕,๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๑๑,๒๘๐ บาทต่อไร่ (จากเดิม ๑๒,๖๖๐ บาทต่อไร่) รายได้เฉลี่ย ๑๐๗,๐๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี เครือข่ายผู้ปลูกกล้วยหอมทองได้โควตาส่งออกกล้วยสดไปประเทศญี่ปุ่น ๑,๔๐๐ กล่อง หรือ ๑ ตูคอนเทนเนอร์ หรือประมาณ ๑๗.๕ ตัน (กล้วยสด ๑ กล่อง บรรจุประมาณ ๑๒.๕ กิโลกรัม) ได้รับโควตาการส่งออก ๕.๓ ตันต่อสัปดาห์ แต่ ณ ปัจจุบันมีสินค้าเพียงประมาณ ๓.๐ ตันต่อสัปดาห์ กล้วยสด ๑ ลูก น้ำหนักประมาณ ๑๑๐ กรัม

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๔.๑ การลดต้นทุน จาก ๑๒,๖๖๐ บาทต่อไร่ เป็น ๑๑,๒๘๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๐
- ๔.๒ การเพิ่มผลผลิต จาก ๔,๗๙๐๐ กิโลกรัมต่อไร่เป็น เป็น ๕,๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๙
- ๔.๓ การพัฒนาคุณภาพ สมาชิกได้รับมาตรฐาน GAP แล้วจำนวน ๑๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๑
- ๔.๔ การตลาด มีการเพิ่มช่องทางตลาดทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ บริษัท คิงฟรุ๊ต บริษัท บานานาเจ จังหวัดนครราชสีมา บริษัท พีพีเอฟซีส่งประเทศญี่ปุ่น ซึ่งบริษัทผู้รับซื้อกล้วยประกันราคาซื้อที่เป็นมาตรฐานตามช่วงเวลา

๔.๕ การบริหารจัดการกลุ่ม การสร้างความเข้าใจเกษตรกรสมาชิกและรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ กำหนดระเบียบ/กฎเกณฑ์กลุ่ม การประชุมสมาชิกเพื่อรับทราบทำความเข้าใจการรวมกลุ่ม มีกฎ ระเบียบ กติกาของกลุ่ม มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานชัดเจน และนำมาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม ให้สมาชิกรับทราบและทำความเข้าใจ

ในกฎระเบียบ กติกาของกลุ่มและสามารถปฏิบัติได้ สร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกในแปลง โดยได้รับการพัฒนาความรู้จากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ด้านการวางแผนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตต่อเนื่องตามความต้องการของตลาด โดยทีมผู้จัดการจัดประชุมชี้แจง วางแผนการผลิต การตลาดร่วมกับสมาชิก และการออกติดตามให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนา กลุ่ม พัฒนาสมาชิก

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

กลุ่มปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกหนองบัวแดง มีการดำเนินงานขับเคลื่อนภายในกลุ่ม และบูรณาการกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งกลุ่ม เครือข่ายส่งออกประเทศญี่ปุ่นรวมทั้ง และหน่วยงานภาครัฐ การขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกับเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ มีการสื่อสารแจ้งข้อมูลข่าวสารกับเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ ทั้งทางเอกสาร ทางโทรศัพท์ ทางไลน์ เพื่อให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลความเคลื่อนไหวการผลิต การตลาด การจัดประชุม การอบรม การร่วมแสดงสินค้า กลุ่มมี Facebook วิสาหกิจชุมชนปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกหนองบัวแดง ไว้คอยสื่อสารกับเกษตรกรสมาชิก และผู้สนใจทั่วไป และมีการประชุม เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ทั้งการผลิต ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

เครือข่ายส่งออกประเทศญี่ปุ่นรวม

- ๑) กลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองสหกรณ์การเกษตรบ้านลาด อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
- ๒) กลุ่มเกษตรกรทำสวนกล้วยตำบลถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร
- ๓) กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควายวัด จังหวัดชุมพร
- ๔) กลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองสหกรณ์การเกษตรบ้านนาสาร
- ๕) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกหนองบัวแดง
- ๖) กลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกสหกรณ์นิคม อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
- ๗) สหกรณ์กล้วยหอมทองปลอดสารเคมี จังหวัดชุมพร

๕. การสนับสนุน

กลุ่มได้รับการสนับสนุนในด้านองค์ความรู้การผลิตกล้วยหอมทอง การตลาด เงินทุน จากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้แก่

- ๑) กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม ถ่ายทอดความรู้การผลิต ติดตามให้คำแนะนำ
- ๒) กรมพัฒนาที่ดิน ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ ปรับปรุงดิน การตรวจวิเคราะห์ดิน
- ๓) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ดำเนินการถ่ายทอดความรู้การทำบัญชี
- ๔) กรมวิชาการเกษตร ดำเนินการ ถ่ายทอดความรู้ ตรวจรับรองแปลง ตรวจรับมาตรฐานสินค้า
- ๕) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ สนับสนุนสินเชื่อ
- ๖) บริษัทเอกชนเข้ามาตรวจสอบพื้นที่ ให้คำแนะนำการจัดการผลผลิต การจัดการกลุ่ม และการผลิต

สินค้าให้ได้มาตรฐาน

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

กลุ่มดำเนินการตามเป้าหมาย เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต จาก ๑๒,๖๖๐ บาทต่อไร่ เหลือ ๑๑,๒๘๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๐ และเพิ่มผลผลิตจาก ๔,๗๙๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕,๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๙ ทำให้กลุ่มแปลงใหญ่มีมูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุน ๗๘๗,๙๘๐ บาท (ค่าส่วนต่างต้นทุนการผลิตก่อน - หลัง x พื้นที่แปลงใหญ่) และมูลค่าเพิ่มจากการเพิ่มผลผลิต ๖,๓๙๕,๒๐๐ บาท (ค่าส่วนต่างผลผลิตก่อน - หลัง x พื้นที่แปลงใหญ่ x ราคาขายเฉลี่ยที่ ๒๐ บาทต่อกิโลกรัม) รวมมูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต ๗,๑๘๓,๑๘๐ บาท

การพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน GAP แล้วจำนวน ๑๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๑ ส่วนสมาชิกที่เหลือพบปัญหาเอกสารสิทธิ์ที่ดิน และยังพบปัญหาเรื่องการบันทึกข้อมูลทำให้อยู่ไม่ผ่านการรับรอง นอกจากนี้ยังได้

รับมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงงานรวบรวมผักและผลไม้ GMP (มกษ.๙๐๔๗-๒๕๖๐) และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ

ด้านการตลาด กลุ่มแปลงใหญ่มีตลาดที่แน่นอน มีสัญญาซื้อขายกับบริษัททั้งในและต่างประเทศ โดยแบ่งเป็นตลาดต่างประเทศกว่าร้อยละ ๒๐ ประเทศญี่ปุ่น ตลาดในประเทศร้อยละ ๘๐ และยังเพิ่มช่องทางการตลาด อาทิ เช่น ตลาดออนไลน์ นักท่องเที่ยว

โดยสรุปผลลัพธ์จากการดำเนินงานที่ผ่านมาทำให้เกษตรกรสมาชิกกลุ่ม เกษตรกรมีอาชีพการเกษตรที่มั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น อยู่ดี กินดี มีสุข อย่างยั่งยืน

๗.ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรนำเทคโนโลยีมาช่วยตรวจสอบคุณภาพผลผลิต และเก็บผลผลิตในห้องเย็น เพื่อรักษาคุณภาพก่อนส่งจำหน่าย เป็นการควบคุมคุณภาพสินค้าลูกค้าพึงพอใจ และสามารถยืดระยะเวลาการรักษาสินค้า เกษตรกรรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการผลผลิต มีกำลังในการใช้จ่าย เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ด้านสังคม พบว่ากลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่และเกษตรกรทั่วไปในชุมชนมีความสามัคคี และจากแบบอย่างการประกอบอาชีพการเกษตรที่มั่นคง มีรายได้ที่แน่นอน ทำให้ดึงดูดแรงงานในครัวเรือน ที่ไปทำงานในเมืองใหญ่ กลับบ้านมาทำอาชีพการเกษตรในชุมชนมากขึ้น ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีความรู้ และทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากขึ้น จากการลดใช้สารเคมีการเกษตร ใส่ใจเรื่องสุขภาพของตัวเองและชุมชนมากขึ้น

๘.ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๑. เกษตรกรมีความสามัคคี มีทัศนคติที่ดีต่อการรวมกลุ่มกันบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมทำให้กลุ่มเข้มแข็ง
๒. ทีมผู้จัดการมีความรู้ ทักษะด้านการบริหารจัดการงานภายในกลุ่ม
๓. เจ้าหน้าที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนให้การสนับสนุน
๔. สภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกกล้วย
๕. กล้วยหอมทอง อำเภอนอนบัวแดง มีอัตลักษณ์โดดเด่น มีกลิ่นหอม เนื้อเหนียวนุ่ม ผลไม้ใหญ่มากพอดีคำ

เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

๙.ปัญหา อุปสรรค

๑. ต้องการขยายพื้นที่การผลิตแต่ติดปัญหาขาดแหล่งน้ำการเกษตร
๒. ประสพภัยธรรมชาติ น้ำท่วม โรค แมลงศัตรูพืช ทำให้ผลผลิตลดลง
๓. ปัจจุบันมีคู่แข่งการตลาดหลายเจ้า
๔. การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ดำเนินการยังไม่เต็มที่ เนื่องจากขาดปัจจัยการผลิต และมีราคาสูง
๕. ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้มีปัญหาการขอรับรองมาตรฐาน
๖. เกษตรกรบางรายสูงอายุ และขาดทายาทสืบทอด
๗. สมาชิกใหม่ยังขาดองค์ความรู้เรื่องการผลิตกล้วยให้ได้มาตรฐาน พบว่าสมาชิกใหม่ผลิตกล้วยตกเกรด

เช่น เนื้อกล้วยสุกเกินไป ผิวกล้วยลาย ผลกล้วยขำ และกล้วยหัวแตก

๑๐.แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑. พัฒนาองค์ความรู้สมาชิก และทีมผู้จัดการแปลงให้มีความรู้เท่าทันต่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มากขึ้น
๒. เพิ่มพื้นที่การผลิตกล้วยหอมทองเพื่อรองรับความต้องการของตลาด ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง
๓. จัดตั้งกองทุนหน่อพันธุ์กล้วย เพื่อเป็นแหล่งจำหน่ายหน่อพันธุ์ให้เกษตรกรที่สนใจปลูกกล้วยหอมทอง เป็นจุดเรียนรู้ด้านการขยายพันธุ์กล้วย
๔. จัดตั้งกองทุนน้ำหมักชีวภาพเพื่อช่วยลดต้นทุนด้านสารเคมี และปุ๋ยเคมี

๕. พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ของกลุ่ม อาทิเช่น การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑. แม้ว่าจะไม่มีงบประมาณถึงกลุ่ม อยากให้มีกิจกรรมพัฒนาสมาชิก ทีมผู้จัดการอย่างต่อเนื่อง เช่น การติดตามให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด การอบรมฝึกทักษะด้านต่างๆ

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แก้ไขปัญหาการรับรองมาตรฐานในพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงการเพิ่มช่องทางการตลาดในอนาคต

แปลงใหญ่อะโวคาโด หมู่ ๔ ตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอพบพระ จังหวัดตาก

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอพบพระ มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์มาก ด้วยความเป็นพื้นที่สูง มีฝนตกชุก เนื่องจากได้รับอิทธิพลมรสุมจากอ่าวมาตะมะของเมียนมาร์ สภาพอากาศทั่วไปหนาวเย็นและมีความชุ่มชื้น

“อะโวคาโด” เป็นไม้ผลที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มผู้รักสุขภาพและความงาม ถือเป็นพืชสำคัญ และมีแนวโน้มทางการตลาดสูง แม้ว่าจะสามารถปลูกได้ในประเทศ เกษตรกรจำนวนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการปลูก ทำให้ผลผลิตขาดคุณสมบัติทางด้านคุณภาพ ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำเอาอะโวคาโดจากต่างประเทศ มาขายในตลาดบ้านเราในราคาค่อนข้างสูง จึงเกิดการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้ ทักษะและความชำนาญให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรได้มาตรฐาน และเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูป และการประกวด และในพื้นที่ทั่วไปที่มีศักยภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานของผู้บริโภคภายในและต่างประเทศ และเพื่อการพัฒนาที่มีความยั่งยืนในระบบการผลิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคของประเทศไทยต่อไป

๒. สถานการณ์

พื้นที่ปลูก จำนวน ๓๐๐ ไร่ ความเหมาะสมพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าเขา อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน และความสูงจากระดับน้ำทะเล สมาชิก ๓๐ ราย เป็น Smart Farmer ๕ ราย ผลผลิตรวม จำนวน ๓๐๐ ตันต่อปี จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกอะโวคาโดอำเภอพบพระ โดยมี นางอรพินทร์ แสงมณี เกษตรอำเภอพบพระ เป็นผู้จัดการแปลง นายสุระวิทย์ ปัญญา นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ ผู้ช่วยผู้จัดการแปลง และมีนายชโล เอี่ยมสะอาด ประธานแปลงใหญ่

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๑๐
- ๓.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐
- ๓.๓ เพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยปฏิบัติตามหลัก GAP
- ๓.๔ การบริหารจัดการ การแต่งตั้งคณะกรรมการการจัดการ
- ๓.๕ การตลาด หาช่องทางตลาดให้หลากหลาย

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยการบูรณาการการทำงานของ สำนักเกษตรอำเภอพบพระ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช (ศทอ.) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน (ศจช.) และเกษตรกรหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ สนับสนุนกิจกรรมแปลงเรียนรู้ โดยมีคณะกรรมการการจัดการ เครื่องมือ เป็นตัวแทนในการบริหารจัดการ ทั้งการดูแล ซ่อมแซม บำรุงรักษา รวมถึงการการจัดการรายได้ที่เกิดจากเครื่องมือ อุปกรณ์ และมีหน่วยงานบูรณาการร่วมดังนี้

๕.๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก ทำหน้าที่ประสานงานติดต่อหน่วยงานระดับจังหวัดในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ สนับสนุนสำนักงานเกษตรอำเภอ และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานแปลงใหญ่ในภาพรวม

๕.๓ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรตาก ให้ความรู้เรื่องการใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน และให้ความรู้เรื่อง GAP และตรวจประเมินแปลงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับรองแปลงตามระบบ

๕.๔ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดตาก ให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และทำหน้าที่เก็บข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต รายได้ของเกษตรกร

๕.๕ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตาก ให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม

๕.๖ สถานีพัฒนาที่ดินตาก ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพและการปรับปรุงบำรุงดิน

๕.๗ หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดตาก, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๒ จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่ตามบทบาทภารกิจ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ลดต้นทุนการผลิต จาก ๑๐,๐๐๐บาทต่อไร่ เป็น ๙,๐๐๐ บาทต่อไร่

๖.๒ เพิ่มผลผลิต จาก ๑ ตันต่อไร่ เป็น ๑.๒ ตันต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐

๖.๓ เพิ่มมูลค่าผลผลิต ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP จำนวน ๓๐ ราย

๖.๔ การบริหารจัดการ บริหารจัดการการผลิต การรวมกลุ่ม และการตลาด บริหารจัดการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้

๖.๕ ตลาด สร้างความเชื่อมั่นในผลผลิตกับผู้ซื้อขาย สร้าง Brand และการโฆษณา เชื่อมโยงการผลิต การตลาดกับผู้ซื้อรายใหญ่ การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ สร้างอัตลักษณ์ของอำเภอพบพระให้มีพืชที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด

๗.๒ เกษตรกรได้รับถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีเกี่ยวกับ แปรรูปเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร

๗.๓ เกษตรกรมีอาชีพที่มีความมั่นคง ความเข้มแข็ง และยั่งยืนถาวร

๗.๔ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับเกษตรกรที่ส่งผลผลิตเข้าประกวด และทำให้ได้รับชื่อเสียง ส่งผลให้มีแรงผลักดันที่จะพัฒนาการผลิตให้ดีขึ้น

๗.๕ ปัจจุบันเกษตรกรที่ปลูกพันธุ์พื้นเมืองเดิมที่มีพื้นที่ จำนวนกว่า ๓,๐๐๐ ไร่ เริ่มปรับเปลี่ยนมาปลูกพันธุ์ที่มีราคาขายที่สูงกว่า และสามารถแปรรูปได้ว่า ซึ่งมีแปลงพันธุ์ดีในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ ไร่

๗.๖ กลุ่มมีการรวมกลุ่มจากกลุ่มธรรมชาติเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ปลูกอะโวคาโด จำนวน ๑๑ กลุ่ม

๗.๗ จากการศึกษาเกษตรกรที่ผ่านการอบรมมีความรู้ด้านการผลิต แปรรูป การทำการเกษตรแบบปลอดภัยซึ่งได้พัฒนาไปสู่การทำเกษตรแบบวิถีเกษตรอินทรีย์ ซึ่งทำให้เกิดไม่ยั่งยืนมากขึ้นจึงทำให้เกิดพื้นที่ป่ามากขึ้น โดยเป็นป่าที่สร้างรายได้และไม่ทำร้ายสิ่งแวดล้อม ไม่มีมลพิษ สารตกค้างจากการใช้สารเคมี

๗.๘ อะโวคาโดของตำบลศรีราษฎร์เป็นที่ต้องการของตลาด ปริมาณไม่น้อยกว่า ๑๐ ตันต่อสัปดาห์ สร้างมูลค่าการจำหน่ายไม่น้อยกว่า ๕ ล้านบาทต่อปี

๗.๙ เกษตรกรสามารถเรียนรู้เรื่องกระบวนการผลิต การปรับเปลี่ยนยอดพันธุ์จากพันธุ์พื้นเมืองเป็นพันธุ์ดีให้ตรงกับความต้องการของตลาด

๗.๑๐ เกษตรกรนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปต่อยอดโดยการผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น สบู่ แชมพู ครีมนวดผม

๗.๑๑ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับเกษตรกรที่ส่งผลผลิตเข้าประกวด และทำให้ได้รับชื่อเสียง ส่งผลให้มีแรงผลักดันที่จะพัฒนาการผลิตให้ดีขึ้น

๗.๑๒ ปัจจุบันเกษตรกรที่ปลูกพันธุ์พื้นเมืองเดิมที่มีพื้นที่ จำนวนกว่า ๓,๐๐๐ ไร่ เริ่มปรับมาปลูกพันธุ์ที่มีราคาขายที่สูงกว่า และสามารถแปรรูปได้ว่า ซึ่งมีแปลงพันธุ์ดีในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ ไร่

การจัดการประกวดอะโวคาโดเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเกษตรกรที่ส่งผลผลิตเข้าประกวด ภายใต้โครงการของดีอำเภอพบพระ

๗.๑๓ ศพก. อำเภอพบพระ เป็นจุดเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้สำหรับเกษตรกร สมาชิกแปลงใหญ่ และผู้สนใจทั่วไป ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอะโวคาโดทุกระบวน

๗.๑๔ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอะโวคาโดแปลงใหญ่ สามารถเข้าถึงเงินกู้ดอกเบี้ยถูกจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) โครงการให้สินเชื่อปรับเปลี่ยนการผลิต หรือโครงการ XYZ จำนวนเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ จัดทำแผนการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (อะโวคาโด) เพื่อผลิตสินค้าเกษตรที่ได้คุณภาพและมาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภค และจัดวิชาตามความต้องการของเกษตรกร

๘.๒ ประชาสัมพันธ์ถึงการจัดการประกวด โดยใช้สื่อต่างๆเป็นเครื่องมือในการกระจายข่าว

๘.๓ นำผลผลิตที่ถูกคัดออกมาเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยประยุกต์ส่วนผสมให้เหมาะสมกับแต่ละสายพันธุ์

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ ปัญหา สายพันธุ์ส่วนใหญ่ที่เกษตรกรปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโดขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการดูแลรักษา ขาดการรวมกลุ่ม และขาดแหล่งเงินทุน

๙.๒ อุปสรรค ผู้บริโภคขาดความรู้เรื่องระยะเวลาการสุกของอะโวคาโด พ่อค้าคนกลาง ต้องการปริมาณ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ ทำให้เกิดผลกระทบต่อชื่อเสียงผลผลิต ไปในทางลบ

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ สร้างอะโวคาโดให้เป็นอัตลักษณ์ของอำเภอพบพระ โดยผลิตให้มีคุณภาพและตรงต่อต้องการของตลาด

๑๐.๒ ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยเกษตรกรต้นแบบให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโด

๑๐.๓ พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการรวมกลุ่มเพื่อให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนของหน่วยงานฯ

๑๐.๔ จัดอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้ตรงต่อความต้องการของตลาด

๑๐.๕ ประชาสัมพันธ์ ออกบูธ ตามโอกาสงานต่างๆ เพื่อให้ผู้บริโภคได้พบปะกับผู้ผลิต และสร้างความเข้าใจในการบริโภคอะโวคาโด

๑๐.๖ ศึกษาและพัฒนาด้านสายพันธุ์อะโวคาโดให้ตรงต่อความต้องการของตลาดโดยการจัดทำประมาณการผลผลิตให้มีความเหมาะสม

๑๐.๗ อบรมความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและสร้างกฎระเบียบในการจำหน่ายผลผลิต

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๑.๑ ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยเกษตรกรต้นแบบให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกอะโวคาโด โดยใช้ ศพก. เป็นกลไกในการขับเคลื่อน โดยใช้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของ ศพก. ในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับฤดูกาลผลิต และบริบทของพื้นที่ จัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบ ให้เกษตรกรได้มีโอกาสมาเรียนรู้ในงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มฤดูกาลผลิตใหม่ หรืองานกิจกรรมต่าง ๆ ของ ศพก. และแปลงเรียนรู้ต้นแบบควรมีหลายจุดตามสภาพของพื้นที่ การถ่ายทอดความรู้ และเน้นย้ำให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการเพิ่มมูลค่าผลผลิต เพื่อเพิ่มรายได้ ให้เกษตรกรต้นแบบ เป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้กับเกษตรกร และผู้สนใจ

๑๑.๒ ศึกษาและพัฒนาด้านสายพันธุ์อะโวคาโดให้ตรงต่อความต้องการของตลาดโดยการจัดทำประมาณการผลผลิตให้มีความเหมาะสม โดยศึกษาปริมาณผลผลิตของแต่ละสายพันธุ์ ในพื้นที่ เพื่อวางแผนการส่งเสริมให้กับเกษตรกร ศึกษาความต้องการของตลาด เพื่อวางแผนการผลิตให้ตรงต่อความต้องการของตลาดและผู้บริโภค ให้ความรู้แก่เกษตรกรด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตแต่ละสายพันธุ์ให้ได้มาตรฐาน วางแผนการจัดการผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพตรงตามมาตรฐาน โดยการแปรรูปเพื่อส่งเสริม การเพิ่มมูลค่าผลผลิต

แปลงใหญ่มะขามเทศ ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เดิมวิถีอาชีพของเกษตรกรอำเภอโนนไทยจะปลูกข้าว และปลูกมันสำปะหลังเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัวมาอย่างยาวนาน แต่ด้วยสภาพพื้นที่อำเภอโนนไทยมีความแห้งแล้งสลับกับการเกิดอุทกภัยเป็นบางปี อีกทั้งมีสภาพดินเค็มทำให้ได้ผลผลิตน้อย มีรายได้ต่ำ ประสบปัญหาขาดทุน มีหนี้สิน เกษตรกรต้องต่อสู้และหาทางออกในการแก้ปัญหาของตนเอง โดยปี ๒๕๓๗ สำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทยมีโครงการปรับโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร (คปร.) โดยนายสุพรรณ เกิดกลาง เจ้าหน้าที่เกษตรประจำตำบลถนนโพธิ์ ได้นำเกษตรกรไปดูงานในพื้นที่จังหวัดสระบุรี และพบว่าพื้นที่ของเกษตรกรที่ปลูกมะขามเทศที่ไปดูงานมีสภาพพื้นที่เป็นดินเค็ม น่าจะเป็นพืชที่มีความเหมาะสมกับอำเภอโนนไทยเช่นเดียวกัน จึงได้นำมะขามเทศพันธุ์พระพุทธรบาท มาให้เกษตรกรอำเภอโนนไทยทดลองปลูก ในเบื้องต้นมีเกษตรกรทดลองปลูก โดยเกษตรกรตำบลถนนโพธิ์ และเห็นว่าการปลูกมะขามเทศในพื้นที่ดินเค็มเป็นทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกร เนื่องจากให้ผลตอบแทนเร็วภายใน ๑ ปี และพบว่ามะขามเทศที่นำมาปลูกที่อำเภอโนนไทย ในลักษณะสภาพดินเค็มให้ผลผลิตที่แตกต่างจากพันธุ์เดิมอย่างชัดเจน โดยสังเกตจากรสชาติที่หวานมัน เนื้อกรอบ ฝักอวบใหญ่ เป็นคุณลักษณะเด่น แตกต่างจากพันธุ์พระพุทธรบาท ที่นำมาปลูกโดยสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ที่ต่างกัน จึงได้ตั้งชื่อมะขามเทศใหม่เป็น ชื่อ “มะขามเทศเพชรโนนไทย” เป็นที่นิยมและเผยแพร่อย่างรวดเร็วเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้กลุ่มเกษตรกรจึงได้เริ่มขยายพันธุ์จากต้นพันธุ์เดิม โดยการตอนกิ่ง และสำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทยได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเพิ่มเติม ปัจจุบันมีการจัดงานเทศกาลมะขามเทศเพชรโนนไทยและของดีอำเภอโนนไทย และได้มีการจัดตั้งกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ ขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๖๐ และเพื่อเป็นการส่งเสริมการตลาดมะขามเทศเพชรโนนไทยให้กับเกษตรกร และเป็นไม้ผลที่สร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

๒. สถานการณ์

สถานการณ์ปัจจุบันปี ๒๕๖๐ แปลงใหญ่มะขามเทศ ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิก ๑๓๗ คน พื้นที่ผลิตข้าวที่มีเอกสารสิทธิ์ รวม ๘๑๕ ไร่ และสมาชิกทุกคนผลิตมะขามเทศที่ได้มาตรฐาน GAP ทั้งหมด ๙๐ ราย โดยมีตลาดล่วงหน้าในการรับซื้อผลผลิตทั้งหมด อนาคตจะมีการวางแผนการพัฒนาการผลิตมะขามเทศให้ได้มาตรฐาน GI ทุกราย และมีการเพิ่มมูลค่าการตลาดโดยการส่งออกขายให้กับต่างประเทศในแบรนด์ของชมรมมะขามเทศ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๒๕,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒๐,๐๐๐ บาทต่อไร่ โดยรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้ฮอร์โมนพืช

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จากเดิมผลผลิตเฉลี่ย ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีการตัดแต่งกิ่ง

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ การใช้หลักการผลิตตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) โดยสมาชิกกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ จำนวน ๙๐ ราย ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP การใช้สารที่ผลิตได้เองทั้งฮอร์โมน สารป้องกันกำจัดโรค แมลง

๓.๔ การบริหารจัดการ จากเกษตรกรมีการต่างคนต่างทำ ทำให้ไม่สามารถต่อรองราคาสินค้าได้ เกษตรกรผู้ปลูกมะขามเทศ จึงได้มีการรวมกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ โดยมีการประชุมหาข้อตกลง และวางแผนการดำเนินการในการเป็นเกษตรแปลงใหญ่ โดยมีการกำหนด การปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวมาปลูกมะขามเทศ เพื่อเป็นพืชทางเลือกในการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ กำหนดแนวทางการดำเนินการกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ เพื่อรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตของสมาชิก การตั้งคณะกรรมการแต่ละด้านเพื่อดำเนินการ การประชุมวางแผนการตลาด ก่อนการปลูกเพื่อกำหนดเป้าหมายผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต

๓.๕ การตลาด เมื่อมีการรวมกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่จึงได้มีการประชุมวางแผนการตลาด ก่อนการปลูกเพื่อกำหนดเป้าหมายผลผลิตและช่องทางการตลาด และกำหนดเป้าหมายสำคัญ คือ การผลิตสินค้า โดยการใช้สัญลักษณ์ “มะขามเทศเพชรโนนไทย” จากพื้นที่ปลูก ๘๑๕ ไร่ สามารถผลิตมะขามเทศตั้งแต่ปลูกในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวในช่วงปลายธันวาคม – มีนาคมของทุกปี คิดมูลค่าด้านเศรษฐกิจ รวม ๔๐,๗๕๐,๐๐๐ บาท และมี

ช่องทางตลาด ดังนี้ จำหน่ายตลาดในประเทศ ประมาณ ๒,๐๐๐ ตันต่อวัน ราคา กิโลกรัมละ ๕๐ บาท (ราคาหน้าสวน) จำหน่ายตลาดต่างประเทศ จำนวน ๑,๐๐๐ ตันต่อวัน ราคา กิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท (ราคาหน้าสวน) สร้างแบรนด์ของตนเอง โดยมีการออกแบบโลโก้ “มะขามเทศเพชรโนนไทย” โดยท่านนายอำเภอธงชัย โอบารพัฒนาชัย เป็นผู้ออกแบบร่วมกับสมาชิกในกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ตำบลถนนโพธิ์ ซึ่งเป็นโลโก้ที่ใช้กับเกษตรกรที่ปลูกมะขามเทศเพชรโนนไทย ทั้ง ๑๐ ตำบล ในอำเภอโนนไทย

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ในส่วนภาครัฐ ประกอบด้วย หลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จัดประชุมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินนครราชสีมา สหกรณ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครราชสีมา กรมวิชาการเกษตร กรมการมะขามเทศแปลงใหญ่ และสำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย เพื่อวางแผนแนวทางการดำเนินกิจกรรมของแต่ละหน่วยงานในแปลงใหญ่ รวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ ๔ เรื่อง คือ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ถ่ายทอดความรู้ในการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และการตลาด สรุปบทเรียน ประเมินผล และร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนา สำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย ได้มีการประสานในหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร ดังนี้ สหกรณ์เกษตรจังหวัดนครราชสีมา ร่วมถ่ายทอดความรู้ในเรื่อง ต้นทุนการผลิต และการตลาดของกลุ่มมะขามเทศแปลงใหญ่ กรมวิชาการเกษตร ถ่ายทอดความรู้ในเรื่อง การผลิตมะขามเทศ GAP พาณิชย์จังหวัดนครราชสีมา ประสานงานในเรื่องการของมาตรฐาน GI มะขามเทศเพชรโนนไทย ให้เป็นพืชที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดนครราชสีมา ถ่ายทอดความรู้ เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน สำนักงานพัฒนาที่ดิน ถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมัก

เทคนิคการบูรณาการการทำงาน การนำปัญหาของเกษตรกรเป็นตัวตั้ง แล้วบูรณาการงานของหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาแก้ปัญหาที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการกับโครงการอื่น ๆ เช่น การอบรมเพื่อให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพื้นที่การทำนา เนื่องจากประสบปัญหาดินเค็ม ให้มาปลูกมะขามเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า โดยการใช้ Zoning by Agri Map โครงการตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาภัยแล้ง เป็นต้น

กลไกการขับเคลื่อน กลุ่มเกษตรกรมะขามเทศแปลงใหญ่มีแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็น ศพก.เครือข่าย และสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง ศพก. มีประธานศูนย์ คือ นายสมหวัง แดงสันเทียะ เป็นวิทยากรประจำ ศพก. ให้ความรู้แก่สมาชิก โดย ศพก. เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานภาครัฐ ๑๔ หน่วยงาน องค์กรท้องถิ่น ๑ หน่วยงาน ให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายใน ศพก. และแปลงใหญ่ โดย ศพก. แห่งนี้ ประกอบด้วยฐานการเรียนรู้ ๔ ฐาน ได้แก่ ฐานการลดต้นทุน ฐานการเพิ่มผลผลิตมะขามเทศ ฐานการเพิ่มคุณภาพมะขามเทศ และฐานการทำปุ๋ยชีวภาพ เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เข้าร่วมประชุม หรือ พร้อมทั้งเรียนรู้การผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สมาชิกได้พบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้นำความรู้ และปัจจัยการผลิตมาให้แก่สมาชิก สมาชิกแปลงใหญ่เองเป็นแหล่งความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนกัน เช่น การผลิตมะขามเทศคุณภาพ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ และการลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

๕. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๕.๑ การลดต้นทุนการผลิต กลุ่มสามารถลดต้นทุนในการผลิตมะขามเทศลงได้จากเดิม ๕,๐๐๐ บาทต่อไร่

๕.๒ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ด้วยกระบวนการผลิตแบบ GAP สามารถเพิ่มผลผลิตเฉลี่ย ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐ โดยวิธีการตัดแต่งกิ่ง และสร้างรายได้จากการตัดแต่งกิ่ง ไร่ละ ๑๐๕,๑๐๐ บาทต่อปี

๕.๓ การตลาด เกษตรกรมีเป้าหมายในการผลิตมะขามเทศ เพื่อจำหน่ายตามช่องทางที่ได้กำหนดตลาดไว้ล่วงหน้า ๓ ตันต่อวัน มีการจำหน่ายผลผลิตทั้งตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศ

๕.๔ การบริหารจัดการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการด้านต่างเพื่อดำเนินการ อาทิ คณะกรรมการตรวจแปลง

๖. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๖.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการผลิต GAP ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดสมดุลแก่ระบบนิเวศ

๖.๒ ด้านสุขภาพ ด้วยกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ระบบนิเวศที่สมดุล ส่งผลต่อสุขภาพที่ดี ทำให้เกษตรกรสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมที่ดี

๖.๓ ด้านสังคม เมื่อมีการผลิตมะขามเทศเป็นสินค้าของกลุ่ม มีการบริหารจัดการแบบแปลงใหญ่ ส่งผลลดปัญหาภัยธรรมชาติ (ภัยแล้ง) ลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของมะขามเทศ (ฝน) ลดความขัดแย้งต่างๆ

๖.๔ ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกษตรกรรวมตัวกันบริหารจัดการในรูปแบบแปลงใหญ่ รวมกันผลผลิตตลาดต่างประเทศเข้ามาซื้อผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลผลิตมีความน่าเชื่อถือทั้งคุณภาพและปริมาณ

๗. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และยั่งยืน

“การวิเคราะห์ข้อมูลรวมกัน การมีส่วนร่วม การสื่อสาร การกำหนดเป้าหมาย”

ทีมผู้จัดการแปลง บริหารจัดการสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยเข้าใจ เข้าถึงเกษตรกร รู้จักพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร สามารถกระตุ้นให้เกษตรกรเรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นผู้จัดการแปลง และเป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้เกิดการบูรณาการในพื้นที่อย่างแท้จริง

ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวคุณภาพแก่สมาชิกแปลงใหญ่ และเป็นสถานที่ทำให้สมาชิกได้มาพบปะกันมากขึ้น เกษตรกรมีการตื่นตัว พุดคุยกันมากขึ้น เนื่องจากมีกิจกรรมที่ร่วมกันทำมากขึ้น เช่น การจัดอบรม การรวมจัดทำสารสกัด น้ำหมัก สารป้องกันกำจัดโรค แมลง เป็นต้น

เกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

๘. ปัญหา อุปสรรค

หน่วยงานที่ลงมาที่แปลงใหญ่หลายหน่วยงาน บางครั้งทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพตามความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามะขามเทศได้

แปลงใหญ่มังคุดอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอลานสกา เป็นอำเภอที่มีการปลูกมังคุดมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ มีพื้นที่เพาะปลูก ๒๑,๕๔๐ ไร่ เกษตรกรผู้เพาะปลูก ๓,๘๔๗ ครัวเรือน และมังคุดถือเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนลานสกา ตามที่ปรากฏในคำขวัญของอำเภอว่า “เมืองมังคุดหวาน หมู่บ้านพัฒนา ถ้ำผาสวยงาม น้ำตกกระโรมตระหง่าน สืบตำนานอยู่ช้าวุ่นน้ำ” และอีกนัยยังเป็นพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกมังคุดมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งสามารถพบเห็นมังคุดอายุ ๑๐๐ - ๓๐๐ ปี ในพื้นที่จำนวนมาก และอีกทั้งด้วยตัวผลผลิตมังคุดเองเป็นไม้ผลที่มีศักยภาพในการส่งออก ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลผลิตรวม ๙,๑๑๕ ตัน คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจกว่า ๑๘๒ ล้านบาท โดยประเทศคู่ค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศจีน

๒. สถานการณ์

เกษตรกรในพื้นที่ประสบปัญหาราคาส่งผลผลิตมังคุด ซึ่งยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ สืบเนื่องจากคุณภาพผลผลิต เกษตรกรโดยทั่วไปยังผลิตมังคุดในลักษณะการเกษตรตามธรรมชาติ ไม่มีการจัดการสวนที่ดี ทำให้ผลผลิตด้อยคุณภาพ จำหน่ายไม่ได้ราคาตามที่เกษตรกรต้องการ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานเกษตรอำเภอลานสกา ได้เล็งเห็นความสำคัญและศักยภาพของพื้นที่ จึงได้จัดตั้งแปลงใหญ่มังคุดอำเภอลานสกา เพื่ออบรมให้ความรู้และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพมังคุดทั้งอำเภอลานสกา ให้มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดส่งออก

ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน ๑๐๒ ครัวเรือน พื้นที่ ๗๓๗ ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อร่วมบริหารจัดการด้านการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพ ตลอดจนจัดการด้านการจัดการด้านตลาด

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ จากเดิม ๑๓,๓๔๖.๕ บาทต่อไร่ต่อปี เป็น ๑๐,๖๗๗.๕ บาทต่อไร่ต่อปี

๓.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จากเดิม ๕๐๗ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เป็น ๖๐๘ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

๓.๓ พัฒนาคุณภาพ/พัฒนาให้ได้มาตรฐาน สมาชิกแปลงใหญ่ ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม สำหรับพืช (GAP) ร้อยละ ๑๐๐ สมาชิกผลิตมังคุดที่มีคุณภาพเพื่อการส่งออก ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของผลผลิตทั้งหมด

๓.๔ การบริหารจัดการ กลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดี มีการจดทะเบียนกลุ่ม มีข้อบังคับ ข้อตกลงร่วมกัน คณะกรรมการ มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน

๓.๕ จัดการด้านการตลาด กลุ่มสามารถรวบรวมผลผลิตให้แก่สมาชิก เพื่อการคัดแยกคุณภาพและจำหน่ายในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด โดยมีสมาชิกเข้าร่วมจำหน่ายผลผลิตกับกลุ่ม ในสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ การบริหารจัดการที่ส่งผลให้เกิดการทำงานในพื้นที่ สร้างความตระหนักให้เกษตรกร รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของของกลุ่มเอง แต่งตั้ง และพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดกฎกติการ่วมกันให้ชัดเจน โดยคณะกรรมการและเกษตรกรเป็นผู้ร่วมกำหนดกฎกติกา อบรมพัฒนาความรู้แก่เกษตรกรสมาชิก โดยผ่านกลไกของ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอลานสกา ดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเกษตรกรตำบลทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงกลไกต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม การบริหารจัดการผลประโยชน์ต้องมีความเสมอภาค และยุติธรรมสร้างเครือข่ายด้านการตลาด ทั้งเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้รวบรวมผลผลิตมังคุด อำเภอต่างๆ และประสานงานผู้ประกอบการส่งออกมังคุดทั้งในอำเภอ ต่างอำเภอ เพื่อเชิญให้เข้าร่วมประมูลราคา

๔.๒ รูปแบบ เทคนิค และกระบวนการทำงาน สร้างความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรสมาชิก และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนา โดยแบ่งประเด็นย่อยออกเป็น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพ และ

การรวบรวมผลผลิตเพื่อการจำหน่าย อบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรสมาชิก ตามประเด็นในการพัฒนา โดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในด้านนั้น ๆ โดยอาศัยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (สไใหญ่) ในการให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชสวน โรค แมลงศัตรูพืช ติดตามผลการนำองค์ความรู้หลังการอบรมไปปฏิบัติ โดยทีมคณะกรรมการกลุ่มฯ สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกนำผลผลิตมาจำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม และมีมาตรการสำหรับสมาชิก ที่ไม่นำผลผลิตมารวบรวมกับทางกลุ่ม ในการรับประกันจ่ายการผลิตในฤดูกาลถัดไปจะได้รับการสนับสนุนในสัดส่วนที่น้อยกว่าสมาชิกรายที่รวบรวมผลผลิตกับกลุ่ม เจริญกับผู้ประกอบการส่งออกมังคุด โดยมุ่งเน้นข้อตกลงที่เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

๕. การสนับสนุน

๕.๑ จัดทำแผนพัฒนา โดยผู้จัดการแปลง ผู้ช่วยผู้จัดการแปลงร่วมกับเกษตรกรสมาชิก จัดเวทีวิเคราะห์ประเด็นปัญหาจัดทำแผนการพัฒนาตามความต้องการของกลุ่ม จัดเก็บ/วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดเป้าหมาย แนวทางและแผนการพัฒนาให้ชัดเจน รวมถึงวางแผนปฏิบัติการในการ ดำเนินงานแปลงใหญ่ ทั้งนี้แผนประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ แผนลดต้นทุนการผลิต แผนเพิ่มผลผลิต แผนการบริหารจัดการ และแผนการตลาด

๕.๒ ประชาสัมพันธ์และชี้แจงแผนการพัฒนาแปลงใหญ่ให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทราบถึงแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการแปลงใหญ่

๕.๓ ติดตามและควบคุม การดำเนินงานร่วมกับทีมสนับสนุนอีก ๓ ทีม ให้มีการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการผลิตแบบแปลงใหญ่

๕.๔ แก้ไขปัญหา/อุปสรรคจากการดำเนินงาน

๕.๕ จัดส่งแผนการพัฒนา และแผนปฏิบัติงาน รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา/อุปสรรค แก่คณะ อนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ในระดับจังหวัด

๕.๖ ประสานงานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับความร่วมมือการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีเครือข่าย ทั้งในกระทรวงเกษตรและต่างกระทรวง ตลอดจนภาคเอกชน อาทิ

๑) สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต

๒) สำนักงานพลังงานจังหวัดนครศรีธรรมราช สนับสนุนเผาเผาถ่าน และองค์ความรู้การเผาถ่านมังคุด เพื่อใช้ประโยชน์และกำจัดของเสียจากกระบวนการผลิต (Green zero waste agriculture)

๓) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ร่วมศึกษางานวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับการผลิตมังคุดเชิงพาณิชย์ โครงการวิจัยการพัฒนาระบบการให้น้ำแบบ Smart Farming เพื่อการผลิตมังคุดให้มีคุณภาพ

๔) มหาวิทยาลัยราชชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตทุ่งใหญ่ ร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป มังคุดกวน ไวน์มังคุด มังคุดลอยแก้ว (ตามโครงการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรเชิงพื้นที่)

๕) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยหน่วยวิจัยพืชเขตร้อนร่วมโครงการส่งเสริมการใช้สารชีวอินทรีย์ ในสวนไม้ผล

๖) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนส่งเสริม ติดตาม การจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพของเกษตรกรสมาชิก

๗) สำนักงานสหกรณ์จังหวัด ถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ติดต่อประสานผู้ค้าในการจำหน่ายผลผลิตมังคุดของกลุ่มโดยวิธีการประมูลราคา

๘) ห้างเซ็นทรัลพลาซ่านครศรีธรรมราช สนับสนุนพื้นที่จำหน่ายสินค้า ให้กลุ่มนำมังคุดและผลไม้ตามฤดูกาลเข้าวางจำหน่าย โดยไม่คิดค่าเช่าพื้นที่

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ด้านลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต (ค่าปุ๋ยเคมี) จาก ๒,๗๖๓ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๒๐๔ บาทต่อไร่ ลดลงร้อยละ ๕๕๙ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๐

๖.๒ ด้านการเพิ่มผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ย ๗๘๓ กิโลกรัมต่อไร่ สูงกว่าค่าเฉลี่ยของเกษตรกรทั่วไปอำเภอลานสกา ที่ ๕๐๗ กิโลกรัมต่อไร่ (คิดเป็นส่วนต่างที่ ๒๗๖ กิโลกรัมต่อไร่)

๖.๓ ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต สมาชิกกลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP แล้วทั้งสิ้น จำนวน ๕๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙๐ (ผ่านการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นแล้ว ๔๖ แปลง อยู่ระหว่างการตรวจรับรองของกรมวิชาการเกษตร) การพัฒนาคุณภาพมังคุดเพื่อการส่งออก กลุ่มส่งเสริมให้สมาชิกพัฒนาคุณภาพของมังคุดให้ตรงตามความต้องการของตลาดส่งออก โดยมังคุดต้องมีคุณลักษณะ ผิวมัน หูเขียว น้ำหนักต่อผลไม่ต่ำกว่า ๘๐ กรัม โดยมีการจัดทำคู่มือการผลิต มังคุดคุณภาพ ให้สมาชิกทุกคนถือเป็นคู่มือการปฏิบัติในสวน และมีการติดตามเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำโดยเกษตรตำบล และคณะกรรมการกลุ่ม จากการเก็บข้อมูลการรวบรวมผลผลิตให้แก่สมาชิก พบว่ามังคุดคุณภาพเพื่อการส่งออกมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น

๖.๔ การบริหารจัดการ กลุ่มมีการจัดทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม เพื่อเป็นระเบียบในการถือปฏิบัติร่วมกัน ในการบริหารจัดการกลุ่ม

๖.๕ การตลาด สมาชิกร่วมจำหน่ายผลผลิตกับกลุ่มจำนวน ๓๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓๗ นอกฤดูกาล ปี ๒๕๖๑ สมาชิกร่วมจำหน่ายผลผลิต ๓๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๒๕ และ ในฤดูกาล ปี ๒๕๖๒ สมาชิกร่วมจำหน่ายผลผลิต ๖๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๖๖ และในฤดูกาลเก็บเกี่ยวปี ๒๕๖๒ ได้มีการขยายกำลังการรวบรวมผลผลิตมากยิ่งขึ้น เปิดทำการรวบรวมผลผลิตให้แก่สมาชิกเพื่อรองรับผลผลิตจากสมาชิก ที่กระจายทุกตำบลทั่วพื้นที่อำเภอลานสกา และมีกำลังรองรับผลผลิตให้แก่สมาชิก

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรสามารถลดการใช้สารเคมี ในกระบวนการผลิต ส่งผลต่อสภาพสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ในชุมชนดีขึ้น พบแมลงศัตรูธรรมชาติ ในสวนมากยิ่งขึ้น

๗.๒ ด้านสุขภาพ ผลผลิตมังคุด มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และผู้ผลิตมีสุขภาพแข็งแรงยิ่งขึ้น เมื่อลดการใช้สารเคมี

๗.๓ ด้านสังคม เกิดกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาในมิติอื่นๆได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน มากยิ่งขึ้น

๗.๔ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายในต้นทุนการผลิตลดลง ส่งผลให้เกษตรกรมีเงินใช้จ่ายหมุนเวียนในชุมชน ซึ่งส่งผลบวกต่อระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ความเสียสละของประธาน และคณะกรรมการ ในการสละเวลา ลงทุน ลงแรงร่วมกันในการขับเคลื่อนกลุ่ม ในขั้นแรก

๘.๒ ความร่วมมือร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวของสมาชิก สมาชิกมีความเป็นเจ้าของกลุ่ม เข้าใจจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม สมาชิกมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกันภายในกลุ่ม

๘.๓ คณะกรรมการมีความเชี่ยวชาญคร่ำหวอดในวงการค้าขายมังคุด มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ค้าส่งออก สามารถเจรจาต่อรองกับผู้ค้าส่งออกมังคุดได้ โดยเกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ ขาดเงินทุนหมุนเวียน ในการรวบรวมผลผลิตให้แก่สมาชิก

๙.๒ คณะกรรมการดำเนินการมีภาระงานส่วนตัวมาก ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างเต็มศักยภาพ

๙.๓ สมาชิกกลุ่ม มีอายุมากโดยเฉลี่ย (๖๐-๗๐ปี) ทำให้ขาดแคลนแรงงานในสวน และแรงงานในการบริหารจัดการผลผลิตที่กลุ่ม

๙.๔ คณะกรรมการการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่ม ขาดแคลนคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ ยกระดับศักยภาพกลุ่มเป็นผู้ส่งออกมังคุดโดยตรง (พัฒนาคน, อุปกรณ์ สถานที่ และเงินทุน)

๑๐.๒ สร้างแบรนด์สินค้า “มังคุดหวานลานสกา” ให้เป็นที่นิยมของผู้บริโภคภายในประเทศ และเพิ่มศักยภาพในการจำหน่ายผลผลิตตรงแก่ผู้บริโภคภายในประเทศให้มากยิ่งขึ้น ในช่องทางออนไลน์ต่างๆ เพื่อลดปริมาณมังคุดในตลาดการค้าส่งออก

๑๐.๓ เชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวที่สำคัญ ของอำเภอลานสกา อาทิ หมู่บ้านคีรีวง น้ำตกกะโรม น้ำตกวังไทร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัดโบราณลานสกา งานประจำปีอำเภอลานสกาได้แก่ งานมังคุดหวานลานสกา และงานวิ่งลานสกามาราธอน เพื่อการประชาสัมพันธ์แบรนด์สินค้าให้เป็นที่รู้จัก และจำหน่ายผลผลิต ทั้งผลสด และแปรรูป

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๑.๑ ควรมีมาตรการช่วยเหลือด้านเงินทุน แก่กลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

๑๑.๒ รัฐเป็นตัวกลาง ประสานงานความร่วมมือ ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับผู้ค้าส่งออกมังคุด

๑๑.๓ มีนโยบายส่งเสริมศักยภาพให้กลุ่มเกษตรกร สามารถยกระดับเป็นผู้ส่งออกมังคุดได้ด้วยตัวเอง

๑๑.๔ ส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่ (YSF) เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

แปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

จังหวัดนนทบุรี ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งปลูกทุเรียนที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย เป็นต้นกำเนิดของทุเรียนหลากหลายสายพันธุ์ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทุเรียนของชาวสวนจังหวัดนนทบุรี มีรสชาติอร่อย และมีคุณภาพมีคุณลักษณะแตกต่างจากที่อื่น มีวิถีชาวสวนตั้งแต่การทำสวนแบบยกร่อง การปลูกการเตรียมดิน การเก็บเกี่ยวอย่างประณีต รวมถึงรักษาสายพันธุ์มาช้านานนับร้อยปี ซึ่งสายพันธุ์ทุเรียนส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่อำเภอบางกรวย ได้จากการปลูกด้วยเมล็ดและได้มีการพัฒนาพันธุ์ปรับปรุงพันธุ์ กันต่อๆ มาจึงได้พันธุ์ทุเรียนที่หลากหลายสายพันธุ์ จนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ด้วยสภาพอากาศ สภาพดินที่เหมาะสมต่อการปลูก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการทำสวนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้ทุเรียนที่จังหวัดนนทบุรีมีคุณภาพเฉพาะ มีชื่อเสียงเป็นทุเรียนที่ดีที่สุดของประเทศ

กลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย ได้เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ภายในอำเภอบางกรวย และจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี ๒๕๔๙ ในชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกทุเรียนนนท์อำเภอบางกรวย” โดยมี จ.ส.อ.สมพงษ์ สกฤตดิษฐ์ เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจ มีสมาชิกเริ่มต้น ๗ ราย ดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์วิถีการปลูกทุเรียนแบบภูมิปัญญาดั้งเดิมและการรักษาพันธุ์ทุเรียนนนท์ ไว้ในพื้นที่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

อุทกภัย ปี ๒๕๕๔ น้ำท่วมใหญ่ที่ผ่านมาทำความเสียหายต่อพื้นที่ปลูกทุเรียนของจังหวัดนนทบุรีซึ่งมีพื้นที่ปลูกทุเรียนเสียหายเกือบทั้งหมดเกษตรกรอำเภอบางกรวยที่ปลูกทุเรียนและผลไม้อื่นๆ ได้รับความเสียหายอย่างมาก อำเภอบางกรวย สวนถูกภัยธรรมชาติร้อยเปอร์เซ็นต์ ล้มสลายทั้งหมด เกษตรกรหลายรายขายพื้นที่ ให้แก่บ้านจัดสรรไม่ทำอาชีพการเกษตรต่อ ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอเริ่มลดน้อยถอยลง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกทุเรียนอำเภอบางกรวย ได้รวมตัวกัน เพื่อพยายาม ผลักดันให้เกษตรกรในพื้นที่รักษาสวนทุเรียนไว้เพื่อการอนุรักษ์ โดยส่งเสริมองค์ความรู้ในการปลูกและเปิดพื้นที่ให้เกษตรกรได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน

ปี ๒๕๕๗ ทางสำนักงานเกษตรอำเภอบางกรวยได้จัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางกรวย (ศพก.) ขึ้นโดยใช้สวนของ จ.ส.อ. สมพงษ์ สกฤตดิษฐ์ เป็นแปลงสาธิต ซึ่งจากการจัดตั้ง ศพก. นี้เอง ทำให้เกษตรกรมีการรวมตัวกันอย่างชัดเจนมากขึ้น คณะกรรมการได้มีบทบาทในการพัฒนาและดำเนินงาน ได้ดีขึ้นมีการพัฒนาเป็นเกษตรกรผู้นำ ทำให้กลุ่มมีศักยภาพมากขึ้น

ปี ๒๕๖๐ ทางกรมส่งเสริมโดยสำนักงานเกษตรอำเภอบางกรวยได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของกลุ่ม จึงได้ส่งเสริมให้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อให้เกษตรกรสามารถพัฒนากลุ่มได้ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เช่นการพัฒนากระบวนการผลิต การลดต้นทุน การพัฒนาคุณภาพ และการตลาด ในการจัดตั้งนั้นได้มีการรับสมัครสมาชิก จำนวน ๕๐ ราย มีพื้นที่ปลูกทุเรียน ๑๐๐ ไร่ ได้รับการพิจารณาจากการประชุม คณะอนุกรรมการ พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทำให้กลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย จัดตั้งเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๒ โดยมี นาย มนต์รี แยมทรัพย์ ดำรงตำแหน่งประธานแปลงใหญ่ต่อมาปี ๒๕๖๑ กิจกรรมการของกลุ่มได้มีการฟื้นฟูการปลูกทุเรียนในพื้นที่อำเภอบางกรวยและเน้นการอนุรักษ์สายพันธุ์ทุเรียนพันธุ์ดั้งเดิมของนนท์ ทำให้กลุ่มมีการพัฒนาและเติบโตขึ้น โดยปัจจุบัน แปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย มีสมาชิก ๗๗ ราย โดยสมาชิกทั้งหมด ได้เป็นเกษตรกรทำสวนปลูกทุเรียนและไม้ผลต่างๆในพื้นที่ตลอดจนมีสมาชิกที่มีได้ทำสวนแต่ยังมีใจรักในถิ่นกำเนิด รักการทำสวนทุเรียน มีภูมิปัญญา เป็นผู้ปกป้องรักษาอนุรักษ์ ปรากฏท้องถิ่น แม้มิได้ทำการเกษตรแล้ว ก็เป็นสมาชิกด้วย การรวมกันเพื่อวัตถุประสงค์ ในทิศทางเดียวกันคือ เพิ่มประสิทธิภาพทางการเกษตร สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและสมาชิกทั้งหมด สร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น และเป็นการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ และมีประธานแปลงใหญ่คือ นายชคดี นนทสวัสดิ์ศรี มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโดยมีคำสั่งของนายอำเภอรับรองการดำเนินงานของคณะกรรมการแปลงใหญ่ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่ที่ ๕๑/๔ หมู่ ๒ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พิกัด $x = ๖๕๗๕๕๔$ $y = ๑๕๒๗๗๐๙$ สมาชิก จำนวน ๗๗ ราย พื้นที่ จำนวน ๒๔๙ไร่ ๓ งาน ๕๐ ตารางวา กลุ่มจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐ โดยมี นายชคดี นนทสวัสดิ์ศรี เป็นประธานแปลงใหญ่

๓. การบริหารจัดการกลุ่ม

กลุ่มแปลงใหญ่อำเภอบางกรวยมีการจัดตั้งและประชุมกลุ่มครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานในระบบแปลงใหญ่โดยมีการประชุมรับสมัครสมาชิก จัดตั้งคณะกรรมการแปลงใหญ่ กำหนดแนวทางและระเบียบข้อบังคับของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มนั้นสามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน

๔. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต

๓.๒ เพิ่มผลผลิต สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปลูกทุเรียนและ เปลือกสวน สร้างภูมิคุ้มกัน ให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องโรคและแมลงและมีเกราะป้องกันองค์ความรู้ด้านภัยธรรมชาติ สร้างต้นทุเรียนที่สมบูรณ์พร้อมให้ผลผลิต

๓.๓ พัฒนาคุณภาพ กำหนดมาตรฐานสินค้ากลุ่ม ใช้ภายใต้สัญลักษณ์กลุ่มฯ ส่งเสริมขอรับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ส่งเสริมการใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ทุเรียนนนท์

๓.๔ การบริหารจัดการ รวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ รวมกลุ่มสร้างองค์ความรู้ นำไปถ่ายทอดและเข้าสู่การนำไปใช้ รวมกลุ่มแก้ปัญหา ในทุกด้าน เช่น การผลิตทุเรียน โรคแมลง ภัยธรรมชาติ น้ำเค็ม น้ำแล้ง และสิ่งกระทบจากสภาพแวดล้อม การรวมตัวกัน ช่วยคิด ช่วยลงมือทำ ในการสร้างและหาวัตถุดิบในราคาที่เป็นธรรม และคุณภาพดี

๓.๕ การตลาด สร้างแบรนด์ สินค้าให้เป็นที่รู้จัก ส่งเสริมคุณค่าของสินค้าให้เป็นที่ต้องการ สร้างผลผลิตให้เป็นสินค้า Premium ทั้งสินค้าหลักและสินค้ารอง สร้างช่องทางการตลาดให้แก่สมาชิก ทั้งการช่องทางตลาดออนไลน์ และหน้าร้าน

๕. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๕.๑ กิจกรรมรวมกลุ่มเป็นการรวมกลุ่มเป็นการให้สมาชิกสามารถอยู่ร่วมกันภายใต้ระเบียบข้อปฏิบัติ แต่จะเน้นในเรื่องความสุขความสบายใจของสมาชิกเป็นหลัก รับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ นำการเกษตรยุค ๐.๔. มาปรับใช้ และส่งเสริมให้รวมกลุ่มกันเพื่อการรักษาถิ่นฐาน

๕.๒ กิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์สวนทุเรียน เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกให้สมาชิกรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ภายในสวนของตนเอง

๕.๓ กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพสินค้าทางกลุ่มมีมติในการพัฒนาคุณภาพสินค้าจากการรับรอง ๓ ส่วน การใช้ตราสัญลักษณ์แปลงใหญ่ การรับรองมาตรฐาน GAP และการใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI)

๕.๔ กิจกรรมการพัฒนาการตลาดเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกและกลุ่มมีรายได้จากการขายสินค้าซึ่งทางกลุ่มมีสินค้าหลักคือ ทุเรียน แต่ผลผลิตผลิตทุเรียนในช่วงที่ผ่านมา มีจำนวน น้อย ๕๐ - ๑๐๐ ลูก ช่องทางจำหน่ายของทุเรียนที่ได้นั้น จะเป็นการซื้อขายกับผู้บริโภคโดยตรง เนื่องจากยังเป็นสินค้าที่มีความต้องการมากทำให้ผลผลิตยังมีไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย

๕.๕ การทำการตลาด จะเน้นในเรื่องคุณภาพ ปลอดภัยจากสารเคมี มีตรารับรอง เพิ่มเติม เรื่องราวต่างๆ ดังกล่าวมาลงไปในสินค้าของกลุ่ม เพื่อให้ความรู้ กับผู้ซื้อ เพิ่มมูลค่าของสินค้าด้วย จะเน้นทำตลาดจากการคุณภาพของผลผลิต กำหนดทำจุดรวมสินค้า ที่สมาชิกให้ข้อมูลผลผลิต สร้างตลาดให้สมาชิก ให้กลุ่มผู้ซื้อไปเข้าใจในสินค้าคุณภาพ เข้าถึงโดยตรงสร้างสินค้าให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในสื่อออนไลน์ การทำการตลาดให้สมาชิกขายผลผลิตโดยตรงให้ผู้บริโภค หรือให้ผู้บริโภคจองผลผลิตล่วงหน้าผ่านสื่อกลางโดยตรง. กำหนดพื้นที่ส่งสินค้าผลผลิต ใกล้เคียงในพื้นที่นำเสนอผู้บริโภค จัดทำสื่อให้ผู้ซื้อทราบก่อน ถึงระยะเก็บผลผลิต

แปลงใหญ่ทุเรียน อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก โดยจะมีสินค้าหลักคือ ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน ข้าว และไม้ผล พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ๘๕,๘๕๓ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นจำนวน ๕๘,๕๔๘ ไร่ (ยางพารา จำนวน ๔๑,๒๔๔ ไร่ พื้นที่ปลูกปาล์ม น้ำมัน ๗,๖๐๔ ไร่ และไม้ยืนต้นอื่นๆ จำนวน ๙,๗๐๐ ไร่) พื้นที่ปลูกข้าว จำนวน ๖,๔๑๒ ไร่ และพื้นที่ปลูกไม้ผล จำนวน ๑๖,๖๑๒ ไร่ อำเภอเจาะไอร้องจึงดำเนินการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ขึ้นมา ในปี ๒๕๖๐ แปลงใหญ่ข้าว แปลงใหญ่ปาล์ม น้ำมัน และแปลงใหญ่ทุเรียน ปี ๒๕๖๑ แปลงใหญ่มังคุด

แปลงใหญ่ทุเรียนตำบลภูเก็ด หมู่ที่ ๗ ตำบลภูเก็ด อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส มีสมาชิกจำนวน ๕๐ ราย พื้นที่ ๑๕๐ ไร่ สถานการณ์การผลิตในปัจจุบัน เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ผลผลิตไม่ได้คุณภาพเท่าที่ควร จึงไม่มีอำนาจต่อรองในทางการค้า

จากปัญหาดังกล่าว อำเภอเจาะไอร้องมีความจำเป็นต้องการแก้ไขปัญหาการผลิตของเกษตรกร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของเกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตร การบริหารจัดการผลผลิต รวมทั้งบูรณาการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกร มีอำนาจการต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้ในต้นทุนที่ต่ำลง และมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตทุเรียนคุณภาพ จัดทำฐานข้อมูลของกลุ่ม วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม จัดทำแผนปฏิบัติงานของกลุ่ม ติดตาม ประเมินผลของกลุ่ม สรุปผลการดำเนินงานของกลุ่ม

๓. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ แฉ่งผลการวิเคราะห์ดินและแนะนำให้ใส่ปุ๋ยตามค่า วิเคราะห์ดินแก่สมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียน การปรับปรุงบำรุงดิน ได้ประสานงานกับสถานีพัฒนาที่ดินนราธิวาสในการส่งเสริมการผลิตการทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักเพื่อเติมสารอินทรีย์ให้แก่ดิน การถ่ายทอดความรู้ มีการบรรยายความรู้ของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการ ลดต้นทุน การจัดทำบัญชีครัวเรือน

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต กำหนดเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิต จากเดิม ๓๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยดำเนินการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับค่าวิเคราะห์ดิน

๓.๓ การเพิ่มคุณภาพผลผลิต สมาชิกแปลงใหญ่ได้รับการอบรมเพื่อการผลิตทุเรียนคุณภาพ การจัดการดูแลสวนที่เหมาะสม

๓.๔ การตลาด เชื่อมโยงการตลาด โดยการจำหน่ายผ่านปิดทองหลังพระ พัฒนาการตลาด เพิ่มช่องทางการจำหน่ายออนไลน์

๓.๕ การบริหารจัดการ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ทุเรียนที่เข้มแข็ง สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายได้

๔. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๔.๑ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการแปลงใหญ่อื่นๆ ของอำเภอเจาะไอร้องต่อไป

๔.๒ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกทุเรียนได้

๕. ปัญหา อุปสรรค

สมาชิกแปลงใหญ่มีอายุมาก และการสนับสนุนของหน่วยงานขาดความเป็นเอกภาพ ไม่บูรณาการเท่าที่ควร เพราะมีข้อกำหนดเฉพาะแต่ละโครงการ

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ การสนับสนุนที่เป็นเอกภาพและยึดตามแผนพัฒนาแปลงใหญ่

๖.๒ กำหนดบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนแบบเน้นหนักและการประสานงานเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนกับหน่วยงานต่างๆ

แปลงใหญ่ลำไยบ้านตัดใหม่ ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

โครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ลำไยบ้านตัดใหม่ ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ดำเนินโครงการตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ จนถึงปัจจุบัน ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด (Single command) โดยมีนายบุญพร้อม สมศิริ เกษตรอำเภอเชียงกลางเป็นผู้จัดการแปลง และนายสิทธิพงษ์ ปริงการ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เชียงคานเป็นผู้ช่วยผู้จัดการแปลง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๒๕๕ เมตร สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มภูเขา มีการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตรและเป็นที่ตั้งของชุมชนมีภูเขาสูงอยู่ทางทิศตะวันตก แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ น้ำ่าน

๒. สถานการณ์

พื้นที่ปลูกปัจจุบัน จำนวน ๕๒๕ ไร่ สมาชิก ๖๘ ราย ผลผลิตจำนวน ๕๐๐ ตัน ได้รับการถ่ายทอดความรู้การผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงกลาง และจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมพัฒนาที่ดิน สนับสนุนสารปรับสภาพดิน กรมส่งเสริมการเกษตรสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการผลิตลำไยคุณภาพ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ด้านการลดต้นทุน เน้นการสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ตลอดกระบวนการผลิต ตั้งแต่การเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในทุกแปลง การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ ฮอร์โมนต่างๆ เพื่อทดแทนสารเคมีให้มากขึ้น การทำบัญชีครัวเรือน บัญชีฟาร์มและบัญชีต้นทุนอาชีพ พร้อมทั้งวิเคราะห์ทางบัญชีเพื่อนำมาปรับปรุงการผลิต รวมทั้งสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา วิจัย คิดค้น เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการลดต้นทุนการผลิต และผลักดันให้มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง กลุ่มวางเป้าหมายในการผลิตลำไยไว้ คือลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมี ดังนี้ ด้านการรวมซื้อปัจจัยการผลิตในรูปแบบของกลุ่ม เช่น การซื้อแม่ปุ๋ยมาผสมใช้เอง การผลิตแคลเซียมโบรอนใช้เอง และการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงบำรุงดิน โดยเน้นให้เกษตรกรทำปุ๋ยหมักใบลำไยได้ต้นลำไยโดยการใช้จุลินทรีย์ย่อยสลาย ทำให้ดินดีขึ้น เป็นการลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง

๓.๒ ด้านการเพิ่มผลผลิต เน้นการนำองค์ความรู้ ผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการผลิตตลอดกระบวนการผลิต ตั้งแต่การเพาะปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตให้เกษตรกรในโครงการอย่างต่อเนื่อง

๓.๓ ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต เน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้เกษตรกรในโครงการอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการผลิต ตั้งแต่เพาะปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว ภาคเอกชนมีการสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าสู่สากล ทุกแปลงต้องได้รับมาตรฐานการผลิต GAP จากกรมวิชาการเกษตร

๓.๔ ด้านการตลาด มีการวางแผนการตลาดร่วมกันในทุกภาคส่วน ตั้งแต่เริ่มต้นขบวนการผลิต การประเมินผลผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้า ด้วยการศึกษาสถานการณ์การผลิตและการตลาดสินค้าทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาสินค้าและรักษาคุณภาพสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด รวมทั้งส่งเสริมให้ผลิตสินค้าในรูปแบบตลาดพันธสัญญา (Contract Farming) เพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา

๓.๕ ด้านการบริหารจัดการ เน้นกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบ Zero Waste ผลักดันเกษตรกรที่มีความสนใจและต้องการพัฒนาตนเองเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ Young Smart Farmer เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อสืบทอดการบริหารจัดการให้มีความยั่งยืน รวมทั้งเชื่อมโยง ศูนย์เรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ภายในพื้นที่แปลงใหญ่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการเช่นการใช้กิ่งไม้หลังจากการตัดแต่งกิ่งเป็นฟืน ใช้ใบลำไยคลุมโคนต้นให้กลายเป็นปุ๋ยหมักได้ต้นลำไย

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ มีการประชุมคณะกรรมการคณะกรรมการแปลงใหญ่อย่างต่อเนื่อง

- ๔.๒ มีการสร้างฐานการเรียนรู้ตามความต้องการของชุมชน
- ๔.๓ มีการเปิดรับสมาชิกเพิ่ม
- ๔.๔ มีการถ่ายทอดความรู้อย่างสม่ำเสมอตามความต้องการของเกษตรกร/ชุมชน

๕. การสนับสนุน

ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ โดยผ่านคณะกรรมการแปลงใหญ่ในระดับจังหวัด และการขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการ ศพก.พญาแก้ว คณะกรรมการแปลงใหญ่ลำไยบ้านดัดใหม่ตำบลเชียงคาน เป็นแผนการพัฒนาแปลงใหญ่ที่เกิดจากการจัดเวทีแต่ละครั้ง โรงเรียนคัดแยกผลผลิตทางการเกษตร สนับสนุนสารปรับสภาพดิน อบรมถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตลำไยคุณภาพ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

- ๖.๑ ด้านการลดต้นทุน เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือเกษตรกรทุกรายมีการผสมปุ๋ยใช้เอง และมีการทำปุ๋ยหมักได้ต้นลำไย โดยการใช้ใบลำไยคลุมโคนต้นร่วมกับจุลินทรีย์ย่อยสลาย
- ๖.๒ ด้านการเพิ่มผลผลิต จากเป้าหมายที่วางไว้คือเพิ่มผลผลิตจาก ๘๐๐ กก.ต่อไร่เป็น ๙๐๐ กก.ต่อไร่
- ๖.๓ ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต สมาชิกทุกรายทุกแปลงที่เข้าร่วมโครงการได้รับมาตรฐานการผลิต
- ๖.๔ ด้านการตลาด มีการเชื่อมโยงด้านการตลาดไว้ล่วงหน้าร่วมกับสหกรณ์การเกษตรเชิงกลาง
- ๖.๕ ด้านการบริหารจัดการ เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ คือการเน้นกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบ Zero Waste ผลักดันเกษตรกรที่มีความสนใจและต้องการพัฒนาตนเองเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ Young Smart Farmer เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อสืบทอดการบริหารจัดการให้มีความยั่งยืน ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการเช่นการใช้กิ่งไม้หลังจากการตัดแต่งกิ่งเป็นฟืนใช้ใบลำไยคลุมโคนต้นให้กลายเป็นปุ๋ยหมักได้ต้นลำไย

๗. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

- ๗.๑ เกษตรกรมีแหล่งเรียนรู้การผลิตลำไยคุณภาพ
- ๗.๒ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ผลผลิตมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด
- ๗.๓ มีการเชื่อมโยงการตลาดกับผู้ประกอบการล่วงหน้า
- ๗.๔ ผลผลิตลำไยเป็นที่รู้จักและต้องการของตลาดมีพ่อค้าต่างจังหวัดมารับซื้อผลผลิตมากกว่าเดิม
- ๗.๕ เกษตรกรมีความสามัคคีกัน
- ๗.๖ มีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

- ๘.๑ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณะกรรมการแปลงใหญ่
- ๘.๒ ได้รับการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี
- ๘.๓ บริบทของชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน
- ๘.๔ ผู้บริหารกรมส่งเสริมการเกษตรมีวิสัยทัศน์ที่ดีเยี่ยม ทำให้การดำเนินงาน ของคณะกรรมการ ศพก. เป็นไปอย่างราบรื่น ทุกปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างเป็นขั้นตอน
- ๘.๕ เกษตรกรมีความพึงพอใจในการขับเคลื่อนภารกิจต่างๆเช่น กิจกรรมแปลงใหญ่

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

- ๙.๑ ผลักดันการสร้างอ่างเก็บน้ำกอน เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในระบบน้ำแปลงใหญ่
- ๙.๒ การผลักดันการสร้างระบบท่อส่งน้ำจากถังพักน้ำสู่แปลงลำไยของเกษตรกร
- ๙.๓ การพัฒนาคุณภาพลำไยเพื่อการบริโภคภายในประเทศและการส่งออกตะกร้าขาว
- ๙.๔ การพัฒนาด้านการแปรรูปผลผลิต ลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง ลำไยอบแห้งหึ่งเปลือก
- ๙.๕ การพัฒนาแปลงใหญ่สู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบยั่งยืน
- ๙.๖ การพัฒนาระบบการโรงคัดแยกผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้มีตอบสนองต่อความต้องการของตลาด
- ๙.๗ ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และแหล่งน้ำธรรมชาติ

๙.๘ ลดการใช้สารเคมี มุ่งสู่การผลิตแบบอินทรีย์ในอนาคต

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๐.๑ การพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์แหล่งผลิตลำไยคุณภาพ

๑๐.๒ คณะกรรมการจะต้องมาจากความตั้งใจจริงที่จะทำงานเพื่อกลุ่มด้วยความเสียสละ

๑๐.๓ กลุ่มจะต้องมีการประชุมและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

๑๐.๔ มีแผนการผลิตที่ชัดเจนและเชื่อมโยงการตลาดอย่างต่อเนื่อง

แปลงใหญ่มะม่วง อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ปลูกมะม่วงรวม ๗๒,๖๐๒.๗๕ ไร่ โดยพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอกำแพงแสน อำเภอสามร้อยยอด และอำเภอบางแพ อำเภอสามร้อยยอดมีลักษณะลาดเอียงจากตะวันตกไปทางตะวันออกโดยด้านทิศตะวันตกเป็นพื้นที่สูง ดินภูเขาและอยู่ในเขตชลประทานเขื่อนปราณบุรี เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เรียกว่า “ทุ่งสามร้อยยอด” ตอนกลางของพื้นที่เหมาะสำหรับการเกษตร ปลูกพืช ไม้ผล สับปะรด อ้อย ฯลฯ

ในปี ๒๕๖๐ อำเภอสามร้อยยอด ได้จัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่มะม่วง ม.๖ ตำบลศาลาลัย อำเภอสามร้อยยอด มีสมาชิกจำนวน ๕๕ ราย พื้นที่ ๑,๕๐๐ ไร่ ตามนโยบายระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อรวมกันผลิตและเชื่อมโยงไปยังตลาด ต่อมาได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจมีสมาชิกบางส่วนเข้าจัดตั้งกลุ่มมะม่วงแปลงใหญ่ เพื่อเป็นการนำร่องการดำเนินงานด้านแปลงใหญ่แก่สมาชิกกลุ่ม มีการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม โดยปัญหาหลักของกลุ่ม คือดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินมีสภาพเป็นกรด เนื่องจากปี ๒๕๖๐ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงประสบปัญหาสภาพอากาศแปรปรวนได้ผลผลิตน้อยหรือไม่ได้ผลผลิตตามรอบการผลิต แต่มีการลงทุนสูงกระทบต่อการลงทุนครั้งใหม่ในปี ๒๕๖๒

จากปัญหาดังกล่าว กลุ่มได้ประชุมสมาชิกและมีมติหากจะพัฒนาการผลิตมะม่วงนอกฤดูให้มีประสิทธิภาพต้องวางแผนการผลิตที่ชัดเจน มีการเพื่อหลีกเลี่ยงสภาพอากาศแปรปรวนติดตามข่าวพยากรณ์อากาศ อีกทั้งต้องลงทุนในเรื่องการจัดการสวนอย่างจริงจังเพื่อความปลอดภัยต่อตนเองและผู้บริโภค

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มะม่วง ตำบลศาลาลัย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีสมาชิก ๕๕ ราย พื้นที่ ๘๘๕ ไร่ สมาชิกส่วนใหญ่ปลูกมะม่วงพันธุ์ น้ำดอกไม้สีทอง ซึ่งต้นทุนการผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการ ๒๐ - ๒๕ บาทต่อกิโลกรัม หลังเข้าร่วมโครงการ ๑๕ - ๒๐ บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตก่อนร่วมโครงการ ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ หลังร่วมโครงการ ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕๐

สภาพแวดล้อมในการผลิต มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri map) เพื่อเป็นพื้นที่ที่สามารถปรับปรุงพัฒนาได้ ซึ่งในเขตพื้นที่อำเภอ สามร้อยยอดเกษตรกรปลูกมะม่วงในเขตพื้นที่ S๒ ทั้งหมด ทำให้ต้องมีการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินมีสภาพเป็นกรด คุณภาพ/ความเพียงพอของน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานเกษตรกรส่วนใหญ่ มีการขุดสระน้ำในไร่นาและใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทาน ซึ่งบางปีก็ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์มะม่วง สมาชิกส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๘๕ ใช้ปลูกพันธุ์มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ตลาดมีความต้องการสูงทั้งในและต่างประเทศ บัญและสารปรับปรุงบำรุงดิน สมาชิกแปลงใหญ่มะม่วง ร้อยละ ๘๐ มีการเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์และใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน โดยใช้ควบคู่กับปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกน้ำหมักชีวภาพต่างๆ และใช้ปูนโดโลไมต์ปรับสภาพดิน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช สมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ ๕๐ พบการดื้อยาของศัตรูพืช แต่ปัจจุบันสมาชิกแปลงใหญ่มีการผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา ใช้กำจัดเชื้อราลดการใช้สารเคมีลง สมาชิกแปลงใหญ่มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรให้เป็นที่ต้องการของตลาด มีตลาดรองรับและสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายไปสู่ตลาดที่กว้างทั้งในและต่างประเทศ มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่สมาชิก

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรแปลงใหญ่ดำเนินการลดต้นทุนการผลิตโดยการรวมกลุ่มกันซื้อและการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้องและเหมาะสม ไม่ใช้ปัจจัยการผลิตเกินความจำเป็น ตลอดจนการผสมปุ๋ยใช้เองสามารถลดต้นทุนการผลิตได้จากเดิม ๒๐ - ๒๕ บาทต่อกิโลกรัม ลดลงเหลือ ๑๕ - ๒๐ บาทต่อกิโลกรัม และวางแผนการผลิตมะม่วงให้ออกในช่วงตามที่ต้องการ

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต จากเดิม ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีการ บริหารจัดการน้ำ ติดตั้งระบบการให้น้ำ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๓.๓ การเพิ่มคุณภาพสินค้า เกษตรกรทุกรายต้องผ่านมาตรฐาน GAP จำนวน ๕๕ ราย โดยการอบรม ถ่ายทอดความรู้ตามหลัก GAP ให้แก่เกษตรกร เพื่อปฏิบัติและกำหนดแผนการติดตามประเมินผล

๓.๔ การตลาด เกษตรกรมีจุดรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน มีการตกลงการซื้อขายอย่างเป็นธรรมให้ราคาที่เหมาะสม โดยวางแผนการผลิต การตลาดให้สอดคล้อง เป้าหมาย มีจุดรวบรวมผลผลิตในหมู่บ้าน อำเภอ เพื่อส่งไปขายในตลาด ทั้งในและต่างประเทศ

๓.๕ การบริหารจัดการ เกษตรกรโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการสมาชิกแปลงใหญ่ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการซื้อปัจจัยการผลิต ด้านการบริหารจัดการผลผลิต ด้านการตลาดและการจำหน่ายผลผลิต เพื่อให้เกิดความยั่งยืน เกษตรกรสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง ประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นให้เข้ามาช่วยเหลือ เพื่อพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนงานแปลงใหญ่ จำนวน ๔ ทีม ได้แก่ ทีมลดต้นทุน ทีมบริหารจัดการ ทีมการตลาด และทีมผู้จัดการแปลง เพื่อบูรณาการทำงานในแต่ละด้าน จัดการประชุมเพื่อบูรณาการแผนการปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยมีผู้จัดการแปลงเป็นผู้ประสานระหว่างหน่วยงานกับเกษตรกร กำหนดวิธีดำเนินงาน โดยการจัดเวทีขับเคลื่อนงานแปลงใหญ่

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร ถ่ายทอดความรู้ด้านการปลูกมะม่วงให้มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค วัสดุอุปกรณ์การผลิตสารชีวภัณฑ์ เป็นหน่วยงานประสานการบูรณาการ

๕.๒ กรมวิชาการเกษตร สนับสนุนปัจจัยการผลิต จัดการมาตรฐานสินค้า GAP

๕.๓ กรมพัฒนาที่ดิน การทำธนาคารปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ วัสดุการทำปุ๋ยอินทรีย์ การตรวจวิเคราะห์ดิน สารปรับปรุงดิน แผนที่ชุดดิน

๕.๔ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การจัดทำบัญชีฟาร์มและบัญชีครัวเรือน

๕.๕ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้ความรู้ด้านการรวมกลุ่ม/การตลาด

๕.๖ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้ความรู้ด้านการรวมกลุ่ม/การตลาด

๕.๗ ภาคเอกชน บริษัท ไรซิง สยาม และบริษัท สิงคโปร์ ให้ความรู้เรื่องตลาดส่งออก รับซื้อผลผลิตจากสมาชิก

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตจาก ๒๐ - ๒๕ บาทต่อกิโลกรัม เป็น ๑๕ - ๒๐ บาทต่อกิโลกรัม จากการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตผ่านกลุ่มแปลงใหญ่ซึ่งได้มาในราคาที่ถูกกว่าตลาดทั่วไป เกษตรกรผสมปุ๋ยใช้เองทำให้ได้ปุ๋ยที่ถูกกว่าท้องตลาด วิเคราะห์ดิน จำนวน ๕๕ แปลง ถ่ายทอดความรู้และผลิตปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์ อบรมจัดทำบัญชีลดต้นทุน

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตจาก ๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ ๕๐) โดยการถ่ายทอดความรู้การให้น้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้คุณภาพ

๖.๓ การเพิ่มคุณภาพสินค้า สมาชิกผลิตตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และผ่านการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิตพืช (มะม่วง) ทุกสาย เพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพและปลอดภัยตรงตามความต้องการของตลาด

๖.๔ การตลาด สมาชิกกลุ่มมีการจำหน่ายผลผลิตผ่านบริษัทส่งออกโดยตรง ปัจจุบันมีตลาดส่งออก ในหลากหลายประเทศ ประกอบด้วย จีน เกาหลี ฮองกง รัสเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นต้น กลุ่มจึงมีการเตรียมความพร้อมด้านการตลาดโดยมีการจัดการผลผลิตให้มีมาตรฐานทุกสาย และมีการวางแผนการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด

๖.๕ การบริหารจัดการ ด้านการซื้อปัจจัยการผลิต ด้านการบริการจัดการผลผลิต และด้านการตลาด เช่น บริหารจัดการผลผลิตให้มะม่วงออกช่วงเวลาที่ต้องการมีความต้องการ วางแผนการผลิตเป็นรายบุคคล เช่น การตัดแต่งกิ่ง บังคับผล เก็บเกี่ยวผลผลิต ด้านการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น การซื้อสารเคมี ปุ๋ย มีการจัดการร่วมกัน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรสามารถทำแผนการผลิตรายบุคคล การลดต้นทุนโดยการตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เอง การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา และบิวเวอร์เรีย จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง โดยจำหน่ายให้กับสมาชิกในกลุ่มและผู้สนใจ การพัฒนาคุณภาพสินค้า ตามระบบมาตรฐาน GAP เน้นการผลิตโดยตลาดนำการผลิต ทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจในราคาได้เพิ่มขึ้น เข้าถึงแหล่งเทคโนโลยี

๗.๒ ด้านสังคม เกิดการรวมกลุ่ม (แปลงใหญ่มะม่วง) มีการรวมซื้อวัสดุ สารเคมี ปุ๋ยเคมี รวมขายผลผลิต มีความสามัคคี ก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นกลุ่มตัวอย่างแก่เกษตรกรทั่วไปในการเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานด้านการเกษตรแปลงใหญ่มะม่วง

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม การผลิตมาตรฐาน GAP เป็นการผลิตที่เน้นการรักษาสมดุลระบบนิเวศน์

๗.๔ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ การบริหารจัดการโดยคณะกรรมการกลุ่มอย่างเข้มแข็ง มีการพัฒนาแปลงใหญ่ โดยเน้นการตลาดนำการผลิต

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

“การบูรณาการของหน่วยงาน เกษตรกรเข้มแข็ง บริหารจัดการร่วมกัน” การบูรณาการของหน่วยงานในการลงพื้นที่สนับสนุนการดำเนินงานของเกษตรกรแปลงใหญ่อย่างเต็มประสิทธิภาพ เกษตรกรเข้มแข็ง เกษตรกรให้ความร่วมมือ ตั้งใจพัฒนาการผลิตของตนเอง มีความสามัคคีในกลุ่ม บริหารจัดการร่วมกัน ทั้งเจ้าหน้าที่ เกษตรกร ผู้ซื้อ ทั้ง ๓ ส่วน ต้องสร้างการรับรู้ความเข้าใจ ร่วมด้วยช่วยกันบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับตลาด ให้สินค้ามีจำหน่ายตลอดทั้งปี

๙. ปัญหา อุปสรรค

การผลิตมะม่วงมีปัญหาเรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูพืช (เพลี้ยไฟ) และเชื้อราในดอกมะม่วง ในกรณีที่ฝนตกติดต่อกันเกิน ๓ วัน สมาชิกยังไม่สามารถจัดการได้ และภัยแล้งส่งผลให้น้ำไม่เพียงพอต่อการผลิตมะม่วง

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ การทำการตลาดออนไลน์ นอกเหนือจากการรวบรวมผลผลิตส่งออกต่างประเทศ ยังมีการเปิดช่องทางการตลาดออนไลน์ เพื่อให้ผู้สนใจสามารถสั่งซื้อมะม่วงเกรดพรีเมียมส่งออกเป็นของขวัญของฝาก

๑๐.๒ การลดต้นทุนการผลิตด้วยเทคโนโลยี และการเลือกช่วงบังคับนอกฤดูที่เหมาะสม และพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP ตรงกับความต้องการของตลาด ผลผลิตมะม่วงมีคุณภาพมาตรฐาน มีช่องทางในการจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

๑๐.๓ การเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ปลูกมะม่วงจากกลุ่มผู้ค้ามะม่วงจากจังหวัดต่างๆ และหน่วยงานภาคการเกษตรทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรสมาคมผู้ผลิตมะม่วง ฯลฯ เพื่อนำข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกมาบอกต่อได้

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดศัตรูพืช (เพลี้ยไฟ) และเชื้อราในการผลิตมะม่วงต่อไปในอนาคต เพื่อลดการการใช้สารเคมีต่อไปในอนาคต

แปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๘ ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เดิมสมาชิกส่วนใหญ่ได้อพยพมาจากจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากโดนเวนคืนที่ดินจากการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิจึงย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่ตำบล ดงขี้เหล็ก อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี และได้นำกิ่งพันธุ์ทุเรียนชะนี หมอนทอง และก้านยาว มาจากจังหวัดนนทบุรีติดมาด้วยจำนวนหนึ่ง และได้นำมาขยายพันธุ์เพื่อปลูกในพื้นที่ต่อมาเกษตรกรโดยการนำของ นายมนัส ฮวดจึง ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการทำเกษตรรูปแบบใหม่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นการบริหารการเกษตรแบบผสมผสาน (Integrated Pest Management in Selected Fruit – IPM) ได้ร่วมกลุ่มกันในชื่อกลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผลปราจีนบุรี เริ่มแรกมีสมาชิกเพียงแค่ ๕ คน ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น ๑๙๘ ราย และได้เข้าร่วมโครงการอาหารปลอดภัย (Food Safety) กับกรมวิชาการเกษตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งเป็นรูปแบบการเกษตรที่เน้นในเรื่องของการจัดการคุณภาพของผลผลิตและใช้กฎความสมดุลตามธรรมชาติเป็นตัวกำหนดเป็นส่วนใหญ่ และมีการลดการใช้สารเคมีให้น้อยลง หรือจนกระทั่งไม่มีการใช้สารเคมีเลย

จากการที่กลุ่มมีการเติบโตมาตลอดระยะเวลาเกือบ ๓๐ ปี ในปี ๒๕๖๐ รัฐบาลได้มีนโยบายโครงการแปลงใหญ่กลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผลจึงมาเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ไม้ผล (ทุเรียน) โดยมีที่ตั้งของอยู่ที่บ้านเลขที่ ๑๓๓ หมู่ที่ ๘ ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๘ ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จัดตั้งตามมติคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐ มีจำนวนสมาชิก ๕๐ ราย พื้นที่ ๓๙๘ ไร่ ปัจจุบันรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๑๗,๓๘๐ บาทต่อไร่ เป็น ๑๓,๙๐๔ ลดลง ๓,๔๗๖ บาทต่อไร่
- ๓.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๙๒๓ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๑๐๘ กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้น ๑๘๕ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ เพิ่มคุณภาพผลผลิต สมาชิกแปลงใหญ่ทุเรียนทุกรายต้องได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI (ทุเรียนปราจีน)
- ๓.๔ การตลาด มีการเชื่อมโยงการตลาด สมาชิกแปลงใหญ่มีตลาดที่แน่นอน
- ๓.๕ การบริหารจัดการ มีการดำเนินการในรูปแบบกลุ่ม มีการวางแผนการผลิตร่วมกัน

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

กลุ่มมีการดำเนินงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่างๆภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคเกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ จากสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปราจีนบุรีเป็นผู้จัดการแปลง และสำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรีเป็นพี่เลี้ยง

๔.๑ หน่วยงานภาครัฐภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ถ่ายทอดความรู้ และให้คำปรึกษาแนะนำ สำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงานเกษตรอำเภอ ถ่ายทอดความรู้ สนับสนุนปัจจัยการผลิต สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด/น้ำหมัก สารปรับปรุงบำรุงดิน และถ่ายทอดความรู้ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด อบรมให้ความรู้การรวมกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด ถ่ายทอดความรู้ บัญชีต้นทุนอาชีพ แนะนำการทำบัญชี สำนักงานประมงจังหวัด สนับสนุนพันธุ์ปลา และถ่ายทอดความรู้ สำนักงานปศุสัตว์ ถ่ายทอดความรู้ โครงการชลประทานจังหวัด ดูแลระบบน้ำชลประทานและช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปราจีนบุรี ถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เยี่ยมเยียนและจัดเก็บข้อมูล

๔.๒ หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ สำนักงานประมงสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เยี่ยมเยียนพร้อมให้คำปรึกษาแนะนำ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยไปต่อยอดในการพัฒนาการผลิต กรมทรัพย์สินทางปัญญา รับรองตราสินค้า/จัดงานแสดงสินค้า รับรองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI ทุเรียนปราจีน) พาณิชย์จังหวัดปราจีนบุรี

สนับสนุนกล่องบรรจุภัณฑ์สำหรับขายปลีก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ถ่ายทอดความรู้/สนับสนุน สิ้นเชื่อ องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ สนับสนุนงบประมาณ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องนี้

๔.๓ หน่วยงานภาคเอกชน บริษัท พูจี เทคโนโลยี แอนด์ อินโนเวชันกรุ๊ป จำกัด สนับสนุนโซล่าสูบน้ำอัจฉริยะ บริษัท อุวา ซอฟท์ จำกัด สนับสนุน Application ระบบจัดการสวนทุเรียนและการจองผลผลิตล่วงหน้า บริษัทปุ๋ย ยารา ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ บริษัท โซตัส อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ

๔.๔ ภาคเกษตรกร เครือข่ายเกษตรกรปลูกทุเรียน เครือข่ายด้านการเรียนรู้ กลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผล เครือข่ายด้านการเรียนรู้ การรวมกลุ่ม การตลาด เครือข่าย ศพก. ในพื้นที่ เครือข่ายด้านการเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร กลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๒ ตำบลไม้เค็ด อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี เครือข่ายด้านการเรียนรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การเตือนภัยการระบาดของโรคและแมลงในทุเรียน

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน จำนวน ๓ ปี งบประมาณ ๔๑๕,๐๐ บาท

๕.๒ พาณิชย์จังหวัดปราจีนบุรี สนับสนุนกล่องบรรจุภัณฑ์สำหรับขายปลีก

๕.๓ องค์การบริหารส่วนตำบลดงขี้เหล็ก สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างสถานีสูบน้ำ จำนวน ๘๒๑,๐๐๐ บาท เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องนี้

๕.๔ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพระ สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างสถานีสูบน้ำ จำนวน ๘๒๑,๐๐๐ บาท เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องนี้

๕.๕ องค์การบริหารส่วนตำบลดงพระราม สนับสนุนงบประมาณในการขยายเขตไฟฟ้าสำหรับใช้ในสถานีสูบน้ำ จำนวน ๗๐๒,๐๐๐ บาท เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องนี้

๕.๖ บริษัท พูจี เทคโนโลยี แอนด์ อินโนเวชันกรุ๊ป จำกัด สนับสนุนโซล่าสูบน้ำอัจฉริยะ

๕.๗ บริษัท อุวา ซอฟท์ จำกัด สนับสนุน Application ระบบจัดการสวนทุเรียนและการจองผลผลิตล่วงหน้า

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ด้านลดต้นทุนการผลิต ปี ๒๕๖๐ ลดต้นทุนการผลิตเหลือ ๑๖,๓๓๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖.๐๔ ปี ๒๕๖๑ ลดต้นทุนการผลิตเหลือ ๑๕,๔๙๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๗ ปี ๒๕๖๒ ลดต้นทุนการผลิตเหลือ ๑๔,๗๗๐ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๒

๖.๒ ด้านเพิ่มผลผลิต ปี ๒๕๖๐ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๐๒๓ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๓ ปี ๒๕๖๑ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๑๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๕๙ ปี ๒๕๖๒ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๙๔๐ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๔ (ผลผลิตได้รับความเสียหายจากการเกิดวาตภัย ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณลดลง)

๖.๓ ด้านเพิ่มคุณภาพผลผลิต ปี ๒๕๖๐ สมาชิกได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP แล้ว ๓๙ ปี ๒๕๖๑ สมาชิก ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และได้รับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI (ทุเรียนปราจีน) ครบ ๕๐ ราย

๖.๔ ด้านการตลาด สมาชิกแปลงใหญ่มีตลาดที่แน่นอน ทำ Contract Farming กับผู้ประกอบการ โดยการ จัดงานวันดอกทุเรียนบานมีการจองต้นทุเรียนรายต้น นำผลผลิตขายในงานวันเกษตรปราจีนบุรี ทั้งนี้กลุ่มเกษตรกร เป็นผู้กำหนดช่วงระยะเวลาดำเนินการงานวันเกษตร พัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับขายปลีก ในปัจจุบันผลผลิต เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทำให้ ไม่เพียงพอกับความต้องการ และมีแนวโน้มที่จะมีราคาที่สูงขึ้นทุกปี

๖.๕ ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการ มีการดำเนินการในรูปแบบกลุ่ม มีการวางแผนการผลิต ร่วมกัน รวมกลุ่มกันบริหารจัดการและร่วมกันโดยกลุ่ม IPM ปัจจุบันจดทะเบียนในรูปแบบกลุ่มสหกรณ์ส่งเสริมการทำ อาชีพเสริมรายได้

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไ

๗.๑ กลุ่มได้ส่งเสริมและให้คำปรึกษาแนะนำสมาชิกในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากวิทยากรถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานราชการ ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอเมืองปราจีนบุรี เช่น มีการพัฒนาแปลงเรียนรู้ในเรื่องของการวางระบบน้ำโดยใช้พลังงาน

แสงอาทิตย์ในการสูบน้ำ เพื่อแปลงเป็นต้นแบบให้เกษตรกรนำไปประยุกต์ใช้ในสวนเพื่อลดต้นทุนค่าไฟฟ้าได้ โดยบริษัท พูจี เทคโนโลยี แอนด์ อินโนเวชันกรุ๊ป จำกัด เป็นผู้สนับสนุน และบริษัท อูวา ซอฟท์ จำกัด ได้มีการให้ความรู้และสนับสนุน Application ระบบจัดการสวนทุเรียนและการจองผลผลิตล่วงหน้า ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ตลาดนำการผลิตอีกทั้งยังมีการร่วมกันพัฒนาห้องบรรจุภัณฑ์สำหรับขายปลีกอีกด้วย โดยพาณิชย์จังหวัดปราจีนบุรี ได้มีเข้ามาสนับสนุนจนได้กล่องผลิตภัณฑ์ในการจำหน่ายผลผลิตสินค้าพรีเมียม

๗.๒ มีการใช้พื้นที่การเกษตรอย่างคุ้มค่าและให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ภายในสวน การวางระบบน้ำในสวนทุเรียน โดยมีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์จากแผงโซลาร์เซลล์เป็นแหล่งพลังงานในการสูบน้ำเพื่อใช้รดสวนทุเรียน ช่วยลดค่าใช้จ่ายจากค่าไฟฟ้าและยังประหยัดน้ำอีกด้วย

๗.๓ มีการบริหารจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) โดยการนำเชื้อราบิวเวอร์เรียและเชื้อราไตรโคเดอร์มา มาช่วยในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช เช่น โรครากเน่าโคนเน่า เพื่อลดการใช้สารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีกล ในสวนผลไม้ เช่น กัดผักแมลง การใช้สารล่อแมลงวันทอง (เมธิล ยูจินอล) แทนการใช้สารเคมี สามารถลดต้นทุนการใช้สารเคมีได้ไม่น้อยกว่า ๑,๘๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี

๗.๔ มีการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อปรับโครงสร้างดินให้มีความเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืชโดยการใช้ปุ๋ยคอก, ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น มูลไก่ มูลวัว แทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว ป้องกันรักษาความชื้นของดินโดยใช้เศษวัชพืชและเศษใบไม้ปกคลุมดิน การใส่ปุ๋ยให้เพียงพอกับความต้องการในระยะต่างๆ ตามความต้องการของพืช เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง มีการนำวัสดุเหลือใช้จากการทำการเกษตรมาเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น เปลือกของผลไม้ภายในสวน เป็นต้น

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

กรรมการกลุ่มมีความเสียสละ จิตอาสา มีวิสัยทัศน์ และดำเนินการเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีกิจกรรมหลากหลายอย่างต่อเนื่อง สมาชิกตระหนักถึงเรื่องการลดต้นทุนการผลิต อาหารปลอดภัยต่อสุขภาพ และรักษาระบบนิเวศน์ จึงเกิดการระเบิดจากภายในส่งผลต่อการเรียนรู้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้นำกลุ่มและสมาชิกให้ความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจช่วยเหลือกันการดำเนินงานอย่างเต็มที่ เช่น สนับสนุนเงิน เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อทำงานส่วนรวม ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง การพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่อง พัฒนาการผลิต จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจ ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิต ชุมชนได้รับประโยชน์และสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของให้กับสมาชิก โดยให้สมาชิกเป็นผู้ถือหุ้น มีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในด้านต่างๆ รวมทั้งมีการประชุมวางแผน ร่วมกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ มีการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงยั่งยืนในอนาคต คือ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่คำนึงถึงลูกหลานเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ในชุมชน และส่งเสริมคนรุ่นใหม่ กลับคืนถิ่นเพื่อสืบทอดและพัฒนาอาชีพของบรรพบุรุษ

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ ปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ได้มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

๙.๒ ปัญหาภัยธรรมชาติ เก็บข้อมูลเพื่อวางแผนและเตรียมการรับมือหากเกิดขึ้นอีกสัตว์ศัตรูธรรมชาติ เช่น กระจอก

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

สมาชิกกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ให้เพียงพอจนถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต ต้นทุเรียนไม่ได้รับความเสียหายจากภัยแล้ง และได้แนวทางในการบริหารจัดการน้ำในปีต่อ ๆ ไป

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

ความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการและเกษตรกรสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ แม้จะไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐแล้วก็ตาม คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มเอง ถ้ากลุ่มมีความเข้มแข็ง ผู้นำมีความสามารถก็จะทำให้ การดำเนินงานของกลุ่มสามารถพัฒนาและเดินต่อไปได้

แปลงใหญ่มังคุด หมู่ที่ ๙ ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

แปลงใหญ่มังคุด ม.๙ ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง เริ่มดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ ปี ๒๕๖๐ โดยมีสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน ๕๓ ราย ซึ่งสมาชิกทั้ง ๕๓ รายได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็น Smart Farmer ทุกราย โดยมีแปลงมังคุดที่เข้าร่วม จำนวน ๕๓ แปลง พื้นที่ปลูกรวม ๓๐๐ ไร่ ผลผลิตรวม ประมาณ ๒๕๐ ตันต่อปี สมาชิกแปลงใหญ่มีการรวบรวมผลิตมังคุดคุณภาพเพื่อประมูลราคา และมีแปรรูปผลิตภัณฑ์มังคุด ได้แก่ มังคุดกวน และน้ำมังคุด

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มังคุด ม.๙ ตำบลลำเลียง อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง ปัจจุบันมีพื้นที่ ๓๐๐ ไร่ เกษตรกร ๕๓ ราย โดยมีคณะกรรมการแปลงใหญ่ โดยมี นายสุริยา ศิริวงษ์ ประธานแปลงใหญ่ สมาชิกแปลงใหญ่ได้นำนวัตกรรมเทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ในการผลิตมังคุด เช่น การปรับใช้ปุ๋ยเคมีโดยการผสมปุ๋ยใช้เอง การทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยน้ำ/จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง และผลิตเชื้อไตรโคเดอร์มา การจัดการศัตรูพืชโดยใช้กับดักกาวเหนียว ไม้สอยมังคุด มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์มังคุด การนำผลงานวิจัยไปต่อยอดในการพัฒนาการผลิต มีการสร้างสินค้าที่เป็นนวัตกรรมเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าวัตถุดิบไปสู่สินค้านวัตกรรม และเพิ่มช่องทางและโอกาสทางการค้าผ่านระบบ e - Commerce

ทั้งนี้ ได้รับการสนับสนุน จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดระนอง สนับสนุนการจัดตั้งรวบรวม/กระจายผลผลิตเป็นค่าตะกร้าผลไม้ จำนวน ๑,๐๐๐ ใบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนอาคารสถานที่ในการประมูลผลผลิตมังคุด และอาคารพร้อมวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการรวบรวมผลผลิต และแปรรูปผลิตภัณฑ์ ได้แก่ มังคุดกวน และน้ำมังคุด สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง สนับสนุนบรรจุภัณฑ์ ในการแปรรูปมังคุด ดังนี้ สติกเกอร์ คิวอาร์โค้ด ขวดน้ำมังคุด กล่องบรรจุมังคุดกวน ถุงหิ้ว ฯลฯ

๓. เป้าหมาย ๕ ด้าน

- ๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ หรือ ๙๐๐ บาทต่อไร่ จากเดิม ๔,๕๐๐ บาทต่อไร่ ลดเหลือ ๓,๖๐๐ บาทต่อไร่
- ๓.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ หรือ ๑๐๒ กิโลกรัมไร่ จากเดิม ๕๑๘ กิโลกรัมไร่ เพิ่มเป็น ๖๒๒ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ พัฒนาคุณภาพผลผลิต ได้การรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP พืช ๑๖ แปลง เพิ่มคุณภาพผลผลิตมังคุดเบอร์ ๑ จากเดิม ร้อยละ ๒๔ เป็น ร้อยละ ๓๐
- ๓.๔ การตลาด การคัดเกรดตามคุณภาพผลผลิต จำหน่ายผลผลิตโดยวิธีการประมูล เพิ่มช่องทางการตลาด (ค่าตรง) ราคาจำหน่ายผลผลิตเพิ่มขึ้น จากเดิม เฉลี่ย ๕๐ บาทต่อกิโลกรัม เพิ่มเป็น ๗๐ บาทต่อกิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้น ๒๐ บาทต่อกิโลกรัม
- ๓.๕ การบริหารจัดการ เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง จัดหาปัจจัยการผลิต บริหารจัดการผลผลิต จำหน่ายผลผลิตร่วมกัน สนับสนุนการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

- ๔.๑ การสร้างความเข้าใจเกษตรกรสมาชิกและรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ กำหนดระเบียบ/กฎเกณฑ์กลุ่ม
- ๔.๒ สร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกในแปลงโดยได้รับการพัฒนาความรู้จากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
- ๔.๓ จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานและความก้าวหน้าของแปลงตามที่กำหนดและความครบถ้วนของข้อมูลที่บันทึกข้อมูลเข้าระบบ co-farm.doae.go.th ให้เป็นปัจจุบัน
- ๔.๔ มีเป้าหมายและแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน

๕. การสนับสนุน

มีการประสานงานกับหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภายนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระนอง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๓,๕๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๒,๘๐๐ บาทต่อไร่

๖.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๒๐ จาก ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖.๓ พัฒนาคุณภาพ พัฒนาด้านคุณภาพผลผลิตมังคุดเพิ่มปริมาณมังคุด เบอร์ ๑ เป็นร้อยละ ๒๐ ของผลผลิตทั้งหมด จากปริมาณผลผลิตมังคุดเบอร์ ๑ ปริมาณร้อยละ ๒๔.๗๑ ของปริมาณมังคุดทั้งหมด เป็นร้อยละ ๓๗.๕๑ ของปริมาณมังคุดทั้งหมด

๖.๔ ด้านการตลาด สมาชิกแปลงใหญ่มีการรวบรวมผลผลิตมังคุดเพื่อคัดคุณภาพ และประมูลผลผลิตมังคุด ทำให้ขายได้ราคาได้สูงกว่าท้องตลาด โดยมีพ่อค้าจากภายในและนอกจังหวัด พ่อค้าส่งออก มาประมูลเพื่อซื้อผลผลิตมากกว่า ๑๐ ราย โดยมีเกษตรกรมาร่วมกันจำหน่าย ทั้งสิ้น จำนวน ๑๐๔ ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ และไม่ได้เป็นสมาชิกร่วมจำหน่าย

๖.๕ ด้านการบริหารจัดการ มีการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มเกษตรกรมีเงินทุนหมุนเวียน รวมกันซื้อปัจจัยการผลิต ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มมีตลาดเป็นของตนเอง โดยมีการรวบรวมผลผลิตกันจำหน่ายโดยการประมูลทำให้ผลผลิตมีราคาสูงกว่าราคาในท้องตลาด เกษตรกรมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์มังคุดสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า และมีตลาดรองรับ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มมีตลาดรองรับที่ชัดเจน เช่น กลุ่มนำไปจำหน่ายที่ ร้านจำหน่ายของฝากภายในจังหวัดระนอง

๗.๒ ด้านสังคม กลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน เช่น การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนภายในชุมชน กลุ่มสามารถช่วยเหลือเกษตรกรนอกกลุ่มแปลงใหญ่ซึ่งอยู่ในชุมชนโดยรับซื้อผลผลิตมังคุด โดยรับซื้อราคาสูงกว่าจุดรับซื้อภายในชุมชน กลุ่มมีกิจกรรมสัมพันธ์ร่วมกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลภายในชุมชน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและประหยัด การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า การทำการเกษตรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ ลดการใช้สารเคมีที่มีผลเสียกับสิ่งแวดล้อม Zero Waste

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

การผลิตมังคุดที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดภายในและนอกประเทศ มีตลาดรองรับที่แน่นอน เนื่องจากกลุ่มที่มีการรวบรวมผลผลิตเพื่อการประมูล มีพ่อค้าทั้งในและต่างประเทศ มีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เกษตรกรมีประสบการณ์ ภูมิปัญญาและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตและการแปรรูป ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ เพื่อพัฒนาต่อยอดให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปได้รับมาตรฐาน

๙. ปัญหาอุปสรรค

๙.๑ ด้านการผลิต สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยแก่การผลิตมังคุด เช่น ปริมาณฝนเยอะ ก่อให้เกิดปัญหาเนื้อแก้ว ใยไหล ศัตรูพืช ที่พบส่วนใหญ่ คือ ฝีมื่อมวนหวาน หนอนกินใบ และเพลี้ยไฟ ซึ่งทำให้มังคุดไม่มีคุณภาพ

๙.๒ การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มแปลงใหญ่มีการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการ เพื่อเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (นิติบุคคล) เพื่อรองรับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ

๑๐. แผนพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ พัฒนาการจตุรรวบรวมผลผลิตมังคุดให้ได้มาตรฐาน GMP

๑๐.๒ พัฒนาการสินค้าแปรรูป ให้ได้รับมาตรฐาน ออย.

๑๐.๓ พัฒนาโรงงานแปรรูปและจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

๑๐.๔ พัฒนาระบบประมูลมังคุดแบบออนไลน์

๑๑. ข้อเสนอแนะ

๑๑.๑ การบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนในส่วนที่กลุ่มแปลงใหญ่ต้องการพัฒนาต่อไป

๑๑.๒ การเชื่อมโยงเครือข่ายแปลงใหญ่เพื่อช่วยเหลือกันในเรื่องการผลิต และการตลาด

แปลงใหญ่ลำไย ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินนโยบายการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ โดยเน้นการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และลดต้นทุนการผลิต พัฒนาในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรให้เกษตรกรสามารถสร้างรายได้จากการผลิตได้อย่างยั่งยืน โดยในการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว ประกอบกับปัญหาราคาสินค้าผลไม้ลำไยไม่เป็นไปตามต้องการของเกษตรกร และเกษตรกรก็ทำลำไยคุณภาพให้แก่ตลาดไม่ได้ตามความต้องการ ประกอบกับสถานการณ์ด้านการตลาดมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับความต้องการของประเทศคู่ค้า จึงเป็นปัญหาวนเวียนในเรื่องราคาสินค้าไม่ได้ตามคาด กลุ่มแปลงใหญ่ลำไย ตำบลวังผาง เป็นกลุ่มแปลงใหญ่แรกของอำเภอเวียงหนองล่องเกษตรกรในพื้นที่ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ได้รวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไยเป็นกลุ่มลำไยแปลงใหญ่ตำบลวังผาง จำนวน ๘๕ ราย พื้นที่ ๓๘๘.๕๐ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ลำไยในฤดู) ๓,๐๐๐ กิโลกรัม และ (ลำไยนอกฤดู) ๒,๖๐๐ บาท เฉลี่ยผลผลิตของแปลงใหญ่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ๒,๘๐๐ กิโลกรัม และรวมผลผลิตต่อปีประมาณการอยู่ที่ ๑,๐๘๗,๘๐๐ กิโลกรัม (ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสภาพอากาศในแต่ละปี) เกษตรกรจึงได้มีการรวมกลุ่มการผลิต เกษตรกรมีความต้องการเรียนรู้และรับเทคโนโลยีให้สามารถผลิตลำไยได้ตรงความต้องการของลูกค้าและเกษตรกรเองจะได้พัฒนาการทำลำไยคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของตลาด ประกอบกับพื้นที่อำเภอเวียงหนองล่องมีจุดรับซื้อผลผลิตลำไยอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก แต่ยังไม่ได้คุณภาพตามที่ตลาดกำหนด กล่าวคือ เป็นการกระตุ้นการพัฒนาการผลิตลำไยของเกษตรกรให้มีคุณภาพ มีตลาดรองรับที่แน่นอน มีการผลิตอย่างมีแบบแผน และเกษตรกรมีช่องทางการเชื่อมโยงตลาดกับจุดรับซื้อโดยตรง เป็นการแก้ปัญหาพ่อค้าคนกลางที่เอาเปรียบตัดราคาซื้อของเกษตรกร ทั้งนี้ เมื่อเกษตรกรได้รับองค์ความรู้มากขึ้นในหลายมิติ ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่เข้ามาบูรณาการ ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาตนเองและกลุ่มอย่างเป็นระบบต่อไป

แปลงใหญ่ลำไยตำบลวังผางได้กำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปในอนาคต เพื่อให้สมาชิกรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองพร้อมทั้งเคารพกฎกติกาในการอยู่ร่วมทางสังคมที่ดีต่อไป และได้มีการจัดการประชุมสมาชิกทุกปีประมาณการ เพื่อสรุปการดำเนินการพร้อมทั้งการเสนอและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกรอบการผลิตลำไย พร้อมจัดประชุมต่อเนื่องเมื่อมีงบประมาณสนับสนุนโครงการต่างๆ จากภาครัฐ เช่น การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพ และยังมีกิจกรรมกลุ่มกันจัดเก็บเงินออมในทุก ๆ เดือน มีการจัดทำรายงานการประชุม

๒. สถานการณ์

พื้นที่ปลูก จำนวน ๓๘๘.๕ ไร่ ความเหมาะสมพื้นที่ S๒ แปลงย่อย จำนวน ๘๕ แปลง สมาชิก จำนวน ๘๕ ราย เป็น Smart Farmer ๔๕ ราย ผลผลิตรวม จำนวน ๑,๐๘๗,๘๐๐ ตันต่อปี ต้นทุนการผลิต ๑๑,๐๐๐ บาทต่อไร่ ราคาขายลำไยในฤดู ๑๕ บาทต่อกิโลกรัม และลำไยนอกฤดู ๓๐ บาทต่อกิโลกรัม โดยมีผู้จัดการแปลง นางเกศริน เมฆลา เกษตรอำเภอเวียงหนองล่อง นางจิรัฏฐญา บุญเรืองศักดิ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ เป็นผู้ช่วยผู้จัดการแปลง และนายพิสิษฐ์ สุขสวัสดิ์ เป็นประธานแปลงใหญ่

กลุ่มลำไยแปลงใหญ่ตำบลวังผาง ได้จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มลำไยแปลงใหญ่ตำบลวังผาง ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรร่วมกันแก้ไขปัญหาการผลิต การแปรรูป การตลาด และมีการช่วยเหลือซึ่งกันในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรอย่างเข้มแข็ง ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน ๘๕ ราย มีการปรับจำนวนสมาชิกลงเนื่องจาก เกษตรกรมีภารกิจ ไม่สามารถมาประชุมอย่างต่อเนื่องได้ เกษตรกรมีการผลิตลำไยทั้งในฤดูและนอกฤดู เทคโนโลยีที่กลุ่มได้รับการเรียนรู้ และนำไปปรับใช้ในแปลง ประกอบด้วย การตัดแต่งกิ่ง การตัดแต่งช่อผล กลุ่มได้รับงบประมาณจากหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขายสินค้าได้และมีการออมเงินจากสมาชิกเป็นประจำทุกเดือนคนละ ๑๐๐ บาทต่อเดือน แต่ด้วยจากสถานการณ์โควิด ทำให้กลุ่มได้คืนเงินออมแก่สมาชิก ไม่ได้ดำเนินการออมต่อ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มซึ่งคัดเลือกจากตัวแทนเกษตรกรมาเป็นคณะกรรมการบริหารของกลุ่ม มีการดำเนินงานตามแผนนโยบายโครงการแปลงใหญ่ และให้สอดคล้องตามแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาการเกษตรของ

ตำบลวังนาง โดยมีการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศพก. เครือข่าย ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ฯลฯ

๓. เป้าหมาย ๕ ด้าน

- ๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ลดลงร้อยละ ๒๐
- ๓.๒ เพิ่มผลผลิต เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐
- ๓.๓ เพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยปฏิบัติตามหลัก GAP ร้อยละ ๑๐๐
- ๓.๔ การบริหารจัดการ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ
- ๓.๕ การตลาด หาช่องทางตลาดให้หลากหลาย ทั้งขายในตลาดท้องถิ่น และตลาดออนไลน์

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ขับเคลื่อนการทำงานด้วยคณะกรรมการกลุ่มฯ ประชานแปลงใหญ่ เป็นประชานแปลงใหญ่ระดับอำเภอ/เขต และเป็นคณะกรรมการแปลงใหญ่ระดับประเทศ คณะกรรมการแปลงใหญ่/ทีมงาน มีความเสียสละ มีความสนใจ เรียนรู้ นวัตกรรมใหม่ เพื่อนำไปปรับใช้ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ติดตามข่าวสาร นโยบายของภาครัฐ ถึงสมาชิกและเกษตรกรในพื้นที่ แสวงหาความรู้จากหน่วยงานอื่นๆ เช่น ฝนหลวง สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ฯลฯ

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ สนับสนุนกิจกรรมแปลงเรียนรู้ โดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการ เครื่องมือ เป็นตัวแทนในการบริหารจัดการ ทั้งการดูแล ซ่อมแซม บำรุงรักษา รวมถึงการการจัดการรายได้ที่เกิดจากเครื่องมือ อุปกรณ์

๕.๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน ทำหน้าที่ประสานงานติดต่อหน่วยงานระดับจังหวัดในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ สนับสนุนสำนักงานเกษตรอำเภอ และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานแปลงใหญ่ในภาพรวม

๕.๓ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดลำพูน ให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และทำหน้าที่เก็บข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต รายได้ของเกษตรกร

๕.๔ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน ให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม

๕.๕ สถานีพัฒนาที่ดินลำพูน ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพและการปรับปรุงบำรุงดิน

๕.๖ หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่ตามบทบาทภารกิจ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ลดต้นทุนการผลิต จาก ๗,๔๐๐บาทต่อไร่ เป็น ๖,๔๐๐ บาทต่อไร่

๖.๒ เพิ่มผลผลิต จาก ๒,๑๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๒,๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

๖.๓ เพิ่มมูลค่าผลผลิต ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP จำนวน ๘๕ ราย

๖.๔ การบริหารจัดการ บริหารจัดการการผลิต การรวมกลุ่ม และการตลาด บริหารจัดการใช้เทคโนโลยีส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้

๖.๕ การตลาด สร้างความเชื่อมั่นในผลผลิตกับผู้ซื้อขาย การขายผลผลิตออนไลน์ เชื่อมโยงการผลิต การตลาดกับผู้ซื้อรายใหญ่ การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกมีการลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตที่ได้มีเพิ่มมากขึ้น คุณภาพของผลผลิตดีขึ้น ราคาสินค้าดีขึ้น เป็นจุดที่งานวิจัยร่วมเก็บข้อมูล และนำมาขยายผลในพื้นที่ เปิดขายในตลาด On line และขายให้กับโรงงาน บริษัท ฟู้ดสตาร์โฮลดิ้ง จำกัดได้มากขึ้น สมาชิกดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตัวเองอย่างชำนาญและยั่งยืน

๗.๒ ด้านสังคม สมาชิกได้พบปะ เกษตรกรทั่วไปได้รับการถ่ายทอดความรู้ และขยายผล

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม มีการลดการเผาในพื้นที่การเกษตร

๘. ปัจจัยทำให้การพัฒนาลดลง (แปลงที่มีทิศทางการพัฒนาลดลง)

๘.๑ มีการประสานงานและสร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทางกลุ่มมีการประสานกับภาคีเครือข่ายตลอดปี เป็นการพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มเติม การจัดการอบรม ประชุมสัมมนา การจัดนิทรรศการขายสินค้าทางการเกษตร การจัดทำปุ๋ยหมัก การอบรมการเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ การตัดแต่งกิ่งและดอกผลลำไยจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเครือข่าย ศพก. เป็นการขยายผลการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อำเภอเวียงหนองล่อง โดยคุณนิโรจน์ แสนไชย ผู้ได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น สาขาพืชสวนระดับประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ และได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่น สาขาการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ระดับประเทศ ปี ๒๕๕๙

๘.๒ นำความรู้จาก ศพก/สถาบันการศึกษา มาปรับใช้กับแปลงของตนเองได้อย่างเหมาะสม

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ ปัญหา สมาชิกมีอายุมาก การรวมกลุ่มยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร การรับเทคโนโลยี การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใช้เวลานาน ไม่ค่อยมีความรู้ในแปรรูป/เพิ่มมูลค่าสินค้า แต่ขาดแคลนแรงงาน ขาดความรู้การขายสินค้าออนไลน์ เนื่องจากสมาชิกอายุมาก และผลผลิตเป็นของสด

๙.๒ อุปสรรค ผลผลิตกระจุกตัว ทำให้เกิดผลผลิตราคาตกต่ำ การประชาสัมพันธ์สินค้ามีไม่มากนัก

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ สร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่

๑๐.๒ ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยเกษตรกรต้นแบบให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกลำไย

๑๐.๓ พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการรวมกลุ่มเพื่อให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนของหน่วยงานฯ

๑๐.๔ จัดอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้ตรงต่อความต้องการของตลาด

๑๐.๕ ประชาสัมพันธ์ ออกบูธ ตามโอกาสงานต่างๆ เพื่อให้ผู้บริโภคได้พบปะกับผู้ผลิต และสร้างความเข้าใจในการบริโภค

๑๐.๖ อบรมความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและสร้างกฎระเบียบ

๑๐.๗ การปรับปรุงสมาชิก ที่มีความสนใจ สมัครใจ

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยเกษตรกรต้นแบบให้ความรู้แก่เกษตรกร โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นกลไกในการขับเคลื่อน โดยใช้กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของ ศพก. ในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับฤดูกาลผลิต และบริบทของพื้นที่ จัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบให้เกษตรกรได้มีโอกาสมาเรียนรู้ในงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มฤดูกาลผลิตใหม่ หรืองานกิจกรรมต่างๆ ของ ศพก. และแปลงเรียนรู้ต้นแบบควรมีหลายจุดตามสภาพของพื้นที่ การถ่ายทอดความรู้ และเน้นย้ำให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ ให้เกษตรกรต้นแบบ เป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการเพิ่มมูลค่าผลผลิต ให้กับเกษตรกร และผู้ที่สนใจ

แปลงใหญ่ส้มโอ ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

กลุ่มแปลงใหญ่ส้มโอ ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เริ่มแรกได้รวมตัวเกษตรกร หมู่ที่ ๒ ตำบลโรงหีบ เป็นกลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผล กลุ่มส้มโอ ตำบลโรงหีบ มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องของการเพิ่มผลผลิต ตามนโยบายและงบประมาณของกรมส่งเสริมการเกษตร เริ่มสมาชิกกลุ่มส้มโอ ๓๒ คน พื้นที่ ๒๐๐ ไร่ เกษตรกรในกลุ่มมีการจำหน่ายสินค้ากับพ่อค้าคนกลาง ยังไม่มีการแปรรูป มีเพียงหน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตร เท่านั้น ที่เข้ามาดูแล

จากการสำรวจสถานการณ์การผลิตส้มโอของจังหวัดสมุทรสงคราม ในปีการผลิต ๒๕๖๐ พบว่า จังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่ปลูกส้มโอทั้งหมด ๑๒,๙๙๕ ไร่ อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกส้มโอ (S๑) ทั้งหมด พื้นที่ให้ผลผลิตแล้วจำนวน ๑๒,๔๙๕ ไร่ มีปริมาณผลผลิตทั้งหมด ๑๙,๓๖๗.๒๕ ตัน ผลผลิตเฉลี่ย ๑,๐๓๓ ผลต่อไร่ต่อปี หรือ ๑,๕๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี (ขนาดผลน้ำหนักประมาณ ๑.๕ กิโลกรัมต่อผล) โดยส้มโอที่นิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์ขาวใหญ่ ซึ่งเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพดิน ส่วนพันธุ์อื่นๆที่มีปลูกบ้างในปริมาณเล็กน้อย ได้แก่ พันธุ์ขาวน้ำผึ้ง และพันธุ์ทองดี

ส้มโอขาวใหญ่สมุทรสงคราม ได้รับอนุมัติให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในพื้นที่ได้แก่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม (ตำบลบางขันแตก/ตำบลท้ายหาด) อำเภออัมพวา (ยกเว้นตำบลยี่สาร ตำบลแพรกหนามแดง) และอำเภอบางคนที (ทุกตำบล) รวมครอบคลุมพื้นที่ ๑๔,๐๐๐ ไร่ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ลักษณะส้มโอขาวใหญ่สมุทรสงคราม

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่ส้มโอ ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พื้นที่ปลูกส้มโอทั้งหมด ๒๐๐ ไร่ ความเหมาะสมของพื้นที่ S๑ ทั้งหมด เกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ จำนวน ๓๒ ราย เป็น Smart Farmer จำนวน ๑๕ ราย พื้นที่ปลูก จำนวน ๒๐๐ ไร่ ชนิดสินค้า คือ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ คุณภาพผลผลิตของเกษตรกร อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน GAP จำนวน ๒๐ ราย ผลผลิตรวม ๗๖๐ ตันต่อปี ดำเนินการในรูปของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน แปลงใหญ่ส้มโอตำบลโรงหีบ โดยมี นาวาโทชัยยุทธ โพธิ์ไทย เป็นผู้จัดการแปลงและประธานแปลงใหญ่

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๑๐ จาก ๑๕,๐๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี เป็น ๑๔,๕๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี
- ๓.๒ เพิ่มผลผลิตร้อยละ ๒๐ จาก ๑,๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๑,๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต พัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้า GAP ให้ครบทุกแปลง และพัฒนาเป็นสินค้าพรีเมียมเกรด
- ๓.๔ การบริหารจัดการ มีการวางแผนการผลิตให้ส้มโอออกผลผลิตในช่วงที่ต้องการ เช่น ในช่วงเทศกาลตรุษจีน และช่วงเทศกาลสารทจีน มีการวางแผนการผลิตให้ส้มโอไม่ออกผลในช่วงเดือนธันวาคม-เดือนมกราคม เนื่องจากช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่ส้มโอมีราคาตกต่ำเป็นประจำทุกปี และรสชาติของผลส้มไม่อร่อย จะเปรี้ยวกว่าในช่วงเวลาอื่นๆ สนับสนุนการผลิตสินค้ารองเพื่อเสริมรายได้ เช่น ส้มแก้ว มะเหมี่ยว กล้วย ลิ้นจี่ มะพร้าว พัฒนาสมาชิกแปลงใหญ่ ให้เป็น Smart Farmer ทุกราย มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ถุงบรรจุส้มโอ กล่องส้มโอบรรจุส้มโอเกรดพรีเมียม และกล่องส้มโอบรรจุส้มโอสีทอง มีการรับรองมาตรฐานสินค้าโดยใช้สติ๊กเกอร์รับรองคุณภาพ ได้รับอนุมัติให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical indication : GI)

๓.๕ การตลาด ผลผลิตส้มโอเกรดพรีเมียม สีเขียว จำหน่ายพ่อค้าคนกลาง

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นอกจากนี้ยังร่วมกับสภาเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงคราม และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการนำงานวิจัยและนวัตกรรมมาใช้ในเรื่องของการการแปรรูป เช่น ส้มโอแคะแพ็ค การแปรรูปเปลือกส้มโอต่าง ๆ การนำน้ำมันหอมระเหยจากเปลือกส้มมาทำเป็นน้ำมันไถ่ยุง

๕. การสนับสนุน

กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน ระหว่างปี ๒๕๖๐-๒๕๖๒ จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเมื่อครบกำหนดดำเนินงานปีที่ ๔ ซึ่งไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณแล้ว จึงต้องพึ่งพาตนเอง หางบประมาณจากแหล่งอื่น เช่น งบจังหวัดสมุทรสงคราม ในการพัฒนาต่อยอดในเรื่องของการแปรรูป

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

ในเรื่องของการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ ทางกลุ่มได้ดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้ และกลุ่มได้ตั้งเป้าหมายไว้ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาส้มโอตกเกรด ที่ขายไม่ได้ราคา โดยการแปรรูปแคะแพ็คตู้เย็นต่อไป การแปรรูปส้มโอแคะแพ็คจึงยังไม่สามารถดำเนินการได้

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

กลุ่มส้มโอแปลงใหญ่ ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีการพัฒนาด้านการตลาดร่วมกับสหกรณ์บางคนที เพื่อสร้างความมั่นคงด้านการตลาด

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ นำ Young Smart Farmer เข้ามาต่อยอด เรียนรู้ และสร้างเครือข่ายกับกลุ่ม Young Smart Farmer ระดับจังหวัดและระดับเขต

๘.๒ เด็กรุ่นใหม่ นำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาพัฒนาด้านการแปรรูป

๘.๓ เด็กรุ่นใหม่ พัฒนาด้านการตลาด การจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๙.๑ พัฒนาให้เป็นสินค้าเกรดพรีเมียม ส้มโอสีเขียว

๙.๒ พัฒนาให้เป็นสินค้าอินทรีย์

๙.๓ พัฒนาการผลิตส้มโอแบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิต จนถึงขั้นตอนการจำหน่าย และการแปรรูป โดยจำหน่ายส้มโอเกรดพรีเมียม สำหรับส้มโอตกเกรดจะนำมาแปรรูปโดยการแคะส้มโอและแพ็คจำหน่าย

๙.๔ สร้างเครือข่ายกับกลุ่มแปลงใหญ่ส้มโอในพื้นที่ใกล้เคียงและกลุ่มในจังหวัด คือ กลุ่มแปลงใหญ่ส้มโอ ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และแปลงใหญ่ส้มโอ ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สร้างเครือข่ายในเรื่องขององค์ความรู้ในด้านการผลิตและด้านต่าง ๆ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๙.๕ พัฒนาแปลงใหญ่ส้มโอ ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และ ศพก.เป็นโรงเรียนเกษตรกรส้มโอ และพัฒนา Young Smart Farmer ให้เป็น Smart Farmer ด้านส้มโอในอนาคต

๑๐ ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่าง ๆ

๑๐.๑ นำ Young Smart farmer ในพื้นที่ มาเป็นตัวขับเคลื่อนในการดำเนินงาน

๑๐.๒ สร้างเครือข่ายกับกลุ่มแปลงใหญ่ ในจังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและองค์ความรู้

๑๐.๓ สร้างเครือข่ายกับ กลุ่ม องค์กร ในชุมชน

แปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช อำเภอนาทม จังหวัดสิงห์บุรี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในปี ๒๕๖๐ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลโพประทับ อำเภอนาทม จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน ๒๒ ราย ได้มีการรวมตัวกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตสูง และราคาข้าวตกต่ำ จึงปรับเปลี่ยนพื้นที่นามาปลูกกล้วยหอมเขียวคาเวนดิช เพื่อเพิ่มรายได้และลดพื้นที่ทำนาตามนโยบายของภาครัฐ โดยมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ โดยการรับรองแปลงจากคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command :SC) และมีหน่วยงานบูรณาการที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนในด้านความรู้และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นสำหรับการผลิต

แปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช ตั้งอยู่ หมู่ ๒ ตำบลโพประทับ อำเภอนาทม จังหวัดสิงห์บุรีเริ่มก่อตั้ง โดยการรวมกลุ่มกันของสมาชิก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน ๓๒๗ ไร่ สมาชิก จำนวน ๒๒ ราย โดยมีนายสมบัติ เชื้อนาค เป็นประธานแปลงใหญ่

การจัดทำขอบเขตที่ตั้งรายแปลงที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ โดยยึดแนวทางและหลักเกณฑ์ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนด คืออยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ระยะเวลาเดียวกัน ง่ายต่อการบริหารจัดการน้ำและดินมีความเหมาะสม โดยการมีส่วนร่วมราชการที่รับผิดชอบ เช่น สำนักงานโครงการชลประทานจังหวัด และโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามหาราช สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด และเกษตรกรผู้นำที่รอบรู้ในเรื่องพื้นที่ ร่วมกันกำหนดขอบเขตของโครงการ

๒. สถานการณ์

กลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช อำเภอนาทม จังหวัดสิงห์บุรี โดยเริ่มจากการรวมตัวกันของเกษตรกร ในตำบลโพประทับ อำเภอนาทม จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน ๒๒ ราย พื้นที่จำนวน ๓๒๗ ไร่ และมีนายสมบัติ เชื้อนาค เป็นผู้นำ วัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตสูงและราคาข้าวตกต่ำ โดยการปรับเปลี่ยนมาปลูกกล้วยหอมเขียวคาเวนดิช ต่อมาได้จัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิชและเมื่อปี ๒๕๖๐ กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทั้ง ๕ ด้าน คือการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพผลิต การบริหารจัดการและพัฒนาด้านการตลาด

ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ มีการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลกลุ่ม ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๐ ราย พื้นที่ ๓๐๒.๕๐ ไร่ มีการพัฒนา ๕ ด้าน คือ ๑) ลดต้นทุนการผลิต ได้ร้อยละ ๕.๕ ๒) ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๕ ๓) ผลผลิตได้รับรองคุณภาพมาตรฐาน GAP จำนวน ๒๐ ราย ๔) การบริหารจัดการกลุ่ม มีนายสมบัติ เชื้อนาค เป็นประธานแปลง มีการสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย อย่างต่อเนื่อง มีระบบการจัดการบัญชีและตรวจสอบอย่างถูกต้อง และ ๕) การพัฒนาด้านการตลาด มีการเพิ่มช่องทางการตลาด นอกจากนี้ยังมีการบริหารลดความเสี่ยงจากการผลิตข้าวอย่างเดียว โดยการส่งเสริมให้สมาชิกดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ประมง ทำการเกษตรแบบผสมผสาน เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน

๓. เป้าหมายในการพัฒนา

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๕ โดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมี การใช้หน่อพันธุ์ที่มีอยู่ การใช้สารชีวภาพ กำจัดและป้องกันโรคพืช

๓.๒ เพิ่มผลผลิต ร้อยละ ๕ โดยการคัดเลือกพันธุ์ที่สมบูรณ์และพร้อมบำรุงหน่อพันธุ์ทุกระยะ

๓.๓ เพิ่มคุณภาพ เกษตรกรสมาชิกได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน GAP ทุกราย

๓.๔ การตลาด สมาชิกมีแหล่งจำหน่ายสินค้าที่แน่นอนร้อยละ ๖๐ และทำข้อตกลงซื้อขาย (MOU) กับผู้ประกอบการ

๓.๕ การบริหารจัดการ สามารถรวมกันจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต ให้สมาชิกร้อยละ ๔๐

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ในแต่ละปีก่อนเริ่มเข้าสู่ฤดูการปลูก คณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช ได้มีการประชุม และจัดทำแผนการปฏิบัติงานรายแปลง พร้อมทั้งจัดทำแผนธุรกิจรายบุคคลโดยมีการจัดเวทีชุมชนเพื่อวิเคราะห์ ศักยภาพกลุ่ม ทบทวนผลงานในรอบปีที่ผ่านมา และมีการชี้แจงกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามาสนับสนุน เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนและเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่ม รวมทั้งใช้แผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) และมีการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนา การจัดทำโดยแผนปฏิบัติงานรายแปลง แผนปฏิบัติงานของผู้จัดการแปลง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ๕ ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดสิงห์บุรี สนับสนุน สารปรับสภาพดิน การปรับสภาพดิน การเก็บตัวอย่างดิน การตรวจวิเคราะห์ดิน

๕.๒ สหกรณ์ท่าช้าง สนับสนุนอาคารอเนกประสงค์ เงินกู้ลงทุน

๕.๓ สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ห่อเครือ/ผลกล้วย การพัฒนาคุณภาพผลผลิต

๕.๔ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าช้าง สำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรี สนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาด การประชาสัมพันธ์สินค้า

๕.๕ การสื่อสารกับเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ คณะกรรมการแปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช มีการกำหนดเป็นระเบียบของกลุ่ม จะมีการประชุมสามัญประจำปี ปีละ ๑ ครั้ง เพื่อชี้แจงผลการดำเนินงานประจำปี และยังมีการประชุมคณะกรรมการหรือประชุมสมาชิกอย่างต่อเนื่องเป็นช่องทางการสื่อสารกับสมาชิก และประชุมสมาชิกอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง คือ ก่อนเข้าสู่ฤดูก่อนผลิต และหลังฤดูการผลิต และมีการประชุมเฉพาะกิจเรื่องที่ต้องให้สมาชิกรับทราบโดยด่วน

๕.๖ การจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ ทางสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดสิงห์บุรี ได้ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช พร้อมทั้งสอนการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพอย่างละเอียดแก่สมาชิกทุกราย ๑ ครั้งต่อปี กำกับและให้คำแนะนำ จำนวน ๑ ครั้งต่อปี พร้อมติดตามการจัดทำบัญชีอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ลดต้นทุนการผลิต จาก ๑๘,๐๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี ลดลงเป็น ๑๗,๐๐๐ บาทต่อไร่ต่อปี (ลดลงร้อยละ ๕.๕)

๖.๒ เพิ่มผลผลิต จาก ๔,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๔,๓๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ (เพิ่มขึ้น ร้อยละ ๗.๕)

๖.๓ เพิ่มคุณภาพ เกษตรกรได้มาตรฐาน GAP ๒๐ ราย

๖.๔ การตลาด ทำข้อตกลงซื้อขาย MOU กับผู้ประกอบการ แต่ผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ

๖.๕ การบริหารจัดการ การจัดทำแผนการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร การจัดหาหน่อพันธุ์ดี รวมกันซื้อปุ๋ย และปัจจัยการผลิตต่างๆ

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว การส่งเสริมของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งด้านนโยบายการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง หรือเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงในการปลูกข้าวอย่างเดียว โดยการแปรรูปผลผลิตกล้วย เช่น กล้วยกระยาสาธ แป้งกล้วย กล้วยตาก ทำให้เกษตรกร มีรายได้เสริมอย่างต่อเนื่อง

๗.๒ เกษตรกรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม การใช้เครื่องจักรกลสมัยใหม่ในการพัฒนาการผลิต การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรตำบลโพธิ์ประจักษ์ เมื่อได้ผลดีแล้วจึงถอดองค์ความรู้ จัดทำเป็นแผนการผลิต กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช พร้อมจัดทำแบบบันทึกข้อมูลการปลูกกล้วยหอมเขียวคาเวนดิช แจกจ่ายให้กับสมาชิกแปลงใหญ่ นำไปปรับใช้แต่ละแปลง การใช้เครื่องจักรกลสมัยใหม่มาใช้ทดแทนแรงงานตั้งแต่เริ่มปลูก การเก็บเกี่ยวจนถึงการแปรรูปเพื่อจำหน่าย

๗.๓ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ประหยัด และใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า กลุ่มมีความตระหนักถึงการส่งเสริมให้ใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ซึ่งเป็นที่ทราบโดยทั่วว่าสภาพพื้นที่ของตำบลโพประทับชัยเป็นที่ราบลุ่ม อยู่ในเขตชลประทานทั้งหมด แต่ถ้าน้ำในฤดูแล้งปีใด เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงและแห้งแล้งพื้นที่ตำบลโพประทับชัยก็ได้รับผลกระทบเหมือนกัน จึงมีการส่งเสริมให้ใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

๗.๔ การทำการเกษตรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ กลุ่มมีความตระหนักถึงความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการรักษาสภาพแวดล้อมให้ฟื้นคืนสภาพที่อุดมสมบูรณ์ด้วย ข้าวปลา อาหาร ด้วยวิธีการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกกล้วยหอมเขียว คาเวนดิช ให้มีคุณภาพปลอดภัย ตะหนักถึงความสำคัญของสุขภาพสมาชิก ผู้บริโภคและการรักษาสภาพแวดล้อมให้ฟื้นคืนสภาพที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยวิธีการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกกล้วยหอมเขียวคาเวนดิชให้มีคุณภาพปลอดภัย

๘. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาลดลง

- ๘.๑ ภัยแล้ง ทำให้ผลผลิตน้อยและไม่ได้คุณภาพ
- ๘.๒ สมาชิกไม่ดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง
- ๘.๓ ความไว้วางใจกันในกลุ่ม
- ๘.๔ หน่วยราชการลดระดับให้ความสนับสนุน
- ๘.๕ หนี้สินรายบุคคลในการลงทุนปรับปรุงพื้นที่ปลูกกล้วย

๙. ปัญหา อุปสรรค

- ๙.๑ ภัยแล้ง/น้ำไม่เพียงพอต่อการเกษตร
- ๙.๒ ความไว้วางใจกันในกลุ่ม
- ๙.๓ การจำหน่ายต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง
- ๙.๔ ขาดแรงงานคน

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ ลดต้นทุนการผลิต ปี ๒๕๖๓ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๕ ปี ๒๕๖๔ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๕ ปี ๒๕๖๕ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๕ ปี ๒๕๖๖ ลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ ๕

๑๐.๒ เพิ่มผลผลิต ปี ๒๕๖๓ ผลผลิตเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๕ ปี ๒๕๖๔ ผลผลิตเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๕ ปี ๒๕๖๕ ผลผลิตเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๕ ปี ๒๕๖๖ ผลผลิตเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๕

๑๐.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิตสู่มาตรฐาน ปี ๒๕๖๓ สมาชิกได้รับความรู้เรื่องมาตรฐาน GAP ทุกราย ปี ๒๕๖๔ ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ ๒๐ ปี ๒๕๖๕ ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ ๕๐ ปี ๒๕๖๖ ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ ๘๐

๑๐.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม ปี ๒๕๖๓ ร่วมกันจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต ได้ร้อยละ ๒๐ ปี ๒๕๖๔ ร่วมกันจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต ได้ร้อยละ ๓๐ ปี ๒๕๖๕ ร่วมกันจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต ได้ร้อยละ ๔๐ ปี ๒๕๖๖ ร่วมกันจัดซื้อจัดหาปัจจัยการผลิต ได้ร้อยละ ๖๐

๑๐.๕ การตลาด ปี ๒๕๖๓ มีแหล่งจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน ร้อยละ ๔๐ ปี ๒๕๖๔ มีแหล่งจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน ร้อยละ ๕๐ ปี ๒๕๖๕ มีแหล่งจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน ร้อยละ ๖๐ และทำข้อตกลงซื้อขาย MOUกับผู้ประกอบการ ปี ๒๕๖๖ มีแหล่งจำหน่ายสินค้าที่แน่นอน ร้อยละ ๗๐ และทำข้อตกลงซื้อขาย MOUกับผู้ประกอบการ และมีช่องทางการจำหน่ายเพิ่มขึ้น มากกว่า ๒ ช่องทาง

๑๑. ข้อเสนอแนะ

๑๑.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นการพัฒนาที่ครอบคลุม ทั้ง ๕ ด้าน สามารถช่วยเหลือเกษตรกรและมีการทำงานแบบบูรณาการของหน่วยงานได้อย่างแท้จริง ดังนั้น รัฐควรส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

๑๑.๒ ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ เป็นแนวทางในการนำเกษตรกรนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ในขั้นตอนการสมัครเข้าร่วมโครงการควรชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้พร้อมสมัครใจเข้าร่วมโครงการ

แปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ ตำบลน้ำขุม อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ตำบลน้ำขุม อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย ถือเป็นแหล่งปลูกมะม่วงโชคอนันต์แหล่งใหญ่ของประเทศไทย โดยมีพื้นที่ปลูกจำนวน ๑๐,๒๒๐ ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย ๒,๙๙๗ กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรที่นี่ทำนาเป็นหลัก แต่ประสบปัญหาในการปลูกข้าวเนื่องจากภูมิอากาศไม่เหมาะสม ต้นทุนการผลิตสูง ทั้งปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง จากปัญหาดังกล่าว ทำให้เกษตรกรในพื้นที่เปลี่ยนไปปลูกมะม่วงโชคอนันต์ เนื่องจากภูมิอากาศของที่นี่จะสม่ำเสมอตลอดปี หน้าฝนไม่ค่อยมีฝน หน้าหนาวก็ไม่ค่อยหนาว แต่พื้นที่เหมาะสมกับการปลูกมะม่วงโชคอนันต์เนื่องจากมะม่วงโชคอนันต์ไม่ชอบฝน ไม่ชอบหนาว ชอบอากาศร้อนและอุณหภูมิเฉลี่ยคงที่ตลอดปี

การปลูกมะม่วงโชคอนันต์เพื่อให้ผลผลิตทั้งปีหรือโดยเฉลี่ยให้ผลผลิต ๓ ครั้งต่อปี ระยะในการปลูกให้มีระยะห่าง ๒ x ๓ เมตร จะได้ประมาณ ๒๕๐ ต้นต่อไร่ มีการตัดแต่งกิ่งพุ่มไม่ให้สูงเกินไปเพื่อสะดวกในการเก็บผลผลิต และใช้เลื่อยมือ ส่วนพื้นที่ให้ท้ายทรงสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วมขัง เนื่องจากมะม่วงโชคอนันต์ไม่ชอบน้ำ สำหรับการขยายพันธุ์ เริ่มแรกใช้ต้นพันธุ์พื้นเมืองที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น มะม่วงกะล่อน ปลูกให้ได้ประมาณ ๑ ปีครั้ง จากนั้นให้ทำการเสียบยอดโดยใช้กิ่งพันธุ์โชคอนันต์ เพื่อให้ได้พันธุ์ที่ทนต่ออากาศได้ดีในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นเทคนิคในการผลิตกิ่งพันธุ์มะม่วงโชคอนันต์ของที่นี่ นอกจากนี้ จะต้องมีการตัดแต่งกิ่งปีละ ๒ ครั้ง ถ้าเจอกิ่งแห้ง มีเชื้อรา ให้รีบตัดทิ้งหรือเจอกิ่งกระโดงให้ตัดออก ไม่ควรให้มีพุ่มในแต่ละต้นมาชนกัน หากต้องการทำนอกฤดู จะตัดแต่งกิ่งช่วงปลายเดือนเมษายน - พฤษภาคม และราดสารเคมีเพื่อชะลอพุ่ม ประมาณ ๒๐ วัน เมื่อถึงเวลาตัดซื้อ ให้ใช้สารดองซอดิฟิคา ๑๕ วัน ซึ่งมะม่วงจะให้ผลผลิตประมาณเดือนตุลาคม ซึ่งสามารถเก็บขายเป็นมะม่วงนอกฤดูได้

ปัญหาด้านการผลิตมะม่วงโชคอนันต์

๑. พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้ไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ การขอการรับรองมาตรฐานคุณภาพการผลิตพืช (GAP)

๒. เกษตรกรขาดความรู้เทคโนโลยีการเกษตรใหม่ ๆ เพื่อช่วยในเรื่องของการลดต้นทุนปัจจัยการผลิต อาทิ เช่น การผสมปุ๋ยใช้เอง การผสมธาตุอาหารรองใช้เอง การใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชการใช้ลุงคาร์บอนในการห่อผลผลิตและเทคนิคการทำมะม่วงนอกฤดู เป็นต้น

๓. การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อขยายตลาดของมะม่วงโชคอนันต์ เช่น การทำมาตรฐานคุณภาพการผลิตพืช (GAP)

๔. การรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อต่อรองราคาผลผลิตของเกษตรกร ปัจจัยการผลิตและการรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปมะม่วงโชคอนันต์

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปว่า จากสถานการณ์ ประเด็นปัญหา ทั้งด้านการผลิต การตลาด และการแปรรูปมะม่วงโชคอนันต์ จึงมีรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงโชคอนันต์ ตำบลน้ำขุม เพื่อเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์เพื่อให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน ผลิตมะม่วงโชคอนันต์ที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานการผลิตพืช (GAP) ลดต้นทุนปัจจัยการผลิต เพิ่มช่องทางการตลาด โดยการแปรรูป เป็นที่รู้จักและยอมรับในตลาดในประเทศและต่างประเทศ

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ ตำบลน้ำขุม อำเภอศรีนคร เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๐ สมาชิกจำนวน ๖๕ ราย มีพื้นที่รวม ๖๒๐.๒๕ ไร่ เกิดจากการรวมกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงโชคอนันต์ในพื้นที่ ผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการผลิต การรวมกลุ่มการผลิตและจำหน่าย เพื่อให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การต่อรองราคาสินค้า โดยมีการเชื่อมโยงการตลาดกับ ตลาดภายในประเทศ ตลาดต่างประเทศ และตลาดการแปรรูปผลผลิตมะม่วงโชคอนันต์ เพื่อให้เกิดพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด โดยกลุ่มฯ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแปลงใหญ่ดีเด่น อันดับ ๑ จังหวัดสุโขทัย ปี ๒๕๖๒ และได้รับการคัดเลือกให้เป็นแปลงใหญ่ดีเด่นระดับประเทศ ปี ๒๕๖๒ รวมทั้งได้รับการประเมินคุณภาพแปลงใหญ่ในระดับ A ๒ ปีต่อเนื่อง

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ด้านลดต้นทุนการผลิต จาก ๑๒,๕๒๓ บาทต่อไร่ เป็น ๑๐,๗๒๔ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๗

๓.๒ ด้านเพิ่มผลผลิต จากเดิมผลผลิต ๒,๗๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๓,๐๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็น ๑๒.๘๔

๓.๓ ด้านพัฒนาคุณภาพผลผลิต ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ๖๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๔ ด้านการตลาด มีการเชื่อมโยงการตลาดกับ ตลาดภายในประเทศ ตลาดต่างประเทศ และตลาดการแปรรูป ผลผลิตมะม่วงโชคอนันต์

๓.๕ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม มีการวางแผนการผลิตเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ คณะผู้จัดการ ประธานแปลง และคณะกรรมการ มีการวางแผนร่วมกันมีแผนปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ ทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนการดำเนินงาน ของแปลงใหญ่ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาแปลงใหญ่ ๕ ด้าน โดยสำนักงานเกษตรอำเภอศรีนคร ในฐานะหน่วยงาน ผู้จัดการแปลง ร่วมกับแปลงใหญ่จัดเวทีวิเคราะห์จัดทำแผน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาร่วมกัน และประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการด้วย

๔.๒ เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ในจังหวัดสุโขทัย ในด้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสินค้ามะม่วง โชคอนันต์ของกลุ่ม ผ่านเวทีการประชุมต่างๆ และการสนับสนุนของหน่วยงานในคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน นโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation : COO) และ คณะอนุกรรมการ พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด (อ.พ.ก.) จังหวัดสุโขทัย

๔.๓ ได้มีการขยายผลองค์ความรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงทั้งในและต่างจังหวัด ส่งเสริม ขยายผลในพื้นที่ใกล้เคียงและต่างจังหวัด ส่งเสริมการปลูกมะม่วงโชคอนันต์เพื่อเป็นอาชีพเสริมรองจากพืชหลัก ของเกษตรกรในพื้นที่ ส่งเสริมปรับเปลี่ยนแนวทางการตลาดให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เช่น เชียงราย พะเยา น่าน จากเดิมเคยขายมะม่วงผลแก่ เปลี่ยนมาเป็นขายมะม่วงผลอ่อน ทำให้ราคาผลผลิตและรายได้ ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานของเกษตรกรในเรื่องเทคโนโลยีการปลูกมะม่วงระยะชิด ทำงาน ร่วมกับ SCG ส่งเสริมการปลูกมะม่วงเพื่อสร้างป่าและลดพื้นที่การบุกรุกทำลายป่าเพื่อทำการเกษตรเชิงเดี่ยวข้าวโพด เลี้ยงสัตว์

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการทำปุ๋ยน้ำหมัก ชีวภาพและการปรับปรุงบำรุงดิน

๕.๒ กรมวิชาการเกษตร โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุโขทัย ให้ความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีตาม ค่าวิเคราะห์ดิน และให้ความรู้เรื่อง GAP และตรวจประเมินแปลงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับรองแปลงตามระบบ

๕.๓ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย ให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และทำหน้าที่เก็บ ข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต รายได้ของเกษตรกร

๕.๔ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย ให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม

๕.๕ สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย ทำหน้าที่ประสานงานติดต่อหน่วยงานระดับจังหวัดในการเข้าร่วม ดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ สนับสนุนสำนักงานเกษตรอำเภอ และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานแปลงใหญ่ในภาพรวม

๕.๖ หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๒ จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่ตามบทบาทภารกิจ

๕.๗ ภาคเอกชน ได้แก่ บริษัท ฟรุตต้า เนเชอรัล จำกัด บริษัท แกรนด์เอเชียอุตสาหกรรมอาหาร จำกัด โรงงานดอง ๗ - eleven และตลาดท้องถิ่น

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ด้านลดต้นทุนการผลิต จาก ๑๒,๕๒๓ บาทต่อไร่ เป็น ๑๐,๗๒๔ บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๗

๖.๒ ด้านการเพิ่มผลผลิต จาก ๒,๗๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๓,๐๗๕ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๔

๖.๓ ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต พัฒนาศักยภาพการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ จะยึดแนวทางการผลิตที่เปรียบเสมือนต้นน้ำที่มีความสำคัญในการทำให้มะม่วงมีคุณภาพ มุ่งเน้นให้ผู้บริโภค มีความปลอดภัยได้บริโภคมะม่วงที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน พัฒนาสมาชิกแปลงใหญ่ให้สามารถผลิตสินค้าเกษตร ที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัยและได้มาตรฐานสมาชิกแปลงใหญ่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน GAP จำนวน ๖๕ ราย คิดเป็น ๑๐๐ %

๖.๔ ด้านการตลาด การตลาดมะม่วงโชคอนันต์ มีตลาดที่หลากหลายทั้งในและต่างประเทศ มีการทำสัญญา MOU ร่วมกันกับบริษัท เพื่อทำสัญญาคู่ค้าระหว่างกลุ่มกับบริษัทเอกชน ได้แก่ ตลาดต่างประเทศ ได้แก่ พม่า มาเลเซีย กัมพูชา ลาว จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ตลาดในประเทศ ได้แก่ บริษัท ฟรุตต้า เนเชอรัล จำกัด บริษัท แกรนด์เอเชีย อุตสาหกรรมอาหาร จำกัด โรงงานดอง ๗-eleven ตลาดท้องถิ่น

๖.๕ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม มีการวางแผนการผลิตเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ คณะผู้จัดการ ประธานแปลง และคณะกรรมการ มีการวางแผนร่วมกันมีแผนปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ การปลูกมะม่วงโชคอนันต์ ระยะชิด ๒x๓ เมตร ได้ผลผลิตเยอะ เก็บเกี่ยวง่าย ใช้แรงงานน้อย ปลอดภัยและแมลง เนื่องจากต้องตัดแต่งกิ่งบ่อย ลดปริมาณวัชพืชได้ทรงพุ่ม การจัดการฉีดพ่นยา/ฮอร์โมน ง่ายขึ้น ลดต้นทุนเรื่องยาและฮอร์โมน ลดปริมาณสารพาทาโคลบิวทราโซล (ทรงพุ่มเล็ก) ใช้พื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุด

๗.๒ ด้านสังคม กลุ่มมีความเข้มแข็ง การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นการแก้ไขปัญหาให้ กลุ่มเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้กลุ่มสามารถพัฒนาสู่ความเป็นมาตรฐาน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและประหยัด การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า การทำเกษตรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ ลดการใช้สารเคมีที่มีผลเสียกับสิ่งแวดล้อม Zero waste

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ การวางแผนการผลิต ผลิตมะม่วงทั้งในฤดู - นอกฤดู สัดส่วน ๑:๓

๘.๒ การวางแผนการตลาด การทำ MOUกับบริษัท ฟรุตต้า เนเชอรัล จำกัด และบริษัท แกรนด์เอเชีย อุตสาหกรรมอาหาร จำกัด

๘.๓ การวางแผนซื้อปัจจัยการผลิต รวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตกระจายให้แก่สมาชิก

๘.๔ มีแผนการติดตามการดำเนินงานของแปลงใหญ่ ที่มีผู้จัดการแปลงและทีมประธานแปลง มีการประชุม เพื่อจัดทำแผนรายแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ นำเสนอแก่สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย ในช่วงเดือน ตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๖๒ และมีการดำเนินการประชุมเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) และศูนย์ดินปุ๋ยชุมชนในพื้นที่ เพื่อรวบรวมแผนการ ดำเนินงานให้เกิดการบูรณาการในพื้นที่

๘.๕ มีการแก้ไขปัญหาที่พบหลังจากติดตามการดำเนินงาน มีการจัดเวทีชุมชนเพื่อพบปะสมาชิกแปลงใหญ่ เพื่อรับฟังปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เช่น ภัยธรรมชาติ ด้านแหล่งน้ำ หรือปัญหาการผลิตต่างๆ พร้อมรวบรวมปัญหาต่างๆนำเสนอแก่คณะกรรมการในระดับต่างๆ เพื่อจัดทำ โครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ แหล่งน้ำ เครื่องจักรกลการเกษตร และนำบริษัทเอกชนเข้ามาพบเกษตรกร เพื่อเชื่อมโยงตลาดของสินค้า

๘.๖ การลดความเสี่ยงจากการผลิตสินค้าเชิงเดี่ยว (การผลิตและรายได้) รายได้รายปี (อ้อย ข้าว ข้าวโพด มะม่วง) รายได้รายเดือน (เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่) รายได้รายสัปดาห์ (เลี้ยงปลา ไข่ ตะไคร้ ฯลฯ) รายได้รายวัน (ผักสวนครัว)

๙. ปัญหา อุปสรรค

ปัญหาศัตรูธรรมชาติ ปัญหาภัยแล้ง โดยมีการพูดคุยการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเบื้องต้น

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ พัฒนาสินค้ามะม่วงโชคอนันต์ต่อไป

๑๐.๒ เชื่อมโยงด้านการตลาดกับเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงโชคอนันต์พื้นที่ใกล้เคียง

๑๐.๓ ดำเนินกิจกรรมกองทุนปัจจัยการผลิตต่อไปเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพ

๑๐.๔ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๑.๑ ควรมีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสินค้าของแปลงใหญ่ให้เกิดเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่องต่อไป

๑๑.๒ ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายแปลงใหญ่ทั้งชนิดเดียวกันและต่างชนิดสินค้ากัน เพื่อช่วยเหลือกันในเรื่องการผลิต และการตลาด

แปลงใหญ่กล้วยหอมทองตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองทั้งหมด ๑๐๐ ไร่ โดยใช้น้ำจากห้วยเสือเือก ขนาดพื้นที่จำนวน ๓๕ ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำนา และมีเกษตรกรบางส่วนที่หันมาปลูกกล้วยหอมทองเป็นอาชีพเสริมแต่เป็นในลักษณะเกษตรกรรายย่อยต่างคนต่างทำต่างคนต่างอยู่ไม่รวมกันเป็นกลุ่มทำให้การเข้าถึงบริการของภาครัฐทำได้ยากและไม่ทั่วถึง เช่น การรับบริการด้านความรู้ทางวิชาการ ข้อมูล ข่าวสาร และบริการอื่น ๆ ทำให้เกิดปัญหาในการประกอบอาชีพทางการเกษตรคือ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ราคาผลผลิตตกต่ำ และมีปัญหาด้านโรคกล้วยหอมทองทำให้เกษตรกรมีภาวะขาดทุน มีหนี้สินเกิดขึ้นและเพิ่มพูนรวมทั้งขาดพลังในการต่อรองในการรวมกลุ่มซื้อรวมกลุ่มขายแต่เกษตรกรเหล่านี้ยังยึดมั่นที่จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของตำบลบ้านโคกเป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมถึง สภาพดินเป็นดินปนทราย ดินส่วนใหญ่เป็นหินมีดินชุดต่างๆดังนี้ ดินชุดเพ็ญ ดินชุดโพนพิสัย และดินชุดร้อยเอ็ด

๒. สถานการณ์

โดยพื้นฐานของเกษตรกรตำบลบ้านโคกนั้นประกอบอาชีพปลูกกล้วยหอมทองเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากในการปลูกกล้วยหอมทองนั้นทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นกอบเป็นกำ และผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของท้องตลาด ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกษตรกรประสบจึงเกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรตามนโยบายส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ตามมติคณะรัฐมนตรี ดำเนินการภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทองตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี สมาชิก ๓๐ ราย พื้นที่ดำเนินการ ๑๐๐ ไร่ ชั้นความเหมาะสมของชุดดิน คือ N ชนิดพันธุ์กล้วยหอมทอง Gross Michel ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๕ ก่อนร่วมโครงการ ๔,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ หลังร่วมโครงการ ๕,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตก่อนร่วมโครงการ ๒๐,๐๐๐ บาทต่อไร่ (๕ บาทต่อกิโลกรัม) หลังร่วมโครงการ ๑๕,๐๐๐ บาทต่อไร่ (๓ บาทต่อกิโลกรัม) รายได้จำหน่ายหน่อกล้วยหอมทอง ราคา ๑๕-๒๐ บาทต่อหน่อ ณ กลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง การจำหน่ายกล้วยหอมทอง ราคา ๒๐ - ๒๕ บาทต่อกิโลกรัม ณ กลุ่มแปลงใหญ่แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง

การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานบูรณาการ ในด้านต่างๆ เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตกล้วยหอมทองที่เหมาะสม ส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ส่งเสริม GAP แบบกลุ่ม การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกและการปรับปรุงบำรุงดิน การพัฒนาแหล่งน้ำ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Famer) การจัดทำบัญชีฟาร์ม/บัญชีครัวเรือน การรวมกลุ่ม การพัฒนากลุ่ม การศึกษาดูงานนอกสถานที่

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๕.๑ การลดต้นทุนการผลิต ลดลงร้อยละ ๒๕ จาก ๒๐,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๑๕,๐๐๐ บาทต่อไร่
- ๕.๒ การเพิ่มผลผลิต
- ๕.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต มาตรฐานการผลิต มาตรฐานจี เอ พี รายบุคคล จำนวน ๕ ราย
- ๕.๔ การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ ในรูปวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง การบริหารจัดการแบบกองทุนโดยการระดมหุ้นในกลุ่ม การร่วมกันผลิตร่วมกันจำหน่าย (การจัดการผลผลิต) มีเกษตรกรปราดเปรื่องจำนวน ๒๒ ราย มีกองทุนหมุนเวียนของกลุ่ม
- ๕.๕ การตลาด มีแหล่งหรือช่องทางจำหน่าย คือ จำหน่ายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทอง และจำหน่ายในร้านขายผลิตภัณฑ์สินค้าโอท็อป รวมถึงจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง การสร้างความมั่นใจแก่สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่โดย กลุ่มดำเนินการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกและการปันผลกำไรสู่สมาชิก การสร้างเครือข่ายของกลุ่มแปลงใหญ่ กลุ่ม ศพก. และอื่นๆ

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

- ๔.๑ การบริหารจัดการคน ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง การบริหารจัดการเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ การบูรณาการหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุน

๔.๒ การจัดการพื้นที่ ประกอบด้วย ความเหมาะสมของพื้นที่ N จำนวน ๑๐๐ ไร่ การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน การจัดหาแหล่งน้ำ, ระบบน้ำให้มีน้ำเพียงพอ การใช้กลไกของ ศพท.ในการพัฒนาพื้นที่

๔.๓ การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ การรวมกลุ่ม/กระบวนการกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมรวบรวม ผลผลิต , การจำหน่าย , ตลาด MOU , เครือข่ายและการสร้างเครือข่าย เพื่อลดความเสี่ยงด้านการตลาด การปันผล กำไรสู่สมาชิก , การพึ่งพาอาศัยและการสร้างความไว้วางใจในกลุ่มโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สินค้ามีคุณภาพ สมาชิกทุกคนพึงพอใจ

๕. การสนับสนุน

๕.๑ กรมส่งเสริมการเกษตร การถ่ายทอดความรู้ด้านการปลูกกล้วยหอมทองให้มีคุณภาพและปลอดภัย ต่อผู้บริโภค วัสดุอุปกรณ์การผลิตสารชีวภัณฑ์ เป็นหน่วยงานประสานการบูรณาการ

๕.๒ กรมวิชาการเกษตร สนับสนุนปัจจัยการผลิต จัดการมาตรฐานสินค้า GAP

๕.๓ กรมพัฒนาที่ดิน การทำธนาคารปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ วัสดุการทำปุ๋ยอินทรีย์ การตรวจวิเคราะห์ดิน สารปรับปรุงดิน แผนที่ชุดดิน

๕.๔ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การจัดทำบัญชีฟาร์มและบัญชีครัวเรือน

๕.๕ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้ความรู้ด้านการรวมกลุ่ม/การตลาด

๕.๖ กรมวิชาการเกษตร การปลูกพืชใช้น้ำน้อย/พืชหลังนา

๕.๗ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร การให้สินเชื่อ ทำแผนธุรกิจกลุ่ม การตลาด

๕.๘ ภาคเอกชน บริษัท KUBOTA การซ่อมบำรุงรักษาเครื่องจักรกลการเกษตรเบื้องต้น ส่งเสริมการปลูกพืช หลังนา (ถั่วลิสง)

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

แปลงใหญ่กล้วยหอมทองตำบลบ้านโคกเป็นการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จึงทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในด้านการลดต้นทุนร้อยละ ๒๕ การเพิ่มผลผลิตร้อยละ ๕๐ มาตรฐานการผลิต GAP และการบริหารกลุ่มวิสาหกิจแปลงใหญ่

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรสามารถทำแผนการผลิตส่วนบุคคล มีการวางแผนปลูกพืชลดความเสี่ยง การลดต้นทุนโดยการตรวจวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เอง การพัฒนาคุณภาพสินค้า การพัฒนาเครือข่าย เน้นการผลิต โดยตลาดนำการผลิต ทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจในราคาได้ที่เพิ่มขึ้น เข้าถึงแหล่ง เทคโนโลยี แหล่งเงินทุน

๗.๒ ด้านสังคม เกิดการรวมกลุ่ม (แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง) รวมผลิต รวมซื้อ รวมขาย อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามัคคี ก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นกลุ่มตัวอย่างแก่เกษตรกรทั่วไปในการเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านการเกษตรแปลงใหญ่โดยเฉพาะด้านการปลูกกล้วยหอมทอง

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการแบบแปลงใหญ่เน้นการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การเตรียมดิน เช่น การไถ การใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด การผลิตมาตรฐาน GAP เป็นการผลิตที่เน้นการรักษาสมดุลระบบนิเวศน์ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ การบริหารจัดการโดยคณะกรรมการกลุ่มอย่างเข้มแข็ง มีการพัฒนาแปลงใหญ่โดยเน้น การตลาดนำการผลิต กลุ่มและสมาชิกได้รับผลตอบแทนและมีความพึงพอใจทำให้เกิดความศรัทธาในระบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาแปลงใหญ่ต่อไป

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

ความสามัคคีในกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์) กรรมการ และสมาชิกมีศรัทธาร่วมกันมีความไว้วางใจ

๙. แผนพัฒนาที่กลุ่มวางไว้

๙.๑ การพัฒนาคุณภาพกล้วยหอมทอง การจัดทำแปลงสาธิตกล้วยหอมทองให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ ศึกษาดูงาน สินค้าดีมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

๙.๒ การพัฒนาเกษตรกร เกษตรกรต้องมีแรงจูงใจในการพัฒนาอาชีพตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและต่อกลุ่ม เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาด

๙.๓ การพัฒนาด้านการตลาด การจัดหาวัตถุดิบป้อนตลาด การแปรรูป การสร้างแบรนด์ ตลาด MOU ตลาด เครือข่าย ช่องทางการจำหน่าย ตลาดนำการผลิต การพัฒนาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการสร้างมูลค่าให้แก่ผลผลิต

๑๐. ข้อเสนอแนะ

ใช้กระบวนการกลุ่มในการบริหารจัดการแปลงใหญ่ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การระดมทุนของสมาชิกแปลงใหญ่และสมาชิกทั่วไป การบริหารกลุ่มอย่างเข้มแข็ง ความซื่อสัตย์/สุจริตโปร่งใส และความจริงจังในการทำงานของคณะกรรมการและสมาชิก สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดศรัทธา การยอมรับเกิดขึ้นการบริหารคนสำเร็จงานทุกอย่างก็สำเร็จ

แปลงใหญ่มะขาม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมะขามแปลงใหญ่ หมู่ ๑ ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรในอำเภอฟากท่ามีการปลูกมะขามหวานกันเป็นจำนวนมาก แต่ผู้ปลูกมะขามหวานในพื้นที่ไม่มีการบริหารจัดการร่วมกัน โดยต่างคนต่างปลูก ต่างคนต่างขายตามช่องทางของตนเอง ส่วนใหญ่ขายให้กับพ่อค้าคนกลางจากจังหวัดเพชรบูรณ์ที่เข้ามาซื้อในพื้นที่ บางรายขายผ่านญาติพี่น้องที่ทำงานในต่างจังหวัด จุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่เกิดจากผู้นำได้รับแนวทางจากทางราชการและมาถ่ายทอดให้คนในชุมชนแต่ยังไม่ได้ได้รับความสนใจมากนัก โดยมีผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเพียง ๘ ราย ซึ่งไม่สามารถสมัครเข้าร่วมโครงการได้ จากนั้นสำนักงานเกษตรอำเภอฟากท่าได้เข้ามาอธิบายและให้ข้อมูลเพิ่มเติมทำให้มีผู้สนใจมากขึ้น โดยมีสมาชิกเพิ่มเป็น ๑๕ ราย จึงได้จัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ ในชื่อมะขามวิสาหกิจชุมชนกลุ่มมะขามแปลงใหญ่ หมู่ ๑ ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ ภายหลังมีโครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการเกษตรสำหรับกลุ่มแปลงใหญ่ โดยมีอัตราดอกเบี้ยไม่สูง ทำให้มีผู้สนใจเป็นจำนวนมากและสมัครเป็นสมาชิกแปลงใหญ่เพิ่มมากขึ้น โดยมีสมาชิกรวม ๖๘ ราย ทางกลุ่มจึงได้ปรับปรุงข้อมูลสมาชิกส่งให้สำนักงานเกษตรจังหวัดอุตรดิตถ์

สำหรับการดำเนินกิจกรรมของแปลงใหญ่ อุปสรรคที่พบคือสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจหลักการ การบริหารจัดการแปลง และขาดการให้ความสำคัญด้านการดำเนินงานร่วมกัน จึงได้แบ่งกลุ่มเพื่อกำกับติดตามดูแลสมาชิกกลุ่มย่อย โดยการดำเนินงานในช่วง ๒ ปีแรกมีตลาดรับซื้อผลผลิตดี แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากถูกตราค่าจึงมีการประชุมกลุ่มย่อยและกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของสมาชิกในแปลงใหญ่ โดยให้ขายผลผลิตตามราคากลางที่กำหนด โดยกลุ่มจะเป็นผู้กำหนดราคาและต่อรองพ่อค้าคนกลาง แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีการขายตัดราคากันเอง ปัจจุบันกลุ่มสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ โดยใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ สร้างไลน์กลุ่มเพื่อแจ้งราคา โดยให้สมาชิกยืนยันราคาขายตามที่กลุ่มกำหนด หากไม่ปฏิบัติตามจะมีมาตรการของกลุ่มโดยตัดสิทธิบางอย่าง ส่วนการดำเนินงานในช่วงปีหลัง ๆ เริ่มมีการแปรรูปผลผลิต โดยสำนักงานเกษตรอำเภอฟากท่าได้ให้คำแนะนำในการแปรรูปสินค้าสร้างความหลากหลาย เพิ่มช่องทางการตลาด ครอบคลุมลูกค้าหลายกลุ่มมากขึ้น แต่เกิดปัญหาของสมาชิกภายในกลุ่ม สมาชิกเกิดความไม่พอใจ และไม่ทำ เริ่มแรกมีสมัครใจร่วมกันแปรรูปผลผลิตเพียง ๕ คน โดยประธานแปลงใหญ่เป็นผู้นำในการแปรรูป โดยรับซื้อฝักมะขามที่แตกในราคากิโลกรัมละ ๓๐ บาท แต่เมื่อผ่านการแปรรูปแล้วสามารถเพิ่มมูลค่า โดยขายได้ที่กิโลกรัมละ ๗๐ บาท

๒. สถานการณ์

แปลงใหญ่มะขาม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมะขามแปลงใหญ่ หมู่ ๑ ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งอยู่ที่ ๖๖/๑ หมู่ ๑ ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ พื้นที่เข้าร่วมโครงการ ๓๔๘ ไร่ สมาชิกจำนวน ๕๖ ราย เกิดจากการรวมกลุ่มผู้ปลูกมะขามในพื้นที่ ผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการผลิต การจัดทำแผนการผลิต การรวมกลุ่มผลิตและจำหน่าย สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การต่อรองราคาสินค้า โดยมีการเชื่อมโยงกับบริษัท JJ Food รับซื้อผลผลิตและให้ความอนุเคราะห์ห้องเย็นสำหรับการเก็บรักษาผลผลิตโดยเสียค่าเช่าเป็นค่าไฟฟ้า ปีละ ๖,๐๐๐ บาท โดยในปี ๒๕๖๓ สามารถส่งผลผลิตได้ ๘๐ ตัน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ แต่กลุ่มไม่สามารถส่งผลผลิตได้มากกว่านี้เนื่องจากยังไม่มีห้องเย็นที่จะรวบรวม และเก็บรักษาผลผลิตเป็นของกลุ่มเอง มีการแปรรูปผลผลิต มีบรรจุภัณฑ์ที่สะดวกต่อการรับประทาน ตัวอย่างผลิตภัณฑ์แปรรูป ได้แก่ มะขามคลุก ๓ รส มะขามคลุกบ๊วย มะขามไร้เมล็ด มะขามแช่อิ่ม และมะขามธรรมชาติ เป็นต้น ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยให้ความรู้เรื่องการผลิตถ่านชีวภาพพร้อมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ในการผลิต จำนวน ๑ ชุด และมีการต่อยอดส่งสมาชิกเข้าร่วมอบรมเพิ่มเติมอีก ๗ ราย เพื่อนำความรู้ที่ได้รับกลับมาถ่ายทอดให้สมาชิกและได้รับการสนับสนุนชุดเตาเผา ผลิตถ่านชีวภาพเพิ่มเติม ปัจจุบันมีชุดเตาเผาจำนวน ๑๘ ชุด นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเก้าเกษตร ทำให้แปลงใหญ่สามารถลดต้นทุนการผลิต และสามารถเพิ่มผลผลิตได้

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

- ๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต จาก ๓,๐๐๐ – ๔,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๗๐๐ – ๘๐๐ บาทต่อไร่
- ๓.๒ เพิ่มผลผลิต จาก ๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕๐๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพการผลิต ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP คงไม่ได้รับจำนวน ๑๙ คน
- ๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม ก่อนเข้าร่วมโครงการ : ต่างคนต่างขาย แยกกันขายตัดราคากับพ่อค้าคนกลาง เมื่อเข้าร่วม มีการรวมกลุ่มกันผลิต แปรรูป รับผิดชอบต่อผลผลิต สามารถกำหนดราคาเองได้
- ๓.๕ การตลาด เดิมที่ต่างคน ต่างขาย รวมกันขายในนามกลุ่มแปลงใหญ่ มีการกำหนดราคาขายของแปลงใหญ่เอง มีการแปรรูปผลผลิต

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนการดำเนินงานของแปลงใหญ่ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาแปลงใหญ่ ๕ ด้าน โดยสำนักงานเกษตรอำเภอปากท่า ในฐานะหน่วยงานผู้จัดการแปลง ร่วมกับแปลงใหญ่จัดเวทีวิเคราะห์จัดทำแผน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาร่วมกัน และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการด้วย

๔.๒ เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มแปลงใหญ่ในระดับอำเภอและระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดการพัฒนาสินค้า

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สำนักงานเกษตรจังหวัดอุตรดิตถ์ ทำหน้าที่ประสานงานติดต่อหน่วยงานระดับจังหวัดในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ สนับสนุนสำนักงานเกษตรอำเภอปากท่า และจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานแปลงใหญ่

๕.๒ สถานีพัฒนาที่ดินอุตรดิตถ์ ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยชีวภาพ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การทำน้ำหมัก และปุ๋ยหมัก การปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยคอก และโดโลไมท์

๕.๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ สนับสนุนความรู้และวัสดุในการผลิตถ่านไบโอชา ปุ๋ยสูตรเร่งดอก

๕.๔ สำนักตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ สนับสนุนความรู้ในการทำบัญชีต้นทุน บัญชีรายรับรายจ่าย

๕.๕ มูลนิธิเก๋เกษตรกร สนับสนุนความรู้และวัสดุในการใช้กรดน้ำส้ม ปุ๋ยบำรุง

๕.๖ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ สนับสนุนความรู้ในด้านการตลาด

๕.๗ หน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ กรมวิชาการเกษตร สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่ตามบทบาทภารกิจ

๕.๘ ภาคเอกชนได้แก่ บริษัท JJ Food สนับสนุนให้เข้าใช้ห้องเย็นเพื่อยืดอายุผลผลิตและเก็บรวบรวมผลผลิต

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต ลดปริมาณการใช้สารเคมี ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี เนื่องจากมีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตปุ๋ยหมัก การใช้ปุ๋ยคอก การใช้ปุ๋ยมูลไส้เดือน

๖.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ได้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มมากขึ้น

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพการผลิต ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP

๖.๔ การบริหารจัดการกลุ่ม การจัดแบ่งกลุ่มเพื่อดูแลกลุ่มย่อย ในการรวบรวมผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต การดูแลบำรุงรักษาผลผลิต มีการประชุมคณะกรรมการทุกระดับในการวางแผนการผลิต

๖.๕ การตลาด แปลงใหญ่ได้มีการวางแผนการตลาดของแปลงโดยการแจ้งราคารับซื้อจากพ่อค้าคนกลางให้กับทางสมาชิกได้รับทราบอย่างทั่วถึงและลงมติว่าจะขายหรือไม่ต่อไป การร่วมกับร้าน JJ Food ในการเก็บรักษาผลผลิตในห้องเย็นเพื่อจำหน่ายและแปรรูปต่อไป การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายทางตลาดออนไลน์ การร่วมออกบูธจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานราชการต่างๆ

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ รายได้เพิ่มขึ้น มีความรู้ในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตของเกษตรกร มีทุนหมุนเวียน มีกองทุนร่วมหุ้น ซื้อปัจจัยการผลิต มีโครงการสนับสนุนของกลุ่มจากหน่วยงานรัฐ ได้รับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์

๗.๒ ด้านสังคม มีตลาดรองรับที่กว้างมากขึ้น มีเครือข่าย พันธมิตรร่วมกัน สมาชิกมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การแต่งกายดีขึ้น ครอบครัวมีความสุขมากขึ้น

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี ทำให้เกิดการตกค้างน้อยลง มีกระบวนการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ

ความสามัคคีของสมาชิก การผลิตสินค้าได้คุณภาพ ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า มีกฎระเบียบของกลุ่ม มีตัวอย่างความสำเร็จ มีตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม มีหน่วยงานสนับสนุน

๙. ปัญหาอุปสรรค

มีผลกระทบจากการระบาดของหนอน เกิดเชื้อรากรรมมีฝนตกในช่วงติดผลผลิต สมาชิกส่วนใหญ่เริ่มเป็นผู้สูงอายุ ประมาณ ๔๕ - ๕๐ ปี ถนนทางเข้าสวนยังไม่ดี ยังไม่ได้รับการสนับสนุน สภาพพื้นที่มีความลำบากในการปฏิบัติงานของเกษตรกร ขาดห้องเย็นในการเก็บรักษาผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว ขาดแคลนแหล่งน้ำในการดูแลมะขาม ในช่วงหน้าแล้ง แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพิ่มพูนความรู้ในการผลิต การแปรรูป และการตลาด แผนการผลิตในการคำนวณผลผลิตจากสมาชิก การตลาด ขยายตลาดภายในประเทศ โดยเน้นการแปรรูป การคัดเกรด A,B,C และรวมเกรด มีห้องเย็นเป็นของแปลงใหญ่

แปลงใหญ่ไม้ดอก ไม้ประดับ

รหัส แปลง	จังหวัด	ชื่อแปลงใหญ่	เกรด
๑๔๐๕	กรุงเทพมหานคร	แปลงใหญ่หญ้าสนาม แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร	BA
๒๕๑๕	ปทุมธานี	แปลงใหญ่เตยหอม หมู่ที่ ๑๓ ตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	CB
๖๑๙	เลย	แปลงใหญ่ ไม้ดอกไม้ประดับ ตำบลसानตม อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย	AA

แปลงใหญ่หญ้าสนาม แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

หญ้าสนามในพื้นที่มีนบุรี เป็นแหล่งผลิตหญ้าแห้งแรกของประเทศไทย ดำเนินการปลูกเพื่อการค้าอย่างจริงจังเมื่อประมาณ ๓๐ กว่าปีที่แล้ว โดยมีจุดเริ่มต้นโดยคุณสุดใจ วงศ์อารี ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองจุฬาราชมนตรี ซึ่งได้ไปศึกษาที่ต่างประเทศ และชื่นชอบความสวยงาม เขียวขจี ของสนามหญ้า จึงนำกลับมาลองปลูกในประเทศไทย และได้นำพันธุ์หญ้ามาปลูกเพื่อการค้าเป็นคนแรกในเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยได้มีการทดลองปลูกในพื้นที่แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร และมีการถ่ายทอดสอนให้ลูกหลานปลูกจากรุ่นมาสู่รุ่น และได้เผยแพร่ความรู้การปลูก ทำให้มีเกษตรกรสนใจปลูกหญ้าเพิ่มมากขึ้น จนทำให้จำนวนของผู้ปลูกหญ้าเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน โดยแหล่งปลูกหญ้าที่ปลูกมากที่สุดในประเทศไทย คือ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้น

แปลงใหญ่หญ้าสนาม แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของเกษตรกรซึ่งจากเดิม เป็นเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าสนามในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่ต่างคนต่างปลูกต่างคนต่างดูแล ต่างคนต่างขาย ทำกันเองแต่ละครัวเรือน โดยเมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่แล้วมีราคาจำหน่ายอยู่ที่ ตารางเมตรละ ๕ บาท ต่อมาในปี ๒๕๕๙ ได้ทราบถึงระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากสำนักงานเกษตรพื้นที่ ๑ มาประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดการพูดคุยกันและเริ่มรวมตัวกันเพื่อเข้าร่วมแปลงใหญ่ มีสมาชิกเริ่มต้น ๒๕ ราย โดยมีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วม ดังนี้ เพื่อต้องการให้มีความเข้มแข็งในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง เพื่อลดต้นทุนปัจจัยการผลิต เพื่อรักษาอาชีพเกษตรกรของบรรพบุรุษให้คงอยู่ และรักษาพื้นที่ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการปลูกหญ้าสนามแห่งแรกของประเทศไทยไว้ เพิ่มช่องทางการจำหน่าย

๒. สถานการณ์

ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นแปลงเตรียมความพร้อมไม้ดอกไม้ประดับ (หญ้าปูสนาม) โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากสำนักงานเกษตรพื้นที่ ๑ มาประชาสัมพันธ์ ชี้แจงเกษตรกรให้เห็นถึงประโยชน์ ความสำคัญและวิธีการดำเนินงานของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และจัดทำบัญชีรายชื่อสมาชิก รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ และจัดเวทีวิเคราะห์ เพื่อจัดทำแผนและเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่มพร้อมทั้งส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบในการผลิตให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าปูสนามได้เรียนรู้ ซึ่งตอนนั้นมีสมาชิกทั้งหมด ๒๕ ราย

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ กลุ่มได้จัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ไม้ดอกไม้ประดับ (หญ้าปูสนาม) และมีการจัดวิสาหกิจชุมชนกับสำนักงานเกษตรพื้นที่ ๑ พร้อมทั้งได้วิเคราะห์สภาพปัญหาการผลิตหญ้า สรุปปัญหาสภาพการผลิตหญ้า จัดทำแผนผลิตรายแปลงและจัดทำแผนธุรกิจ พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ การวิเคราะห์การดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาหารือร่วมกับสถานการณ์การดำเนินการวิสาหกิจชุมชน โดยการจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาและวิธีการเขียนแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เชื่อมโยงการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า

ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ปัจจุบัน กลุ่มพยายามหาทายาทเพื่อสืบทอดและรักษาอาชีพเกษตรกรของบรรพบุรุษให้คงอยู่พื้นที่ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการปลูกหญ้าสนามแห่งแรกของประเทศไทย เพราะเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงชีพของคนในครอบครัวและชุมชนได้

ปัจจุบันแปลงใหญ่หญ้าสนาม แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร มีสมาชิกจำนวน ๔๐ ราย พื้นที่ปลูกหญ้าสนามรวม ๑๗๕ ไร่ ผลผลิตภายในแปลงใหญ่ได้แก่ หญ้ามาเลเซีย หญ้าวลน้อย หญ้าญี่ปุ่น โดยมีราคาซื้อขายหญ้าในปัจจุบันตามข้อตกลงภายในกลุ่มดังนี้ หญ้ามาเลเซีย ๑๐ - ๒๐ บาท หญ้าวลน้อย ๑๒ บาท และหญ้าญี่ปุ่น ๑๔ บาท แผนการผลิตสินค้า กลุ่มสามารถผลิตหญ้า ปีละ ๕ ครั้ง รวมทั้งปีได้ ๑,๐๕๐,๐๐๐ ตารางเมตร ช่องทางการจำหน่าย ได้แก่ พ่อค้าคนกลาง facebook เว็บไซต์ mingrass.com

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุน จะลดต้นทุนการผลิตโดยการรวมกันซื้อปุ๋ยเคมีพร้อมๆ กันจำนวนมากเพื่อให้ราคาในการซื้อปุ๋ยถูกลง จะให้สารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา ใช้ป้องกันกำจัดโรคที่เกิดจากเชื้อรา และใช้สารสกัดสะเดากับสารบีทีในการกำจัดหนอน หนอนสารเคมีและลดต้นทุน

๓.๒ เพิ่มผลผลิต กล้วยเป็นพืชที่มีข้อจำกัดในการปลูก เพราะผลผลิตที่สามารถเก็บเกี่ยวจะเท่ากับพื้นที่ปลูกนั้นๆ ไม่สามารถจะเพิ่มผลผลิตให้ขึ้นได้เหมือนกับพืชอื่น ๆ หากจะเพิ่มผลผลิต คือ ชักชวนเกษตรกรในพื้นที่เข้าร่วมสมาชิกแปลงใหญ่ของกลุ่มเรา

๓.๓ พัฒนาคุณภาพผลผลิต ผลิตกล้วยคุณภาพเยี่ยม เต็มแผ่น ผลิตจากเกษตรกรมีอาชีพด้วยความพึงพอใจ

๓.๔ การตลาด ต้องการเพิ่มช่องทางการตลาดให้มากขึ้น

๓.๕ การบริหารจัดการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงาน พร้อมทั้งแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน เพื่อช่วยต่อการบริหารจัดการของกลุ่ม เมื่อของความร่วมมือขอสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมสมาชิกก็ต้องให้ความร่วมมือ ทุกคนมีสิทธิในการออกความคิดเห็น

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ผู้จัดการและคณะกรรมการ ได้มีการปรึกษาหารือกันอยู่เป็นประจำ เพราะด้วยศาสนาอิสลาม ทุกวันศุกร์ จะต้องมีการละหมาดที่มัสยิด ทำให้ผู้จัดการแปลง คณะกรรมการ และสมาชิกได้พบปะกันเป็นประจำ แบบไม่เป็นทางการ และมีการแลกเปลี่ยนกัน

ประสานและสร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายเกี่ยวข้อง มีหน่วยงานภาคีเข้ามาให้การอบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆ สมาชิกก็ให้ความรู้มือเป็นอย่างดี เพื่อพัฒนาด้านต่างๆ ที่เป็นจุดอ่อนของกลุ่ม

๕. การสนับสนุน

การจัดหาทุนสนับสนุน ได้รับทุนสนับสนุนจาก กรมส่งเสริมการเกษตร และได้มีการจัดซื้อปัจจัยการผลิตของกลุ่ม และยังคงเหลือเป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม

สร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกในแปลงโดยได้รับการพัฒนาความรู้จากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) นางวาสนา ฤทธิเดช (ประธาน) และนายสมชาย เจ๊ะมะหะหมัด (รองประธาน) จะเข้าร่วมประชุม เชื่อมโยงการดำเนินงานของคณะกรรมการเครือข่ายแปลงใหญ่ และ ศพก. กรุงเทพมหานคร และระดับอำเภอ และถ่ายทอดความก้าวหน้าให้สมาชิกกลุ่มทราบทุกครั้งเมื่อมีการประชุมของกลุ่ม รวมทั้งได้มีการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้สมาชิกกลุ่มได้ทดลองและพัฒนา โดยมีแปลงของ นายสมชาย เจ๊ะมะหะหมัด เป็นแปลงเรียนรู้ต้นแบบ

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ลดต้นทุน รวมกันซื้อปุ๋ยเคมีพร้อมๆ กันจำนวนมากเพื่อให้ราคาในการซื้อปุ๋ยถูกลง ให้สารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา ใช้ป้องกันกำจัดโรคที่เกิดจากเชื้อรา และใช้สารสกัดสะเดากับสารบีทีในการกำจัดหนอน หนอนสารเคมี โดยช่วงแรกเราใช้แปลงเรียนรู้ของนายสมชายเจ๊ะมะหะหมัด เป็นแปลงทดลองก่อนเพื่อให้เห็นและให้สมาชิกทำตาม

๖.๒ เพิ่มผลผลิต ในทางปฏิบัติกล้วยไม่สามารถจะเพิ่มผลผลิตได้เพราะผลผลิตที่ได้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่ปลูก วิธีการเพิ่มผลผลิตของกลุ่ม คือ ชักชวนเกษตรกรในพื้นที่เข้าร่วมสมาชิกแปลงใหญ่ของกลุ่มเรา

๖.๓ พัฒนาคุณภาพผลผลิต สมาชิกกลุ่มทุกคนต้องควบคุมคุณภาพกล้วยโดยจะต้องพยายามให้แผ่นกล้วยที่เราจำหน่ายไปมีการปนของกล้วยวัชพืชให้น้อยที่สุด หรือไม่มี การแช่จะต้องได้อายุและเต็มแผ่นเพื่อรักษาคุณภาพของกลุ่มไว้

๖.๔. การตลาด ทางกลุ่มจะมีช่องทางการตลาดโดยมีการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง มีการจำหน่ายทาง facebook และมีเว็บไซต์ mingrass.com อีกทั้งเราได้มีการเห็นหน่วยงานราชการที่สามารถจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม เราได้มีการทำโปสเตอร์ในการประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานราชการ เพื่อให้หน่วยงานราชการทราบว่าหากท่านต้องการจะจัดสวนปูลูกกล้วยให้ท่านนึกถึงเราภายใต้สโลแกนที่ว่า “คิดถึงกล้วยสนามคิดถึงมินบุรี”

๖.๕ การบริหารจัดการ กลุ่มมีการบริหารจัดการตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไว้ และทำตามบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกการบริหารจัดการของกลุ่ม และเมื่อขอความร่วมมือของสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่นการประชุม สมาชิกก็ต้องให้ความร่วมมือ ทุกคนมีสิทธิในการออกความคิดเห็น

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ เศรษฐกิจ และสังคม เมื่อได้เข้าร่วมแปลงใหญ่แล้ว ได้รับการช่วยเหลือด้านต่างๆจากหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมวิชาการเกษตร เป็นต้น ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาปรับใช้ทำให้มีรายจ่ายลดลงรายได้เพิ่มมากขึ้น และสามารถเผยแพร่ให้ สมาชิกในกลุ่มและเพื่อนบ้านในระแวกใกล้เคียง

๗.๒ สิ่งแวดล้อม มีการนำสารชีวภัณฑ์เข้ามาปรับใช้ภายในแปลง เพื่อลดการใช้สารเคมี และช่วยลดต้นทุนการผลิต ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม

๗.๓ ความยั่งยืนของแปลงใหญ่ กลุ่มและสมาชิกได้ปรึกษาหารือ และหาอาชีพเสริมจากการผลิตหญ้าป้อนนาม เพื่อจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น เริ่มจากตอนแรก จะทำการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มแปลงใหญ่พะเนินบุรี โดยการปลูกพืชอาหารสัตว์ตามคันหญ้า แต่ก็ประสบปัญหาในเรื่องของแรงงาน เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่อายุมาก อีกทั้งเมื่อคิดการลงทุนกับกำไรที่หักแล้วจะได้ไม่คุ้มทุน จากนั้นก็ได้มีการส่งเสริมจากสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ร่วมกับกรมวิชาการเกษตร แนะนำให้ลองเพาะใบต่างเหรียญ เพื่อเป็นรายได้เสริม โดยการทดลองปลูกแต่ไม่เป็นผล เพราะคุณลักษณะของใบต่างเหรียญไม่เหมือนหญ้า จึงไม่เป็นผลสำเร็จ แต่ก็มีวางแผนกันต่อว่าหากใบต่างเหรียญปลูกไม่เหมือนหญ้า ไม่สามารถเพาะขายเป็นแผ่นได้ กลุ่มก็อาจจะทำการชำใส่ถุงและจำหน่าย

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

มีความอดทนอดกลั้น พอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่ย่อท้อต่อปัญหา มีความสุข และสนุกกับการทำเกษตร มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ตามสโลแกนของกลุ่มที่ว่า หญ้าคุณภาพเยี่ยม เต็มแผ่น และมีการผลิตจากเกษตรกรมืออาชีพด้วยความพิถีพิถัน “คิดถึงหญ้าสนาม คิดถึงมินบุรี” นอกจากนี้ ยังมีความมุ่งมั่นร่วมกันที่จะสานต่ออาชีพและอนุรักษ์อาชีพดั้งเดิมของมินบุรี

๙. ปัญหา อุปสรรค

- ๙.๑ ต้นทุนการผลิตสูง แก้ไขปัญหาโดย ใช้สารชีวภัณฑ์ ลดการใช้เคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิตภายในแปลง
- ๙.๒ คู่แข่งทางการค้า แก้ไขปัญหาโดย ผลิตหญ้าที่มีคุณภาพ เต็มแผ่น ไม่ปน รักษาคุณภาพ
- ๙.๓ น้ำเสีย ปรับสภาพน้ำและดินด้วยปูนมาร์ล/ปูนขาว

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

- ต้องการให้กลุ่มสามารถผลิตสินค้าและส่งให้กับผู้สั่งซื้อสินค้าโดยตรง ไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง
- เกิดความสามัคคีกันในกลุ่ม-
- ลดปัญหาการตัดราคาตัวเอง
- สามารถลดต้นทุนการผลิตได้
- มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น

๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

หน่วยงานราชการเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุน สมาชิกในแปลงใหญ่ต้องช่วยกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองก่อน และนำสิ่งต่างๆที่หน่วยงานภาครัฐเคยสนับสนุนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

แปลงใหญ่เตยหอม ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

อำเภอลองหลวง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการทำการเกษตรโดยมีข้าวเป็นพืชหลัก และเป็นพืชที่ถือว่าได้เปรียบกว่าพื้นที่อื่นในด้านการตลาด คือ อยู่ใกล้ตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศ เช่น ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไอยรา นอกจากนี้ยังมีศูนย์กระจายสินค้าของห้างสรรพสินค้าอีกหลายแห่ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ศักยภาพทางการตลาดในพื้นที่มีสูงมาก นอกจากข้าวแล้วยังสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอื่นได้ เกษตรกรในตำบลคลองสามจึงได้เห็นช่องทางและทำการศึกษาวางมีพืชชนิดใดที่สามารถปลูกได้และมีการตลาดที่ดี จึงปรับพื้นที่จากการทำนาเดิมบางส่วนหันมาทำเตยหอม ซึ่งเป็นพืชที่ลงทุนครั้งเดียวเก็บเกี่ยวได้หลายปี ราคาดี จำหน่ายได้หลายรูปแบบ และเริ่มขยายพืชที่ในการปลูกเตยหอมมากขึ้น

สำนักงานเกษตรอำเภอลองหลวง จึงได้จัดตั้งเป็นแปลงใหญ่เตยหอม ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในปี ๒๕๖๐ โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๔๐ ราย พื้นที่ ๓๒๐ ไร่ โดยพื้นที่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูก 5๑ เพื่อวางรูปแบบการบริหารจัดการโดยเน้นให้เกษตรกรร่วมกันบริหารจัดการภายในกลุ่มกันเอง และมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ

๒. สถานการณ์

ปัจจุบันแปลงใหญ่เตยหอม ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มและแบ่งโครงการการบริหารจัดการ ดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่เตยหอม ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ประธานแปลงใหญ่ รองประธานแปลงใหญ่ เลขานุการ เภรณญิก ประสัมพันธ์ การตลาด และคณะกรรมการ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ได้แก่ หน่อพันธุ์สำหรับซ่อม จากเดิม ๖,๐๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๕,๗๐๐ บาทต่อไร่ ปุ๋ยและสารชีวภัณฑ์กำจัดศัตรูพืช จาก ๓,๗๐๐ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๕๑๕ บาทต่อไร่

๓.๒ เพิ่มผลผลิต จากเดิม ๑๐,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี เป็น ๑๑,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

๓.๓ เพิ่มมูลค่าผลผลิต ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP แปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า

๓.๔ การบริหารจัดการ ร่วมกันบริหารจัดการการผลิต การรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต ส่งเสริมอาชีพเสริมรายได้

๓.๕ การตลาด เพิ่มช่องทางการจำหน่าย เพิ่มมูลค่าผลผลิต

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ ร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ต้นพันธุ์

๔.๒ เกษตรกรมีส่วนร่วมดำเนินการ ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การผลิตต้นพันธุ์ดี การแปรรูปเพิ่มมูลค่า การเพิ่มคุณภาพผลผลิตและการเพิ่มผลผลิต

๔.๓ จัดทำแปลงต้นแบบในการแปลงผลิตตามมาตรฐาน การผสมปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๔.๔ ร่วมกันจำหน่ายผลผลิต

๕. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๕.๑ กลุ่มมีการประชุมเพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๕.๒ เกษตรกรปรับเปลี่ยนทัศนคติรวมกลุ่มผลิต จำหน่าย โดยมีการพัฒนาคุณภาพ และเพิ่มช่องทางการตลาด

๖. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๖.๑ ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปจำหน่าย ตามความต้องการของผู้บริโภคในจังหวัด และภายนอก

๖.๒ ส่งเสริมให้กลุ่ม ทำเกษตรทฤษฎีใหม่หรือเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว

๗.แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๗.๑ สร้างความเชื่อมั่นให้กลุ่มและสมาชิกในพื้นที่แปลงใหญ่ตามแนวทางขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จได้แก่ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพผลผลิต และแปรรูปเพิ่มมูลค่าข้าวทำให้เกษตรกรลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่มขึ้นเกิดผลเป็นรูปธรรม

๗.๒ ให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการตลาด

๘. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๘.๑ การพัฒนากลุ่มต้องเกิดจากความต้องการของเกษตรกร จะทำให้สามารถพัฒนาได้บรรลุวัตถุประสงค์ เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างทั่วถึง

๘.๒ อยากรให้มีการบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยงาน เช่น เก็บข้อมูล ประชุม อบรม จะทำให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการเวลาในการทำงานได้

การถอดบทเรียนแปลงใหญ่ ไม้ดอกไม้ประดับ ตำบลสานตม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดเลย

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในอดีต สมาชิกกลุ่มประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง แต่ต้องเจอกับปัญหาหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องต้นทุนการผลิต แรงงาน การใช้สารเคมี โรคแมลงรบกวน ราคาที่ไม่แน่นอนของสินค้าทำให้สมาชิกกลุ่มต้องประสบปัญหาขาดทุน สมาชิกกลุ่มเลยมาผลิตต้นคริสต์มาส ซึ่งมีสมาชิกบางคนได้เข้าไปเป็นแรงงานและเรียนรู้ กับท่าน ดร.ระพี สาคริก ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่นำต้นคริสต์มาสมาปลูกที่อำเภอกุฉินารายณ์ ยังได้มีโอกาสไปเห็นตลาดของต้นคริสต์มาสและราคาที่จูงใจให้สมาชิกกลุ่มได้มาผลิตต้นคริสต์มาส กันมาจนถึงปัจจุบันแต่ก็ต่างคนต่างผลิต ต่างขาย ไม่สามารถต่อรองราคากับพ่อค้าได้

ในปี ๒๕๖๐ สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์ได้นำนโยบายระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานซึ่งเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตามนโยบายการตลาดนำการผลิต นำไปสู่การจัดการสินค้าเกษตรสู่สมดุระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรได้อย่างมั่นคงในอนาคต เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลสุขภาพชีวิต กลุ่มจึงได้จัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ไม้ดอกไม้ประดับตำบลสานตมขึ้น ตามระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

๒. สถานการณ์

กลุ่มแปลงใหญ่ไม้ดอกไม้ประดับตำบลสานตม จัดตั้งขึ้นใน ปี ๒๕๖๐ มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน ๕๓ ราย พื้นที่เพาะปลูก จำนวน ๑๘๕ ไร่ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๕๕ ราย มีพื้นที่เพาะปลูกจำนวน ๑๘๘ ไร่ ความเหมาะสมของพื้นที่ที่ตั้งอยู่ตามความเหมาะสมของเขตพื้นที่ (Zonning) So อยู่นอกเขตชลประทาน สมาชิกกลุ่มมีการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล จำนวน ๕๕ ราย พัฒนาเป็น Smart Farmer จำนวน ๕๓ ราย โดยมี นางสาวเกษรินทร์ แสงโสภา เป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ นางเสถียร ธัญญารักษ์ เป็นประธานแปลงใหญ่ จากการร่วมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ ทำให้กลุ่มมีการลดต้นทุนการผลิตได้จาก ต้นทุน ๗ บาทต่อถุง สามารถลดลงเหลือ ๖ บาทต่อถุง มีการกำหนดราคาร่วมกันทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งความสำเร็จนี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้มาช่วยเหลือทั้งปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ ระบบน้ำ ขุดเจาะบ่อบาดาล

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต กลุ่มมีเป้าหมายลดต้นทุนการผลิตจากปัจจุบันต้นทุน ๗ บาทต่อถุง ให้เหลือ ๖ บาทต่อถุง โดยรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ถุงพลาสติกดำ สารป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช จะได้ราคาถูกลงเนื่องจากการสั่งซื้อครั้งละมากๆ ผลิตสารชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการป้องกันกำจัดทดแทนการใช้สารเคมีได้แก่ เชื้อราไตรโคเดอร์มา เชื้อราบีเวอร์เรีย ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมีโดยการผสมปุ๋ยใช้เอง

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต กลุ่มมีเป้าหมายการเพิ่มผลผลิตโดยลดอัตราการตายของต้นคริสต์มาสต่อไร่ให้เหลือร้อยละ ๓ ดังนี้ การคัดเลือกและดูแลต้นพันธุ์ให้ปลอดโรคก่อนตัดชำ การวางต้นคริสต์มาสบนภาชนะหรือกระถางเพื่อไม่ให้ต้นคริสต์มาสสัมผัสกับพื้นดินช่วยป้องกันเชื้อโรค ถ่ายทอดเทคนิคการปลูกคริสต์มาสตามหลักวิชาการ เพื่อให้ต้นคริสต์มาสแข็งแรงปลอดโรคได้คุณภาพ

๓.๓ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต กลุ่มมีการเพิ่มมูลค่า โดยจำหน่ายสินค้าโดยการแบ่งเกรดสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตต้นคริสต์มาสให้หลากหลาย ผลผลิตต้นคริสต์มาสต้นเล็กโดยใส่กระถางพลาสติก ผลผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดและผู้บริโภค การเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์เช่นจากถุงพลาสติกดำมาเป็นใส่กระถางพลาสติก

๓.๔ การบริหารจัดการ กลุ่มมีการบริหารจัดการกลุ่มโดยการทำแผนธุรกิจในระดับกลุ่มและรายบุคคล กำหนดให้สมาชิกได้ปรับปรุงข้อมูลการทำแผนการผลิตทุกๆปี เพื่อให้เป็นปัจจุบัน การจัดหาปัจจัยการผลิตและการใช้เครื่องจักรกลร่วมกันกลุ่มมีเป้าหมายโดยการระดมทุนจากสมาชิกและหน่วยงานภาครัฐ จัดตั้งร้านค้าแปลงใหญ่

ตำบลสานตมเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตจำหน่ายให้กับสมาชิก การจัดการเงินทุนและทรัพยากรของกลุ่ม เมื่อมีผลกำไรจะแบ่งเข้ากลุ่ม ร้อยละ ๗๐ ใช้ในการบริหารจัดการร้อยละ ๒๕ และสาธารณประโยชน์ร้อยละ ๕

๓.๕ การตลาด กลุ่มมีเป้าหมายการตลาดโดยสร้างเพจ Facebook และกลุ่มไลน์แปลงใหญ่ตำบลสานตม เครือข่าย พ่อค้าทั้งในและนอกพื้นที่ ผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ แบ่งเกรดสินค้า และต่อราคา

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ไม้ดอกไม้ประดับ ตำบลสานตม มีกลไกขับเคลื่อนโดยใช้ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หลัก และ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เครือข่าย ร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐในการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ศพก. นับว่าเป็นกลไกหลักที่ใช้เป็นต้นแบบในการศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรในพื้นที่ โดยศพก. เป็นการดำเนินงานร่วมกันของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการพัฒนา ศพก. ภายใต้หลักคิด “เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเองจึงจะเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน” ดังนั้น ศพก. จึงเป็นศูนย์ของเกษตรกรและชุมชนในระดับอำเภอ มีการดำเนินงานที่สำคัญคือ ๑) การพัฒนาศักยภาพของ ศพก. ให้พร้อมที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒) การให้บริการต่างๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรแก่เกษตรกรและชุมชน และ ๓) การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของเกษตรกรตามแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ในพื้นที่ โดยมี ศพก. เป็นหลักในการดำเนินงานและมีศูนย์เรียนรู้หรือจุดเรียนรู้อื่นๆ ที่เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะทาง เช่น ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ ฯลฯ เป็นเครือข่ายในการเสริมหนุนกระบวนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์และครอบคลุมหลากหลายสาขาทางการเกษตร และตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ซึ่งภาคราชการจะต้องเข้าไปร่วมดำเนินการในลักษณะการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้ ศพก. สามารถปฏิบัติงานได้และมีความเข้มแข็ง รวมถึงการประสานเชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และชุมชน ตามแนวทางประชารัฐ

๕. การสนับสนุน

ในปี ๒๕๖๑ กลุ่มแปลงใหญ่ไม้ดอกไม้ประดับตำบลสานตมได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตงบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท จากงบประมาณพัฒนาศักยภาพการผลิตภาคการเกษตรโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๑ และได้รับการสนับสนุนการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลจำนวน ๑๕ บ่อ งบประมาณจากกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ ด้านลดต้นทุนปัจจุบันกลุ่มสามารถลดต้นทุน ต่อถุง จาก ๙ บาท เหลือ ๗ บาท และในอนาคตกลุ่มตั้งเป้าจะลดต้นทุน ต่อถุงให้เหลือ ๖ บาท ซึ่งกลุ่มลดต้นทุนได้จากการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต และการใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต กลุ่มสามารถลดอัตราการตายจากโรคราคราเนาโคนเนาได้ โดยการนำเทคโนโลยีการอบดินมาใช้ร่วมกับเชื้อราไตรโคเดอร์มา ช่วยลดอัตราการตายถึง ร้อยละ ๙๐

๖.๓ เพิ่มมูลค่าสินค้า กลุ่มสามารถเพิ่มมูลค่าได้จาก การผลิตคริสต์มาสสีชมพู และการทำคริสต์มาสต้นเล็ก และการแบ่งเกรดสินค้า

๖.๔ การบริหารจัดการ กลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้นเพราะสมาชิกมีแผนการผลิตรายบุคคลเพื่อวางแผนการผลิต มีการลดต้นทุนการผลิตจากการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต มีการระดมทุนจากสมาชิกกลุ่ม

๖.๕ การตลาด กลุ่มมีการกำหนดราคาสินค้าร่วมกันทำให้ได้ราคาสินค้าที่สมาชิกพอใจ ช่วยกันขาย โดยผ่าน application line

๗. ผลที่เกิดขึ้น

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตมีอัตราการตายลดน้อยลงจึงมีสินค้าจำหน่ายมากขึ้นจากการนำเทคโนโลยีการอบดินมาใช้ร่วมกับเชื้อราไตรโคเดอร์ม่า

๗.๒ ด้านสังคม จากการร่วมกลุ่มทำให้สมาชิกมีโอกาสได้ประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันไม่ได้ต่างคนต่างทำ แต่ปัจจุบัน สมาชิกทุกคนร่วมกันผลิต ร่วมกันวางแผน ร่วมกันขาย ร่วมกันกำหนดราคาทำให้กลุ่มเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าเอง

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม มีการลดการใช้สารเคมี ลดปริมาณถุงพลาสติก โดยการเปลี่ยนการผลิตแบบเดิมเป็นแบบใหม่โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาปรับใช้ ผลิตตามแผนธุรกิจรายแปลง

๘. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ สินค้ามีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดมีการผลิตที่หลากหลาย ตลาดนำการผลิต

๘.๒ ความเข้มแข็งของกลุ่มมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการ มีกฎระเบียบกลุ่ม มีการระดมทุน มีการพัฒนาต่อยอดสินค้าและสร้างคุณภาพสินค้าให้มีคุณภาพอยู่เสมอ

๘.๓ ความสามารถและความพร้อมของผู้จัดการแปลง/ประธานแปลงใหญ่ในการบริหารงานในอนาคตผู้จัดการแปลง/ประธานแปลงใหญ่ เป็นผู้มีความรู้และเสียสละมีทัศนคติที่ดีที่จะพัฒนากลุ่มให้เป็นเลิศเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาชีพให้กับสมาชิกกลุ่มทั้งเป็นที่เคารพของสมาชิกภายในกลุ่มด้วย

๘.๔ มีตลาดซื้อขายที่แน่นอนเพราะมีลูกค้าประจำที่ซื้อ ขยายกันมาหลายปีที่ไว้วางใจในคุณภาพสินค้าของกลุ่มและการสร้างเพจ Facebook และสร้างกลุ่มไลน์แปลงใหญ่ตำบลสามัคคี เครือข่าย พ่อค้าทั้งในและนอกพื้นที่

๘.๕ การได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการเอกชน

๙. แผนการพัฒนากลุ่ม

๙.๑ ด้านการลดต้นทุนการผลิต กลุ่มมีเป้าหมายโดยการระดมทุนจากสมาชิกและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อจัดตั้งร้านค้าแปลงใหญ่ตำบลสามัคคีเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตจำหน่ายให้กับสมาชิก

๙.๒ ด้านการเพิ่มมูลค่า กลุ่มได้รับการคัดเลือกจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยที่จะมาถ่ายทอดความรู้พร้อมสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เทคโนโลยีการผลิต การทำกระถาง การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การบรรจุภัณฑ์ กลุ่มสามารถนำความรู้และเทคโนโลยีที่ได้มาต่อยอดและพัฒนาสินค้าของกลุ่มให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มในอนาคต

๙.๓ ด้านการตลาด กลุ่มมีเป้าหมายที่จะพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานระดับสากลเพื่อจะสร้างตลาดให้ได้ทั้งในและนอกประเทศ

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

การพัฒนาบุคคล ทั้งผู้จัดการแปลงและประธานกลุ่มเพื่อให้ความพร้อมที่จะพัฒนากลุ่มให้ก้าวต่อไปในวันข้างหน้าด้วยกลุ่มเอง

แปลงใหญ่ปศุสัตว์ ประมง แมลงเศรษฐกิจ หม่อนไหม และอื่นๆ

รหัส แปลง	จังหวัด	ชื่อแปลงใหญ่	เกรด
๑๐๔๐	ยะลา	กลุ่มเลี้ยงแพะแปลงใหญ่บันนังสตา อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา	AA
๗๘๓	พัทลุง	แปลงใหญ่ฝั้งโพรง ตำบลปันแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง	AA
๑๒๙๑	สงขลา	วิสาหกิจชุมชนฝั้งโพรงแปลงใหญ่ ตำบลโคกม่วง อำเภอดงหยอง จังหวัดสงขลา	BA
๑๓๒๐	มุกดาหาร	แปลงใหญ่รังไหมกกแดง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	AA
๕๒๓๑	สมุทรสาคร	แปลงใหญ่เกลือทะเล หมู่ที่ ๙ ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัด สมุทรสาคร	BB

แปลงใหญ่กลุ่มเลี้ยงแพะแปลงใหญ่บันนังสตา อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

นายมะสุกรี มะแตหะ ประธานกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่และสมาชิกกลุ่มเล่าว่า แต่เดิมเมื่อประมาณ ๑๕ ปีที่ผ่านมา ในพื้นที่ตำบลบันนังสตา เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ปลูกยางพารา รองลงมาเป็นไม้ผล และบางคนรับจ้างกรีดยาง ปัจจุบันราคายางพาราไม่ค่อยดีเกษตรกรจึงหันมาหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ในสวนยางพารา โดยการเลี้ยงแพะขึ้นมาเป็นแพะพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากเลี้ยงง่าย ดูแลไม่ยาก ในลักษณะการเลี้ยงปล่อยในสวนยางพาราและแปลงไม้ผล โดยสินค้าแพะสามารถทำรายได้ให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น เดิมเกษตรกรต่างคนต่างเลี้ยงต่างคนต่างขาย โดยการผลิตแทบจะไม่มีความรู้ทางวิชาการมากนัก ประธานกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่แพะ เล่าว่าในสมัยก่อน ตนเองประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นหลัก เวลาว่างที่เหลือจากการกรีดยาง ก็ลองมาเลี้ยงแพะพันธุ์พื้นเมือง ทำให้ได้เรียนรู้สะสมประสบการณ์ องค์ความรู้ และเทคนิค เช่น การขยายพันธุ์แพะ การดูแลรักษาเมื่อเป็นโรคต่างๆ การให้น้ำ ให้อาหารแพะ เมื่อมีองค์ความรู้มากพอแล้วจึงตัดสินใจซื้อพันธุ์แพะมาเลี้ยงเพิ่มและเกษตรกรทั่วไปเริ่มมีการเลี้ยงแพะเพิ่มมากขึ้น

ในปี ๒๕๕๙ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดยะลา และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอบันนังสตา ได้คัดเลือก นายมะสุกรี มะแตหะ เป็นประธานกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการเลี้ยงแพะเชิงพาณิชย์ ทำให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วภายในจังหวัด จนทำให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามาศึกษาและให้การสนับสนุนกาดำเนินงาน

ในปี ๒๕๖๐ กลุ่มจึงได้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีปศุสัตว์อำเภอบันนังสตา เป็นผู้ให้คำแนะนำในการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว และดำเนินงานโครงการมาจนถึงปี ๒๕๖๒ จนได้เป็นแปลงใหญ่แพะที่สามารถเป็นจุดเรียนรู้ให้เกษตรกรทั่วไปเข้ามาเรียนรู้

๒. สถานการณ์

กลุ่มเลี้ยงแพะแปลงใหญ่บันนังสตา อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา มีการรวบรวมเกษตรกรสมาชิก จำนวน ๔๑ ราย พื้นที่ดำเนินการ ๘๐ ไร่ จำนวน ๑,๒๕๗ ตัว เกษตรกรสมาชิกพัฒนาเป็น Smart Farmer จำนวน ๔๑ คน ได้ผลักดันให้สมาชิกเลี้ยงในระบบฟาร์มตามมาตรฐาน เช่น ฟาร์มที่มีระบบการเลี้ยงและการป้องกันโรคที่ดี (Good Farming Management) หรือการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) จำนวน ๓ คน และมีการทดสอบโรคๆ ที่สำคัญเป็นประจำจะทำให้สัตว์ปลอดโรคผู้บริโภคมีความมั่นใจในสินค้าและผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๑ กลุ่ม

ผลผลิตรวมต่อปี จำนวน ๖,๐๐๐ กิโลกรัม ต้นทุนการผลิต ๖๕ บาทต่อกิโลกรัม มีพ่อค้าหลายรายมารับซื้อแพะที่กลุ่มและจากสมาชิก นำไปขายทั้งต่างจังหวัดและต่างประเทศ

๓. เป้าหมายในการดำเนินงาน

๓.๑ การลดต้นทุนการผลิต ต้นทุนการผลิตลดลงร้อยละ ๑๐.๗ จากเดิม ๖๕ บาทต่อกิโลกรัม เป็น ๕๘ บาทต่อกิโลกรัม โดยสั่งซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์จากแหล่งผลิตในปริมาณมากสำหรับให้กับสมาชิกทำให้ราคาถูกว่าราคา ในท้องตลาด ผสมอาหารสัตว์ตามสูตรต่างๆ ทดแทนการซื้ออาหารสำเร็จรูป และปลูกพืชอาหารสัตว์ที่ให้คุณค่าทางอาหารสูงและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

๓.๒ การเพิ่มผลผลิต ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๖ จากเดิม ๑๒๐ บาทต่อกิโลกรัม เป็น ๑๓๐ บาทต่อกิโลกรัม โดยปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์แพะ ใช้พ่อ แม่พันธุ์ที่ได้รับการรับรองสายพันธุ์มาปรับปรุงพันธุ์ให้กับแพะของสมาชิก พัฒนาสูตรอาหารแพะ เพื่อให้สัตว์ให้ผลผลิตสูงสุดตามความสามารถที่มีอยู่ ปรับปรุงระบบการให้น้ำแปลงหญ้าให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปี เพิ่มทักษะและความรู้การเลี้ยงแพะโดยการฝึกอบรม และศึกษาดูงาน

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพ มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ เกษตรกรปฏิบัติตาม และพัฒนาไปสู่มาตรฐานการผลิตเกษตรที่ดีและเหมาะสม GAP รับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด มีการทดสอบโรคต่างๆ ที่สำคัญเป็นประจำจะทำให้สัตว์ปลอดโรคผู้บริโภคมีความมั่นใจในสินค้าและผลิตภัณฑ์ โดยผลผลิตมีคุณภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๐ มีแปลงเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ๒ แปลง ได้แก่ นายอับดุลกอเดร์ เจ๊ะแวกูนิง ตั้งที่หมู่ ๑ ตำบลเขื่อนบางลางและนายมะสุกรี มะแตหะ ตั้งที่หมู่ที่ ๑ ตำบลบันนังสตา ให้สมาชิกเข้ามาศึกษาเรียนรู้ มีการปลูกหญ้าเนเปียปากช่อง การทำอาหารขึ้น ตั้งที่หมู่ ๑ ตำบลเขื่อนบางลาง

๓.๔ การตลาด สามารถรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกส่งตลาดผู้บริโภคโดยตรง และพัฒนาสินค้าให้มีความเป็นสากลเพิ่มปริมาณให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค โดยกลุ่มสามารถกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน ซึ่งในปีที่ผ่านมาราคาเนื้อแพะเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๗๕ – ๑๙๐ บาทต่อกิโลกรัม มีการเชื่อมโยงการตลาด/การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า โดยการแปรรูป เช่น เนื้อแพะแช่แข็ง แพะเส้น ข้าวหมกแพะสามารถจำหน่ายผ่านตลาดออนไลน์ facebook ส่งจำหน่ายทั่วประเทศโดยทางไปรษณีย์ และมีหน่วยงานภาคีเข้ามาเชื่อมโยงการตลาด เช่น พาณิชยจังหวัด สหกรณ์จังหวัด

๓.๕ การบริหารจัดการ มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง โดยประธานแปลงใหญ่และคณะกรรมการมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเลี้ยงแพะคุณภาพ สามารถเข้ามาศึกษาได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๑,๑๑๑,๐๐๐ บาท เพื่อจัดซื้อวัสดุในการทำแปลงหญ้า

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนกระบวนการทำงานแปลงใหญ่ เป็นการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นทีมงานบริหารจัดการแปลงใหญ่ เป็น ๔ ทีมประกอบด้วย คณะทำงานด้านการตลาด สหกรณ์จังหวัดและพาณิชยจังหวัด เป็นผู้ดูแลหลัก คณะทำงานด้านการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต ปศุสัตว์จังหวัด เป็นผู้ดูแลหลัก คณะทำงานบริหารจัดการ เกษตรและสหกรณ์จังหวัด เป็นผู้ดูแลหลัก และคณะทำงานทีมผู้จัดการแปลง ปศุสัตว์อำเภอบันนังสตา (ผู้จัดการแปลง) เป็นผู้ดูแลหลัก

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่แพะ มีแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ ศูนย์เรียนรู้เลี้ยงแพะบ้านเขื่อนบางลางหมู่ ที่ ๑ ตำบลเขื่อนบางลาง และสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง ศูนย์เรียนรู้แปลงใหญ่แพะบันนังสตา มีประธานศูนย์ คือ นายมะสุกรี มะเตหะ เป็นวิทยากรประจำศูนย์ ให้ความรู้แก่สมาชิกในเรื่อง การขยายพันธุ์แพะ การดูแลรักษาโรค การจัดการอาหาร การแปรรูปเนื้อแพะ การจัดการตลาดแพะ เพื่อส่งของ ทำให้สมาชิกได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ โดยมีหน่วยงานต่างๆ ได้นำความรู้และปัจจัยการผลิตมาสนับสนุนแก่สมาชิกสมาชิกแปลงใหญ่เอง ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ จะถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกคนอื่นๆ โดยการพูดคุย พบปะ และไปทำให้ดูถึงในแปลงแพะ แปลงเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จำนวน ๒ แปลงให้สมาชิกได้เข้าไปเรียนรู้ การเลี้ยงแพะให้ผลผลิตมีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ

แนวทางการดำเนินงาน แบ่งเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ต้นน้ำ จะดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงแพะที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อกิโลกรัม เนื่องจากพื้นที่อำเภอบันนังสตา เป็นพื้นที่ภูเขาสลับกับที่ราบซึ่งทำให้มีปริมาณพื้นที่จำกัด ไม่สามารถขยายพื้นที่การเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้น โดยพัฒนากระบวนการเลี้ยงแพะ เช่น การดูแลรักษาโรคต่างๆ การจัดการอาหาร การเพิ่มเนื้อที่ปลูกหญ้า กลางน้ำ ดำเนินการพัฒนาสินค้าเนื้อแพะ ให้เป็น Smart Product โดยการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ตั้งแต่การให้อาหาร กระบวนการจัดการโรค โดยสำรวจและเฝ้าระวังโรคที่จะเข้าทำลายแพะ และปลายน้ำ ดำเนินการพัฒนาด้านการตลาด เพื่อได้รับการยอมรับของตลาด ทั้งต่างประเทศและตลาดในประเทศ โดยส่งเสริมการตลาด เช่น

๕. การสนับสนุน

- ๕.๑ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด บริหารจัดการแปลงใหญ่ การพัฒนาคุณภาพ
- ๕.๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer พัฒนาศักยภาพเกษตรกร
- ๕.๓ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด ติดตามให้คำแนะนำการทำบัญชีต้นทุนอาชีพ
- ๕.๔ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด การรวมกลุ่มสหกรณ์ การเชื่อมโยงตลาด
- ๕.๕ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด การประชาสัมพันธ์แปลงใหญ่ผ่านสื่อ
- ๕.๖ พาณิชยจังหวัด สนับสนุนการจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิต

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การลดต้นทุนการผลิต กลุ่มสามารถลดต้นทุนการผลิตในการเลี้ยงแพะ จากเดิม ๖๕ บาทต่อกิโลกรัม คงเหลือ ๕๘ บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนการผลิตลดลง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗ โดยการสั่งซื้อวัตถุดิบอาหารแพะรวมกัน ผสมอาหารแพะตามสูตรต่างๆ แทนการซื้อสำเร็จรูป ปลูกพืชอาหารสัตว์ที่ให้คุณค่าทางอาหารสูง

๖.๒ การเพิ่มผลผลิต กลุ่มสามารถเพิ่มผลผลิตเนื้อแพะ จากเดิม ๑๒๐ กิโลกรัมต่อตัว เป็น ๑๓๐ กิโลกรัมต่อตัว ผลผลิตเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๗.๖ โดยปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ให้ผลผลิตสูง พัฒนาสูตรอาหารสัตว์เพื่อให้สัตว์ให้ผลผลิตสูงสุด ขยายพื้นที่ปลูกหญ้า และปรับปรุงระบบการให้น้ำภายในแปลงหญ้า ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปี

๖.๓ การเพิ่มมูลค่า โดยการอบรมพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรดีและเหมาะสม GAP เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิต เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบรับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด อบรมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า

๖.๔ การตลาด เกษตรกรรวมกลุ่มจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๑ กลุ่ม ได้ทำการประชาสัมพันธ์สินค้า และผลิตภัณฑ์ให้กว้างขวาง สร้างเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันเพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินธุรกิจร่วมกันไม่ขัดแย้งกัน ตั้งราคาสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมไม่เอาเปรียบผู้บริโภค รักษาคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ให้สม่ำเสมอทำให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในมาตรฐานการผลิตโดยมีใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยืนยันคุณภาพ

๖.๕ การบริหารจัดการ บริหารจัดการกลุ่มโดยคณะกรรมการดำเนินงานและคณะกรรมการผู้ตรวจสอบ ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ประชุมกลุ่มเป็นประจำเพื่อทบทวนการดำเนินงานและปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และผู้จัดการแปลงคอยควบคุมกำกับดูแลคณะกรรมการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

๗. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๗.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมีต่างๆ ในกระบวนการผลิตสินค้าทำให้ระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

๗.๒ ด้านสุขภาพ สุขภาพแข็งแรงขึ้น จากการลดการใช้สารเคมี ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน

๗.๓ ด้านสังคม เกษตรกรได้รู้จักกันจากการมาร่วมประชุม และหลังจากนั้นจะมีการสนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในวงเล็กๆ มีการแนะนำเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ทำให้เกิดเครือข่ายเป็นวงกว้างจนถึงเครือข่ายในต่างจังหวัด ในการขอคำชี้แนะ เทคนิคในการเลี้ยงแพะ

๗.๔ ด้านเศรษฐกิจ รูปหลักวิธีลดต้นทุนการผลิต และหลักการเพิ่มผลผลิต ทำให้เป็นที่รู้จักของตลาด ตลาดเข้ามาหาเอง

๘. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

๘.๑ ผู้จัดการแปลง เข้าใจ เข้าถึง รู้จักพื้นที่ และไม่เปลี่ยนผู้จัดการบ่อย จนงานไม่ต่อเนื่อง

๘.๒ ศูนย์เรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเลี้ยงแพะอย่างครบวงจร ทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของสมาชิกและเกษตรกรทั่วไป

๘.๓ เกษตรกร มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและเต็มใจถ่ายทอดปรารถนาให้เกษตรกรท่านอื่นประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับตนเอง

๙. ปัญหาอุปสรรค

๙.๑ เกษตรกรแปลงใหญ่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และเลี้ยงแบบปล่อยหากินเอง

๙.๒ สินค้าของกลุ่มยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด จึงทำให้ไม่สามารถทำสัญญาซื้อขายได้ ผลผลิต/สินค้าเกือบทั้งหมดจำหน่ายให้ผู้บริโภคในพื้นที่ ยังไม่เพียงพอต่อการส่งออก

๑๐. แผนการพัฒนากลุ่มที่ได้วางไว้

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่แพะ ตำบลบันนังสตา มีแผนที่จะนำการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ ที่มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการผลิตต่างๆ ได้ศึกษาถึงบริบทสภาพแวดล้อมในพื้นที่นั้นๆ ก่อน จึงมีความเหมาะสมกับพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีความเชื่อมั่นในระบบการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

๑๑. ข้อเสนอแนะ

- ๑๑.๑ ควรเลี้ยงแพะแบบประณีต (intensive farm) ทำให้สมาชิกใช้เวลาในการเลี้ยงแพะอย่างคุ้มค่า
- ๑๑.๒ ควรพัฒนาสินค้าให้มีความเป็นสากลและเพิ่มปริมาณสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค
- ๑๑.๓ ควรร่วมกันซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์เพื่อผสมให้เองภายในกลุ่ม

แปลงใหญ่ฝ้ายโพรง ตำบลปันแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

พื้นที่ตำบลปันแต มีการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยมีพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มซึ่งเกษตรกร ใช้เป็นพื้นที่ในการทำนา ทั้งนาปีและนาปรัง และพื้นที่ที่มีการปรับเปลี่ยนสภาพมาปลูกยางพารา รวมถึงปาล์มน้ำมัน ตามสภาพเศรษฐกิจในแต่ละช่วง จนทำให้เกษตรกรมีการทำการเกษตรในลักษณะพืชเชิงเดี่ยว ประสบปัญหาทางด้านราคา เกษตรกรผู้ปลูกพืชชนิดนั้น ๆ ก็จะได้รับผลกระทบทางด้านรายได้ตามไปด้วย จนเกษตรกรในพื้นที่ต้องหาอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมให้ครอบครัว ตามความถนัดและความเหมาะสมทางด้านพื้นที่ของแต่ละคน

นายวีระพล ห้วนแจ่ม เกษตรกรผู้นำ ซึ่งออกจากงานประจำในขณะนั้น ย้ายครอบครัวกลับภูมิลำเนา เพื่อมาทำการเกษตรที่บ้าน ในพื้นที่ หมู่ ๑๑ ตำบลปันแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยนำความรู้เดิมด้านการเลี้ยงผึ้งจากการทำงานวิจัยผึ้ง มาทดลองใช้ในพื้นที่หมู่ ๑๑ ตำบลปันแต และพื้นที่ข้างเคียงจนเห็นผลเป็นที่น่าพอใจ และสร้างรายได้ให้ตนเอง จึงได้มีการขยายไปสู่เกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรผู้สนใจโดยรอบ เข้าศึกษาเรียนรู้ การเลี้ยงผึ้ง ตลอดไปถึงการนำสายพันธุ์ผึ้งที่เหมาะสมกับพื้นที่มาทำการศึกษาเพิ่มเติม เมื่อได้พันธุ์ผึ้ง และพันธุ์ชันโรง ที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ จึงได้ขยายให้กับเกษตรกรผู้สนใจได้นำไปเลี้ยงต่อ จนสร้างรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยงอย่างเป็นที่น่าพอใจ จนมีการรวมกลุ่มกันมาเรื่อย ๆ และมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เมื่อปี ๒๕๕๙ และเมื่อปี ๒๕๖๐ สำนักงานเกษตรอำเภอกวนขนุน จึงได้ส่งเสริมให้กลุ่มทำการจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ ภายใต้กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มในลักษณะแปลงใหญ่ ซึ่งทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนโยบายที่จะส่งเสริมการทำการเกษตรในลักษณะกลุ่มเกษตรกร รวมไปถึงส่งเสริมภาคการตลาด การสร้างมาตรฐาน แปรณดีสินค้าผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อรองรับเข้าสู่ระบบการส่งเสริมภาคการเกษตรต่อไป

๒. สถานการณ์สมาชิก

จากเดิม ๓๐ ราย ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๕๐ ราย พื้นที่ครอบคลุม ๒๔๗ ไร่ จำนวนรังผึ้งปัจจุบันมีมากกว่า ๑,๕๐๐ รัง และยังมีการเพิ่มพื้นที่และจำนวนรังผึ้งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากเครือข่ายผู้เลี้ยงผึ้ง ที่เข้ามาศึกษาดูงานและผู้สนใจ ที่นำไปต่อยอดในพื้นที่ตนเอง ปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม มีทั้งในส่วนของน้ำผึ้งดิบ และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำผึ้งเป็นสินค้าอุปโภค บริโภคต่าง ๆ รวมไปถึงในส่วนของส่วนผสมในเครื่องสำอางค์ และผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอื่นๆ

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากการเลี้ยงผึ้ง มีต้นทุนหลักๆ เพียงในส่วนของรังผึ้งและวัสดุอุปกรณ์ การติดตั้งรังเพียงช่วงแรกเท่านั้น การลดต้นทุนในปีหลังๆ จึงยังไม่เห็นภาพที่ชัดเจนมากนัก โดยจะเน้นไปที่ การเพิ่มผลผลิต การแปรรูปผลผลิตเพิ่มมูลค่าและการพัฒนาคุณภาพ เป็นหลัก

๓.๒ เพิ่มผลผลิต เพิ่มผลผลิต ๑๐ กิโลกรัมต่อรังต่อปี ให้ได้ผลผลิตเป็น ๑๕ กิโลกรัมต่อรังต่อปี

๓.๓ เพิ่มคุณภาพ เป้าหมายยกระดับคุณภาพผลผลิต ที่ได้จากผึ้งให้ได้คุณภาพ หรือเกิดของเสียจากผลผลิตน้อยที่สุด โดยดูจากคุณภาพน้ำผึ้งจากสมาชิกที่รวบรวมเข้ามาที่กลุ่ม ในส่วนของสีน้ำผึ้ง ปริมาณน้ำผึ้ง แต่ละช่วง ความชื้นในน้ำผึ้ง สิ่งเจือปน และอื่นๆ ตามมาตรฐานน้ำผึ้งสากล และเป็นที่ยอมรับของประเทศปลายทาง หรือกลุ่มลูกค้าภายในประเทศ เพิ่มขึ้นจากเดิม ไม่ต่ำกว่า ๒๐ เปอร์เซ็นต์ของเมื่อปีที่ผ่านมา

๓.๔ การตลาด ทุกปีกลุ่มดำเนินการคาดการณ์ปริมาณผลผลิตในแต่ละช่วง เพื่อเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการเรื่องการตลาด การจัดการความพร้อม เช่น การจัดเตรียมบรรจุภัณฑ์ การจัดหาตลาด การขนส่ง ส่งข้อมูลการประมาณการไปยังเครือข่ายต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์การตลาดในอนาคต เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตของสมาชิกกลุ่มให้ปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อีกทั้งยังต้องเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและมีผู้สนใจ เช่น ช่องทาง facebook line

เพื่อเชื่อมโยงการตลาด เพิ่มช่องทางการจำหน่าย เช่น ตลาดออนไลน์ การทำสัญญาข้อตกลงมาตรฐานของกรรมการค้าภายใน เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคภายในประเทศและภายนอกเพิ่มขึ้น

๓.๕ การบริหารจัดการ กำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลง ข้อบังคับการอยู่ร่วมกัน เช่น หากสมาชิกท่านใดขาดการประชุมติดต่อกัน ๓ ครั้งติดต่อกันในที่ประชุม ให้ขาดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มในปีนั้นหรือดุลยพินิจของคณะกรรมการ น้ำผึ้งที่นำมาเข้ากลุ่มจะต้องไม่มีการเจตนาเจอปน หากสมาชิกจงใจทำให้เกิดปัญหากับกลุ่มทางคณะกรรมการได้กล่าวตักเตือน หากมีครั้งต่อไปจะประกาศรายชื่อต่อที่สาธารณะเพื่อตัดออกจากการเป็นสมาชิก ห้ามมิให้สมาชิกรับน้ำผึ้งจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมจำหน่ายให้กับกลุ่ม

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ฝ่ายการผลิตและฝ่ายการตลาด สมาชิกที่ผลิตน้ำผึ้งได้นำน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์จากผึ้งมาจำหน่ายที่กลุ่ม ฝ่ายการตลาดก็จะนำผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกรวมจำหน่ายที่กลุ่ม ออกบูธแสดงสินค้าเนื่องในงานต่าง ๆ และจำหน่ายออนไลน์ทางเพจ และ LINE

๕. การสนับสนุน

๕.๑ โครงการ ๙๑๐๑ ตามรอยเท้าพ่อภายใต้ร่มพระบารมี งบประมาณ ๑.๒๕ ล้านบาท

๕.๒ โครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง กรมส่งเสริมการเกษตร

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

ผลสำเร็จการดำเนินงานแปลงใหญ่ผึ้ง ตำบลปันแต มีพื้นที่ดำเนินการโดยประมาณ ๒๔๗ ไร่ จำนวนสมาชิกแปลงใหญ่ ๕๐ ราย จำนวนรังผึ้ง ๑,๕๐๐ รัง เป้าหมายหลัก คือ ให้สมาชิกมีรายได้จากการจำหน่ายน้ำผึ้งเพิ่มเติมจากปีที่ผ่านมาและยกระดับความเป็นอยู่ในครอบครัวให้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง มีรายได้ในครอบครัวเพิ่มขึ้น ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ในปีการผลิต ๒๕๖๓

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรร

๗.๑ ลดต้นทุนการผลิต เป้าหมาย ลดต้นทุนการผลิตในส่วนของการผลิตรังให้ลดลง รังละ ๕๐ บาท

๗.๒ เพิ่มผลผลิต เพิ่มผลผลิตจาก ๑๐ กิโลกรัมต่อรังต่อปี ให้เป็น ๑๕ กิโลกรัมต่อรังต่อปี

๗.๓ เพิ่มคุณภาพ เป้าหมายยกระดับคุณภาพผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐

๘. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

กลุ่มมีการสนับสนุนให้ทายาทของสมาชิกและเปิดรับสมาชิกรุ่นใหม่ เข้ามาศึกษาเรียนรู้ระบบการทำงานของกลุ่ม เพื่อสืบทอดและสืบสานความรู้ ส่งต่อสู่การเกษตรในรุ่นต่อไป มีการวางแผนการศึกษาเรียนรู้เรื่องของการเลี้ยงผึ้งสู่สถานศึกษา รองรับการศึกษาดูงานจากหลายๆ หน่วยงาน เปิดโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงผึ้ง และเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงการเปิดโอกาสให้สมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนาเป็นเกษตรกรต้นแบบรุ่นใหม่ของกลุ่ม

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๙.๑ พัฒนาลินค้าและผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตามความต้องการของผู้บริโภคให้มากขึ้น

๙.๒ พัฒนาคุณภาพน้ำผึ้ง ในส่วนของความชื้น และสิ่งเจอปน

๙.๓ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านระบบออนไลน์ มากขึ้น ทั้งในและนอกประเทศ

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๑๐.๑ ปัญหาอุปสรรค

๑๐.๑.๑ สถานการณ์การระบาดโรค Covid-๑๙ มีผลต่อการส่งออกของ ผลิตภัณฑ์กลุ่ม

๑๐.๑.๒ ปริมาณน้ำฝนในพื้นที่บางช่วง ที่ส่งผลต่อความชื้นของน้ำผึ้ง

๑๐.๑.๓ นโยบายภาครัฐไม่ต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของแต่ละรัฐบาล

๑๐.๒ ข้อเสนอแนะ

นโยบายภาครัฐ ต้องมีความต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และการตลาด
ในแต่ละช่วง รวมไปถึงส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตรสู่ปลายทาง

วิสาหกิจชุมชนฝั้งโพรงแปลงใหญ่ ตำบลโคกม่วง อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

เกษตรกรในอำเภอลองหอยโข่ง ส่วนใหญ่ปลูกยางพาราเป็นหลัก นิยมปลูกเป็นพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งหลายปีที่ผ่านมาพบว่ายางพารามีราคาต่ำมาก ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากมีรายได้ลดลง ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย จนเมื่อมีโอกาสได้รับการถ่ายทอดความรู้ในโครงการขยายผลฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ เรื่องการเลี้ยงฝั้ง ซึ่งเกษตรกรได้เรียนรู้กระบวนการเลี้ยงฝั้งตามหลักวิชาการ และประโยชน์จากการเลี้ยงฝั้ง ทำให้เกษตรกรนำแนวคิดความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ สร้างอาชีพจนทำให้อำเภอลองหอยโข่งมีผู้เลี้ยงฝั้งเป็นจำนวนมาก มีการพัฒนาต่อยอดจนจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ฝั้งโพรง และวิสาหกิจชุมชนตามลำดับ อีกทั้งสมาชิกกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนเป็นปลูกพืชแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มรายได้ และเป็นแหล่งอาหารของฝั้งโพรง

๒. สถานการณ์

ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม จำนวน ๕๒ ราย มีรังฝั้งอยู่ประมาณ ๗๐๐ รัง มีการผลิตรังฝั้งใช้เองและจำหน่ายลดต้นทุนจาก ๕๕๐ บาทต่อรัง เป็น ๔๕๐ บาทต่อรัง สามารถลดต้นทุนได้เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท มีการผลิตน้ำฝั้งโพรงที่มีคุณภาพ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำฝั้ง ซึ่งได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๕,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี คิดเป็นมูลค่า ๗๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี อีกทั้งสมาชิกกลุ่มมีการปลูกพืชแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มรายได้ และยังสามารถเป็นแหล่งอาหารของฝั้งโพรงได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งน้ำฝั้งและผลิตภัณฑ์จากน้ำฝั้งทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่อง โดยในการดำเนินการได้รับงบประมาณ และการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏ เทชบาลตำบลโคกม่วง และบริษัท เอก-ชัย ดิสทริบิวชั่น (เทสโก้ โลตัส)

๓. เป้าหมาย ๕ ด้าน

- ๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๕๕๐ บาทต่อรัง เป็น ๔๕๐ บาทต่อรัง
- ๓.๒ เพิ่มผลผลิต จากเดิม ๑๕๗ ขวดต่อปี เป็น ๒๕๐ ขวดต่อปี
- ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พัฒนาคุณภาพน้ำฝั้งให้ถูกสุขลักษณะ พัฒนาคุณภาพน้ำฝั้ง ให้มีความขึ้นน้อยที่สุด แปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่า
- ๓.๔ บริหารจัดการ วางแผนการผลิตให้มี ผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดทั้งปี ส่งเสริมการปลูกพืชที่ฝั้งชอบหาน้ำหวาน เพื่อเสริมรายได้เสริม และมีผลผลิตน้ำฝั้งที่มากขึ้น มีแหล่งรวบรวมผลผลิตและการบรรจุที่สะอาด พัฒนาสมาชิกแปลงใหญ่ ให้เป็น Smart Farmer
- ๓.๕ การเชื่อมโยงตลาด สินค้าส่งผู้บริโภคที่สั่งซื้อโดยตรง ส่งตลาดท้องถิ่น พัฒนาบรรจุภัณฑ์

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

แปลงใหญ่ฝั้งโพรงตำบลโคกม่วง มีการประชุมคณะกรรมการและสมาชิก เพื่อสร้างความเข้าใจกับเกษตรกรสมาชิก เพื่อให้เข้าใจประเด็นของการรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ มีการร่วมกันกำหนดระเบียบ และแนวทางในการขับเคลื่อนงานแปลงใหญ่ฝั้งโพรงตำบลโคกม่วง โดยในขณะนี้จะเน้นในการแปรรูป เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ มีการระดมทุนจากสมาชิก และขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีหน่วยงานภาครัฐของกรมส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร่วมบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๕. การสนับสนุน

งบประมาณในการซื้อเครื่องมือ ปัจจัยการผลิต การตลาดได้มาจากกรมส่งเสริมการเกษตร ในการสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๒ เป็นเงิน ๔๑๕,๖๐๐ บาท และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สนับสนุน ๑๕๐,๐๐๐ บาท

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

- ๖.๑ ลดต้นทุนการผลิต จากเดิม ๕๕๐ บาทต่อรัง เป็น ๔๕๐ บาทรัง ต้นทุนลดลงร้อยละ ๑๘.๑๘%

๖.๒ เพิ่มผลผลิต เป้าหมายเพิ่มจาก ๑๕๗ ขวดต่อปี เป็น ๒๕๐ ขวดต่อปี ผลการดำเนินงานสามารถเพิ่มได้เป็น ๓๐๐ ขวด เพิ่มขึ้นร้อยละ ๙๑

๖.๓ การพัฒนาคุณภาพผลผลิต พัฒนาคุณภาพน้ำผึ้ง มีกระบวนการเก็บผลผลิตน้ำผึ้งให้ที่ถูกต้องลักษณะตามหลักวิชาการและอยู่ในระหว่างการเตรียมการขอมาตรฐาน เช่น อย. พัฒนาคุณภาพน้ำผึ้ง ความชื้นลดลงจากมากกว่า ๒๓ % ให้มีความชื้นน้อยที่สุดเป็นไม่เกิน ๒๒ % ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย ๒๑% แปรรูปผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่าโดยแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้แก่ สบู่ก้อน สบู่เหลว แชมพู ไชร์บ ผงน้ำผึ้งเสาวรส (ผงขงน้ำ)

๖.๔ การบริหารจัดการ วางแผนการผลิตให้มี ผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดทั้งปีเฉลี่ยเดือนละ ๒๕ ขวด มีการเพิ่มการปลูกพืชดอก ไม้ผล เช่น ดอกพวงชมพู เสาวรส มะพร้าว ข้าวโพด อยู่ระหว่างจัดทำโรงเรือนแปรรูป มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภคมีทักษะความรู้และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้

๖.๕ การเชื่อมโยงตลาด จำหน่ายในร้านค้าท้องถิ่น ร้านโอท็อปสงขลา และจำหน่ายผ่านช่องทางไลน์ เฟสบุ๊ก พัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำผึ้งเป็นขวดแก้ว พัฒนาให้มีกล่องบรรจุภัณฑ์ของสบู่

๗. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ (การนำเทคโนโลยี งานวิจัยมาใช้) มีการทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น สบู่ก้อน สบู่เหลว ยาสระผม มีการนำเทคโนโลยี spray dry มาใช้ในการทำผงสกัด เสาวรส มะขามซึ่งใช้ในการเป็นวัตถุดิบในการแปรรูป

๗.๒ ด้านสังคม (ทั้งสมาชิกในกลุ่มและเพื่อนบ้านใกล้เคียง) เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชน ทำให้เกิดอาชีพเสริมเพิ่มรายได้เกิดความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม (ความยั่งยืนของแปลงใหญ่) การเลี้ยงผึ้งโพรงเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ซึ่งมีต้นทุนการผลิตต่ำ อีกทั้งพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของผึ้งโพรง ทำให้เกษตรกรยังสามารถเลี้ยงผึ้งได้ และมีการพัฒนาต่อยอดในการเพิ่มมูลค่าโดยแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มแปลงใหญ่ผึ้งโพรง

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๘.๑ มีการประชุมวางแผนแนวทางการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งเข้าร่วมอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง

๘.๒ มีการวางแผนการบริหารจัดการเงินทุน และระดมทุนเพื่อพัฒนากลุ่ม

๘.๓ สร้างเครือข่ายในการทำงานทั้งหน่วยงานราชการ และกลุ่มเครือข่ายเกษตรกร

๙. ปัญหา อุปสรรค

๙.๑ ไม่สามารถควบคุมปริมาณน้ำผึ้งได้ เนื่องจากเป็นการเลี้ยงผึ้งโพรงโดยอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก แก้ไขโดยวางแผนการผลิต และจัดซื้อน้ำผึ้งไว้ใช้ในการแปรรูปตลอดทั้งปี

๙.๒ ขาดโรงเรือนที่ได้มาตรฐาน ทำให้ยังไม่ได้รับมาตรฐาน อย. แก้ไขโดยการระดมทุนเพื่อสร้างโรงเรือนที่ได้มาตรฐาน

๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๑๐.๑ สร้างโรงผลิต แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และโรงผลิต แปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง เพื่อให้ได้สถานที่ผลิตที่สะอาดได้มาตรฐาน สามารถขอการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานสาธารณสุขได้

๑๐.๒ พัฒนาให้น้ำผึ้งได้รับมาตรฐาน และมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม หลากหลาย เช่นเพิ่มบรรจุภัณฑ์แบบหลอดบีบแบบซองขนาดเล็ก

๑๐.๓ เพิ่มจำนวนชนิดผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น น้ำผึ้งไชร์บ ผงน้ำผึ้งเสาวรสนิดผงขงตี๋ม ไวน์ แชมพู และครีมบำรุงผิว

๑๑. ข้อเสนอแนะ และคำแนะนำต่าง ๆ

- ๑๑.๑ ขยายผลด้านงบประมาณให้มีการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อดำเนินกิจกรรมที่วางแผนไว้
- ๑๑.๒ สร้างโรงเรียนที่ได้มาตรฐานเพื่อรองรับผลผลิต แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า
- ๑๑.๓ วางแผนการตลาดออนไลน์ ตลาดพรีเมียมสำหรับสินค้าเกรดเอ

แปลงใหญ่รังไหมกกแดง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

๑. ความเป็นมาของแปลงใหญ่หม่อนไหม (แปลงปี ๒๕๖๐)

อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดมุกดาหารเริ่มต้นขึ้นประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๐ โดยสมาชิก ผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมส่วนมากเป็นสมาชิกของนิคมสร้างตนเองคำสร้อย อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร สมัยนั้นเทคโนโลยีด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมยังไม่เพียงพอ มีปัญหาในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาก เช่น มีปัญหาเรื่องพันธุ์ไหม พันธุ์หม่อน โรคหม่อน ราคารังไหม ล้วนเป็นปัญหาอุปสรรค ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด และแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ

ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ นิคมสร้างตนเองคำสร้อยให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สมาชิกผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกลุ่มปะ ๑ สมาชิกกลุ่มได้เลือกให้เป็นประธานกลุ่มเพื่อให้บริหารงานกลุ่มซึ่งมีสมาชิก จำนวน ๑๐ ราย โดยมี บริษัท อุตสาหกรรมไหมไทย จำกัด (จิม ทอปัมสัน) เข้ามาส่งเสริมรับซื้อรังไหม จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๒ ชมรมกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสายใยนิคมคำสร้อย มีสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นประมาณ ๕๐๐ ราย

หลังจากนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ราคารังไหมเริ่มตกต่ำ เกษตรกรจึงได้เปลี่ยนให้บริษัท อุดรแสงรุ่ง เข้ามาส่งเสริมรับซื้อรังไหมจนถึงปลายปี ๒๕๔๔ บริษัท อุดรแสงรุ่ง ก็มีปัญหาในการรับซื้อรังไหม ปลายปี พ.ศ.๒๕๔๔ ราคารังไหมตกต่ำอย่างมาก ไม่มีบริษัทใดเข้ามารับซื้อรังไหมและส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ประธานกลุ่มจึงได้เข้าไปขอคำแนะนำกับสถานีทดลองหม่อนไหมมุกดาหาร (ในขณะนั้น) และได้นำไขไหมจากสถานีทดลองหม่อนไหมมาให้สมาชิกกลุ่มเลี้ยง และได้ติดต่อพ่อค้าเข้ามารับซื้อรังไหมในราคากิโลกรัมละ ๖๐-๗๐ บาท โดยพ่อค้าจะมีข้อตกลงว่าจะทำรังไหมไปสาวเส้นและนำเส้นไหมที่ได้ไปขายก่อน แล้วจึงจะเอาเงินค่ารังไหมมาคืนให้กับเกษตรกร เกษตรกรมีการขายรังไหมแบบนี้อยู่ประมาณ ๒ ปี พ่อค้าก็หยุดรับซื้อ

ปี พ.ศ.๒๕๔๖ ประธานกลุ่มได้รวบรวมสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบางส่วน ซึ่งทำการได้พื้นฟูสวนหม่อนขึ้นมาใหม่ โดยมี บริษัท ระนองไหมไทย (บริษัท บดินทร์ไหมไทย โคราช จำกัด) เข้ามาส่งเสริมและรับซื้อรังไหมของสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จนถึงปี พ.ศ.๒๕๕๓ บริษัท ระนองไหมไทย หยุดการส่งเสริม ทำให้สมาชิกบางส่วนหันไปประกอบอาชีพอื่น เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง เป็นต้น จนกระทั่งปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๓ บริษัท จุลไหมไทย จำกัด ได้เข้าทำการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและรับซื้อรังไหมจากสมาชิกจนถึงปัจจุบัน และศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯมุกดาหาร ได้เข้ามาสนับสนุนวิชาการและเทคนิคการเลี้ยงไหม พร้อมทั้งนำหม่อนพันธุ์ดีมาสนับสนุนให้กลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสายใยนิคมคำสร้อย

๒. สถานการณ์

ในปัจจุบันราคารังไหมมีการปรับตัวสูงขึ้นทำให้สมาชิกที่ยังประกอบอาชีพสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดยสมาชิกที่ยังประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้รวมตัวกลุ่มกันและเข้าร่วมโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตหม่อนไหมด้วยระบบแปลงใหญ่ แบ่งเป็น ๒ แปลง ได้แก่แปลงปี ๒๕๖๐ สมาชิกจำนวน ๙๙ ราย และแปลงปี ๒๕๖๑ สมาชิกจำนวน ๖๐ ราย และมีบริษัทที่เข้ามาส่งเสริมและรับซื้อรังไหมจากเกษตรกรอยู่ ๓ บริษัท ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการขายผลิตและมีรายได้ที่มั่นคงมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่สมาชิกของแปลงใหญ่หม่อนไหมทั้งหมดเป็นการเลี้ยงไหมอุตสาหกรรม หรือการเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังไหมสด ทั้งรังสีขาวหรือสีเหลือง และจะเลี้ยงเพื่อขายรังให้กับบริษัทรับซื้อรังไหมที่ตน เป็นสมาชิกอยู่ สมาชิกแต่ละคนจะทำการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมในพื้นที่ของตนเอง แต่ก็จะมีแปลงหม่อนกลาง ที่เป็นพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มทุกคนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ซึ่งมีพื้นที่รวมทั้งหมด ๙ แปลง เนื้อที่ ๑๒๕.๓๘ ไร่ ภายในแปลงหม่อนกลางจะแบ่งเป็นแปลงหม่อนสำหรับเลี้ยงไหมวัยอ่อน ไหมวัยแก่และแปลงเพาะซำกิ่งหม่อนไว้ให้สมาชิกที่ต้องการกิ่งซำ

หม่อนพันธุ์ดี ทั้งหมดนี้เป็นพื้นที่ของนิคมสร้างตนเอง คำสร้อย ตั้งอยู่ที่ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร (พิกัดแปลง ๔๘Q ๔๔๘๙๓๑E ๑๘๑๓๕๖๘N)

นอกจากแปลงหม่อนทั้งหมด ๙ แปลง ภายในแปลงหม่อนกลางยังประกอบไปด้วยโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อนที่สร้างขึ้น เพื่อให้กรรมการกลุ่มนำไข่ไหมมาเลี้ยงเพื่อจำหน่ายไหมวัยอ่อนให้กับสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ เป็นการลดต้นทุนการผลิตอีกวิธีหนึ่ง เนื่องจากปกติการเลี้ยงไหมชายรังสมาชิกจะซื้อไหมวัยอ่อนจากบริษัทที่เข้ามาส่งเสริมแต่หากสมาชิกสามารถเปิดเลี้ยงไหมวัยอ่อนได้เองก็จะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อไหมวัยอ่อน เป็นเพียงการซื้อไข่ไหมเพื่อมาเปิดเลี้ยงเท่านั้น ซึ่งไข่ไหมจะมีราคาถูกกว่าไหมวัยอ่อนอยู่มาก และยังเป็นการใช้แปลงหม่อนกลางให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิก เพราะเงินที่ได้จากการขายไหมวัยอ่อนให้กับสมาชิกแล้วนั้น จะหักค่าใช้จ่ายในการซื้อไข่ไหมให้กับบริษัทหรือศูนย์ฯ และค่าแรงงานในการเลี้ยงไหมวัยอ่อนซึ่งเป็นกรรมการกลุ่มที่ต้องการหารายได้เพิ่มจากการเลี้ยงไหม และเงินจากการขายไหมวัยอ่อนหลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วยังมีการนำไปเป็นรายได้ของกลุ่มเพื่อที่จะได้มีเงินลงทุนสำรองในการทำกิจกรรมอื่นๆของกลุ่มต่อไป

๓. เป้าหมาย ๕ ด้าน

๓.๑ ด้านการลดต้นทุน

๓.๑.๑ มีการร่วมกันเพาะชำท่อนพันธุ์หม่อนพันธุ์ดีไว้สำหรับให้สมาชิกได้นำไปขยายพันธุ์แทนการไปขอซื้อท่อนพันธุ์จากบริษัทที่เข้ามาส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม นอกจากการนำท่อนพันธุ์ที่ได้จากแปลงหม่อนกลางแล้ว สมาชิกก็ยังสามารถแบ่งปันท่อนพันธุ์กันภายในกลุ่มเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อท่อนพันธุ์หม่อนอีกด้วยกิจกรรมการปลูกหม่อนและระบบน้ำในแปลงเพาะชำหม่อน

๓.๑.๒ นำไข่ไหมมาเลี้ยงเพื่อจำหน่ายไหมวัยอ่อนให้กับสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ เป็นการลดต้นทุนการผลิตอีกวิธีหนึ่ง เนื่องจากปกติการเลี้ยงไหมชายรังสมาชิกจะซื้อไหมวัยอ่อนจากบริษัทที่เข้ามาส่งเสริมแต่หากสมาชิกสามารถเปิดเลี้ยงไหมวัยอ่อนได้เองก็จะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อไหมวัยอ่อน เป็นเพียงการซื้อไข่ไหมเพื่อมาเปิดเลี้ยงเท่านั้น

๓.๑.๓ การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพไว้ใช้เองทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และปลูกปอเทืองระหว่างร่องหม่อนเพื่อใช้ปรับปรุงบำรุงดินลดอัตราการใช้ปุ๋ยเคมี และเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตใบหม่อนและคุณภาพเหมาะสมต่อการนำไปเลี้ยงไหม

๓.๑.๔ การซื้อปัจจัยการผลิตแบบรวมกลุ่ม ได้แก่ อุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม และสารเคมีหรือยาโรยตัวไหม เมื่อรวมกลุ่มซื้อจะได้ราคาที่ถูกกว่าการแยกซื้อ

๓.๒ ด้านการเพิ่มผลผลิต

๓.๒.๑ นอกจากการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพไว้ใช้เองและปลูกปอเทืองระหว่างร่องหม่อนเพื่อใช้ปรับปรุงบำรุงดินและลดอัตราการใช้ปุ๋ยเคมีแล้ว วิธีการนี้ยังเป็นการช่วยเพิ่มปริมาณผลผลิตใบหม่อน ให้มีปริมาณที่เพียงพอและมีคุณภาพที่เหมาะสมต่อการนำไปเลี้ยงไหม เนื่องจากในการประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนั้น ใบหม่อนเป็นหัวใจของความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพราะใบหม่อนเป็นอาหารเพียงชนิดเดียวของหนอนไหม หากเกษตรกรสามารถผลิตใบหม่อนที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับหนอนไหมในแต่ละวัย และมีปริมาณที่เพียงพอสำหรับใช้เลี้ยงไหมแล้ว ผลผลิตรังไหมที่เกษตรกรจะได้รับย่อมมีปริมาณและคุณภาพที่สูงตามไปด้วย และสมาชิกมีการสู่มตัวอย่างดินเพื่อนำไปวิเคราะห์หาธาตุอาหารที่สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดมุกดาหาร (รพผลการตรวจวิเคราะห์)

๓.๒.๒ การทำระบบน้ำเพื่อให้มีน้ำในแปลงหม่อน เกษตรกรบางรายอาศัยน้ำฝนในการให้น้ำในแปลงหม่อนซึ่งบางปีมีปริมาณฝนน้อย ส่งผลให้มีปริมาณใบหม่อนไม่เพียงพอในการเลี้ยงไหม จึงจำเป็นต้องทำระบบน้ำเพื่อให้มีน้ำให้แปลงหม่อน

๓.๓ ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต

สมาชิกมีการเข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ มุกดาหาร เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ได้รับความรู้จากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเพิ่มศักยภาพการผลิต เช่น ได้รับความรู้เรื่องดินและการปรับปรุงบำรุงดินจากสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดมุกดาหาร และได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเลี้ยงไหมของบริษัทที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ด้วย

ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร “การจัดการรังไหมให้ได้คุณภาพ” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ หลักสูตร “การพัฒนาสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ หลักสูตร “การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไหมอุตสาหกรรม” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ หลักสูตร “การส่งเสริมและพัฒนากลุ่มผู้ผลิตหม่อนใบตามมาตรฐาน GAP” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ และการฝึกอบรมหลักสูตร “การส่งเสริมและพัฒนาผู้ผลิตหม่อนใบตามมาตรฐาน GAP” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒

๓.๔ ด้านการตลาด

๓.๔.๑ จำหน่ายรังไหมสด เกษตรกรแปลงใหญ่มีตลาดที่ค่อนข้างชัดเจนและมั่นคง ซึ่งเกษตรกรสามารถเลือกที่จะจำหน่ายรังไหมให้กับบริษัทที่ตนเองพอใจในราคาและมาตรฐานการรับซื้อ ที่เข้ามาส่งเสริมและรับซื้อรังไหมสดมีทั้งสิ้นจำนวน ๓ บริษัทได้แก่ บริษัท จุลไหมไทย จำกัด ,บริษัท อุตสาหกรรมไหมไทย จำกัด (จิม ทอบสัน) ,บริษัท ดิงเซ็น อินเทอร์เน็ตประเทศไทย จำกัด และเกษตรกรได้ทำสัญญาข้อตกลงการซื้อขายรังไหมกับบริษัทที่ตนสังกัด

๓.๔.๒ จำหน่ายใบหม่อน เพื่อนำไปแปรรูปเป็นอาหารสัตว์โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์จังหวัดมหาสารคาม เข้ามาส่งเสริมและรับซื้อใบหม่อนป่นแห้งจากสมาชิกเพื่อนำไปแปรรูปเป็นอาหารสัตว์เพื่อส่งจำหน่ายที่ประเทศญี่ปุ่น นับเป็นครั้งแรกที่ทำการนำใบหม่อนมาแปรรูปเป็นอาหารสัตว์และมีการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

๓.๔.๓ เป็นแหล่งผลิตเส้นไหมสีเหลือง เนื่องจากทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนเครื่องสาวเส้นไหมขนาด ๖ หัวสาว จากกรมหม่อนไหมมาตั้งไว้ ณ จุดจำหน่ายรังไหมมุกดาหาร เพื่อสร้างเป็นโรงสาวเส้นชุมชนให้สมาชิกที่ทำการเลี้ยงไหมรังสีเหลืองนำรังไหมมาสาวเป็นเส้นไหม เป็นการสร้างรายได้และความมั่นคงในอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้กับเกษตรกร หลีกเลี่ยงความเสี่ยงหากเกิดสถานการณ์ราคารังไหมตกต่ำ

๓.๕ ด้านการบริหารจัดการ

มีการกำหนดคณะกรรมการในการดูแลกิจกรรมด้านต่างๆของกลุ่มอย่างชัดเจน และมีการประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน การวางแผนการผลิตและจำหน่ายรังไหมรวมถึงการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกในแปลงได้รับการดูแลเมื่อเกิดปัญหาในด้านต่างๆ

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

๔.๑ ร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์

๔.๒ เกษตรกรมีส่วนร่วมดำเนินการ ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การผลิตต้นพันธุ์ดี การแปรรูปเพิ่มมูลค่า การเพิ่มคุณภาพผลผลิตและการเพิ่มผลผลิต

๔.๓ จัดทำแปลงต้นแบบในการแปรรูปผลิตตามมาตรฐาน

๔.๔ ร่วมกันจำหน่ายผลผลิต

๔.๕ ประสานและสร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีการร่วมประชุมเพื่อหารือสถานการณ์และแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรแปลงใหญ่หม่อนไหมร่วมกับหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (นิคมสร้างตนเอง

คำสร้อย) อีกทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานของอำเภอนิคมคำสร้อย ในการประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการจัดการในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

๔.๖ การสื่อสารกับเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ สมาชิกแปลงใหญ่หม่อนไหมมีการร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอยู่เสมอ ทั้งการประชุมของกรรมการกลุ่มและประชุมสมาชิกทั้งหมด ยังและมีการประชุมร่วมกับบริษัทที่เข้ามาส่งเสริมและรับซื้อรังไหมอีกด้วย โดยมีการประชุมเฉลี่ยเดือนละ ๑ ครั้ง

๔.๗ การจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ

๔.๘ การจัดหาทุนสนับสนุน (เงิน/ปัจจัยการพัฒนาแปลงใหญ่) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ที่มีความประสงค์ต้องการหาเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้รวมตัวกันยื่นโครงการขอสนับสนุนเงินทุน และได้รับเงินทุนสนับสนุนในโครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ให้เกษตรกรสามารถกู้เงินจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยไม่มีดอกเบี้ย ระยะเวลาส่งคืนเงินจำนวน ๕ ปี เริ่มส่งคืนเงินกู้ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๒ - ๒๕๖๖ มีสมาชิกแปลงใหญ่หม่อนไหมเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้นจำนวน ๘๑ ราย

๕. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๕.๑ กลุ่มมีการประชุมเพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๕.๒ เกษตรกรปรับเปลี่ยนทัศนคติรวมกลุ่มผลิต จำหน่าย โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบและหน่วยงานภาคี ภาคเอกชนสนับสนุนการผลิตและพัฒนาคุณภาพ และทำให้มีตลาดรับซื้อผลผลิตแน่นอนอย่างต่อเนื่อง

๖. ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน

๖.๑ ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปจำหน่าย ตามความต้องการของผู้บริโภคในจังหวัด และภายนอก

๖.๒ ส่งเสริมให้กลุ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่หรือเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว

๗. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๗.๑ สร้างความเชื่อมั่นให้กลุ่มและสมาชิกในพื้นที่แปลงใหญ่ตามแนวทางขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ ผลิตต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพผลผลิต และแปรรูปเพิ่มมูลค่าข้าวทำให้เกษตรกรลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดผลเป็นรูปธรรม

๗.๒ ให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนร่วมกันทำข้อตกลงและวางการผลิตและการตลาด MOU/สัญญาซื้อขายผลผลิต

๘. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ

๘.๑ การพัฒนากลุ่มต้องเกิดจากความต้องการของเกษตรกร จะทำให้สามารถพัฒนาได้บรรลุวัตถุประสงค์ เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างทั่วถึง

๘.๒ การบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยงาน จะทำให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการเวลาในการทำงานได้

๘.๓ ควรสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่เข้ามาขับเคลื่อนการดำเนินงาน/กิจการกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งและสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชน และอนุรักษ์ภูมิปัญญา นวัตกรรม สู่ลูกหลานในชุมชนต่อไป

แปลงใหญ่เกลือทะเล หมู่ ๙ ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่

ในการดำเนินการประกอบอาชีพนาเกลือทะเลก่อนเริ่มต้นรวมเป็นแปลงใหญ่เกลือทะเล เกษตรกรต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างขาย เป็นสาเหตุให้เกษตรกรถูกผู้รับซื้อเกลือกดราคา หรือให้ราคา ที่ไม่เป็นธรรม ทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้ที่ควรจะได้รับตามความเป็นจริง

ต่อมาเมื่อจังหวัดสมุทรสาคร ได้ดำเนินนโยบายการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้เกษตรกรรวมกลุ่มทำการผลิต เพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร จึงได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ ให้แก่เกษตรกรได้รับทราบโครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ๕ ด้าน ประกอบด้วย การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม เมื่อเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพนาเกลือได้รับทราบนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าว จึงได้รวบรวมสมาชิกผู้ทำนาเกลือ จำนวน ๒๘ ราย พื้นที่ดำเนินการ ๑,๑๒๐ ไร่ สมัครเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐ โดยมี นายสำเภา รอดพิสา เป็นประธานกลุ่มแปลงใหญ่ ซึ่งคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation) จังหวัดสมุทรสาคร ได้ตรวจสอบคุณสมบัติและพิจารณาให้การรับรองการเป็นแปลงใหญ่ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐ โดยมีสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ

แปลงใหญ่เกลือทะเล หมู่ ๙ ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ได้มีการจดทะเบียนกลุ่มอย่างเป็นทางการ คือเป็น "กลุ่มสหกรณ์" และใช้กลไกของกลุ่มสหกรณ์ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานแปลงใหญ่ โดยมีสหกรณ์กรุงเทพ จำกัด ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและดำเนินงานร่วมกับกลุ่มแปลงใหญ่ในการวางแผนการผลิตเกลือทะเล การจัดหาปัจจัยการผลิต การแปรรูปเกลือทะเลเพื่อเพิ่มมูลค่า (สนับสนุนการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน) การตลาด รวมถึงการดำเนินการอื่นๆ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มแปลงใหญ่

๒. สถานการณ์

กลุ่มแปลงใหญ่เกลือทะเล หมู่ ๙ ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

มีจำนวนสมาชิก ๒๘ ราย พื้นที่ดำเนินการ ๑,๑๒๐ ไร่

ผลผลิต เกลือทะเล และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเกลือทะเล

สมาชิกมีต้นทุนการผลิตเกลือทะเลเฉลี่ย ๑,๕๑๔ บาทต่อเกวียน

กิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการ ประกอบด้วย การผลิตเกลือทะเล และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)

๓.๑ ลดต้นทุนการผลิต ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพการทำนาเกลือ ประกอบด้วย ค่าเครื่องมือทำนาเกลือ อุปกรณ์ทำนาเกลือ ค่าแรงงานลงมือ (เก็บขี้แดดนาเกลือ, ขุดนาเกลือ, ขุดรางน้ำลำประโดงนาเกลือ, ละเลงนาเกลือ) ค่าแรงงานทำเกลือ (นายนา และลูกนา) ค่าแรงงานรื้อ-หาบ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (น้ำมันดีเซล-เบนซิน) และค่าซ่อมบำรุง สมาชิกมีต้นทุนการผลิตเกลือทะเลเฉลี่ย ๑,๕๑๔ บาทต่อเกวียน ในการดำเนินงานปัจจัยค่าแรงงาน รวมถึงค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการผลิตเกลือทะเล ยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรลดต้นทุนได้ยาก อย่างไรก็ตามกลุ่มได้มีการวางแผนการลดต้นทุน โดยรวมกันซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงในการทำนาเกลือทะเล รวมถึงการนำเทคโนโลยี/นวัตกรรมมาใช้ในการลดต้นทุน เช่น การใช้แผงพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar Cell) มาใช้กับรถลิ้งเกลือ กังหันวิดน้ำเข้านาเกลือเพื่อทดแทนการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง รวมถึงการใช้เครื่องดูดเกลือ และสายพานลำเลียงเกลือในการขนส่งแทนการใช้แรงงานคน เป็นต้น ซึ่งปัจจุบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้เข้ามาทำการศึกษาวิจัยเรื่องการทำนาเกลือเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถช่วยทุ่นแรง ลดแรงงานหรือขั้นตอนการทำนาเกลือ ซึ่งหากมีการนำเทคโนโลยี/นวัตกรรมดังกล่าวมาใช้คาดว่าจะสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ประมาณร้อยละ ๒๐

๓.๒ เพิ่มผลผลิต การทำนาเกลือในภาคกลางจะเริ่มในช่วงฤดูแล้งตั้งแต่เดือนตุลาคมของทุกปี ถึงประมาณเดือนมิถุนายนของปีถัดไป ระยะเวลาประมาณ ๘ เดือน ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ หากมีฝนตกชุก เกษตรกรจะผลิตเกลือ

ได้ลดลง ไม่เป็นไปตามเป้าหมายในแผนงานที่กำหนด และจะเริ่มเก็บผลผลิตได้ประมาณกลางเดือนมกราคม เป็นต้นไป การประกอบอาชีพการทำนาเกลือ จึงเป็นอาชีพที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ มีฤดูกาลทำนาที่แน่นอน ผลผลิตของเกลือไม่เหมือนผลผลิตพืช/สินค้าอย่างอื่นที่สามารถควบคุมการผลิตได้ ดังนั้น ในการเพิ่มผลผลิตเกลือทะเลจึงค่อนข้างทำได้ยาก อย่างไรก็ตามในช่วงฤดูฝนสมาชิกไม่สามารถทำนาเกลือได้ กลุ่มจึงได้มีการส่งเสริมให้สมาชิกประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ด้วยการแปรรูปเกลือทะเล รวมถึงการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อขังน้ำ

๓.๓ การพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน กลุ่มแปลงใหญ่ ได้มีเป้าหมายให้สมาชิกแปลงใหญ่ทุกคนผลิตเกลือทะเลให้ปลอดภัยและได้มาตรฐาน แม้ว่าปัจจุบันนี้เกลือยังไม่มีการรับรองมาตรฐานสินค้าเหมือนพืชชนิดอื่น (อยู่ระหว่างขั้นตอนการร่างข้อกำหนดของการตรวจประเมิน)

๓.๔ การบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ในการบริหารจัดการกลุ่ม มีคณะกรรมการบริหารจัดการแปลงใหญ่ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานแปลงใหญ่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม เน้นการรวมคน (เกษตรกรผู้ทำนาเกลือทะเล) รวมพื้นที่ (พื้นที่นาเกลือ) รวมสินค้า (เกลือทะเล) เพื่อรวมกันผลิต รวมกันจำหน่าย ร่วมกันบริหารจัดการกลุ่ม โดยเน้นการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มีการเชื่อมโยงการตลาดที่รวมไปถึงตลาดด้านการท่องเที่ยว โดยมีการบริหารจัดการที่เข้มแข็งในรูปแบบของกลุ่มสหกรณ์

๓.๕ การตลาด เป้าหมายการทำ Mou กับสหกรณ์ กรุงเทพฯ จำกัด และการแปรรูปเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด

๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน

มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ มีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในส่วนของกลุ่มแปลงใหญ่เอง อย่างน้อย เดือนละ ๑ ครั้ง การประชุมเมื่อพบปะกันตามเวทีอบรม หรือเวทีเฉพาะกิจต่าง ๆ รวมถึงการประชุมร่วมกับศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ซึ่งได้ดำเนินงานควบคู่กันอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านของผู้นำและสมาชิก ดังนั้น การขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าวจึงมีการรับรู้และเรียนรู้ร่วมกัน โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่าย มีหนังสือเชิญประชุม วาระการประชุม รายงานการประชุม และภาพกิจกรรมอย่างชัดเจน

๕. การสนับสนุน

๕.๑ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร สนับสนุนความรู้เรื่องการผลิตเกลือทะเลให้ได้คุณภาพการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การตรวจสอบย้อนกลับ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการทำนาเกลือการจัดทำแผนการตลาด/การซื้อขาย และการเชื่อมโยงการตลาด

๕.๒ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สมุทรสาคร สนับสนุนความรู้ คำแนะนำ การทำบัญชีต้นทุนอาชีพ

๕.๓ วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร สนับสนุนความรู้ด้านการแปรรูปเกลือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

๕.๔ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สนับสนุนกัณฑ์ลมเพื่อเป็นจุด Check in เพื่อการท่องเที่ยว

๕.๕ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร และสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสมุทรสาครให้การสนับสนุนความรู้ การศึกษาดูงาน

๕.๖ สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ส่งนักศึกษาเข้ามาเรียนรู้และศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาศักยภาพในการผลิตเกลือให้แก่กลุ่ม

๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย

๖.๑ การพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน กลุ่มแปลงใหญ่ ได้มีเป้าหมายให้สมาชิกแปลงใหญ่ทุกคนผลิตเกลือทะเลให้ปลอดภัยและได้มาตรฐาน แม้ว่าปัจจุบันนี้เกลือยังไม่มีการรับรองมาตรฐานสินค้าเหมือนพืชชนิดอื่น (อยู่ระหว่างขั้นตอนการร่างข้อกำหนดของการตรวจประเมิน) แต่ก็ได้มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และทีมตรวจสอบเกลือของชุมชนเกลือทะเลไทย จำกัด ร่วมในการกำกับดูแลและให้คำแนะนำในการผลิตเกลือทะเลให้กับสมาชิก นอกจากนี้กลุ่มแปลงใหญ่ก็ได้มีการวางแผนการจัดตั้งโรงผลิตเกลือทะเลแบบครบวงจร ประกอบด้วย โรงล้าง โรงม่ และโรงอบรวมกันในการจัดระบบการผลิต และการตลาดเกลือ เพื่อพัฒนาเกลือให้มีคุณภาพการจัดเก็บรักษา รวมถึงระบบการขายเกลือ เพื่อยกระดับราคาเกลือ และป้องกันราคาเกลือตกต่ำ

๖.๒ การบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ในการดำเนินงานแปลงใหญ่ เริ่มจากการประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และทำความเข้าใจ การดำเนินงานแปลงใหญ่ให้กับสมาชิก มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม และกำหนดบทบาทหน้าที่แบ่งงานผู้ดูแลด้านต่างๆ ตามศักยภาพ ความสามารถ ของสมาชิกแต่ละคนเพื่อให้เหมาะสมกับงาน กลุ่มได้มีการกำหนดกฎระเบียบของกลุ่ม ที่ชัดเจน รวมถึงการประชุม สมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อพูดคุย สร้างการรับรู้ พูดคุยถึงปัญหาและค้นหา แนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยเน้น ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งในการประชุมได้มีการกำหนดระเบียบวาระ และรายงานการประชุมที่ชัดเจน

๖.๓ การตลาด ในการผลิตเกลือสมาชิกจะผลิตเกลือตามแผนการตลาดที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน สมาชิกแปลง ใหญ่เกลือทะเล หมู่ ๙ ได้มีการทำพันธสัญญา MOU กับผู้รับซื้อผลผลิตจากกลุ่มแปลงใหญ่ คือ สหกรณ์กรุงเทพ จำกัด รวมถึงการประมูลเกลือ เพื่อให้สมาชิกแปลงใหญ่ขายเกลือในราคาที่ดีที่สุด

นอกจากนี้ยังมีการนำเกลือจากแปลงใหญ่มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เกลือสมุนไพรชนิดผิว เกลือสปาชนิดผิว สบู่เหลวอาบน้ำ เกลือโรมาปรับอากาศ สบู่ก้อน เกลือเม็ดแช่เท้า ซึ่งอยู่ในรูปแบบและบรรจุภัณฑ์ ที่สวยงาม สะดวกใช้เพื่อเป็นชุดของขวัญปีใหม่ ภายใต้ชื่อ "Samutsakhon Sea salt ชุดของขวัญปีใหม่" ซึ่งเป็นการ เพิ่มช่องทางการตลาดเกลือทะเล ช่วยให้สมาชิกสหกรณ์ รวมถึงสมาชิกแปลงใหญ่ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อันจะส่งผลต่อ การยกระดับราคาของเกลือทะเลในอนาคต

๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๗.๑ ด้านเศรษฐกิจ ในช่วงฤดูฝนสมาชิกไม่สามารถทำนาเกลือได้ กลุ่มจึงได้มีการส่งเสริมให้สมาชิกประกอบ อาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ด้วยการแปรรูปเกลือทะเล รวมถึงการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อขังน้ำช่วยให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาพื้นที่แปลงใหญ่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่งผลให้สมาชิกแปลงใหญ่และคนใน ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

๗.๒ ด้านสังคม เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านการเกษตรแปลงใหญ่ และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรในชุมชนและเกษตรกร/นักท่องเที่ยวจากภายนอก การส่งเสริม สนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ เข้าสู่กระบวนการเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เพื่อช่วยขับเคลื่อน การดำเนินงานแปลงใหญ่ และการพัฒนาการเกษตรในชุมชน โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ รวมถึงเพื่อเป็น การสืบทอดอาชีพการเกษตรไม่ให้หายไปจากชุมชน

๗.๓ ด้านสิ่งแวดล้อม สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้และได้รับการสนับสนุนให้มีการผลิตเกลือที่มีความปลอดภัย ทั้งตัวผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม มากกว่าการผลิตเพื่อให้ได้ราคาที่ดีที่สุดแต่เพียงอย่างเดียว

๘. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน

๘.๑ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานแปลงใหญ่เกลือทะเล ประกอบด้วย สภาพภูมิประเทศ และดินฟ้าอากาศ เหมาะสมกับการผลิตเกลือทะเล มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และปราชญ์เกษตร

๘.๒ การคัดเลือกผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการแปลง หรือคณะกรรมการกลุ่ม จะต้องคัดเลือกผู้ที่มีความ เป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม

๘.๓ การคัดเลือกสมาชิก คัดเลือกสมาชิกที่มีความสนใจ มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกับกลุ่ม สมาชิก จะต้องให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการ การอยู่ร่วมกันจะเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ได้แก่ ร่วมกันคิด ร่วมกัน วางแผน ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันผลิต ร่วมกันขาย และร่วมกันรับผลประโยชน์

๘.๔ การให้ความร่วมมือกับของภาครัฐและหน่วยงานภาคีเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นการรับความรู้ หรือ การนำไปปฏิบัติตาม เป็นต้น

๘.๕ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างแปลงใหญ่กับศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่

๘.๖ มีการแปรรูปผลผลิตของแปลงใหญ่เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

๘.๗ การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๘.๘ การส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เข้ามาเป็นสมาชิก และร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่ม

๙. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป

๙.๑ การใช้เทคโนโลยีในการลดต้นทุนการผลิตเกลือทะเล

๙.๒ พัฒนาสินค้าเกษตรแปลงใหญ่ให้มีความหลากหลาย สร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

๙.๓ การทำการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้นักท่องเที่ยวรู้จักอย่างแพร่หลาย

๑๐. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่าง ๆ

โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นโครงการที่ดี ที่สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร ปัจจุบันที่จะทำให้การดำเนินงานแปลงใหญ่ประสบความสำเร็จได้ คือ ผู้นำ จะต้องมีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก สมาชิก จะต้องให้ความร่วมมือกับผู้นำ คณะกรรมการ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่ม การรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม ควรจะต้องเกิดจากความต้องการของตัวเกษตรกรเอง ไม่ใช่เกิดจากการบังคับจากหน่วยงานภาครัฐ นโยบายภาครัฐ นโยบายที่ดีควรมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ภาคผนวก

แนวทางการถอดบทเรียนแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเรียนรู้การดำเนินงานและบริหารจัดการแปลงใหญ่
๒. เพื่อให้ได้องค์ความรู้การดำเนินงานและบริหารจัดการแปลงใหญ่ที่เหมาะสม สำหรับขยายผลต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินการถอดบทเรียน

๑. จังหวัดพิจารณาคัดเลือกแปลงใหญ่ปี ๒๕๖๐ จำนวน ๑ แปลง เพื่อดำเนินการถอดบทเรียน ซึ่งเป็นแปลงที่ผ่านการประเมินจัดชั้นคุณภาพในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ และปีงบประมาณ ๒๕๖๓ โดยแปลงที่คัดเลือกสำหรับการถอดบทเรียน ได้แก่ แปลงที่ยังคงรักษาคุณภาพได้เกรด A เท่าเดิม (AA) หรือแปลงที่มีทิศทางการพัฒนาเพิ่มขึ้น หรือแปลงที่มีทิศทางการพัฒนาลดลง อย่างใดอย่างหนึ่ง **จำนวน ๑ แปลง**

๒. ดำเนินการถอดบทเรียน ตามประเด็นการถอดบทเรียน

๓. ส่งผลการถอดบทเรียนเป็นไฟล์ .doc

๔. ส่งผลการถอดบทเรียนให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ภายในเดือนกันยายน ๒๕๖๓ ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ padaranee5.3@gmail.com หรือ rbowichean@gmail.com หรือช่องทาง Line “แปลงใหญ่ กสก.”

ตัวอย่างผลการประเมินจัดชั้นคุณภาพแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๐

BA	_____ ผลการจัดชั้นคุณภาพประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ _____ ผลการจัดชั้นคุณภาพประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓
----	--

แปลงใหญ่ที่คงรักษาคุณภาพให้เกรด A เท่าเดิม (AA) หมายถึง แปลงใหญ่ปี ๒๕๖๐ ที่มีผลการประเมินจัดชั้นคุณภาพแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ และปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ได้เกรด A ทั้ง ๒ ปีงบประมาณ (AA)

แปลงใหญ่ที่มีทิศทางการพัฒนาเพิ่มขึ้น หมายถึง แปลงใหญ่ปี ๒๕๖๐ ที่มีผลการประเมินจัดชั้นคุณภาพแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ **สูงกว่า**ผลการประเมินจัดชั้นคุณภาพแปลงใหญ่ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (แปลงที่ได้เกรดดีขึ้น) เช่น BA CA CB

แปลงใหญ่ที่มีทิศทางการพัฒนาลดลง หมายถึง แปลงใหญ่ปี ๒๕๖๐ ที่มีผลการประเมินจัดชั้นคุณภาพแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ **ต่ำกว่า**ผลการประเมินจัดชั้นคุณภาพแปลงใหญ่ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (แปลงที่ได้เกรดแย่ลง) เช่น AB AC BC

ประเด็นในการถอดบทเรียน

ประเด็น	รายละเอียด
๑. ความเป็นมาก่อนเป็นแปลงใหญ่	พืชที่ปลูก สภาพการผลิต การตลาด ปัญหาต่างๆ ทำไมถึงเข้ามาดำเนินงานในรูปแบบแปลงใหญ่
๒. สถานการณ์	พื้นที่ สมาชิก ผลผลิต ต้นทุน รายได้ การได้รับความช่วยเหลืองบประมาณ ฯลฯ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร
๓. เป้าหมาย (๕ ด้าน)	ตั้งแต่แปลงปีที่ ๑ ถึงปัจจุบัน เป็นอย่างไร มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดอย่างไร
๔. การขับเคลื่อนการดำเนินงาน	กลไกการบริหารงาน ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การบูรณาการ
๕. การสนับสนุน	เช่น เครื่องมือทางการเกษตร การตลาด งบประมาณ มาจากแหล่งไหน ทำอย่างไรถึงได้มา มีการบริหารจัดการอย่างไร
๖. ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย	ผลที่ได้ในแต่ละเป้าหมายเป็นอย่างไร ทำอย่างไรถึงได้ตรงตามเป้าหมาย หรือเกิดอะไรขึ้นจึงทำให้ได้ผลไม่ตรงกับเป้าหมาย และมีวิธีแก้ไขอย่างไร
๗. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร	ด้านเศรษฐกิจ (การนำเทคโนโลยี งานวิจัยมาใช้) สังคม (ทั้งสมาชิกในกลุ่มและเพื่อนบ้านใกล้เคียง) ด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนของแปลงใหญ่
๘.๑ ปัจจัยทำให้ประสบความสำเร็จ และยั่งยืน (แปลงที่ยังคงรักษาคุณภาพได้เกรด A เท่าเดิม (AA)/แปลงที่มีทิศทางการพัฒนาเพิ่มขึ้น)	อะไรที่ทำให้กลุ่มอยู่ได้ และสามารถดำเนินการได้จนถึงปัจจุบัน มีหลัก หรือแนวทางในการบริหารอย่างไร
๘.๒ ปัจจัยที่ทำให้มีการพัฒนาลดลง (แปลงที่มีทิศทางการพัฒนาลดลง)	อะไรที่ทำให้กลุ่มมีการพัฒนาที่ลดลง มีแนวทางในการแก้ไขอย่างไร
๙. ปัญหา อุปสรรค	ปัญหา อุปสรรค ที่กลุ่มได้ประสบมีอะไรบ้าง ได้ดำเนินการแก้ไขอย่างไรบ้าง และผลที่ได้เป็นอย่างไร
๑๐. แผนการพัฒนาที่กลุ่มได้วางไว้ต่อไป	กลุ่มได้วางแผนที่จะพัฒนาด้านไหนต่อ และมีวิธีการดำเนินงานอย่างไร
๑๑. ข้อเสนอแนะ คำแนะนำต่างๆ	สิ่งที่จะฝากไว้สำหรับกลุ่มแปลงใหญ่ที่ในอนาคตจะต้องดำเนินการเอง โดยไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ

ตารางผลการถอดเรียนแปลงใหญ่ ปี ๒๕๖๐ แยกตามรายจังหวัด

รหัสแปลง	จังหวัด	ชื่อแปลง	ชนิดพืช	เกรด
๑๑๔๘	กระบี่	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลสินปุน-โคกหาร อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่	ปาล์มน้ำมัน	AA
๑๔๐๕	กรุงเทพมหานคร	แปลงใหญ่หญ้าสนาม แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร	หญ้าสนาม	BA
๑๔๒๑	กาญจนบุรี	แปลงใหญ่กล้วยไข่ ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	กล้วยไข่	AA
๔๘๖๙	กาฬสินธุ์	แปลงใหญ่มะม่วงมหาชนกกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์	มะม่วงมหาชนก	AA
๑๐๘๘	กำแพงเพชร	แปลงใหญ่กล้วยไข่ หมู่ที่ ๒ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร	กล้วยไข่	BA
๑๗๐๙	ขอนแก่น	แปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว) หมู่ที่ ๑ ตำบลลอมคอม อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น	ข้าว	AB
๗๔๙	จันทบุรี	แปลงใหญ่มังคุด หมู่ ๙ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี	มังคุด	AA
๗๙๔	ฉะเชิงเทรา	แปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว) หมู่ ๔ ตำบลคลองอุดมชลจร อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา	ข้าว	BB
๗๘๕	ฉะเชิงเทรา	แปลงใหญ่ลำไย หมู่ ๑๘ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	ลำไย	AB
๒๒	ชลบุรี	แปลงใหญ่ขนุน ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี	ขนุน	BA
๒๒๗๙	ชัยนาท	แปลงใหญ่มันสำปะหลังบ้านเขาราวเทียน ต.เนินขาม อ.เนินขาม จ.ชัยนาท	มันสำปะหลัง	BB
๒๒๒๗	ชัยภูมิ	แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง หมู่ที่ ๗ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	กล้วยหอมทอง	AA
๓๑	ชุมพร	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ ๑๖ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	ปาล์มน้ำมัน	AA
๑๔๙๓	เชียงราย	แปลงใหญ่ข้าว กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านทุ่งจิวเหนือ หมู่ ๑๑ บ้านทุ่งจิวเหนือ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	ข้าว	AA
๑๓๙๓	เชียงใหม่	แปลงใหญ่กาแฟ หมู่ที่ ๔ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	กาแฟ	AA
๗๒๘	ตรัง	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกระบือ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง	ปาล์มน้ำมัน	AA
๑๐๓๕	ตราด	แปลงใหญ่ยางพารา ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด	ยางพารา	AA
๑๖๘๐	ตาก	แปลงใหญ่อโวคาโด หมู่ ๔ ตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอพบพระ จังหวัดตาก	อโวคาโด	AA
๑๘๘๖	นครนายก	แปลงใหญ่นาข้าวบ้านวังปลาไหล หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก	ข้าว	AA
๗๕๙	นครปฐม	แปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอม ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	มะพร้าวน้ำหอม	BC
๑๐๐๗	นครพนม	แปลงใหญ่ผักซีฝรั่ง หมู่ที่ ๓ ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม	ผักซีฝรั่ง	AA
๑๙๙๕	นครราชสีมา	แปลงใหญ่มะขามเทศ ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	มะขามเทศ	AA
๕๕	นครศรีธรรมราช	แปลงใหญ่มังคุด ตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช	มังคุด	AA
๒๗๘๑	นครสวรรค์	แปลงใหญ่ข้าวบ้านห้วยน้ำหอม หมู่ ๕ ตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์	ข้าว	BB

๙๔๙	นนทบุรี	แปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๒ ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	ทุเรียน	AA
๘๓๗	นราธิวาส	แปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๗ ตำบลลูกิต อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส	ทุเรียน	BB
๒๔๗๓	น่าน	แปลงใหญ่ลำไยบ้านตึ๊ดใหม่ ตำบลเชียงคาน อำเภอยางเมือง จังหวัดน่าน	ลำไย	AA
๑๙๗๘	บึงกาฬ	แปลงใหญ่ยางพารา หมู่ที่ ๖ ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอยางวิสัย จังหวัดบึงกาฬ	ยางพารา	BB
๑๘๔๖	บุรีรัมย์	แปลงใหญ่ข้าววิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านตะครอง หมู่ที่ ๑๕ ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	ข้าว	AB
๒๕๑๕	ปทุมธานี	แปลงใหญ่เตยหอม หมู่ที่ ๑๓ ตำบลคลองสาม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดปทุมธานี	ไม้ดอกไม้ประดับ	CB
๘๘๕	ประจวบคีรีขันธ์	แปลงใหญ่มะม่วง หมู่ที่ ๔ ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	มะม่วง	AA
๙๑๖	ปราจีนบุรี	แปลงใหญ่ทุเรียน หมู่ที่ ๘ ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี	ทุเรียน	AA
๑๖๗๙	ปัตตานี	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ที่ ๓ ตำบลเกาะเปาะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี	ปาล์มน้ำมัน	BA
๑๘๙๕	พระนครศรีอยุธยา	แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลนาคู อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	พืชผัก	AA
๓๕๒๑	พะเยา	แปลงใหญ่ข้าว ๑ ทุกตำบล อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	ข้าว	AA
๗๗๒	พังงา	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน หมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา	ปาล์มน้ำมัน	BA
๗๘๓	พัทลุง	แปลงใหญ่ฝักรังไร ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	ฝักรังไร	AA
๑๒๒๓	พิจิตร	แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลห้วยแก้ว อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร	พืชผัก	BA
๒๓๖๕	พิษณุโลก	แปลงใหญ่ข้าว ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านเจริญผล หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองพระ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก	ข้าว	BA
๕๖๘	เพชรบุรี	แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง ๑ หมู่ ๒ ถ้ำรงค์ หมู่ ๓ ท่าเสา อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี	กล้วยหอมทอง	AA
๒๑๘๘	เพชรบูรณ์	แปลงใหญ่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	AA
๙๑๙	แพร่	แปลงใหญ่พริก หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองม่วงไข่ อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่	พริก	AA
๘๙๑	ภูเก็ต	แปลงวิสาหกิจชุมชนผลิตผักเหมียงแปลงใหญ่	ผักเหมียง	AA
๔๙๓๙	มหาสารคาม	แปลงใหญ่ข้าวบ้านหนองหิน ตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม	ข้าว	BA
๑๓๒๐	มุกดาหาร	แปลงใหญ่รังไหมกกแดง ตำบลกกแดง อำเภอโนนคัมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	หม่อนไหม	AA
๑๔๒๘	แม่ฮ่องสอน	แปลงกระเทียม หมู่ที่ ๑ ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กระเทียม	CB
๒๖๕๘	ยโสธร	แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ หมู่ ๑ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร	ข้าวอินทรีย์	BA
๑๐๔๐	ยะลา	กลุ่มเลี้ยงแพะแปลงใหญ่บันนังสตา อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา	แพะเนื้อ	AA
๑๗๗๓	ร้อยเอ็ด	แปลงใหญ่ข้าวบ้านเมืองบัว หมู่ ๑ ตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	ข้าว	AA
๘๑๑	ระนอง	แปลงใหญ่มังคุด หมู่ที่ ๙ ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง	มังคุด	AA

๑๐๙๘	ระยอง	แปลงใหญ่สับปะรด ตำบลตาสีหี อำเภอบลวักแดง จังหวัดระยอง	สับปะรด	AA
๒๙๖๔	ลพบุรี	แปลงใหญ่ผัก ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	พืชผัก	AA
๖๔๗	ลำปาง	แปลงใหญ่ข้าว ตำบลล้อมแรด ตำบลเถินบุรี อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง	ข้าว	AA
๖๙๙	ลำพูน	แปลงใหญ่ลำไย ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน	ลำไย	BC
๖๑๙	เลย	แปลงใหญ่ ไม้ดอกไม้ประดับ ตำบลสวนตม อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย	ไม้ดอกไม้ประดับ	AA
๑๓๑๖	ศรีสะเกษ	แปลงใหญ่นาแปลงใหญ่บ้านอีต้อม ตำบลคำเนียม อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ	ข้าว	BA
๒๘๕๓	สกลนคร	แปลงใหญ่ข้าว ตำบลท่าม่วงคำ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร	ข้าว	BB
๑๒๙๑	สงขลา	วิสาหกิจชุมชนฝั่งโพรงแปลงใหญ่ ตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา	ฝั่งโพรง	BA
๑๓	สตูล	แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล	ปาล์มน้ำมัน	AA
๕๐๕๖	สมุทรปราการ	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองนิยมยาตรา อำเภอบางปะอง จังหวัดสมุทรปราการ	ข้าว	AB
๒๘๒๐	สมุทรสงคราม	แปลงใหญ่ส้มโอ ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม	ส้มโอ	AA
๕๒๓๑	สมุทรสาคร	แปลงใหญ่เกลือทะเล หมู่ที่ ๙ ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร	เกลือทะเล	BB
๑๐๒๐	สระแก้ว	แปลงใหญ่มันสำปะหลัง หมู่ ๘ ตำบลหนองสังข์ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	มันสำปะหลัง	BA
๑๐๓๙	สระบุรี	แปลงใหญ่มันสำปะหลังตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	มันสำปะหลัง	AA
๒๖๓๐	สิงห์บุรี	แปลงใหญ่กล้วยหอมเขียวคาเวนดิช อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี	กล้วยหอม	BB
๙๘๓	สุโขทัย	แปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ ตำบลน้ำชุม อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย	มะม่วงโชคอนันต์	AA
๑๑๒๙	สุพรรณบุรี	แปลงใหญ่ทั่วไปไม้ผล (มะม่วง) ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี	มะม่วง	BA
๖๘๗	สุราษฎร์ธานี	แปลงใหญ่มะพร้าว ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	มะพร้าว	BA
๒๖๖๘	สุรินทร์	แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์ หมู่ ๒ ตำบลบุฤาษี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	ข้าวอินทรีย์	AA
๑๕๒๒	หนองคาย	แปลงใหญ่ไม้ผล ตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย	ไม้ผล	AA
๑๔๘๒	หนองบัวลำภู	แปลงใหญ่ต้นแบบ (ข้าว) ตำบลโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู	ข้าว	BA
๘๘๐	หนองบัวลำภู	แปลงใหญ่ผัก ตำบลวังทอง หมู่ที่ ๒ ตำบลวังทอง อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	ผัก	AA
๑๖๕๒	อ่างทอง	แปลงใหญ่ผัก หมู่ที่ ๒ ตำบลหลักแก้ว อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง	ผัก	BC
๑๕๖๔	อำนาจเจริญ	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๕ ตำบลโพนเมืองน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ	ข้าว	AA
๑๒๕๕	อุดรธานี	แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี	กล้วยหอมทอง	CA
๑๒๐๗	อุดรดิษฐ์	แปลงใหญ่มะขาม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมะขามแปลงใหญ่ หมู่๑ ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากทำ จังหวัดอุดรดิษฐ์	มะขาม	AA

๑๑๕๘	อุทัยธานี	แปลงใหญ่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมันสำปะหลังบ้านหนองผักแพว ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี	มันสำปะหลัง	AA
๔๙๗๗	อุบลราชธานี	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๗ ตำบลหนองเมือง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี	ข้าว	AA